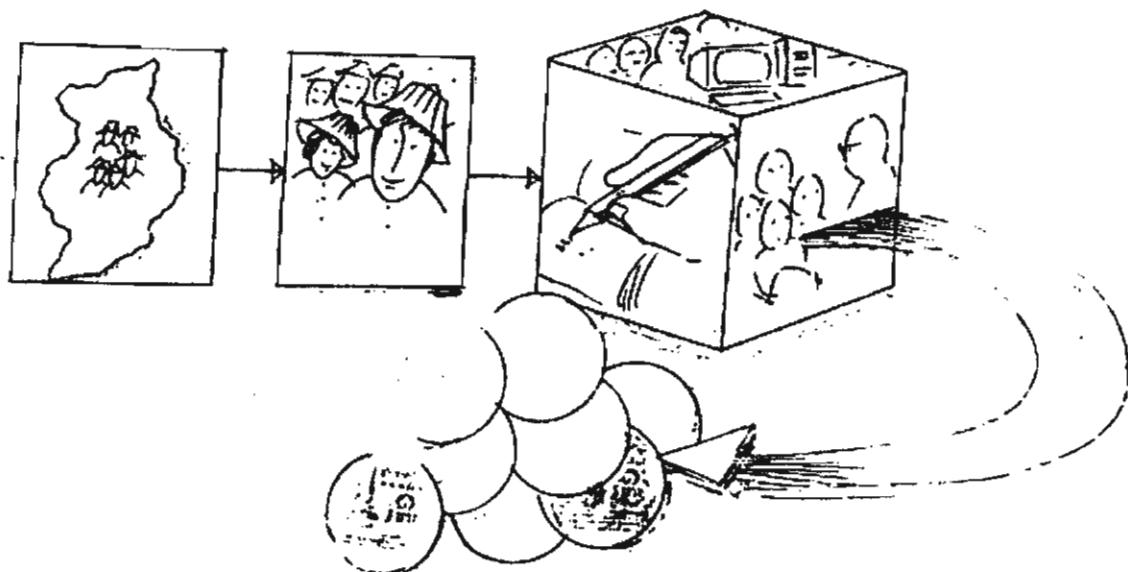

ຮະບນ ກອໄກ ແລະ ກະບນ ອົງການພື້ນາຄຸນລັກຂອນ ແລະ ທັກຂະໜາດ ແຮງຕານການຄງການເກະຊົດ

ທ.ລຸດດາວັດ	ເກະນເດົາ
ທ.ປະກົບ	ລຸດ
ດ.ເລົາລັກຂອນ	ຫົວໜ້ວ
ທ.ດ.ລູ້ນາ	ກາຄນົມທົກ
ດ.ກັນ	ກອົງກັດ

ກັນເລືອ້ພູມຄົງການຄາແລ້ວ ມາເຖິງຍາດີຍົນຄວນກາເວີຣະ
ກາເລືອ້ນີ້ດີກັນກຸນລັບລຸ່ມດາກຕ້ອນກົງຕົນກົງລຸ່ມດັ່ງນີ້ລຸ່ມດາກເລືອ້ (ລົງລ)

ດູມກາພັນ 2545

ຮະບນ ປາລີ ແລະ ກະບົນການພື້ນາຄຸນລົກ້າຮັບ
ແລະ ທັກ້າຮັບລາຍເວັນກາຄົກກາຮເຮັດ

ຜ.ລົດຕາວັດ	ເກມເນດ
ຜ.ປະກົມ	ເອົາ
ດ.ວິໄລາລົກ້າຮັບ	ຫຼຸດລົກ
ຜ.ດ.ລູ້ການ	ການບໍ່ການ
ດ.ກັນ	ກະແນກດີ

ແຫ່ງນັດໃຈ່ພູດຕິກະນຸມຄົງຕົກ ມາດີກາລຸ່ມສົ່ງຄວິນກາຮໄຮ້
ໂຄຮງກາຮໄລ້ໜີໄດ້ນັກລົມແຫ່ງນັດໃຈ່ພູດຕິກະນຸມຄົງຕົກ (ໜີ)

ກຸມກາພັນດີ 2545

ISBN 974 – 9613 – 60 – 0

คำนำ

เอกสาร เรื่อง “ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาคุณภาพ และทักษะของแรงงานภาคการเกษตร” เป็นรายงานการศึกษา คุณลักษณะ และทักษะที่สำคัญของแรงงานภาคการเกษตร ในด้านพืชผล ปศุสัตว์ ประมง และการแปรรูปสินค้า พร้อมทั้งศึกษาระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร ในจังหวัดป่าบิน รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “ระบบการถ่ายทอดทางสังคมเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะแก่แรงงานภาคการเกษตร” การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัดป่าบิน ครู/อาจารย์ ตลอดจนเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (ภาคผนวก ๑) คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
ความสำคัญและที่มาของเรื่องที่ศึกษา	1
วัตถุประสงค์	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามศัพท์	4
แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล	5
ด้านคุณลักษณะ	5
ด้านทักษะ	7
ด้านระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร	7
ระบบการพัฒนา	7
ปรัชญาพื้นฐานในการพัฒนาบุคคล	8
กลไกการพัฒนาบุคคล	13
กระบวนการพัฒนา	14
แนวทางการจัดกระบวนการพัฒนา	14
ทฤษฎีการเรียนรู้กับการพัฒนาบุคคล	15
วิธีการวิจัย	20
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	21
ขั้นตอนการวิจัย	23
วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	24
กรอบแนวคิด	25
ผลการศึกษา	27
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์คุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร	27
ด้านคุณลักษณะ	27
ด้านทักษะ	34
ด้านระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร	43
ตอนที่ 2 การสร้างระบบกลไก และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะแรงงานภาคการเกษตร	46
ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการพัฒนา I CAN DO สู่การปฏิบัติ	52
เอกสารอ้างอิง	56
ภาคผนวก	60

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธนิยม	16
2 กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม	17
3 กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มนุชยนิยม	19

ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะแรงงานภาคการเกษตร

ความสำคัญและที่มาของเรื่องที่ศึกษา

ตั้งแต่เดิมจนปัจจุบัน ภาคเกษตรของไทยยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรภายในประเทศ เป็นความมั่นคงทางด้านอาหารของประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรในภูมิภาคต่างๆ ของโลก นำเข้ารายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศถึงปีละ 2.3 แสนล้านบาท เป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับภาคอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และยังมีความสำคัญในฐานะรองรับแรงงานมากกว่า ร้อยละ 60 ของประเทศไทย (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2540 : 3) จึงนับได้ว่าภาคเกษตรกรรมมีบทบาทสำคัญอย่างสูง ในโครงสร้างเศรษฐกิจไทย แต่จากข้อมูลตัวเลขเที่ยวกับประชากรและกำลังแรงงานของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2540) พบว่า ในปี 2540 ประชากรในภาคเกษตรกรรม มีอยู่จำนวน 17 ล้านคน ซึ่งเป็นกลุ่มนบุคคลที่มีอัตราเพิ่มขึ้นรายได้ต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ความยากจนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทถึงร้อยละ 86 ของความยากจนทั่วประเทศไทย และจากภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เมื่อกลางปี 2540 เป็นต้นมา คาดว่าแรงงานผู้สูญเสียโอกาสการจ้างงานเนื่องจากการสัมஸยหรือการลดขนาดของภาคธุรกิจเมืองที่มีจำนวนมากกว่า 1 ล้านคนจะย้ายกลับสู่ชนบทและกลับไปพึงพิงการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามเดิม

การประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังมีปัจจัยต่างๆ มากมายที่ทำให้เกษตรกรประสบความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ ซึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – 4 (2504 – 2524) เน้นสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวในภาคการเกษตร ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน มีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาใช้มากmany เช่น พันธุ์พืชใหม่ๆ นุ่ย สารเคมี และยาฆ่าแมลง เป็นต้น การสนับสนุนให้ปลูกพืชเชิงเดียว โดยเฉพาะพืชไร่ ข้าวโพด และมันสำปะหลัง นอกเหนือจากการผลิตข้าวและพืชหลักดังเดิม ทำให้เกษตรกรบุกรุกพื้นที่ป่าธรรมชาติ เพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันรัฐพยายามชดเชยด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 – 8 (2525- 2544) ยังคงสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต แต่เน้นให้เพิ่มประสิทธิภาพแทนการขยายพื้นที่เพาะปลูก และมุ่งเน้นให้เกิดการกระจายรายได้ และขยายความเจริญไปสู่ภูมิภาค สนับสนุนการใช้และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ สงเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบที่ยั่งยืน คือมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และมีความมั่นคงทางด้านอาหารและด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น โดยสนับสนุนให้มีการ

ผลิตกิจกรรมการเกษตรอย่างที่เกือบถูกกันและไม่ทำลายทรัพยากรและสภาพแวดล้อม และเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตและการบริโภคสินค้าที่ผลิตได้ภายในในร่องของตนเอง รวมทั้งการสร้างโอกาสทางเลือกให้เกษตรกรในการประกอบอาชีพการเกษตรให้มีรายได้เพียงพอและมีทางเลือกในการดำรงชีวิตในชนบทได้อย่างมั่นคงในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยการร่วมประสานระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรเพื่อให้การทำเกษตรเป็นทางออกหนึ่งของสังคมภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ธันวา จิตต์ส่วน และคณะ, 2543)

เกษตรกรในประเทศไทยต่างๆ ที่ทำการเกษตรแบบยั่งยืนมักจะประสบปัญหาของความรู้สึก "ไม่พอเพียง" หรือ "ขาดแคลน" ดังปรากฏในคำกล่าวจากการประชุมระดับโลกจาก 25 ประเทศ ซึ่งจัดโดย IFA (International Federation of Agriculture Procedures) ณ ประเทศไทยแลนด์ ที่ว่า "เกษตรกรรมมักให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อมเพราบเทาเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม" (Freenstra, Gail, Chaney, and David, 1997) แต่กระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการเกษตรเพื่อการค้ามาเป็นการเกษตรแบบยั่งยืนต้องใช้เวลานาน และต้องพัฒนาอุปสรรคนานาประการ ผลตอบแทนที่ได้รับก็เป็นผลตอบแทนระยะยาว และผลประโยชน์บางส่วนอาจไม่ใช่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เกษตรกรผู้จะปรับเปลี่ยนตนเอง เข้าสู่วิธีการผลิตแบบนี้จึงต้องมีความพร้อม มีความตระหนักรู้ในผลประโยชน์ที่ตนเอง และชุมชนจะได้รับในภายภาคหน้า ต้องมีความอดทนในการเรียนรู้และพัฒนาการเกษตรยั่งยืนในในร่อง ข้อมูลข่าวสารการเลื่อนไหลของ "ความรู้" ซึ่งจำเป็นในการก่อให้เกิดทักษะพื้นฐาน ทักษะอาชีพ และทักษะการมองโลก ทำให้ผู้ที่พร้อมและไม่พร้อมที่จะรับ เกิดความแตกต่างชัดเจน จนนำไปสู่ปัญหาซึ่งก่อว่าง (Gap ในด้านต่างๆ เพราะฉะนั้นจึงมีการปิดช่องว่างดังกล่าว คือ การปิดช่องว่างของความรู้ โดยจัดวิธีการถ่ายโ่ายความรู้ที่มีประสิทธิภาพผ่านการฝึกทักษะ ดำเนินการให้ทักษะเป็นแกนในการพัฒนา จะส่งผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ผลตอบแทนทางสังคม คือ จะทำให้เกิดการขยายตัวด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น คนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และมีจำนวนมากขึ้น รวมทั้งสุขภาพอนามัยที่ดี เพราะได้รับแต่อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ

2. บุคคลจะทำให้กลไกของตลาดจะทำงานดีขึ้น ทำให้การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างโอกาสให้คนในสังคมเพิ่มขึ้น

การพัฒนา "ทักษะ" จึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะกับเกษตรกรไทย เพราะตามสถิติเศรษฐกิจล่าสุด พ.ศ. 2542 สาขาเกษตรซึ่งมีประชากรเกี้ยวยังคงจำนวนรวมร้อยละ 60 ของประชากรของประเทศไทย สามารถก่อให้เกิดมูลค่า หรือรายได้เพียงร้อยละ 11 ของรายได้ประชาชาติ การเพิ่มทักษะแก่ "เกษตรกร" ของประเทศไทยซึ่งลดลงกว่าร้อยละ 60 ของประเทศไทย "ทักษะ" พากเข้าเหล่านี้จะใช้ทักษะในการพิชิต "ความด้อย" ทั้งปวงลง

จะทำให้ประเทศสามารถพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) และมีความสามารถในการแข่งขันทำให้สามารถพัฒนาประเทศให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน (Sustainability) ในยุคโลกาภิวัตน์

นอกจากการพัฒนาทักษะแล้ว คุณลักษณะของแรงงานก็เป็นองค์ประกอบที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อเสริมแต่งให้การพัฒนาทักษะนี้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานอย่างเต็มที่ คุณลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ แรงจูงใจ ความใฝ่รู้ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น .

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคเหนือ ที่สภากาชาดไทยและสังคมของประชาชน ชื่นชมกับการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก แต่พื้นฐานการผลิตยังมีไม่เพียงพอ ทำให้ประชากรโดยส่วนใหญ่ของจังหวัดยังมีรายได้ต่ำกว่าในเกณฑ์ต่ำ (เกณฑ์รายได้ต่ำของประชากร = 29,022 บาท ต่อปี เป็นลำดับที่ 15 ของภาคเหนือ ลำดับที่ 58 ของประเทศไทย : ข้อมูลเดือนเมษายน 2543) ปัญหาด้านการเกษตรที่พบคือ พื้นที่ของจังหวัดที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกมีน้อย เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง ส่วนที่ราบลุ่มมีแนวกว้างและแคบตามแนวยาวของแม่น้ำน่าน เกษตรกรยังขาดการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ขาดความรู้ ความสนใจ ในวิธีการเพิ่มผลผลิต ทำให้ผลผลิตที่ได้ยังมีประสิทธิภาพและคุณภาพในระดับต่ำ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ไม่สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกให้เหมาะสมกับความต้องการใช้พื้นที่ ขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำทำให้ความสมดุลของดินเสื่อมลง ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของการผลิต การขาดความรู้ในเรื่องการตลาดโดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้ราคาพื้นฐานในการตัดสินใจที่จะเพิ่มหรือลดการผลิต ในปีต่อไป ปัญหานี้สินและแหล่งสินเชื่อ ทางการเกษตรของเกษตรกร การขาดการรวมกลุ่มของเกษตรกร รวมทั้งขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เพียงพอ เหล่านี้เป็นปัญหาโดยรวมของจังหวัดที่ยังต้องได้รับการแก้ไขต่อไป (สำนักงานจังหวัดน่าน ฝ่ายนโยบายและแผน 2545) ในส่วนของด้านเกษตรกรซึ่งเป็นหน่วยที่สำคัญหน่วยหนึ่งที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นหน่วยที่จะช่วยทำให้สภากาชาดล้มเหลว ได้รับการพัฒนาตามไปด้วย โครงการวิจัยในส่วนนี้จึงเกี่ยวข้องกับการเสริมคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญต่อแรงงานภาคเกษตร โดยศึกษาระบบการถ่ายทอดทางสังคมในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการสร้างศักยภาพให้แก่แรงงานภาคการเกษตรของประเทศไทยในอนาคต จึงนับเป็นโครงการสำคัญที่จะเตรียมผู้ที่เข้าไปประกอบอาชีพ การเกษตรให้มีความพร้อมที่ประกอบอาชีพได้อย่างเชื่อมั่น พร้อมกันนั้นก็ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ความสามารถที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญของแรงงานภาคการเกษตร ในด้านพื้นผลปศุสัตว์ ประมง และการแปรรูปสินค้า
- เพื่อศึกษาระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

3. เพื่อเสนอระบบ กลไก และกระบวนการในการพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะของแรงงานภาคการเกษตร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ระบบ กลไก และกระบวนการที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของแรงงานภาคการเกษตร ตลอดจนได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของแรงงานภาคการเกษตร

นิยามศัพท์

คุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะทางจิตใจของบุคคลที่แสดงออกให้เห็นได้ทางพฤติกรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเป็นคนเปิดเผย ความกล้าแสดงออก คุณลักษณะของบุคคล เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปลูกฝังอบรมจากสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว สถานศึกษา คุณลักษณะที่งานวิจัยนี้สนใจได้แก่คุณลักษณะที่เกษตรกรควรต้องมีเพื่อสามารถทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ ได้

ทักษะของเกษตรกร หมายถึง ความแคล้วคล่อง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญและความสามารถด้านต่าง ๆ ของเกษตรกร ที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จในการเกษตร เป็นทักษะที่ควรทำการส่งเสริมแก่เด็ก และเยาวชนในครอบครัว ในสถานศึกษา และส่งเสริมเกษตรกรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในครุศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกทักษะของเกษตรกรซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะทั่วไป หมายถึง ความชำนาญและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์ เช่น การรู้จักตนเอง การทำงานร่วมกัน การสื่อความหมาย การปรับตัว ด้านการสร้างสรรค์และการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การวางแผน การแก้ปัญหา การประเมิน การประยุกต์ และการพัฒนาทักษะทั่วไปที่เหมาะสมกับเกษตรกรกลุ่มพืชสวนพืชไร่ กลุ่มการปศุสัตว์ กลุ่มการประมง และกลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร

2. ทักษะอาชีพ หมายถึง ความชำนาญและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของเกษตรกร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางสำหรับเกษตรกรกลุ่มพืชสวนพืชไร่ กลุ่มการปศุสัตว์และกลุ่มการประมง สามารถจำแนกทักษะออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมการ เช่น การศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติ การเตรียมดิน การเตรียมปุ๋ยปลา ขั้นปฏิบัติ เช่น การปลูก การดูแลรักษา และขั้นประเมิน และการประยุกต์ เช่น การสรุป การนำไปปรับใช้และการพัฒนา

3. หักษะการจัดการเชิงธุรกิจ หมายถึง ความชำนาญและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหรือจัดการ เช่น การลงทุน ภาวะการตลาดทุกระดับ เป็นต้น

ระบบการพัฒนา หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการพัฒนาให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสอดคล้องต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่กำหนดไว้ ซึ่งขั้นตอนของการจัดระบบการพัฒนามี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ระบบการพัฒนาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ขั้นที่ 2 การสังเคราะห์ระบบ ขั้นที่ 3 การสร้างแบบจำลองระบบ และขั้นที่ 4 การทดสอบประสิทธิภาพของระบบการพัฒนาในสถานการณ์จำลอง

กลไกการพัฒนา หมายถึง ปัจจัยสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในความคิดและการกระทำให้เป็นไปตามวิถีของปัญญาซึ่งแบ่งเป็น ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก อันจะนำไปสู่จุดหมายของการพัฒนา

กระบวนการพัฒนา หมายถึง ลำดับขั้นตอนในการพัฒนาให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนา

แนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล

ด้านคุณลักษณะ

คำว่า “คุณลักษณะ” ในที่นี้หมายถึงลักษณะทางจิตใจ (Psychological characteristics) ที่แสดงให้เห็นได้ทางพฤติกรรม เช่น ความยั่น ความรับผิดชอบ การมีแรงจูงใจ ความเป็นผู้นำ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะที่งานวิจัยนี้สนใจ คือ คุณลักษณะที่จะเอื้อต่อความสำเร็จในการทำงานด้านการเกษตร

ทางพุทธศาสนาได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่จะทำงานได้ประสบความสำเร็จไว้ในข้อธรรมะที่เรียกว่า อิทธิบาทสี หรือธรรมะที่ทำให้สำเร็จ ได้แก่ (1) ฉันทะ คือความมีใจรักในสิ่งที่ทำ ประรอดนาที่จะทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายให้สำเร็จสมบูรณ์โดยประณีต (2) วิริยะ เมื่อมีใจรักแล้ว ก็ทำให้เกิดความพากเพียร (3) จิตตะ คือ ความตั้งใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ (4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาตรวจสอบความบกพร่อง แก้ไขเรื่องนั้น ๆ ให้ดี อิทธิบาทธรรมสี่ประการนี้มักเกิดมาด้วยกัน และเกื้อหนุนกัน (พระธรรมปีปฏิ ป.อ. ปยุตโต) 2543)

สำหรับทฤษฎีของประเทศไทยที่เกี่ยวถึงคุณลักษณะของคนที่ดีและคนเก่ง ได้แก่ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุ์มนавิน (2538) ที่ได้ศึกษาและรวบรวมผลงานวิจัยจำนวนมากจากคนไทยหลายช่วงอายุ ได้ผลว่าคนไทยที่มีพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานด้วยนั้น จะประกอบด้วยลักษณะทางจิตใจ 8 ประการคือ

- (1) การเป็นคนที่เห็นแก่ส่วนรวม มากกว่าที่จะเห็นแก่ตัวหรือพวงพ้อง
- (2) การเป็นคนที่สามารถคาดการณ์ใกล้ และรู้จักนังคับดูน่องให้อดได้รอดได้

- (3) เป็นคนที่เชื่อว่าทำได้ได้
- (4) มีความวิริยะอุตสาหะ ฝ่าฟันอุปสรรค จนเกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย
- (5) มีความพอใจและเห็นความสำคัญของความดึงดัน เห็นโทษของความชั่ว ráยต่าง ๆ (ทัศนคติ คุณธรรม ค่านิยม ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น และสถานการณ์ที่จะกระทำนั้น) นอกจากนั้น ยังมีลักษณะพื้นฐานทางจิตอีก 3 ประการ คือ

 - (6) ความเฉลี่ยวฉลาด สามารถเข้าใจและคิดในระดับนามธรรม
 - (7) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีประสบการณ์ทางสังคมสูง
 - (8) มีสุขภาพดี มีความวิตกกังวลน้อย หรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

สำหรับอาชีพเกษตรกรโดยเฉพาะ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้ระบุ คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

ผู้ปลูกผัก คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจและรักในอาชีพ ปลูกผักติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับราคาและความต้องการของตลาดอยู่เสมอ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการวางแผนการปลูกผักตามข้อมูลที่ได้มา นอกจากนี้ต้องเป็นคนละอ่อนโยน อดทน มีความซื่อสัตย์ ใจกว้าง อดทน ประยัตต์ และซื่อสัตย์ต่ออาชีพ

ผู้ทำนาข้าว คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าว สามารถคัดเลือกพันธุ์ปลูกที่จะนำมาได้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิภาค มีความอดทน ผู้งานหนักในการทำงานได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ เพื่อนำมาพัฒนางานปลูกข้าวอยู่เสมอ สามารถบันทึกงานเพื่อนำข้อมูลวางแผนปลูกข้าวได้

ผู้เลี้ยงโคเนื้อ คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนี้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอย่างดี รู้แหล่งที่จำหน่าย มีนิสัยรักสัตว์ ขยัน ตั้งใจทำงาน ช่างสังเกต มีความสุขุมเยือกเย็น

ผู้เลี้ยงปลา คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา ช่างสังเกต ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ จัดการเลี้ยง ดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง จนสามารถนำมาจ้างนายได้

จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของเกษตรกรที่กรมอาชีวศึกษาระบุไว้ในอาชีพต่าง ๆ จะประกอบด้วยคุณลักษณะทางจิตใจ เช่น ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ความสุขุมเยือกเย็น และทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ เช่น ความสามารถในการคัดเลือกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ การติดตามความเคลื่อนไหวของราคาและความต้องการของตลาด การวางแผนงาน การบันทึกข้อมูล เป็นต้น

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ว่าคุณลักษณะใดบ้างที่เกษตรกรจำเป็นต้องมีเพื่อการทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น จะพิจารณาทั้งในการทำงานด้านการเกษตรโดยตรง เช่น จะต้องมีความขยัน อดทน ในเรื่องของการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์และการคำนึงถึงสังคมโดยส่วนรวม ด้วย เช่น การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เป็นต้น

ด้านทักษะ

ทักษะของเกษตรกร หมายถึง ความแคล้วคล่อง ความเชี่ยวชาญและความชำนาญด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรที่จะมีผลต่อการประสบความสำเร็จในอาชีพ เป็นทักษะที่ควรทำการส่งเสริมแก่เด็กและเยาวชนในครอบครัว สถานศึกษาและสังเสริมแก่เกษตรกรให้ได้ผลดียิ่งขึ้นในชุมชน เนื่องจากทักษะของเกษตรกรมีความหลากหลาย จึงมีการจำแนกทักษะได้หลายแบบ เช่น การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ซึ่งประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตเกษตรกรดังแนวของมหาวิทยาลัยแองรัชวะอชิงตัน (Washington State University) ([URL <http://www.educ/lifeskills/viewlife>](http://www.educ/lifeskills/viewlife)) ซึ่งกำหนดเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการยอมรับความแตกต่าง ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการใช้ให้เกิดประโยชน์/ทักษะการตลาด ทักษะการเลือกวิถีในการดำเนินชีวิต และทักษะการรับผิดชอบต่อตนเอง ซึ่งในคุณค่าจะจำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะทั่วไป หมายถึง ความชำนาญและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์ เช่น การรู้จักตนเอง ทักษะการยอมรับความแตกต่าง ทักษะการวิถีในการดำเนินชีวิต การทำงานร่วมกัน การสื่อความหมาย การปรับตัว ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการรับผิดชอบต่อตนเอง การสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิทยาศาสตร์ ทักษะการตัดสินใจ การวางแผน การแก้ปัญหา การประเมิน การประยุกต์ และการพัฒนา

2. ทักษะอาชีพ หมายถึง ความชำนาญและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของเกษตรกร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทาง (ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด)

3. ทักษะการจัดการเชิงธุรกิจ หมายถึง ความชำนาญและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร หรือจัดการ (ทักษะการใช้ให้เกิดประโยชน์/ทักษะการตลาด)

ด้านระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร

ความคิดพื้นฐานของการวิเคราะห์การจัดระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกร เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกรที่เหมาะสม ซึ่งเริ่มจาก

ระบบการพัฒนา หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการพัฒนาให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อ สะท้อนต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่กำหนดไว้ ซึ่งขั้นตอนของการจัดระบบการพัฒนานั้น ผู้จัดระบบต้องดำเนินถึง 4 ขั้นตอน (ปรับจากการจัดระบบการสอนของ รัชยวงศ์ พรมวงศ์ 2525) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ระบบการพัฒนาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยพิจารณาประเด็นต่าง ๆ เช่น วิเคราะห์ปรัชญาพื้นฐานเพื่อดูว่าการพัฒนาแบบนั้น ๆ ยึดปรัชญาใด ในกรณีที่ข้อมูลเพื่อการ

วิเคราะห์ไม่อาจสะท้อนให้เห็นปรัชญาของการดำเนินการ อาจจะวิเคราะห์ ปณิธาน จุดประสงค์ ก็ได้ นอกจานั้นยังต้องทำการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเพื่อให้มองเห็นขั้นตอนของการพัฒนาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ขั้นที่ 2 การสังเคราะห์ระบบ คือ การมองภาพของระบบใหม่ ตั้งแต่ต้นจนจบ ตั้งแต่การสำรวจทรัพยากร กำหนดจุดประสงค์ วางแผน การดำเนินการ การประเมินผลลัพธ์ และการพิจารณาผลยั่งยืนกลับ เพื่อการปรับปรุง โดยการมองภาพรวมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและแก้ไขขั้นตอนสุดท้าย

ขั้นที่ 3 การสร้างแบบจำลองระบบ เมื่อเราได้กำหนดขั้นตอนชัดเจนแล้วก็ลองเขียนแผนผังแสดงแบบจำลองระบบตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย

ขั้นที่ 4 การทดสอบประสิทธิภาพของระบบการพัฒนาในสถานการณ์จำลอง เมื่อเขียนแบบจำลองระบบการพัฒนาแล้ว ก็ควรนำระบบไปทดลองใช้ก่อน สิ่งที่ต้องเตรียมในขั้นนี้คือ

- 1.1 หาเวลาทดลองที่เหมาะสม
- 1.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการทดลอง
- 1.3 กำหนดแบบประเมินผล เพื่อเก็บข้อมูลและนาประสิทธิภาพ

ปรัชญาพื้นฐานในการพัฒนาบุคคล

“ปรัชญา” เป็นเรื่องของการที่มนุษย์พยายามที่จะเข้าใจสภาวะของโลก ธรรมชาติ รวมทั้งชีวิตมนุษย์ว่า คืออะไร เป็นไปอย่างไร มีเป้าหมายอะไรหรือไม่ มีความแท้จริงอย่างไร เราถือความจริงได้แค่ไหน รวมทั้งการตีค่าสิ่งต่าง ๆ หรือการกระทำต่าง ๆ ว่ามีคุณค่าต่อชีวิตหรือไม่ และเราควรดำเนินชีวิตอย่างไรจึงจะทำให้ชีวิตมีคุณค่า ความคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับตัวมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมนุษย์ ไม่ใช่สิ่งที่ห่างไกลจากตัวเรา และธรรมชาติจึงไม่ยากเกินที่มนุษย์จะเข้าใจความคิดของมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้น ปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความจริงคือค้นหาว่าความจริงคืออะไร เรียกว่า อกิปรัชญา และค้นหาว่าเราถือความจริงได้อย่างไร เรียกว่า ญาณวิทยา และค้นพบว่าเราพึงประพฤติดนอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับความเป็นจริงเรียกว่าคุณวิทยา ซึ่งแนวคิดหรือความรู้ที่เป็นเนื้อหาของปรัชญาล้วน ๆ เราต้องรู้ว่าเป็นปรัชญาบริสุทธิ์ ซึ่งหมายถึงความรู้ในทุกแบบทุกอย่าง ปรัชญาบริสุทธิ์ เป็นผลแห่งความพยายามคิดค้นและหานหาความจริงของมนุษย์ในสิ่งต่าง ๆ ปรัชญาบริสุทธิ์กล่าวถึงปัญหา ปรัชญาโดยตรง เกี่ยวกับเรื่องความเป็นจริง สรุปปรัชญาที่เอาผลสรุป หรือคำตอบของปรัชญา บริสุทธิ์ไปตีความผลสรุปของวิชาต่าง ๆ จะเป็นปรัชญาประยุกต์ คือ เมื่อวิชาการต่าง ๆ แต่ละสาขาวิชา ถูกค้นไปจนพบปัญหาที่อธิบายไม่ได้ด้วยข้อเท็จจริง จึงเอาปรัชญาบริสุทธิ์ไปอธิบาย ตีความปัญหานั้น ๆ จัดเป็นปรัชญาประยุกต์ตามสาขาวิชานั้น เป็นการนำเอาความรู้ แนวความคิด ความจริง ที่พิสูจน์ค้นคว้า นำมาได้จากปรัชญาบริสุทธิ์ ไปผสมผสานกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ ซึ่งแยกตัวออกจากปรัชญาบริสุทธิ์ เป็นศาสตร์อิสระแล้ว เช่น ปรัชญาศาสนา ปรัชญาจิตวิทยา ปรัชญาวิทยาศาสตร์ ปรัชญา

การเมือง เป็นต้น การวิเคราะห์ปรัชญาการพัฒนา จะทำให้ผู้จัดระบบได้เข้าใจถึงการวิเคราะห์วิพากษ์ การตัดเย็บถูกเดียงกันในระดับปรัชญา ถึงปัญหาพื้นฐานของการพัฒนาบุคคล เพื่อแสวงหาทัศนะที่เห็นว่า น่าจะเป็นไปได้ และควรจะเป็น ตลอดจนสร้างเป็นหลักการ และระบบความคิดทางปรัชญา ของการพัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้ใช้เป็นหลักในการกำหนดนโยบาย จุดหมาย หรือ ทฤษฎีการพัฒนา สำหรับเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการพัฒนาต่อไป ปรัชญาเป็นพื้นฐานที่ อำนวยประโยชน์แก่การพัฒนา 2 ประการคือ ในแข่งขันสาระประการหนึ่ง กับในแข่งขันวิธีการวิเคราะห์ วิพากษ์อีกประการหนึ่ง ในประการแรกนั้น ปรัชญาเป็นแหล่งความคิดของการพัฒนา ในอันที่จะรู้จัก และเข้าใจความเป็นจริงของโลกกับชีวิต เข้าใจมนุษย์กับสังคม สรุนอีกประการหนึ่งในแข่งขันการ วิเคราะห์วิพากษ์นั้นนักพัฒนาได้อศัยวิธีการของปรัชญา วิเคราะห์ด้วยความ ความรู้ ความคิด ที่เกี่ยว ข้องกับการพัฒนา ทำให้เข้าใจยั่งๆ ที่ແงอยู่อย่างชัดเจน ได้เข้าใจในความยืดหยุ่นของภาษาและ มองเห็นได้ถึงความคลาดเคลื่อนในการใช้ภาษา ซึ่งจะช่วยให้นักพัฒนา พิจารณาปัญหาและความคิด ต่างๆ อย่างรอบคอบลึกซึ้ง เจาะลึกให้เข้าใจถึงต้นตอของปัญหาที่แท้จริง และแสวงหาคำตอบที่ควร จะเป็นได้ (สudit วงศ์สุวรรณ : 2540)

ดังนั้น คุณค่าของปรัชญาในฐานะที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาจึงมิใช่อยู่ที่ภูมิปัญญา ที่จะนำไปปฏิบัติหรือแก้ปัญหาการพัฒนา แต่ปรัชญาช่วยขยายแสงให้เข้าใจกระจ่างทุกแห่งทุกมุมของปัญหา การพัฒนา ช่วยให้ทราบนักได้ว่า การปฏิบัตินั้นสอดคล้องหรือขัดแย้งกับปรัชญาเพียงใด เป็นวิถีทางที่ ตลาดควรเลือกหรือไม่ นักพัฒนาอย่างแจ่มแจ้งในความเป็นจริงและทราบนักในบริบทของปัญหามาก เพียงใด ก็จะช่วยให้สามารถจัดผลที่มิได้ตั้งใจให้เกิด หรือผลที่ไม่พึงประสงนาออกไปได้มากเพียงนั้น และจะมองเห็นทางเลือกอันสมควรที่จะนำไปสู่ผลที่ปราบนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งพื้นฐานทางปรัชญา ของการพัฒนา ทำให้จุดหมายและกระบวนการของการพัฒนาได้รับการตรวจสอบอย่างสมอ และเมื่อ การพัฒนาต้องอาศัยปรัชญาเป็นพื้นฐาน การคิดเชิงปรัชญาในเรื่องการพัฒนาบุคคลจึงสำคัญและ จำเป็นมาก เพราะโดยปกติแล้ว คนเราย่อมมีความคิด ความเชื่อบางประการที่เป็นของตนเองอยู่ในตัว และมักปฏิเสธสิ่งที่ขัดแย้งกับความคิด ความเชื่อของตนเอง จะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และมีแนวโน้ม ที่จะยอมรับและปฏิบัติตามที่เคยกันมา นักพัฒนาเกิดขึ้นเดียวกัน ผู้ที่เชื่อมั่นในหลักการประชาธิปไตย ยอมเปิดโอกาสให้ผู้ที่จะพัฒนาได้แสดงความคิดเห็น ส่งเสริมการวิพากษีารณ์ ฝึกฝนให้ผู้ที่จะ พัฒนารู้จักฟัง รู้จักคิด และแสดงความคิดเห็น ผู้ที่เชื่อมั่นในระบบที่เปลี่ยนแบบแผน ยึดมั่นในคตินิยมที่ สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่เดิม ยอมพอยาที่จะเห็นผู้ที่จะพัฒนาปฏิบัติตามมากที่จะอยากให้ผู้ที่จะ พัฒนาแสวงหาคตินิยมใหม่ๆ ของกลุ่มตน การติดยึดในความคิดความเชื่อเดิมและมิได้ค่อยตรวจสอบ อย่างสมอ อาจก่อให้เกิดปัญหา เกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตได้ การคิดเชิง ปรัชญาจะทำให้เราเกิดความสำนึกร่วมและมัตระวังที่จะตรวจสอบความคิด ความเชื่อที่มีอยู่ด้วยในเป็น กลาง ไม่คับแคบ พยายามได้ตระมองอย่างรอบคอบในทุกด้าน และจัดความเชื่อที่เลื่อนลอยหรือคติ

ต่าง ๆ ตามความนิยมของตน จนแนวใจได้ว่าความคิด ความเชื่อของตนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งเหตุผล และความถูกต้อง และเข้าใจแจ่มแจ้งในความหมายของสิ่งที่คิดอย่างแท้จริง การคิดทางปรัชญาทำให้ คนเรามีวินัยในการคิด มีทัศนะที่เป็นปัจจัย (Objectivity) และมีฐานความคิดของตนเองที่มั่นคงยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าความคิดหรือทัศนะนั้นอาจแตกต่างจากของผู้อื่นที่คิดในปัญหาเดียวกันก็ตาม ยิ่งในสภาพ ปัจจุบันความรู้และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก แล้วมีผลกระทบต่อชีวิตต่อมาพัฒนาเป็นอย่างมาก การพัฒนาหลักเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องศึกษาและนำความรู้ ความคิดสำคัญมาสู่คนทั่วไป แต่การคิด เชิงปรัชญาจึงยิ่งสำคัญและจำเป็นมาก เพราะความรู้ความคิดต่าง ๆ นั้นเพียงบอกให้เราทราบว่า อะไร เป็นอะไรบ้าง หรือเราจะทำอะไรได้อย่างไร จึงจะถูกต้อง ตามทฤษฎีหรือหลักแห่งความรู้เหล่านั้น และ ผลจะเป็นประการใดบ้าง แต่ไม่อาจบอกให้เราทราบได้ว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ อะไรไม่ค่าควรแก่ การรู้การศึกษาหรือไม่อย่างไร ดังนั้นกับพัฒนาจะต้องคิดเชิงปรัชญาให้กระจ่างและแสวงหาจุดยืนที่ สมเหตุสมผล เพื่อจะได้ตัดสินใจด้วยความรับผิดชอบว่า คนเราควรเรียนรู้อะไร เพียงใด เมื่อไรและ อย่างไร ซึ่งในการพัฒนานักศึกษาจะนำแนวความคิดทางปรัชญาบริสุทธิ์มาเป็นพื้นฐานในการกำหนด ปรัชญาของการพัฒนา พอยเป็นสังเขป 4 ลักษณะ (บำรุง กลัดเจริญ : 2528) คือ

1. ลักษณะที่ 1 ลักษณะที่ 1 ความเป็นจริงตามแนวความคิดของลักษณะนี้คือโลกของจิต ปรัชญาจิตนิยม มีความเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงอันสูงสุดนั้นไม่ใช้วัตถุหรือตัวตน หากแต่เป็นเรื่องของความ นึกคิด (Mind) และเป็นจิตภาพ (Idea) หรือแบบ (Form) ที่มีอยู่ในจินตนาการของเรา จากพื้นฐาน เกี่ยวกับความเป็นจริงอันนี้ฝ่ายจิตนิยมจึงเชื่อต่อไปอีกว่า การที่จะล่วงรู้ความเป็นจริงได้ก็ต้องอาศัยจิต (Mind) อาศัยปัญญา (Intellect) เพื่อจะได้เข้าถึงความเป็นจริงที่มีอยู่ในจิตภาพ (Idea) นั้นก็คือ เรา ให้ปัญญาและความคิดในการรับรู้ความจริง เมื่อเราล่วงรู้สิ่งที่เป็นจริงนั้นแล้ว ก็หมายถึงเรามี “ความรู้” ที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นความรู้จะได้รับมาโดยกระบวนการรื้อฟื้นความจำ (Reminiscence) หรือโดยการรำลึก (Recollection) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นคือ ขั้นแรก เป็นการหาประสบ การณ์ในสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (By Experience) ขั้นที่สอง เมื่อมีประสบการณ์แล้วก็ทางเรียนรู้เพิ่ม เติม (By Learning) จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้สิ่งที่เรามั่นมองตาม และแตกหน่อเพิ่มขึ้น ขั้นสุดท้าย ก็จะ เป็นการใช้จิตหรือความคิดไตร่ตรองค้นหาความจริง เพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงและให้ปัญญาแตกฉาน อันจะนำมาซึ่งการรู้ความจริง ซึ่งการรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ ส่วน แรก ได้แก่ การรับรู้ (Percepts) คือ การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุต่าง ๆ มาโดยผัสสะ และส่วนที่สอง ได้แก่ การเข้าใจ (Concepts) คือ ความนึกคิดที่เกิดขึ้นในจิตของเรา

2. ลักษณะที่ 2 ลักษณะที่ 2 ความเป็นจริงตามแนวคิดนี้ คือโลกของวัตถุ กล่าวคือ สิ่งทั้ง หลายที่ปรากฏให้เห็นตามสภาพธรรมชาตินั้นเป็นจริงในตัวของมันเอง ไม่ขึ้นอยู่กับจิต ดังนั้น ความรู้ ตามความคิดของพวากวัตถุนิยม ก็คือสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือมีอยู่ในขอบข่ายของโลกแห่งการรับรู้ เพราจะถือว่าเป็นโลกแห่งความจริง ด้วยเหตุนี้ การค้นหาความรู้ของวัตถุนิยม จึงอาศัยการฝ่าสังเกต

อย่างมีระบบเกี่ยวกับโลกแห่งความจริง เป็นการสังเกตที่ไม่มีสิ้นสุด การสังเกตจึงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กับความเป็นไปของโลกแห่งความจริง แล้วนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากการสังเกตมาจัดระเบียบสร้างเป็นระบบความรู้ขึ้นมา ทฤษฎีความรู้ที่สำคัญของฝ่ายวัตถุนิยม คือทฤษฎีความสอดคล้องซึ่งมีหลักการว่า ถ้าเรามีความคิดเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่ในใจ และความคิดนั้นตรงกับสภาพที่เป็นจริง ของสิ่งที่เราคิดอย่างครบถ้วน ความคิดนั้นก็เป็นจริง ซึ่งสามารถทดสอบได้ด้วยประสบการณ์ หรือวิธีวิทยาศาสตร์ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับกฎวิทยาของฝ่ายวัตถุนิยม คือ ความรู้เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ตามสภาพทางธรรมชาติ และเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตเห็นได้

3. ลัทธิประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ความเป็นจริงตามแนวคิดนี้คือ โลกแห่งประสบการณ์ ลัทธินี้ได้แนวความคิดจากลัทธิประจักษณ์นิยม (Empiricism) ที่มีความเชื่อว่าประสบการณ์เป็นรากฐานของความจริงแล้วความรู้ ปรัชญาประสบการณ์นิยม สนใจสิ่งที่เป็นจริงในสิ่งที่มนุษย์สามารถจะประสบพบเห็นได้ ในชีวิตจริง ๆ กล่าวคือ ความเป็นจริงนั้นก็คือประสบการณ์ (Experience) ของเรานั้นเอง หมายความว่าเราได้พบได้เห็นอย่างไร หรือมีประสบการณ์ในสิ่งนั้นอย่างไร ความเป็นจริงของสิ่งนั้นก็จะเป็นเช่นเดียวกับที่ประสบการณ์รายงานแก่เรา คำว่า “ประสบการณ์” ตามความหมายของปรัชญานี้ มีความหมายถึง การพบเห็นสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและรวมถึง การสะท้อนความคิด (Reflection) การรู้สึก (Feeling) การลงมือกระทำ (Active doing) การบังเกิดผลตามมา (Under Going) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้กระทำ และการเรียนรู้อย่างต่องแท้ในสิ่งนั้น ๆ กระบวนการทั้งหมดเหล่านี้เกิดขึ้นโดยครบถ้วนแล้วจึงเรียกว่าเป็นประสบการณ์

กระบวนการในการเรียนรู้ของฝ่ายประสบการณ์นิยม เกิดจากการสร้างประสบการณ์คือ การรู้ของคนเรานั้น เกิดจากการที่เรากระทำต่อสิ่งหนึ่ง แล้วปรากฏผลออกมาจากการกระทำ ผลที่ปรากฏนี้ ออกมากให้เราประจักษ์นี้เอง คือสิ่งที่เรารู้หรือความรู้ของเรานั้นในสิ่งนั้น ๆ กระบวนการของประสบการณ์ ประกอบด้วย “การกระทำ – และดูผลที่เกิดขึ้นตามมา” ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นแรก สมมติว่า สมมุติฐาน หรือสิ่งที่เราเดา ให้นั้นเป็นความจริง เราเริ่มต้นขั้นแรกของการรู้ด้วยการลงมือกระทำ (Doing) ตาม สมมติฐาน ขั้นที่สอง เราจะได้รับผลการตอบสนองจากสิ่งนั้นคือ ผลที่เกิดจากการกระทำของเรา ขั้นที่สาม เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ถ้าผลที่เกิดขึ้นตรงกับสมมติฐานก็กล่าวได้ว่า นั้นคือ เป็นจริง แต่ถ้าตรงกันข้าม สมมติฐานที่เราตั้งไว้ก็ผิด จะต้องกลับไปเริ่มต้น ที่ขั้นที่หนึ่งใหม่ตามสมมุติฐานใหม่ และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นตามสมมติฐานใหม่ เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้คำตอบที่ตรงกับสมมติฐานที่เราตั้งไว้มากที่สุด จึงนับได้ว่าได้ความรู้ที่ถูกต้อง

วิธีการหาความรู้ในลักษณะนี้ เป็นวิธีการคิดอย่างใคร่ครวญ (Reflective Thinking) คือ เป็นการคิดกลับไปกลับมารจากผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเรา จนกว่าจะได้ผลเป็นที่พอใจ ซึ่ง อาจหนึ่ง ตัวอื่น เรียกว่าเป็นการสร้างประสบการณ์ (Reconstruction of Experience) และวิธีการนี้เองได้ถูกนำมาเป็น

วิธีการแก้ปัญหา (Problem – Solving Method) ซึ่งก็พัฒนามาจากวิธีวิทยาศาสตร์นั้นเอง ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายประสบการณ์นิยมจึงมีความเชื่อว่า ความรู้ที่ถูกต้องหรือความจริงนั้นเป็นสิ่งที่เมื่อ拿来ไปใช้แล้วได้ผล

4. ลัทธิอัตติภานิยม (Existentialism) ความเป็นจริงตามแนวความคิดของลัทธินี้ คือ โลกแห่งความมีอยู่ ลัทธินี้มีความเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงนั้นก็คือสิ่งที่มีอยู่จริงเท่านั้น และสิ่งที่มีอยู่จริงก็คือ มนุษย์และเสรีภาพ มนุษย์จะมีกำเนิดมาจากการที่มีอยู่จริงเท่านั้น แต่สิ่งที่มีอยู่จริงก็คือ มนุษย์และเสรีภาพ มนุษย์จะมีกำเนิดมาจากการที่มีอยู่จริงเท่านั้น เมื่อไรและอย่างไร ปรัชญาไม่สนใจ แต่ปรัชญาที่จะเริ่มต้น ตรงจุดยืนที่ว่า “การมีอยู่ของมนุษย์มีมาก่อนลักษณะใด ๆ ของมนุษย์” หมายความว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่า ไม่มีลักษณะใด ๆ ติดตัวมาทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ แต่ละคนที่จะเลือกสร้างลักษณะของตัวเองตามแบบอย่างที่ตัวเองประนีประนอม การที่มนุษย์จะทำเช่นนั้นได้ จำเป็นต้องมีเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญ และเสรีภาพนั้นก็คือ เสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ซึ่งเสรีภาพในการเลือกนั้นต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำในสิ่งที่ตนเลือก ซึ่งหมายรวมถึง ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นด้วย ดังนั้น ปรัชญาของลัทธิอัตติภานิยม เน้นความสำคัญของมนุษย์ สอนให้มนุษย์ต้องมีความคิดถือแนวความคิดของลัทธิปรัชญาคือน่าฯ และห้ามนำเสนอเรื่องเสรีภาพ และความรับผิดชอบของแต่ละคนในการที่กำหนดชะตาชีวิตของตนเองเป็นสำคัญ และในขณะเดียวกัน ก็หาทางที่จะให้ตนเองหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ทั้งหลาย

ด้วยเหตุนี้ หลักการของความรู้ของฝ่ายอัตติภานิยม เชื่อว่า ความรู้คือความจริงนั้นเป็นการเลือกของแต่ละบุคคล เพวะจะนั้นมนุษย์แต่ละคนจะต้องตัดสินใจด้วยว่า ความรู้ของตนนั้นควรจะเป็นเช่นไร ถ้ามีความรู้นั้นจะเป็นประโยชน์ให้กับตน หรือมีความจริงนั้นจะเป็นประโยชน์ให้กับโลก แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อความรู้ของตนเอง เพวะว่าความรู้นั้นเป็นความรู้เฉพาะบุคคล ที่แต่ละคนเลือก เอาเอง ไม่มีใครจัดให้หรือหันยินให้ ความรู้เช่นนี้จะเป็นความจริง หรือเชื่อได้เพียงได้ย่อมแล้วแต่ว่า มันจะมีค่าเพียงใด สำหรับแต่ละบุคคลที่เป็นคนเลือก

เนื่องจากปรัชญาอัตติภานิยมเน้นความสำคัญของการมีอยู่ของเอกตบุคคล (Existence) มากกว่าลักษณะ (Essence) ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์แต่ละคนจะเลือกและสร้างขึ้นมาให้แก่ตนเองในภายหลัง ดังนั้นปรัชญาจึงเน้นความสำคัญของการ “รู้ตนเอง” คือ การรู้ว่าการมีอยู่ของตัวเราเป็น “การมีอยู่เพื่อตัวเอง” (Being for – Itself) และในขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นต้องรู้สึ้งสภาวะการมีอยู่ ของสิ่งอื่นหรือสิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบตัวเราแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนสามารถรับรู้สภาวะการมีอยู่ของสิ่งเหล่านั้นได้และรู้ว่ามันมีตัวตนอยู่จริง

จากที่กล่าวมาดังต่อไปนี้ พอกสรุปได้ว่าแนวความคิดของปรัชญาทั้ง 4 แนวที่กล่าวถึง มีความแตกต่างกัน ของปัญหาทางอภิปรัชญา และปัญหาทางญาณวิทยา ดังนี้

ลักษณะปัญญาฝ่ายต่างๆ	ปัญหาทางปรัชญา	ปัญหาทางญาณวิทยา
จิตนิยม	เรื่อในความเป็นจริงที่เป็นแบบสูง สุด (Form) ที่มีอยู่ในโลกแห่ง จินตนาการ (The world of Ideas)	เรื่อว่า ความรู้เป็นจิตภาพ (Ideas) หรือความนึกคิดเกี่ยวกับ ลักษณะที่เป็นจริง (Truth as Ideas)
วัตถุนิยม	เรื่อในความเป็นจริงที่มีพื้นฐานมา จากวัตถุทางกายภาพตามลักษณะ ทางธรรมชาติ (The world of Things)	เรื่อว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ตามสภาพทางธรรมชาติ และเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถ สังเกตเห็นได้ (Truth as Observable Fact)
ประสบการณ์นิยม	เรื่อในความเป็นจริงที่มีอยู่ใน ประสบการณ์ (The world of Experience)	เรื่อว่า ความรู้คือผลแห่งประสบ การณ์ของมนุษย์ (Truth as Experience)
อัตถิภัณฑ์นิยม	เรื่อในความเป็นจริงของลักษณะ การณ์ที่มีอยู่จริง (The World of Existing)	เรื่อว่า ความรู้สึกคือผลแห่งการ เลือกของเอกตบุคคล (Truth as Existential Choice)

กลไกการพัฒนาบุคคล

กลไกการพัฒนานั้นต้องอาศัยทั้งองค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในความคิดและการกระทำให้เป็นไปตามวิถีของปัญญา (รัตนา ตันนูนติก : 2531)

องค์ประกอบภายนอก การพัฒนาไม่ว่าจะเกิดจากการศึกษาด้วยตนเอง หรือการศึกษาที่ต้องมีผู้สอนก็ตาม มีองค์ประกอบภายนอกอย่างน้อยสองประการคือ ตัวผู้รับการพัฒนา กับความรู้หรือสารัตถะที่จะพัฒนา ทั้งสององค์ประกอบนี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กันอยู่ภายในตัวเอง และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วย ทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติของตัวเอง และการเปลี่ยนแปลงที่เนื่องมาจากการสื่อสาร เป็นต้นว่า ผู้ที่จะพัฒนา นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพตามธรรมชาติแล้ว ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลต่างก็มีความเชื่อความรู้สึกนึกคิด มีอารมณ์ มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้แตกต่างกัน และคุณสมบัติเหล่านี้ยังอาจเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุผลล้อมอื่น ๆ หรือประสบการณ์ที่เพิ่มทวีขึ้นในชีวิตอีกด้วย ส่วนความรู้นั้นก็มีมากน้อยหลายแขนงวิชา และเพิ่มพูนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ความรู้บางประการอาจล้าสมัย บางประการก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ด้วยหรือเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตโดยตรงก็มี ทำให้เรื่องของการเรียนรู้มีขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นกระบวนการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันอย่างเข้มแข็ง ด้วยจำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงธรรมชาติของมนุษย์ ต้องเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่จะพัฒนา เข้าใจคุณสมบัติประจำตัว และความสามารถที่จะกระทำได้ของผู้ที่จะพัฒนา ต้องเข้าใจธรรมชาติของความรู้และกระบวนการที่จะเข้าถึงความรู้ เพื่อจะตัดสินใจได้ต่อไปว่า ความรู้อะไรควรศึกษาพัฒนาต่อไปเพื่ออะไรและอย่างไร

องค์ประกอบภายนอก การพัฒนาจะต้องเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภายนอกด้วย ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาบุคคลเกิดขึ้นก็ด้วยเหตุทางสังคมเป็นสำคัญ เพราะแต่ละสังคมต่างก็มีอัตลักษณ์ เป็นมา มีแนวทางดำเนินชีวิต สังคม มีภาษาและวัฒนธรรม มีคตินิยมความเชื่อ ตลอดจนรูปแบบต่าง ๆ ใน สังคมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตน ซึ่งอาจแตกต่างไปจากวิถีของอีksังคมหนึ่ง จำนวนมากหรือน้อยก็แล้ว แต่สภาพการณ์และความเป็นมาของสังคมนั้น ๆ ซึ่งได้สืบทอด และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกันต่อ ๆ มา เป็นอย่างธรรมชาติ ดังนั้นการพัฒนาบุคคลจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางสังคมใน แม่นมุนต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจว่า อย่างไรคือลักษณะสังคมที่พึงประสงค์ การพัฒนา จะต้องทำความเข้าใจในธรรมชาติและความเป็นไปของสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งในวงกว้างและแคบ ต้อง เข้าใจความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างคนกับสังคม ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการ พัฒนา จะได้ประเมินค่าความเป็นจริงได้ถูกต้อง และแสวงหาจุดหมายและบทบาทที่ควรจะเป็นของ การพัฒนาได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นการพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงาม ครองชีวิตอย่างมีค่าควร แก่การดำรงอยู่ ทั้งในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลและเป็นสมาชิกของสังคม ทำให้สังคมก้าวหน้าไปด้วย ความมั่นคงและมีสันติสุขได้

กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนา เป็นกระบวนการที่บุคคลตั้งใจด้วยกระทำขึ้นด้วยเจตนาจะให้ผู้รับการ พัฒนาได้เรียนรู้สิ่งมีค่าครวญ และการเรียนรู้นั้นจะต้องส่งผลให้บังเกิดเป็นความคิดและการกระทำที่ดี งาม หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นภายใต้ผู้ที่ได้รับการพัฒนา และแสดงออกเป็นการ กระทำของผู้ที่เจริญด้านการพัฒนาอย่างแท้จริง กระบวนการพัฒนาบุคคลจึงมิใช่เป็นเพียงการให้ ความรู้ ให้การอบรม ฝึกฝนทักษะบางประการอย่างแคบ ๆ โดยปราศจากความเข้าใจอย่างต่องแท้ใน หลักการและเหตุผลของความรู้ความคิดที่ได้พัฒนา มิฉะนั้นแล้วก็ยากที่บุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาคุณลักษณะทักษะที่ดีขึ้นภายใต้การพัฒนาอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความคิด หรือเจตคติ ตลอดจนการแสดงออกที่เป็นการกระทำ กระบวนการพัฒนาจะต้องเป็นกระบวนการเชิง ปฏิบัติ ผู้ที่ได้รับการพัฒนามีโอกาสได้คิด ได้ทดลอง ปฏิบัติตามความคิด และประจักษ์ในหลักการ และเหตุผลด้วยตนเอง และกระบวนการนั้นจะต้องดำเนินไปอย่างถูกทำนองคล่องแคล่ว มิใช่เป็นการ บีบบังคับหรือยัดเยียด ปลูกฝังความรู้ความคิด โดยที่ผู้เรียนขาดความเต็มใจหรือสมัครใจด้วย ผู้ที่ได้ รับการพัฒนาได้ตัดสินใจเลือกด้วยตัวเองอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ผลของการพัฒนามีความสมบูรณ์ ถาวรและการพัฒนา ก็จะเป็นกระบวนการที่มีคุณค่าและความหมายต่อชีวิตได้

แนวทางการจัดกระบวนการพัฒนา

การจัดกระบวนการพัฒนา อาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ลักษณะแรก ถือเอาเนื้อหา สาระเป็นสำคัญ กับอีกลักษณะหนึ่งพิจารณาว่าจะให้การพัฒนาอย่างไรเป็นสำคัญ

ลักษณะแรก ซึ่งถือความรู้สำคัญที่สุดที่จะต้องถ่ายทอดและสืบต่อไปนั้น กระบวนการของการพัฒนาจึงเน้นเนื้อหาวิชามาก แต่ไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะต้องให้ไว้กิจกรรมรายถ่ายทอดเท่านั้น อาจให้ไว้กิจการอื่น ๆ ตามความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาได้ เพราะความรู้ต่าง ๆ ที่ศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะอยู่ในตัว บางเนื้อหาอาจต้องการฝึกฝนทักษะบางประการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งบุคคลที่จะพัฒนาจะต้องฝึกฝนอย่างหนัก การถือเอาเนื้อหาสาระที่เรียนเป็นสำคัญเช่นนี้ ทำให้ต้องจัดหลักสูตรการพัฒนาที่เนื่องกันหมวดสำคัญที่จะพัฒนาให้ทุกคนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เห็นว่า มีค่าควรรู้ และด้านกระบวนการวิธีเดียวกัน กระบวนการพัฒนาจึงมักเป็นไปอย่างเข้มงวดตามด้วยตัว เพื่อให้ผู้พัฒนาได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้ไม่มีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และธรรมชาติของบุคคลที่แตกต่างกัน มักไม่คำนึงถึงหลักแห่งเสรีภาพและความเป็นปัจเจกบุคคล ละเลยการจุงใจให้เกิดความสนใจครรภ์กระบวนการเรียนนี้จึงเป็นกระบวนการที่หักก้นนำจากสิ่งภายนอกตัวไปสู่ผู้ที่ต้องการจะพัฒนา

ส่วนลักษณะที่ 2 ซึ่งเน้นวิธีการนั้น ก็ต้องเห็นความสำคัญของผู้ที่จะพัฒนาและคำนึงถึง จิตวิทยาพัฒนาการของบุคคล ตลอดจนเงื่อนไขต่าง ๆ ของการเรียนรู้ จึงพยายามแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน ผู้ที่เข้าในหลักแห่งเสรีภาพของปัจเจกบุคคลก็ยอมให้โอกาสแก่บุคคลได้พัฒนาตามความสนใจของเข้า ให้ได้พิจารณาคุณค่าของความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองและสร้างเป็นคุณค่าขึ้นในตน ตลอดกระบวนการนี้บุคคล จึงต้องตื่นตัว รู้ตัวอยู่เสมอ มีความเต็มใจฝึกษา เท่ากับว่าผู้ต้องการพัฒนาเป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนาและเป็นการพัฒนาศักยภาพในตัวผู้เรียนในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลให้เจริญงอกงามและด้วยความตระหนักรู้ของบุคคลนั้น (รัตนนา ตันบุญเต็ก : 2531)

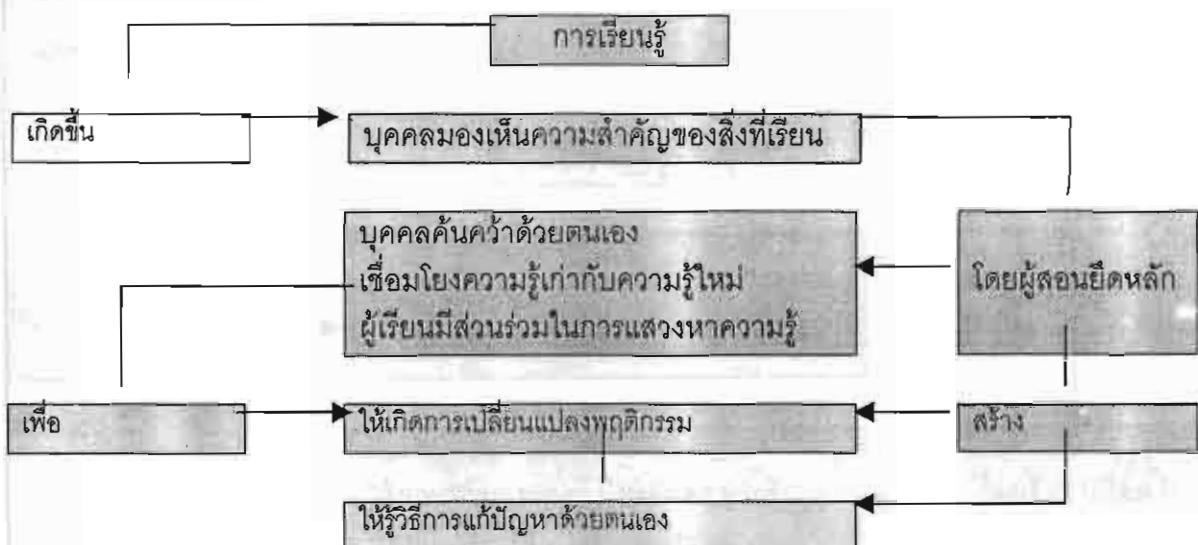
ทฤษฎีการเรียนรู้กับการพัฒนาบุคคล

ทฤษฎีการเรียนรู้เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการเรียนรู้และการเรียนรู้เป็นสิ่งสิ่งที่แยกออกจากกันไม่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากเป็นการกล่าวคนละมิติ ทฤษฎีการเรียนรู้ไม่ได้ทำให้คนเกิดการเรียนรู้ เพียงแต่เป็นการอธิบายว่าคนเรียนรู้ได้อย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และภายใต้สถานการณ์ใด แต่เมื่อได้บอกว่าจะทำอย่างไร จึงทำให้คนเกิดการเรียนรู้ ส่วนการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บุคคลโดยการได้รับประสบการณ์ในสภาพแวดล้อม ส่วนการพัฒนานี้เป็นเพียงกระบวนการที่จัดประสบการณ์ให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ด้วยความแตกต่างระหว่าง ทฤษฎี การเรียนรู้ และการเรียนรู้นี้เองจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการตัวกลาง ที่จะเข้มข้นระหว่างสิ่งที่อธิบายในทฤษฎีการเรียนรู้ และการเรียนรู้ของบุคคลเข้าด้วยกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าววนกีดือการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาบุคคลนั้นอาศัยแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาที่สำคัญ 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยา กลุ่มพุทธนิยม กลุ่มพุติกรรมนิยม

กลุ่มมนุษยนิยม และกลุ่มผสมผสาน ซึ่งจะออกล่ามสาระโดยสังเขปของการพัฒนาตามบริบทของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ (ประภาพรรณ เดี่ยมสุภาษิต: 2536 และ พศน. เมจนา: 2537)

1. การพัฒนาตามบริบทของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธนิยม

นักจิตวิทยากลุ่มพุทธนิยมมีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล โดยภายในตัวบุคคลนั้นจะมีสิ่งหนึ่งที่เรียกว่าโครงสร้างทางปัญญาที่ทำหน้าที่รับความรู้ และจัดระบบของความรู้ โครงสร้างทางปัญญาของบุคคลจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาที่บุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มพุทธนิยมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของ บูรเนอร์ และ ออสูเบล โดยที่ทฤษฎีของบูรเนอร์เน้นวิธีการพัฒนาบุคคล โดยเน้นตัวของบุคคลและเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ รวมทั้งมีความเชื่อว่า การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพนั้นควรให้บุคคลเรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นการพัฒนาจึงต้องมุ่งที่จะให้บุคคลมีส่วนร่วมในการแสดงน้ำหน้าความรู้ ส่วนแนวคิดของออสูเบลจะเน้นที่การจัดเนื้อหาสาระของการพัฒนาที่มีความหมายต่อตัวผู้ที่ต้องการพัฒนา โดยต้องจัดเนื้อหาให้สอดคล้องหรือเกี่ยวโยงกับสิ่งที่บุคคลเรียนรู้มาก่อนจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นแบบการพัฒนาตามบริบทของทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพุทธนิยมดังแสดงในภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธนิยม

2. พัฒนาตามบริบทของทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพุทธดิกรมนิยม

นักจิตวิทยากลุ่มพุทธดิกรมนิยมให้ความสนใจในการพัฒนาพุทธดิกรมนิยมที่สังเกตเห็นได้และวัดได้เป็นหลัก โดยเชื่อว่าพุทธดิกรมนิยมเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย เงื่อนไขนำ และผลของการกระทำ ทั้งการพัฒนาให้บุคคลเกิดการ

เรียนรู้ จะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อเอื้อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักจิตวิทยากลุ่มพุทธิกรรมนิยมได้แก่ สกินเนอร์ ได้เสนอหลักการในการสอนหรือพัฒนาบุคคลที่เป็นการสอนแบบโปรแกรม ดังนี้

2.1 แบ่งเนื้อหาแต่ละบทออกเป็นส่วนย่อย ๆ เป็นชั้น ๆ ประกอบด้วย ความคิดรวบยอดที่ต้องการจะให้บุคคลเรียนรู้และพัฒนาไปทีละอย่าง

2.2 จัดเนื้อหาตามลำดับจากง่ายไปยาก เพื่อให้บุคคลเกิดความเข้าใจ

2.3 ทุกครั้งที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จะได้ข้อมูลย้อนกลับและได้รับการเสริมแรงทางบวก

ซึ่งจะเห็นได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์จะเน้นที่สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ บนดูรา นักจิตวิทยาการศึกษาอีกท่านหนึ่งได้นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ปัญหาสังคมขึ้น โดยเน้นถึงการปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม บนดูรามีความเห็นว่าทั้งสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การพัฒนาการเรียนหรือพัฒนาการของบุคคล ส่วนมากจะเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต(observational learning) โดยการสังเกตจากตัวแบบ (modeling) ซึ่งการเรียนรู้โดยการสังเกตจะประกอบด้วย 2 ขั้นคือ ขั้นกับการรับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) และขั้นการกระทำหรือการแสดงออก (Performance) ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพัฒนาการนิยม

3. การพัฒนาตามบริบทของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนุชยนิยม

นักจิตวิทยากลุ่มนุชยนิยม ยึดวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ให้กับบุคคลคือ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถเฉพาะตน ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุสิ่งศักยภาพแห่งตน ซึ่ง นักจิตวิทยาหลายท่านในกลุ่มนี้ได้เสนอหลักการจัดการเรียนรู้ หรือการพัฒนา ดังนี้ ทฤษฎีของเชอร์ จะเน้นให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาเป็นศูนย์กลาง โดยการจัดสภาพการเรียนรู้ให้บุคคลได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อทำให้บุคคลได้พัฒนาไปสู่การบรรลุสิ่งศักยภาพแห่งตน ส่วนแนวคิดของมาสโลว์มักจะเน้นที่ การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล เพื่อให้บุคคลบรรลุสิ่งศักยภาพแห่งตน เช่น กัน ซึ่งจะเน้นได้ว่านักจิตวิทยากลุ่มนี้มีความเชื่อพื้นฐานเหมือนกันที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพและ ความโน้มเอียงที่จะขวนขวยที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีแรงจูงใจภายในที่จะสร้างสถานการณ์และ สิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ มีความสามารถที่จะรับผิดชอบพัฒนารูปแบบของตนเอง ถือว่าตน เองเป็นปัจเจกบุคคลหรือเป็นบุคคลที่มีค่า ดังนั้นหลักการพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลบนแนวคิดนี้คือ

3.1 บุคคลจะพัฒนาหรือเรียนรู้ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานแล้ว

3.2 ความรู้สึกมีความสำคัญเท่ากับความจริง ดังนั้นการเรียนรู้ว่าควรจะรู้สึกอย่างไร มีความสำคัญเท่ากับการเรียนรู้ว่าควรจะคิดอย่างไร

3.3 บุคคลจะเรียนรู้หรือพัฒนาต่อเมื่อเนื้อหานั้น ๆ เป็นสิ่งที่บุคคลสนใจและ ต้องการจะพัฒนาหรือต้องการจะเรียนรู้

3.4 การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการพัฒนาว่าควรจะเรียนรู้ หรือพัฒนาอย่างไร มีความสำคัญมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหา ความจริงต่าง ๆ

3.5 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลไม่รู้สึกว่าตนถูกปฏิเสธหรือมีความหวาดกลัว

3.6 การประเมินผลของการเรียนรู้ด้วยตัวของบุคคลเอง มีความหมายและมี ประโยชน์ต่อบุคคลมากกว่าการประเมินผลของการเรียนรู้จากผู้อื่น

หลักการของบุคคลโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกต จะเริ่มจาก

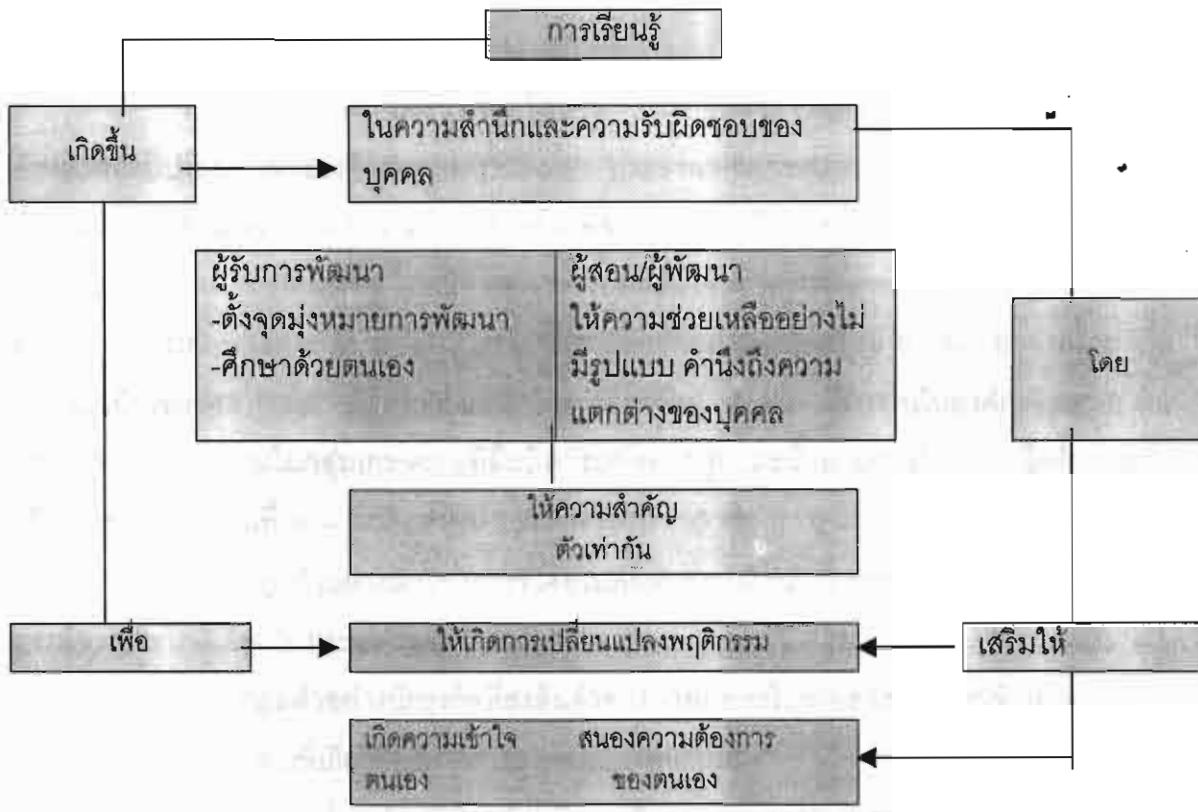
1. แบ่งเนื้อหาออกเป็นชั้น ๆ เพื่อให้ผู้สังเกตปฏิบัติตามได้

2. ใช้หลักการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบที่มี 2 ชั้น คือ ชั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ ผู้สังเกตต้องมีความตั้งใจ หรือใส่ใจ รับรู้สิ่งที่สังเกต และประเมินผลเข้ารหัส และมีความใจจด กับชั้น ของการกระทำ ซึ่งบุคคลต้องแสดงออกมา

3. ชั้นการพัฒนาของผู้สอนหรือวิทยากร อาจใช้ตัวอย่างสิ่งที่ต้องการให้บุคคลเกิดการ เรียนรู้ หลาย ๆ ตัวอย่าง ในขณะที่แสดงตัวอย่างหรือสาธิต ผู้สอนหรือวิทยากรควรจะอธิบายไปด้วย

4. หลังจากทำการสาธิตแล้วให้บุคคลลงมือปฏิบัติทันที ถ้าบุคคลทำได้ถูกต้องตาม ตัวแบบร์ควรให้การเสริมแรง

ชี้กรอบนการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม สามารถสรุปเป็นรูปแบบกรอบนการพัฒนาได้ดังแสดงในภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 3 กรอบนการเรียนรู้ในกลุ่มนุชยนิยม

4. การพัฒนาตามบริบทของแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มผสมผสาน

การพัฒนาตามแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มผสมผสาน เกิดจากการที่นักจิตวิทยาบางกลุ่มวิเคราะห์ว่า ไม่มีทฤษฎีการเรียนรู้ใดที่จะสมบูรณ์แบบและส่วนใหญ่ก็จะมีข้อโต้แย้งอยู่แล้ว เนตุนี้จึงได้มีการรวมเอาจุดเด่นของแนวคิดมารวมกันเกิดเป็นแนวคิดของกลุ่มผสมผสานขึ้น นักจิตวิทยาที่ได้รับการยอมรับในกลุ่มผสมผสานคือ การเย เขา มีความเชื่อว่า การเรียนรู้พฤติกรรมเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ทางปัญญา尼ยม ดังนั้นเขาได้เสนอการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนขึ้น คือเริ่มจากการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้สัญญาณและพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงขั้นสุดท้าย คือการเรียนรู้การแก้ปัญหา การพัฒนาตามแนวคิดนี้ นอกจากระบบเนื้อหาเป็นขั้นตอนแล้ว จะต้องใช้แรงจูงใจให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้หรือพัฒนาอีกด้วย ดังนั้น หลักการพัฒนาตามแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มผสมผสาน จะเน้นทั้งการจัดสถานการณ์ภายนอกและการจัดสถานการณ์ภายใน

วิธีการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แหล่งคือ

1. จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น

1.1 กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดน่าน ประกอบด้วย วิทยากร ซึ่งได้แก่ เกษตรอำเภอ หัวหน้าสถานีประมง เจ้าของกิจการทางการเกษตร ประธานกลุ่มเกษตรกร จำนวน 13 คน เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จจำนวน 33 คน แบ่งเป็นด้านพืชผล 11 คน ด้านปศุสัตว์ 5 คน ด้านแปรรูป 9 คน ด้านประมง 5 คน เกษตรรย়ังยืน 3 คน ครุ/อาจารย์ที่สอนวิชาทางการเกษตรแบ่งเป็น ครุสังกัดสำนัก งานการประมงศึกษาแห่งชาติ 11 คน ครุสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน 8 คน อาจารย์สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล 9 คน ผู้สื่อข่าวและนักจัดรายการวิทยุ 5 คน ผู้ทำงานในองค์กรอิสระ 8 คน เกษตรกรที่มาร่วมงานในกลุ่มเกษตรกรที่มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและนำมาแสดงในงานหนึ่งตำบลนึง ผลิตภัณฑ์ ระหว่างวันที่ 10 – 12 สิงหาคม 2544 จำนวน 115 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างนักวิชาการที่เคยไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรในประเทศที่มีลักษณะ การทำเกษตรใกล้เคียงกับประเทศไทย จำนวน 5 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่างนักธุรกิจที่ส่งสินค้าทางการเกษตรไปขายต่างประเทศ จำนวน 2 คน

2. จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทางการเกษตร แบ่งออกเป็น

2.1 เอกสารโครงการที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางการเกษตร ได้แก่

- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กองแผนงาน กรมปศุสัตว์ จำนวน 32 โครงการ
- โครงการส่งเสริมการทางการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 25 โครงการ
- โครงการฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์ จำนวน 6 โครงการ
- โครงการฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมประมง จำนวน 10 โครงการ
- โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 5 โครงการ

5 โครงการ

2.2 หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

- หลักสูตรปัจจุบันศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จำนวน 171 เรื่อง
- หลักสูตรมหยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

จำนวน 52 รายวิชา

- หลักสูตรรวมอาชีวศึกษา จำนวน 234 รายวิชา
- หลักสูตรรวมการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 284 รายวิชา
- หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปัจจุบัน พ.ศ. 2543) รายวิชา

เกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 61 รายวิชา

2.3 ประวัติและผลงานของเกษตรกร จาก

- งานวิจัย จำนวน 21 คน (มีนา 2 เล่ม)
- หนังสือประวัติเกษตรกร จำนวน 56 คน (ครุภูมิปัญญา,เกษตรกรคนเก่ง ประวัติเกษตรกรคนเก่ง)
- หนังสือพิมพ์ จำนวน 3 คน (ไทยรัฐ เดลินิวส์)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์รอบแรกกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดน่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการคัดเลือกตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในครั้งต่อไปของแต่ละกลุ่ม คำถามจะแยกตามแต่ละกลุ่มดังนี้ **กลุ่มเกษตรกร** (กลุ่มปศุสัตว์ กลุ่มประมง กลุ่มพืชผล กลุ่มแปรรูปสินค้า) ตามถึงการเกษตรที่ทำ และให้แนะนำเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ พร้อมเหตุผล และการรับข้อมูลข่าวสารการเกษตร **กลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับสูง** ตามนโยบายและแผนพัฒนาจังหวัดในด้านการเกษตร และแนะนำเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพพร้อมเหตุผล **กลุ่มครุ/อาจารย์** ตามคุณลักษณะและทักษะในการทำงานด้านการเกษตรที่ควรเน้นให้เกิดกับเด็ก แนวทางในการฝึกหรือการสอน และแนะนำครุที่มีวิธีสอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจนเป็นที่ยอมรับ พร้อมเหตุผล คำถามนี้จะถามศึกษานิเทศก์ด้วย **กลุ่มสื่อมวลชน** ตามรายการที่ทำ และรายการเกษตรที่เป็นที่นิยม **กลุ่มองค์กรอิชาน (NGO)** ตามบทบาทและการดำเนินการเกี่ยวกับการเกษตร ทำในหมู่บ้านใดบ้าง และแนะนำองค์กรเอกชนกลุ่มอื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตร

2. แบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์ที่นำมาแสดงในงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดน่าน ตามลักษณะนิสัย ความรู้ความสามารถ และวิธีการเรียนรู้ของผู้ทำผลิตภัณฑ์ ได้ประสบความสำเร็จ

3. แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานด้านการเกษตร ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน วิธีการแก้ไขปัญหา ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะ ของเกษตรกรในอนาคต โดยแยกแบบสอบถามตามสำหรับแต่ละกลุ่มคือ

3.1 กลุ่มผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตร ด้านพืชผล ปศุสัตว์ การประมง การแปรรูปสินค้าเกษตร

เกณฑ์การคัดเลือก

ระดับประเทศ

ใช้เกณฑ์การคัดเลือกเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดังนี้

1. มีความคิดริเริ่ม และพยายามพัฒนาอุปสรรค ในการสร้างผลงาน

2. มีความสำเร็จของผลงาน ทั้งปริมาณและคุณภาพ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานและความยั่งยืนในอาชีพ

3. ความเป็นผู้นำ และการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในด้านต่าง ๆ
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับจังหวัด

ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับประเทศแต่เกษตรกรอาจมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน

ด้าน

3.2 กลุ่มวิทยากรที่ประสบความสำเร็จ ในการอบรมแรงงาน ภาคการเกษตร

เกณฑ์การคัดเลือก

1. เลือกจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตรกรและมีประสบการณ์ในการให้ความรู้กับผู้อื่น เลือกจากรายชื่อวิทยากรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและเครือข่ายเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2. เลือกจากวิทยากรที่เป็นข้าราชการที่ทำหน้าที่อบรมเกษตรกรมาอย่างน้อย 5 ปี

3.3 กลุ่มครู/อาจารย์ ระดับประถมศึกษา การศึกษาอนุบาลเรียน และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ที่ประสบความสำเร็จในการสอน

เกณฑ์การคัดเลือก ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกครูผู้ปฏิบัติงานที่มีผลงานดีเด่นของครุภัณฑ์นี้

1. ปฏิบัติงานตามหน้าที่ และอุดมการณ์แห่งวิชาชีพครุภัณฑ์ได้ผลงานดีเด่น
2. ปฏิบัติงานประจำได้ผลดีเด่นเป็นพิเศษและทำได้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม
3. มีผลงานดีเด่นหรือมีนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. มีความสามารถในการปรับปรุง วิจัย และพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ
5. มีความสามารถในการบริหาร และจัดการกระบวนการเรียนรู้
6. มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาให้แก่นักเรียน
7. มีส่วนร่วมในการพิทักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภูมิปัญญา

ห้องถิน

3.4 กลุ่มองค์กรประชาชนที่ประสบความสำเร็จในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ

เกณฑ์การคัดเลือก

ระดับประเทศ

1. ความคิดริเริ่ม
2. ความสามารถในการบริหารและจัดการสถาบัน
3. บทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อสถาบัน
4. ความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจและสถาบัน

5. การทำกิจกรรมต่อสาธารณะภายนอก ภารกิจทัศนศึกษาและสัมมนา

ระดับจังหวัด

ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับประเทศ แต่กลุ่มองค์กรประชาชน อาจมีคุณสมบัติไม่ครบหั้ง 5 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักวิชาการที่ไปดูงานด้านการเกษตรในประเทศที่มีลักษณะการทำเกษตรใกล้เคียงกับประเทศไทย ตามคุณลักษณะและทักษะ วิธีการเรียนรู้ของเกษตรกร วิธีการสอนหรือวิธีการให้การอบรมของผู้ให้ความรู้

5. แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักธุรกิจที่ทำธุรกิจส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกับแบบสอบถามเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตร

6. แบบประเมินเอกสาร/บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร เป็นแบบที่คุณผู้วิจัยใช้เพื่อบันทึกกิจกรรม/วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคคล และผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาบุคคลจากผลการศึกษาเอกสารหรือบทสัมภาษณ์

ขั้นตอนการวิจัย

1) ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในจังหวัดน่าน โดยศึกษาจากเอกสารและเชิญวิทยากรที่เคยทำวิจัยในจังหวัดน่าน คือ นางสาวสุทธิยาวรรณ กิจวรรณ จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดน่าน คือ อาจารย์ชาติชาย โยเหลา มาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศ จุดเด่น จุดด้อยของการเกษตรในจังหวัดน่าน และกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งในจังหวัดน่าน ในวันพุธที่ 21 มิถุนายน 2544 ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยพุทธิกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ วิจัยในวันที่ 21 มิถุนายน 2544

2) ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่มในพื้นที่จังหวัดน่านรอบแรกเพื่อคัดเลือกเกษตรกรที่จะลงใบสัมภาษณ์เจาะลึกในครั้งต่อไป ระหว่างวันที่ 8 – 12 กรกฎาคม 2544

3) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เกษตรกรที่มาร่วมงานแสดงห้องน้ำน้ำดื่มที่จังหวัดน่าน รอบที่ 2 เพื่อศึกษาคุณลักษณะ ทักษะ และวิธีการเรียนรู้ ระหว่างวันที่ 10 – 12 สิงหาคม 2544

4) ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานด้านการเกษตรของจังหวัดน่าน นักวิชาการที่เคยไปดูงานต่างประเทศ และนักธุรกิจ รอบที่ 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร ระหว่างวันที่ 7-12 ตุลาคม 2544

5) วิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ด้านคุณลักษณะ ใช้แนวคิดทางพุทธศาสนาในชั้องธรรมที่เรียกว่า อิทธิบาทสี หรือธรรมที่ทำให้สำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ทฤษฎีตันไม้จิริยธรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีของประเทศไทย ที่กล่าวถึงลักษณะของคนดีคนเก่ง และผลที่ได้จากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านทักษะใช้แนวการพัฒนาทักษะชีวิตซึ่งประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิธีชีวิตเกษตรกรรมแนวของมหาวิทยาลัยแห่งวอชิงตัน

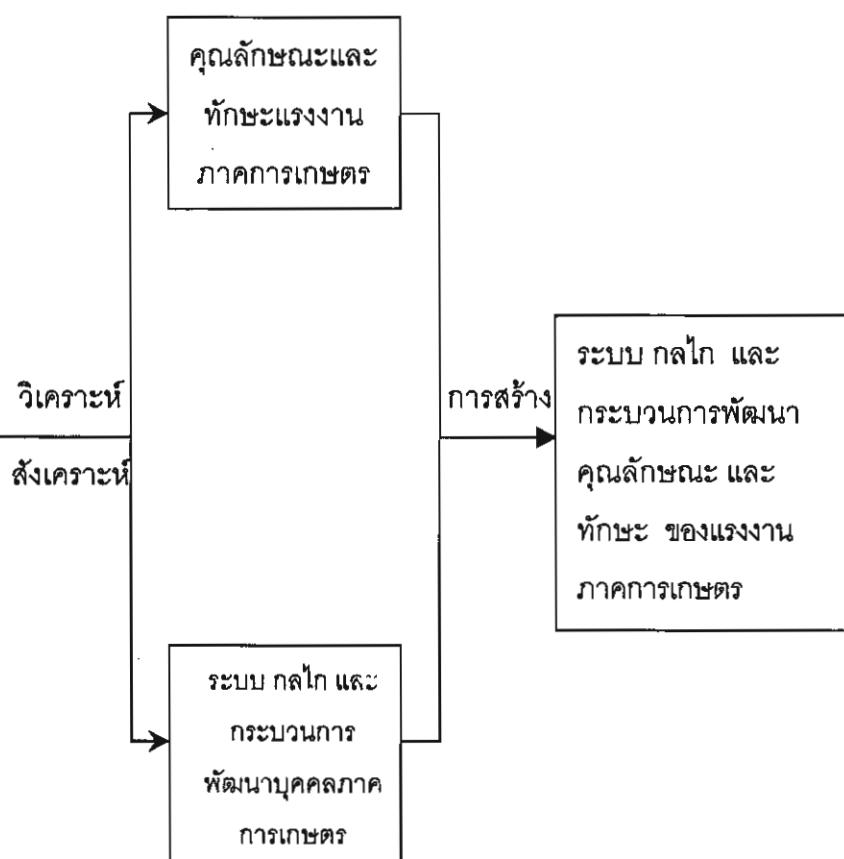
ด้านระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร ใช้ปรัชญาพื้นฐานและทฤษฎีการเรียนรู้ในการพัฒนาบุคคลเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิด การวิเคราะห์ สร้างเคราะห์ และวิธีการวิเคราะห์และสร้างเคราะห์ ข้อมูลเพื่อให้ได้ระบบ
กลไกและกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตรเป็นดังนี้

แหล่งข้อมูล

1. จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
1.1 การลงพื้นที่จังหวัดนาน 3 ครั้ง เพื่อสัมภาษณ์
- นักวิชาการด้านการเกษตร
- หัวหน้าโครงการผึ้งกอบurmทั้งภาครัฐและเอกชน
- NGO
- วิทยากร
- ครุ/อาจารย์ที่สอนวิชาชีพ การเกษตร (สปช. กศน. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล)
- สื่อมวลชน
- เกษตรกร (ที่ไว้ปีและที่ ประสบความสำเร็จ)
1.2 สัมภาษณ์นักวิชาการที่ปีดูงาน ด้านการเกษตรต่างประเทศ
1.3 นักธุรกิจส่งออกสินค้าเกษตร
2. จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทางการ เกษตรแปลงเป็น
2.1 เอกสารโครงการผึ้งกอบurmทาง การเกษตร
2.2 หลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับการ เกษตร
2.3 ประวัติผลผลงานของ เกษตรกร

วิธีการวินิจฉัยโรคที่แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ชื่อที่ 1 การจัดตั้งนักข้อมูล	ชื่อที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละภูมิภาค	ชื่อที่ 3 การสังเคราะห์ข้อมูล
<p>ก. จัดตั้งนักข้อมูล</p> <p>1. จากการสัมภาษณ์สูมตัวอย่าง</p> <p>1.1 การสัมภาษณ์ที่สัมภาร์มี 3 ครั้ง เพื่อสัมภาษณ์</p> <p>- นักวิชาการตัวแทนการเกษตร</p> <p>- หัวหน้าโครงการผู้ก่อตั้งห้องเรียน</p> <p>- NGO</p> <p>- วิทยากร</p> <p>- ครุภารกิจที่ต้องเกี่ยวพันกับการเกษตร</p> <p>(สปช. กศน. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล)</p> <p>- สื่อมวลชน</p> <p>- เกษตรกร (ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมสำเร็จ)</p> <p>1.2 สมมติฐานนักวิชาการที่ปฏิบัติงานเกษตรวิถีปัจจุบัน</p> <p>1.3 นักวิชาการสังคมศาสตร์</p> <p>2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบใหญ่องค์กรเกษตร</p> <p>- เอกสารโครงการน้ำท่วมที่ทางการเกษตร</p> <p>- หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร</p> <p>- ประวัติความเชื่อมโยงทางการเกษตร</p>	<p>คุณลักษณะ</p> <p>พัฒนา</p> <p>ระบบ</p> <p>กลไก</p> <p>จุดเด่น</p> <p>วิธีการ</p> <p>ผลลัพธ์</p> <p>กระบวนการ</p> <p>น้ำท่วมที่ 2 มาพิจารณา</p>	<p>1. ความเห็นชอบ ความต่างของคุณลักษณะที่นักชีวะ แหล่งที่มาแบบ</p> <p>2. จุดเด่นของคุณลักษณะที่นักชีวะ แหล่งที่มาแบบที่นักชีวะ ความสำเร็จ</p> <p>ของแต่ละกลุ่มที่มุ่ง</p> <p>3. ศักยภาพ ที่ติดตามลักษณะ ทักษะ ประสบการณ์ แหล่งที่มาแบบที่นักชีวะ</p> <p>พัฒนาการทางเพศตัว</p> <p>ต้านคุณลักษณะที่ไม่เกิดทางเพศที่ด้าน นักศึกษาจะต้องมีทักษะ วิธีนับที่</p> <p>หรือครรภ์ที่ทำให้สำเร็จ "ได้แก่ ล้วนหัว วิธีนับ แล้ววิ่งซึ่ง หัวจะนับไปแล้วก็จะนับไปอีก" หัวจะนับไปแล้วก็จะนับไปอีก หัวจะนับไปแล้วก็จะนับไปอีก</p> <p>ซึ่งเป็นมาตรฐานของเทคโนโลยีที่ทำให้ลักษณะของคนติดตาม ตามกัน และผลลัพธ์ทาง</p> <p>งานนี้จะที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ต้านทักษะที่เน้นการพัฒนาทักษะดังที่ระบุต่อไปนี้ให้เหมาะสมสูงกว่าที่อื่น</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p>
<p>1. จัดตั้งนักข้อมูล</p> <p>1.1 ให้ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะ ทักษะ และรูปแบบ การพัฒนาบุคคลในแต่ละภูมิภาค (ประมาณ 20 ข้อใหญ่)</p> <p>1.2 จัดตั้งนักข้อมูล (ประมาณ 20 ข้อใหญ่)</p> <p>1.3 จัดตั้งนักข้อมูล (ประมาณ 20 ข้อใหญ่)</p> <p>2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบใหญ่องค์กรเกษตร</p> <p>- เอกสารโครงการน้ำท่วมที่ทางการเกษตร</p> <p>- หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร</p> <p>- ประวัติความเชื่อมโยงทางการเกษตร</p>	<p>1. ความเห็นชอบ ความต่างของคุณลักษณะที่นักชีวะ แหล่งที่มาแบบ</p> <p>2. จุดเด่นของคุณลักษณะที่นักชีวะ แหล่งที่มาแบบที่นักชีวะ ความสำเร็จ</p> <p>ของแต่ละกลุ่มที่มุ่ง</p> <p>3. ศักยภาพ ที่ติดตามลักษณะ ทักษะ ประสบการณ์ แหล่งที่มาแบบที่นักชีวะ</p> <p>พัฒนาการทางเพศตัว</p> <p>ต้านคุณลักษณะที่ไม่เกิดทางเพศที่ด้าน นักศึกษาจะต้องมีทักษะ วิธีนับที่</p> <p>หรือครรภ์ที่ทำให้สำเร็จ "ได้แก่ ล้วนหัว วิธีนับ แล้ววิ่งซึ่ง หัวจะนับไปแล้วก็จะนับไปอีก" หัวจะนับไปแล้วก็จะนับไปอีก หัวจะนับไปแล้วก็จะนับไปอีก</p> <p>ซึ่งเป็นมาตรฐานของเทคโนโลยีที่ทำให้ลักษณะของคนติดตาม ตามกัน และผลลัพธ์ทาง</p> <p>งานนี้จะที่เกี่ยวข้อง</p> <p>ต้านทักษะที่เน้นการพัฒนาทักษะดังที่ระบุต่อไปนี้ให้เหมาะสมสูงกว่าที่อื่น</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p> <p>ต้านความไม่สงบความสำเร็จ</p>	<p>1. จัดตั้งนักข้อมูล</p> <p>1.1 ให้ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะ ทักษะ และรูปแบบ การพัฒนาบุคคลในแต่ละภูมิภาค (ประมาณ 20 ข้อใหญ่)</p> <p>1.2 จัดตั้งนักข้อมูล (ประมาณ 20 ข้อใหญ่)</p> <p>1.3 จัดตั้งนักข้อมูล (ประมาณ 20 ข้อใหญ่)</p> <p>2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบใหญ่องค์กรเกษตร</p> <p>- เอกสารโครงการน้ำท่วมที่ทางการเกษตร</p> <p>- หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร</p> <p>- ประวัติความเชื่อมโยงทางการเกษตร</p>

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษา จะนำเสนอดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ คุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

ตอนที่ 2 การสร้างระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะของแรงงานภาคการเกษตร

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ คุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

1.1 ด้านคุณลักษณะ

ในการนำเสนอการวิเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของเกษตรกรที่นำไปสู่ความสำเร็จ จะแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มคุณลักษณะของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ และกลุ่มคุณลักษณะของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องส่งเสริม

คุณลักษณะของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

การศึกษาคุณลักษณะของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งจากการสัมภาษณ์ตัวเกษตรกรเอง จากแบบสอบถาม และจากเอกสาร พบร่วมคุณลักษณะของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จอาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำอาชีพเกษตรกรรมให้ประสบความสำเร็จ 2) คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 3) คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนในสภาวะสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ร่องร่างคุณลักษณะที่เป็นลักษณะร่วมที่ต้องมีทั้งเมืองบุคคลทำงานอาชีพของตน และเมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ความรับผิดชอบ การจัดกลุ่มเพื่อการมองภาพได้ครอบคลุม และเพื่อประโยชน์ต่อการลงเสริมต่อไป

คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำอาชีพเกษตรกรรมให้ประสบความสำเร็จ

เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ต้องอยู่กับธรรมชาติ ไม่ว่าพื้นที่หรือสัตว์ ต้องเพาะปลูกพืช หรือเอาใจใส่เลี้ยงดูสัตว์อย่างใกล้ชิดเป็นเวลานาน จึงจะเห็นผลสำเร็จ และต้องตระหนักรักษาสิ่งแวดล้อม ภูมิป่าประเทศและภูมิอาชีวศึกษาเป็นประจำ บุคคลที่ทำอาชีพนี้จึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะบางประการที่ทำให้สามารถดำเนินอาชีพไปจนประสบความสำเร็จได้ ซึ่งได้แก่

มีแรงจูงใจ หรือแรงบันดาลใจ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า แรงบันดาลใจสำคัญที่เกษตรกรกล่าวถึง คือเรื่องของรายได้ เกษตรกรที่ทำการเกษตรบางประเภท เช่น ทำไว้มะขามหวาน น้ำดื่มเติมทำนาหรือทำพืชไร่อื่น แต่เมื่อเห็นว่ามีความหวานได้ราคาดี จึงหันมาทำไว้มะขามหวาน ส่วนเกษตรกรที่ผลผลิตไม่ได้ราคาสูง ก็มีเหตุผลของการทำการเกษตร เช่น ทำเกษตรแล้วกินเองได้ ไม่ต้องซื้อ

นา ที่เหลือก็นำออกขายได้ เรียกว่าอาชีพเกษตรทำพอดี หรือพึงตนเองได้ เกษตรกรบาง คนที่เคยเดินทางไปประจำกับอาชีพอื่น เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำก็ตกราก จึงกลับมาทำอาชีพเกษตรดังเดิม เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพอิสระของตนเอง ทำได้ตลอด แต่เหตุผลที่เกษตรกรกล่าวถึงบ้างเพียงเล็กน้อยแต่คาดว่าเป็นเหตุผลสำคัญประการนี้ คือ การทำอาชีพที่ฟื้อแม่ ปูย่าตายาย ทำสืบต่อภัณฑ์มา นาน ซึ่งตนเองก็ทำเป็น และทำอยู่ ถ้าเป็นอาชีพรับจ้าง อาจตกรากได้ และเมื่ออายุมากขึ้นก็อาจไม่มี ใครจ้าง มีเกษตรกรบางคนก็ทำ เพราะใจรักหรือมีความสนใจ เช่น ชอบเลี้ยงหมู ชอบทำเรื่องการถนอมอาหาร จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจในการทำเกษตรของเกษตรกร เป็นเรื่องของรายได้เป็นสำคัญ แม้ว่ารายได้ทางการเกษตรจะไม่มากเมื่อเทียบกับอาชีพในภาคอุตสาหกรรม นอกจากรักก็มีเรื่องของการพึงตนเองได้ และไม่ต้องตกราก และเรื่องความสนใจในสิ่งที่ทำ

มีใจรักในงานที่ทำ เกษตรกรผู้หนึ่งที่ทำเกษตรผสานเล่าไว้ว่า “เมื่อเลี้ยงหมูก็ต้องรักหมู เลี้ยงตันไม่เกิดต้องรักตันไม่ เมื่อเรารักมัน มันก็รักเรา” ความรักในสิ่งที่ตนเองทำทำให้เกิดความสนใจ และมีความสุขในงาน จะทำให้เรียนรู้ในงานนั้นได้เร็วกว่าการทำงานที่ไม่รัก นอกจากความรักสิ่งที่ควรค่า กันไปคือความเข้าใจในธรรมชาติของสิ่งนั้นๆ เช่นเมื่อเลี้ยงหมู ก็ต้องรู้นิสัยหมู เช่นรู้ว่าหมูชอบนอนกลางวัน ก็อย่าไปรบกวนเวลาที่มันนอน หมูก็จะเลี้ยงง่ายโดยเร็ว ทั้งความรักและความเข้าใจในงานที่ทำ ทำให้ได้ผลผลิตดี ทางพุทธศาสนาเรียกว่ามีจันทะในงานที่ทำ เมื่อบุคคลมีใจรักที่จะทำแล้ว ก็ทำให้เกิด ความพากเพียร เอาใจใส่จดจ่อ กับเรื่องที่ทำ และตรวจสอบความบกพร่องเรื่องนั้นๆ (พระธรรมปีฎก (ป. อ. ปุยตติ) 2543) ความมีใจรักในงานที่ทำอาจกล่าวได้ว่าเป็นแรงจูงใจภายใต้ที่ไม่ต้องการวางแผนหรือ การตอบแทนจากภายนอก เช่น เงินทอง คำชมเขย ดังนั้นการมีใจรักหรือความสนใจที่เกิดจากตัวงาน นั้นเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สมควรต้องสังเสริม

ความชayน งานเกษตรต้องมีความชayน การเพาะปลูกก็ต้องดูแลรดน้ำ ให้ปุย พ่นยา และต้องใช้เวลานานกว่าจะนำไปขายได้ ถ้าไม่ชayนดูแล พืชพันธุ์ก็จะไม่ให้ดอกให้ผล แม้เมื่อเก็บเกี่ยวผลแล้ว เกษตรกรก็ไม่อยู่ว่างเพื่อรอให้พืชออกดอกออกผลใหม่ แต่ต้องปรับปูดิน ให้ปุย ดูบแต่งกิ่ง ในการเกษตรจึงต้องทำอยู่เสมอ ส่วนการทำเกษตรประเภทอื่น เช่น การเลี้ยงไก่ การให้อาหารตัวใหม่ ต้องให้อาหารแต่เข้า หรือผู้ที่เปลี่ยนผลิตภัณฑ์ เช่น ทำมะไฟเจ็นอบแห้ง ทำชาเขียวในหม้อนอน มักใช้เวลา ว่างจากงานอาชีพหลัก มาทำ หรือก่อจุ่มแม่บ้านที่รวมก่อจุ่มกัน ก็ต้องใช้เวลาที่นอกเหนือจากงานบ้านมา ทำงาน การเกษตรจึงเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความชayนหนั่นเพียรจึงจะประสบความสำเร็จ

ความอดทน ความอดทนมีทั้งทางกายและจิตใจ การเกษตรเป็นงานหนักที่ต้องทำ กذاจะแจ้งเป็นส่วนใหญ่ ความอดทนต่อแดดฝนและความเหนื่อยยากจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่ลงมือทำด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ แม้เมืองกิจกรรมที่เกษตรกรจ้างผู้อื่นมาช่วยทำบ้าง เช่น เกษตรกรที่ทำไก่ขายห่วน ทำการจ้างผู้มาช่วยเก็บเกี่ยว พนยาฯแมลง ใส่ปุย กีบคง

ควบคุมดูแล และมีส่วนที่ต้องทำเอง นอกจากนี้การเกษตรเป็นงานที่ต้องใช้เวลานานกว่าจะได้ผลผลิต และยังต้องพึ่งพาธรรมชาติด้วย จึงอาจมีความไม่แน่นอนในเรื่องปริมาณและคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งเรื่องการตลาด ซึ่งอาจมีความตกลงของภาคผลผลิตกับมีปริมาณการผลิตออกสู่ตลาดมาก เกษตรกรจึงต้องมีจิตใจที่ต้องอดทนสามารถรอคอย และอดทนต่ออุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องกับความอดทนที่มีเกษตรกรกล่าวถึงเป็นจำนวนมากคือ ต้องใจเย็น ซึ่งในทางการเกษตรน่าจะเป็นความหมายของการอดทนรอได้ เพราะการเกษตรต้องใช้เวลานานจึงเห็นผลลัพธ์

สนใจไฝรู้/ศึกษาทดลอง ความสนใจไฝรู้จะช่วยเกษตรกรได้เรียนรู้ และเพิ่มพูนความรู้ในงานที่ทำ มีเกษตรกรนิยมคนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกพืชชนิดที่ตนสนใจแต่มาก่อน เช่น เกษตรกรผู้หนึ่งที่ปลูกหม่อนเลี้ยงใหม่ที่อำเภอแม่จริม เดิมทำงานและปลูกข้าวโพด ต่อมานี้เป็นคนปลูกหม่อนเลี้ยงใหม่ได้รากดี จึงทดลองทำดูบ้าง เข้าได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองในหลายวิธี เช่น การไปสอบถามนักวิชาการเกษตร สถานศึกษาที่เคยปลูกมาก่อน หานั้งสืออ่าน หรือ เกษตรกรอีกคนหนึ่งที่ไฟหัวความรู้เรื่องการปลูกมะขามหวาน โดยเข้ารับการอบรมจากบริษัทขายยาจีด ให้เกษตรร์ดำเนินการทำให้ดู ไปดูงานและฝึกการเก็บมะขามจากคนเพชรบูรณ์ นอกจากความสนใจไฝรู้ในเรื่องการทำเกษตรแล้ว ต้องสนใจไฝรู้ฝิดตามเรื่องการตลาดด้วย การเลือกการผลิตให้เหมาะสมกับภาวะการตลาดและราคาสินค้า ทำให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าการเกษตรของตนได้รากดี

นอกจากนี้เกษตรกรยังความมีวิญญาณของนักวิจัยที่ชอบศึกษาทดลองอย่างเป็นระบบ เช่น เกษตรกรที่อำเภอแม่จริมเรียนรู้จากเจ้าน้าที่ว่า ให้ซอยใบหม่อนเป็นฝอยเล็กๆให้ตัวใหม่อ่อนๆกิน แต่เกษตรกรสังเกตว่า ใบหม่อนเล็กๆจะแห้งเร็ว ตัวใหม่จะดูดน้ำเลี้ยงจากใบไม่ทัน ถ้าซอยไม่เล็กเกินไป ตัวใหม่จะได้กินทัน เข้าจึงทดลองแบ่งตัวให้เลี้ยงใหม่ โดยให้ใบหม่อนแบบฝอยและแบบใบใหญ่ ผลการทดลองพบว่า ตัวใหม่ที่กินใบหม่อนแบบฝอยจะโตช้ากว่า

มีความคิดสร้างสรรค์ การที่เกษตรกรเรียนรู้และปฏิบัติตามที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาคงไม่เพียงพอ เพราะปัญหานางประการที่เกษตรกรประสบอาจต้องการวิธีการแก้ที่แตกต่างจากแนวทางการปฏิบัติแบบเดิมๆ เช่น การที่เกษตรกรมีปัญหาน้อยเชอร์รี่ที่เป็นศัตรุพืชซึ่งกำจัดยาก แทนที่จะหาทางกำจัด ก็มีเกษตรกรบางคนนำหอยเชอร์รี่มาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยการทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ นอกจะจะกำจัดหอยเชอร์รี่แล้ว ยังได้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สามารถเร่งการเจริญเติบโตของพืช และสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ด้วย หรือเกษตรกรมีริสิโนลีนจ์อุดกอกโดยการใช้ลวดสแตนเลสรัดกิ้ง แขนงหนึ่งล้ำตัน 1 เมตร เป็นเวลาเดือนครึ่ง โดยไม่รดน้ำ การทำการเกษตรต้องการความคิดสร้างสรรค์ จนมีกำลังล่าวที่ว่า “การทำอาชีพการเกษตรได้ ก็ตาม หากเกษตรกรมีการเลือกช่องทางการทำกินที่แปลงแนวๆกันอีน รับรองได้ว่ารายทันตาเห็น” (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร : 2542)

ความมุ่งมั่นตั้งใจจริง ความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการทำงานจะทำให้เกษตรกรขาดจ่ออยู่ กับงาน มีความสม่ำเสมอต่อเนื่องงานประจำความสำเร็จ แม้ต้องพบกับอุปสรรคปัญหา ดังเช่น เกษตรกรจากกิจอาชญาภาพิ่ง ที่ตั้งใจ"ปลูกต้นไม้บันก้อนหิน" เข้าปลูกลำไย ลิ้นจี่ บันทีที่มีเต็หิน ก้อนลูกรังปะปนอยู่ เข้าต้องอดหลับอดนอน หาน้ำจากกันบ่อที่เข้าขุดไว้มาต้นน้ำในเวลากลางคืน เพื่อ ไม่ให้น้ำระเหยออกไปหมด แล้วสูมโคนดันไม้ด้วยเศษฟางเพื่อให้เก็บความชุ่มชื้นไว้ เกษตรผ่านไปหนึ่งปี ความพยายามที่จะ"ปลูกต้นไม้บันก้อนหิน" ก็เริ่มเป็นผล (กระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์ร่วมด้วย ข่ายกัน 2542) นอกจากนี้ก็มีตัวอย่างของเกษตรกรคนอื่นที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงจนประสบความสำเร็จ เช่น เกษตรกรจากกิจอาชญาภาพิ่งที่ทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานและพึ่งตนเองได้ ที่เลี้ยงหมู วัว ไก่ พร้อมทั้งปลูกผัก ลิ้นจี่ ส้มโคงะม่วง ชมพู่ กล้วย จนประสบความสำเร็จ

ความรับผิดชอบ หมายถึงเมื่อมีงานที่ต้องทำ ต้องทำให้สำเร็จ ไม่ทิ้งหน้าที่ของตน ทั้งงานที่เป็นของตนเอง และงานที่ต้องทำร่วมกับผู้อื่น เช่น เมื่อมหดหน้าเก็บเกี่ยวผลิตผลแล้ว ก็ถึง เวลาที่จะต้องตัดแต่งกิ่ง ปรับปรุงดิน ให้ปูย ถ้าไม่ทำหน้าที่ พืชไร่ของเกษตรกรก็จะให้ผลไม่ดี รายได้ต่ำลง ในการทำงานที่ต้องทำร่วมกัน บุคคลต้องมีความรับผิดชอบทำงานในส่วนของตนให้สำเร็จ เพื่อไม่ ให้เกิดความบกพร่องเสียหายแก่งานของส่วนรวม เช่น ในการรวมกลุ่มกันทำมะไฟเจ็นอบแห้ง เกษตรกร ต้องแบ่งงานกันทำเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มแรกต้องเป็นคนไปเก็บมะไฟเจ็นมาแล้วล้างหมักน้ำเกลือ กลุ่มที่สองจะบีบเมล็ดออกตากแดด กลุ่มที่สามนำมะไฟเจ็นตั้งไฟ แล้วผลัดกันไปคนจนแห้ง ถ้าเกษตรกรไม่วรับ ผิดชอบในหน้าที่ของตน ก็จะทำให้ขั้นตอนของงานส่วนรวมเสียหาย และคนอื่นต้องเหนื่อยทำงานแทน นอกจานนี้ในการรวมกลุ่มเกษตรกร จะมีโครงสร้างของกลุ่ม และมีกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน เช่น มี ประธาน รองประธาน เหรัญญิก เลขาธุการ ประชาสัมพันธ์ ปรีวิค และฝ่ายตรวจสอบ ซึ่งมีการแบ่งงาน กันทำ ความรับผิดชอบในหน้าที่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเกษตรกรมาประชุมไม่ได้ ก็ต้องจัดหาคนอื่นมา ช่วยแทน เป็นต้น

ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ในอาชีพของตนยังส่งผลต่อความสำเร็จในระยะยาวด้วย เพราะจะทำให้คนที่ร่วมงาน หรือผู้มาซื้อผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีความเชื่อถือในเกษตรกร ล้านรับการทำงานร่วมกันเกษตรกรมักกล่าวว่า เมื่อมีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง ความซื่อสัตย์ไปร่วงใส่เป็น เรื่องสำคัญ เช่นการทำงานที่กลุ่มเกษตรกรรวมตัวกัน มีการรวมทุนหรือการแบ่งหน้าที่ให้ดูแลให้เงิน เกษตรกรให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ว่าจะทำให้การทำงานร่วมกันได้สำเร็จ

ช่างสังเกตและละเอียดรับคอบ งานเกษตรเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรับ คอบและช่างสังเกต เช่น ในการเลี้ยงปลา เรื่องอาหารของลูกปลาก็ต้องสังเกตสีของน้ำในบ่อ ถ้าเป็นสี เยี่ยหัวเปิด แสดงว่ามีสารอาหารมากเกินไป ควรแก้ไขโดยเพิ่มน้ำในลงไปอีก ให้น้ำสูงประมาณ 10 เซนติเมตร (ของบ่อขนาด 10 ตารางเมตร) และลดการให้รำอ่อนจาก 1 กิโลกรัมเป็น 7-8 ชีด และถ้าน้ำ

มีสีเขียวอ่อนเกินไป แสดงว่าสารอาหารน้อยเกินไป ควรแก้ไขโดยหัวปุ๋ยจำนวน 0.5 กิโลกรัม ในพื้นที่ 400 ตารางเมตร โดยควรใช้ปุ๋ยในน้ำไนโตรเจน 1 คืน ก่อนเทลงบ่อ สังเกตดูอีกในระยะเวลา 7 วัน หากสีน้ำไม่เขียวให้เพิ่มปุ๋ยลงอีก แก้ไขจนพอดีเหมาะสมจึงหยุดการใส่ปุ๋ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2543) จะเห็นได้ว่า เกษตรกรรมเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบและซ่างสังเกตไปพร้อมกัน จึงจะทำได้สำเร็จ ไม่เกิดความเสียหาย

คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกับผู้อื่น

คุณลักษณะที่สำคัญต่อการทำงานร่วมกัน ได้แก่ คุณลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ คือ ความรับผิดชอบ และ ความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ยังต้องมี คุณลักษณะต่อไปนี้ คือ

ความมั่นใจ/ความเชื่อเพื่อ เกษตรกรป่าจุบันมีการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพ เพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ความร่วมแรงร่วมใจ มั่นใจและเชื่อเพื่อต่อ กันในการทำงานจึงเป็นเรื่อง สำคัญสำหรับเกษตรกร เช่น กลุ่มเกษตรริย়ย์ยืนบ้านหาดเด็ค กิ่งจำacho เพียง สมาชิกมีความสนใจกัน ไม่ การนำความรู้ด้านการเกษตรมาแลกเปลี่ยนกัน มีการประชุม ช่วยกันแก้ปัญหาอยู่เสมอ กลุ่มปลูก หมู่บ้านเลี้ยงไนน์และทำชาใบหม่อน จำacho เมื่อจิวิน ในตอนเริ่มต้นที่เรียนรู้การทำชาใบหม่อนเกษตรกรได้ แบ่งปันกันกิ่งหม่อนของตนให้แก่สมาชิกในหมู่ฯไปทดลองปลูกกัน และเมื่อถึงต้นปีกันแล้ว งบประมาณที่ได้ รับไม่พอในการไปดูงาน สมาชิกของกลุ่มทุกคนก็สละเงินของตนไปเป็นทุนดูงาน และกลุ่มชาใบหม่อน ไม่มีการเสียเงินค่าสมาชิก ให้กิจกรรมที่สำคัญกันลงแรง เป็นการช่วยเหลือกัน

ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในกิจกรรมที่ต้องมีการรวมกลุ่ม กัน กิจกรรมของกลุ่มจะมีประสิทธิผลเพียงได้ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือลักษณะความเป็นผู้นำของผู้ นำกลุ่ม ดังผลการวิจัยของ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) "ได้ทำการศึกษาวิจัยเบื้องต้นเรื่อง ความเป็น ไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน โดยเป็นการประมวลและใช้กรอบวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ในการนำ เสนอ ได้กล่าวถึงปัจจัยกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลว ปัจจัยหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านผู้นำ ธุรกิจชุมชนที่ ก่อตั้งโดยบุคคลหรือคณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้านจะลดลงได้ด้วย ขยายตัวได้เร็ว และมี โอกาสประสบความสำเร็จสูง สำหรับการรวมกลุ่มเกษตรกรความเป็นผู้นำก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำ ให้กิจกรรมของกลุ่มประสบความสำเร็จได้ ความเป็นผู้นำความมีลักษณะที่สำคัญอีกหลายประการ เช่น มีความรู้ในงานอาชีพของตนดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีคุณธรรมด้านการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความสามารถในการนิ่มนำไว เป็นต้น

คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง

การมีสำนึกต่อส่วนรวม เกษตรกรปัจจุบันได้แสดงสำนึกต่อส่วนรวมให้เห็นชัดเจนมากขึ้น เช่นเมื่อเห็นป่าถูกทำลาย แม่น้ำมีสิ่งปฏิกูลมากขึ้น พันธุ์ป่าบางชนิดมีน้อยลง ก็มีผู้นำของชาวบ้านมาพูดให้เห็นถึงปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น และริเริ่มโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่นการอนุรักษ์พันธุ์ป่า ต่อมาก็เห็นประโยชน์เข้ามาร่วมเป็นกรรมการ ช่วยกันดูแลเป็นหมู่เป็นตัว ช่วยกันแก้ไข โดยไม่ทำลายป่า ให้เป็นป่าชุมชนที่ทุกคนช่วยกันดูแล ไม่ทิ้งสิ่งสกปรกลงในแม่น้ำ สร้างเขตอภัยทานที่ห้ามการจับปลา การมีสำนึกต่อส่วนรวมเป็นการช่วยทั้งสังคมและตัวเองให้สามารถประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืนในสภาพที่ทรัพยากรมีจำกัดและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไปมากขึ้น

มิวสิยทศน์และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายๆ ด้าน เช่น ความต้องการของผู้บริโภค ราคาสินค้า เทคโนโลยี เศรษฐกรต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ตัวเศรษฐกรเองต้องเป็นผู้ที่สามารถมองเหตุการณ์ในอนาคต วางแผนรายชีวิต และการทำงานของตนที่สอดคล้องสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น การตัดสินใจเลือกหรือเปลี่ยนแปลงการทำธุรกิจที่จะสามารถให้รายได้สม่ำเสมอ ไม่ต้องเผชิญกับราคาที่ตกต่ำอันเนื่องมาจากการปริมาณผลผลิตมากเกินความต้องการ หรือการที่ต้องเพิ่มคุณค่าในผลิตภัณฑ์ของตน เพื่อเพิ่มรายได้ หรือการปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือในบางกรณีต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้สารธรรมชาติมาแมลง แทนยาฆ่าแมลง เป็นต้น ความสนใจในราก็จะมีส่วนช่วยในเรื่องวิสัยทศน์ของเศรษฐกรด้วยเช่นกัน

คนลักษณะของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องส่งเสริม

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า เกษตรกรรำบุบบันมีความมุ่งหวังให้บุตรไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่เกษตรกร โดยพยายามส่งเสริมด้านการศึกษาให้สูงขึ้น และถ้าบุตรคนใดสามารถเรียนได้ดีก็ให้ไปประกอบอาชีพอื่นนอกบ้าน หรือบางทีก็ไปทำงานที่จังหวัดอื่น ซึ่งปัจจุบันการณ์ตั้งกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เปรียบเทียบรายได้จากแรงงานภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม โดยศึกษาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2543) ที่พบว่า คนไทยมีแนวโน้มไม่สนใจอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากผู้ทำงานในภาคการเกษตรจะมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า แต่ต่ำกว่าผู้ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ก็มีปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรที่มีความผันผวน มีปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนและค่าเช่าที่ดินสูง ทำให้เกษตรกรมีความต้องการให้บุตรเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้แน่นอนกว่าและมีสวัสดิการมากกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ปัญหาดังที่กล่าวมาน่าจะส่งผลทำให้เยาวชนรุ่นใหม่มีความสนใจที่จะยืดอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง การส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะให้เป็นเกษตรกรในอนาคตจึงต้องส่งเสริมและปลูกฝังในเรื่องของทักษะ

นคติที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรม และให้มีจีรภักในการทำการเกษตร คือให้เกิดฉันทะในการทำงาน การเกษตรกรก่อน

นอกจากนี้เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อเยาวชนในปัจจุบันว่า การใช้ชีวิตในสังคมไทยที่เน้นวัตถุนิยมและความสะดวกสบาย มีผลทำให้เด็กไทยไม่ได้เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือและเข้มแข็งของตัวเอง เข้าสังคมแบบ “ใจเสาะเปรอะบ่าง” และไม่เห็นคุณค่าของการทำงาน และไม่รื่นรมย์กับภารกิจท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรฝึกอบรมเยาวชนให้มีความชั้น อดทน มุ่งมั่นตั้งใจจริง รับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้มีการประทัยด้วยพูงเพ้อกับวัตถุนิยม ให้ยินดีกับธรรมชาติ และชีวิตที่เรียบง่าย และเนื่องจากเยาวชนอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา คุณลักษณะที่จำเป็นคือ การมีความคิดสร้างสรรค์ สนใจไฝรู้และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม นอกจากนี้โลกในปัจจุบันมีการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีมมากขึ้น ความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีมและมีความเป็นผู้นำจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยเช่นกัน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเกษตรกรดังที่กล่าวมาเป็นลักษณะทางจิตใจที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการประสบความสำเร็จในการงาน เป็นคุณลักษณะตามอธิบั�ธรรม 4 ประการ ที่ต้องมีให้รักในงาน มีความชั้นหมั่นเพียร มีความตั้งใจดีจ่ออันดับงาน ต้องตรวจสอบและละเว้นครอบครองในการทำงาน และสอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุ์มนวิน 2538) ซึ่งสร้างขึ้นจากผลวิจัยจำนวนมากของคนไทยทุกกลุ่มอายุ ที่ว่า พฤติกรรมของคนดีคนเก่งจะต้องเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่า ส่วนตัว ซึ่งตรงกับคุณลักษณะที่กล่าว คือการมีจิตสำนึกต่อสังคม ต้องรู้จักบังคับตนเองให้อดได้ อดได้ นับว่าต้องมีความอดทนทั้งทางด้านว่างกายและจิตใจเพื่อเป้าหมายแห่งความสำเร็จในอนาคต ต้องมีแรงจูงใจไฝสัมฤทธิ์ คือ มีความชั้น มุ่งมั่นฝ่าฟันอุปสรรค มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมด้านอื่นๆ เช่น มีความเรื่องสัตย์ และมีความรับผิดชอบ และต้องมีความเฉลียวฉลาด ซึ่งในที่นี้ ได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ คุณลักษณะที่กล่าวมาก็เป็นคุณลักษณะที่สถาบันการศึกษาต้องการส่งเสริมในตัวผู้เรียนที่ศึกษาการเกษตรสาขาต่างๆในลักษณะที่คล้ายๆกัน คือ ให้มีจีรภัก มีความชั้น อดทน ติดตามการเคลื่อนไหวของการตลาด และการทำงานเกษตรต้องการความละเว้นครอบครอง แม้ว่าแนวคิดต่างๆจะไม่ได้เน้นให้เกษตรกรต้องมีลักษณะของผู้นำ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ปัจจุบัน เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อความมั่นคงเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ การที่ต้องสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้ และการผลักดันเป็นผู้นำจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและควรส่งเสริมด้วย

คุณลักษณะดังที่กล่าวมาต้องได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังจากครอบครัวตั้งแต่วัยแรกๆของชีวิต และพัฒนาต่อมาโดยสถาบันการศึกษา และชุมชนด้วย คุณลักษณะบางประการอาจเกิดขึ้นจาก

ตัวเกษตรกรเองได้ เช่น บางคนมีความสนใจในงานการเกษตรบางประเภทอยู่เดิมแล้ว หน่วยทางสังคม เช่น ครอบครัว สถานศึกษา หรือ หน่วยที่ให้ความรู้/ฝึกอบรม ต้องส่งเสริมต่อ ในลักษณะที่ต้องไม่ ทำลายความสนใจที่เกิดจากภายในตัวบุคคลเอง และในการพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะจะมีความ สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เช่นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ก็ต้องมีการฝึกทักษะการคิด การแสวงหา ความรู้ หรือการฝึกทักษะทางการเกษตร เมื่อเกษตรกรทำได้สำเร็จ ก็จะเพิ่มความสนใจความรักในงาน ที่ทำได้ด้วย ในลำดับต่อไปจะได้กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ทักษะทางการเกษตรและทักษะที่เกี่ยวข้อง

1.2 ด้านทักษะ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์การสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ภาคผนวก (ก) พบว่า เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จด้านพืชผล ด้านการปศุสัตว์ ด้านการประมง และด้านการแปรรูป ผลิตผลทางเกษตร มีทักษะทางอาชีพแตกต่างกันไป ส่วนทักษะทั่วไปและทักษะเชิงธุรกิจล้วนมีความ คล้ายคลึงกัน จึงขอนำเสนอโดยรวม ดังนี้

ทักษะทั่วไป

ทักษะการคิด

การค้นคว้า/แสวงหาความรู้ จากแหล่งต่างๆ เป็นทักษะที่สำคัญ ซึ่งมักเกิดในผู้ที่มี คุณ ลักษณะของผู้ที่มีความสนใจฝึก ซึ่งมักจะเกิดจากมีความรักความสนใจสิ่งที่ทำ และมีอิสระในการริเริ่ม ลงมือกระทำด้วยตนเอง หรือการหาความรู้ด้วยตนเองทำให้เกิดการติดตาม พิสูจน์และค้นพบและการที่ คิดว่าตนยังไม่รู้ ทำให้พยายามปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นผู้ที่สนใจฝึกจึงมักจะเป็นผู้ที่ชอบพัฒนาตน เองอยู่เสมอ

การสังเกต เป็นทักษะที่สำคัญ เพราะทำให้คนໄວ่ต่อการรับรู้ปัญหาต่างๆ และเกิดการ เรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรค้นพบปัญหาได้โดยรวดเร็ว สามารถป้องกันปัญหา และแก้ปัญหาได้

การบันทึก เป็นทักษะที่ช่วยให้เกษตรกรทำงานด้วยความชัดเจน และช่วยให้สามารถเปรียบ เทียบผลการทำงาน

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

การรู้จักตนเอง เป็นทักษะที่ช่วยให้เกษตรกรเข้าใจในตนเองได้ดี และยอมรับความ เป็นจริงและสถานการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ การรู้จักตนเองยังช่วยให้เข้าใจผู้อื่น ซึ่งทำให้สามารถยอม รับความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น สามารถเลือกดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง ผู้ที่รู้จักตนเอง มักจะสามารถและพยายามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

การปรับตัว เป็นทักษะที่สืบเนื่องมาจากการรู้จักตนเอง คือ การที่ยอมรับความเป็น จริงได้จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนสิ่งที่ตนเคยรู้สึกนึกคิดหรือกระทำได้ ทักษะการปรับตัวมีความสำคัญ

ต่อการเผยแพร่สู่สาธารณะ ซึ่งเกษตรกรรมจะต้องประสบกับความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ดิน พืช อากาศและสถานการณ์ต่างๆอยู่เสมอ แม้ในชีวิตของคนเรา ดังตัวอย่างของเกษตรกรคนหนึ่ง จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนงานอาชีพที่ตนเคยทำและมีรายได้ดีเนื่องจากภาระป่วยมาก เมื่อยอมรับความจริงได้ก็หันไปประกอบอาชีพไร่นาสวนผสม ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จได้รับการยกย่องว่าเป็นเกษตรกรตัวอย่าง

การสื่อความหมาย เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ กับผู้อื่น การนาข้อมูลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้คำแนะนำ หรือถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น โดยเฉพาะในการอธิบายงานแก่ผู้รับจ้างทำไว้ทำสวนอย่างชัดเจน

ความร่วมมือกับผู้อื่น เป็นทักษะที่สำคัญที่ปรากฏในสังคมเกษตรกรรม คือ ความมีน้ำใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูล การให้คำแนะนำ ซึ่งจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ในครอบครัวและในชุมชน ดังกรณีของนายเจริญ คำปืน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทำให้เพื่อนบ้านยอมให้นำวัวไปเลี้ยงในบริเวณสวนได้

การทำงานร่วมกัน เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ทักษะการทำงานมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มต่างๆ ใน การสัมภาษณ์อาจไม่ปรากฏรายละเอียดของกระบวนการทำงานชัดเจนนัก แม้ว่าจะกล่าวถึงเพียงบางขั้นตอนแต่เกษตรกรเกือบทุกคนให้ความสำคัญกับทักษะนี้

การแก้ปัญหา หรือการพัฒนา เป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตหรือการทำงานทุกอาชีพ โดยต้องเริ่มต้นจากการตระหนักรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น แล้ววิเคราะห์ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาจะต้องตรงประเด็น เพื่อสามารถวางแผนและตัดสินใจแก้ปัญหา ได้ตรงประเด็น ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงการทำงานครบทุกกระบวนการ/วาระ

การประเมิน เป็นทักษะที่สำคัญของการพัฒนา ผู้ที่สังเกต สำรวจหรือภูมิป্রายละเอียด ความคิด เป็นการประเมินตนเอง/งานของตน/ส่วนรวม ย่อมสามารถคิดค้นหาวิธีการที่จะป้องกันหรือปะยุกต์เพื่อการแก้ปัญหา หรือเพื่อการพัฒนาต่อไป การประเมินที่นำไปสู่การปรับปรุง นับว่าเป็นกระบวนการการพัฒนา

ในทศนะของวิทยาการและผู้นำทางการเกษตร และผู้แทนจากองค์กรเอกชน (NGO) ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จว่าควรประกอบด้วยทักษะที่นักเรียนต้องได้รับจากเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่ทักษะที่กลุ่มผู้นำและวิทยากรการเกษตรให้ความสำคัญ ดังนี้

ความเป็นผู้นำ ผู้ที่เป็นเกษตรกรเป็นผู้ที่มีโอกาสทำงานอย่างอิสระ เป็นผู้ที่กำหนดทิศทางและการกระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงได้ฝึกฝนทักษะการตัดสินใจอยู่เสมอ ในชนบท ความเป็นผู้นำมักจะสะท้อนถึงวิถีชีวิตรุ่นพุทธ ภาพของผู้นำมักจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะและการกระทำการของผู้ที่มีพรมแดน

วิหาร 4 ต่อคนรอบข้างโดยเฉพาะผู้น้อย ด้วยการแสดงออกถึงความเมตตา ปราณดาดี หวังให้ผู้อื่นมีความสุข แสดงความกรุณาด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลอยู่เสมอ แสดงนุทิตาโดยการชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้อื่น และแสดงอุบങษาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ โดยคำนึงถึงความถูกต้อง แสดงออกถึงความเที่ยงธรรมให้ปรากฏ ดังนั้น ผู้ที่มีความเป็นผู้นำดังกล่าวจึงเป็นผู้นำที่เป็นที่น่าเคารพรัก

การมองการณ์ไกล เป็นทักษะของผู้ที่มีความสามารถในการคิดและสามารถคาดการณ์และคาดถึงผลของการกระทำได้

การเป็นแบบอย่างที่ดี แม้ว่าการเป็นแบบอย่างดูเหมือนจะไม่ใช่ทักษะ หากเป็นการกระทำของผู้ที่ปฏิบัติบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสมและดีงามในด้านต่างๆ อยู่เสมอ ในการดำเนินชีวิตและครอบครัว แต่ก็เป็นสิ่งที่สังคมมองเห็นและได้รับประโยชน์จากการดีงามเหล่านี้ และเป็นองค์ประกอบของความสำเร็จและความสุขของบุคคล จึงนำมากล่าวไว้ด้วย

การสร้างเครือข่าย สืบเนื่องมาจากการทำงานร่วมกันและความร่วมมือที่กล่าวข้างต้น ความปราณดาดีที่จะร่วมมือกันเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับลุ่มงานต่างๆ ในชุมชน สามารถที่จะพัฒนาเป็นปีกแผ่นหากมีการผนึกกำลังกันด้วยการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนางานหรือขยายขอบเขตของงานต่อไป ทั้งนี้จะต้องเริ่มต้นด้วยการรวมตัวในกลุ่มขนาดเล็ก

การทดลอง วิจัยและเผยแพร่ความรู้ เป็นทักษะที่วิทยากรด้านการเกษตร 2-3 คน กล่าวถึง เพาะภาระงานบางลักษณะมีความจำเป็นต้องพัฒนาผ่านการค้นคว้าวิจัย เช่น การประมง และการเพาะปลูกพืชผล การวิจัยที่ลึกซึ้งและอาศัยหลักวิชาอาจเป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะยากเกินไปสำหรับเกษตรกรโดยทั่วไป แต่การทดลองอย่างไม่เป็นทางการมักจะเกิดขึ้นเสมอ เกษตรกรและภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง มักจะมีลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ แม้จะไม่ได้สรุปเป็นผลการวิจัยแต่ก็สามารถนำความรู้มาใช้และเผยแพร่ต่อๆ กันมาโดยตลอด ดังนั้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิจัย จึงน่าจะเป็นแนวทางในการรวมชุมชนและสุ่มผลอย่างมีระบบและนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างต่อไปในอนาคต ดังเช่น ผลงานของ เกษตรกรดีเด่นของภาคเหนือ คือ นายนวล ดาวา ซึ่งค้นพบว่าการนำสมุนไพร คือ สะเดียง หรือ เครื่องรเพดเมื่อใส่ลงในเมล็ดข้าวเมล็ดพันธุ์พืชก่อนนำไปเพาะ จะช่วยลดการรบกวนของแมลงได้ดี เป็นต้น

ทักษะอาชีพ

เกษตรกรด้านพืชผล มีความเห็นเกี่ยวกับทักษะของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอนได้ ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

การศึกษาภูมิปัญญา : การคัดเลือกพันธุ์พืช

การเตรียมดิน

การเพาะต้นกล้า

ขั้นปฏิบัติ

การรักษาเวลาในการปลูก

การระดมน้ำ

การด้วยหญ้า/ตัดหญ้า

การตัดแต่งกิ่ง

การดูแลบำรุงรักษา

การให้น้ำยึดคงและปุ๋ยเคมี

การพ่นใช้ยาฆ่าแมลง

การเก็บเกี่ยวใบหรือผลในจังหวะที่เหมาะสม

การใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ หรือเทคโนโลยี การวิเคราะห์ความชำนาญ

ขั้นประเมินและประยุกต์ใช้

การประยุกต์ความรู้/เทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

การปรับปรุงและพัฒนางานเพื่อให้ได้ผลเพิ่ม

ความคิดเห็นของวิทยากรและผู้นำทางการเกษตรสอดคล้องกับความเห็นของเกษตรกร แต่ก็มีมุมมองที่แตกต่างออกไป ซึ่งสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและความก้าวหน้าทางการเกษตรได้แก่

การรักษาความชำนาญของดิน : เพื่อปรับและจัดการให้ใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การใช้พลังงานธรรมชาติ : เพื่ออนุรักษ์พลังงานและประหยัดและเกิดประโยชน์ เช่น

กั้งหันจากแรงลม

การใช้เทคโนโลยีระดับสูง : เพื่อประสิทธิภาพของผลผลิตที่ปลอดภัยและไม่ทำลาย

สิ่งแวดล้อม

การสร้างผลผลิตให้เป็นตัวอย่าง : เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงาน

การทำงานครบกระบวนการ/วงจร : เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบและ

ปรับปรุงพัฒนา

การจัดเวทีเสนา : เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

ทักษะอาชีพ

เกษตรกรด้านการปลูกสัตว์และการประมงมีความเห็นเกี่ยวกับทักษะของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียม

การศึกษาและดูงานก่อนลงมือปฏิบัติ : เพื่อมีความรอบคอบและชัดเจนก่อนที่จะลงมือ^{ทำสิ่งต่างๆ}

ขั้นปฏิบัติ

การอภิบาล: เมื่อแรกเกิด สัตว์มีความอ่อนแองและมีโอกาสไม่รอด การสังเกตและการดูแล

อย่างระมัดระวังและรอบคอบจะช่วยให้ปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย

การให้ความรักแก่สัตว์เลี้ยง : การแสดงออกชี้ความรักต่อสัตว์เลี้ยง มีผลต่อสัตว์บางประเภท
อย่างเด่นชัด พบว่าเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จสูง สุด ในการเลี้ยง โค เป็นผู้ที่มีทักษะในการ<sup>แสดงความรักต่อสัตว์เลี้ยง ด้วยการสัมผัสและการพูดจาด้วย ชีวิทให้เลี้ยงดูง่าย คือ ไม่ต้อง เดินต่อเร็ว
ไม่เจ็บไม่ใช้</sup>

การเลี้ยงดู : การให้อาหารถูกต้องเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา และสังเกตอย่างถี่ถ้วน

เพื่อปฏิบัติทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

การรักษาภารของโคร : เพื่อนำการศึกษาและประสบการณ์มาใช้ในการสังเกตอาการของโคร
จะช่วยให้รักษาภารของโครเพื่อทำการรักษาโดยผู้รู้หรือตนเอง

การให้ยา – วัคซีน : เพื่อทำการรักษา หรือป้องกันโดยผู้รู้หรือตนเอง

การทำคลอด : โดยผู้รู้หรือตนเอง

การคัดเลือกพันธุ์ : เพื่อได้สายพันธุ์ที่มีคุณภาพและแข็งแรง

การขยายพันธุ์ : เพื่อการเพิ่มผลผลิตและรายได้

ปรับและการจัดการ : เพื่อการปรับปูนและพัฒนางานให้ได้ผล

การใช้เครื่องมือเครื่องทุนแรง : เช่น การสร้างตู้ฟักไข่

วิทยากรและผู้นำทางการเกษตร ได้ให้ความคิดเห็นนอกเหนือจากที่เกษตรกรได้กล่าวไว้
ข้างต้น ดังนี้

การสร้างผลผลิตให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่น

การเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงาน

การประยุกต์ความรู้/เทคโนโลยีมาใช้โดยเหมาะสมกับท้องถิ่น

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

ทักษะเชิงการจัดการธุรกิจ

การศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติ : จุดอ่อนของเกษตรกรทั่วไปคือความรู้ในการจัดการเชิงธุรกิจ
ดังนั้น ความมีโอกาสได้เตรียมตัวในด้านนี้มากขึ้น

กำลังชือในท้องถิ่น : เพื่อช่วยในการตัดสินใจผลิต

การแข่งขันทางการค้า : เพื่อปรับปูนผลผลิตและหาตลาด

ภาวะการตลาดทุกระดับ : ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ

อุปสงค์และอุปทาน : เพื่อเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของตลาดกับการผลิต

การลงทุน : การพิจารณาถึงภาวะการตลาด อุปสงค์ – อุปทานและกำไร-ขาดทุนก่อน

การลงทุนผลิตหรือขาย

การเปรียบเทียบราคาขาย : เพื่อการกำหนดราคา โดยมีการเก็บกำไร

การตลาด : เพื่อการตัดสินใจว่าจะได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่และวางแผนการผลิต

การจัดการการเงิน การบัญชี : เพื่อสามารถดำเนินการค้าขายผลิตผล

การประชาสัมพันธ์ : เพื่อช่วยเผยแพร่สินค้า

ทักษะเชิงการจัดการธุรกิจเป็นการรากล้าโดยรวม เนื่องจากเป็นความคิดเห็นที่เกษตรกรทุกกลุ่มกล่าวถึงค่อนข้างน้อย เพราะมีความถี่ค่อนข้างต่ำ การนำเสนอภาพรวมนี้จะเป็นแนวทางที่ให้ประโยชน์แก่เกษตรกรส่วนใหญ่ ทักษะที่มีผู้ที่เห็นตรงกันค่อนข้างมากคือ เกษตรกรผู้ที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทักษะด้านการตลาด ความเห็นเหล่านี้ มักอยู่ในกลุ่มที่มีการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขายผลิตภัณฑ์ค่อนข้างเด่นชัด จึงจะหันให้เห็นว่าวิทยากรและผู้นำทางการเกษตรให้ความสำคัญกับทักษะด้านนี้ และมีส่วนให้การพัฒนางานบังเกิดผล ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรมีแนวคิดและทักษะเชิงการจัดการธุรกิจจะบังเกิดผลแก่เกษตรกรในอนาคตมากขึ้น

จากการประมวลการสัมภาษณ์เกษตรกรวิทยากรผู้นำทางเกษตรและองค์กรเอกชน NGO ที่กล่าวข้างต้น พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะของเกษตรกร วิทยากรและผู้นำทางการเกษตร มีความใกล้เคียงกัน และพบว่าวิทยากรและผู้นำทางการเกษตรมีความเห็นที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบและความเป็นผู้นำต่อส่วนรวมมากกว่า โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างที่ดี การมีผลิตผลที่เป็นตัวอย่าง การทำหน้าที่ประสานความคิดเห็นเพื่อสร้างความรู้และความร่วมมือของส่วนรวม

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถามพบข้อ不足สังเกตว่า วิทยากรและครุศาสตร์ผู้ให้ความรู้ในสถาบันการศึกษามักให้ความคิดเห็นในเชิงหลักการและอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ชัดเจน แต่ไม่ค่อยให้รายละเอียดของทักษะและตัวอย่าง ส่วนวิทยากรและครุศาสตร์ผู้นำทางการเกษตรและผู้แทนองค์กรเอกชน ซึ่งทำงานใกล้ชิดเกษตรกรหรือให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยตรง มักจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับที่เป็นการปฏิบัติงานและเป็นรูปธรรมค่อนข้างชัดเจน

ความคิดเห็นต่อทักษะการเกษตรและทักษะชีวิตเกษตรกร (Life Skills)

ในการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับทักษะด้านต่างๆ ของเกษตรกรจังหวัดน่านเมื่อเทียบกับทักษะชีวิตเกษตรกร (Life Skills) ที่ประยุกต์สำหรับเกษตรกร ตามแนวทางของมหาวิทยาลัยแองรัฐวอชิงตัน (Washington State University) ในภาพรวมพบว่าทักษะส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ดังนี้

ทักษะทั่วไป เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือมนุษย์สัมพันธ์ เช่น การรู้จักตนเอง มีความเกี่ยวข้องทักษะการการยอมรับความแตกต่าง ทักษะการเลือกวิถีในการดำเนินชีวิต การสื่อ

ความหมาย การปรับตัวสอดคล้องกับทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อความหมาย การคิดเชิงวิทยาศาสตร์สอดคล้องกับทักษะการตัดสินใจ การทำงานร่วมกับสอดคล้องกับการวางแผนการแก้ปัญหา การประเมิน การประยุกต์และการพัฒนา คล้องกับ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการรับผิดชอบต่อตน เอง

ทักษะอาชีพ มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของเกษตรกร ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทาง พบว่า ทักษะมีความเกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร แต่เนื่องจากการสัมภาษณ์ไม่ได้นั่นรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรนั้น ทำให้การตีความเกี่ยวกับ ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ยังไม่ชัดเจน แต่พบว่าวิทยากรและผู้นำทางด้านการเกษตรได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติพอ สมควร และจากการสัมภาษณ์ที่ผ่านมาพบว่าเกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก นับว่าเป็น การสนองการพัฒนาแบบยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ความไม่เด่นชัดในทักษะด้านการอนุรักษ์จากการ สัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นว่า การสนับสนุนทักษะดังกล่าวอาจมีอยู่ค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงควรที่จะ พิจารณาว่าควรส่งเสริมทักษะดังกล่าวเพิ่มขึ้นได้อย่างไร

ทักษะการจัดการเชิงธุรกิจ มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารหรือจัดการเชิงธุรกิจ พบว่า มี ความสอดคล้องกับทักษะการใช้ให้เกิดประโยชน์/ทักษะการตลาดพอ สมควร พบว่าทักษะชีวิต เกษตรกร ไม่ได้นั่นด้านการการจัดการเชิงธุรกิจมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมเมริคันมีพื้นฐานของ สังคมอุตสาหกรรมมาช้านาน และมีความสามารถในการจัดการธุรกิจมากพอสมควร จึงไม่ได้รับการ เน้นมากนัก สำหรับประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาโดยตลอด ทักษะเชิงธุรกิจเป็นสิ่งที่คนไทยโดย ทั่วไปยังไม่คุ้นเคยนัก จึงมีผู้ก่อส่วนถึงหลายประเด็นและเด่นชัด อย่างไรก็ตามส่วนมากเป็นความเห็นของ วิทยากรและผู้นำทางด้านการเกษตร ความเห็นจากเกษตรกรทั่วไปยังมีอยู่น้อยมาก จึงนำที่จะพิจารณา ว่าควรส่งเสริมทักษะการจัดการเชิงธุรกิจเพิ่มมากขึ้นอย่างไร

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่ามีการแสดง ความคิดเห็นต่อเกษตรกรในอนาคตใกล้เคียงกับความคิดเห็นที่มีต่อเกษตรกรทั่วไป และแสดงความคิด เห็นค่อนข้างน้อย อาจเนื่องมาจากการห่วงไก่จากความเป็นจริงในปัจจุบัน และเป็นการคาดหวังในสิ่งที่ ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต พบว่ามีการเน้นทักษะการคิดและการแสดงหาความรู้ ทักษะอาชีพทักษะ ทางสังคมและวิทยากรทางเกษตร และมุ่งหวังให้มีการให้ภาระและ 책임ในโลก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ การใช้ทักษะเชิงธุรกิจมากขึ้น

ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นตัวแทน ของตำบลที่ทำผลิตภัณฑ์แปรรูปใน การสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 115 คน ที่เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ในงาน “หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของ จังหวัดน่าน” จากการถามว่า “คนที่ทำผลิตภัณฑ์นี้ได้สำเร็จจะต้องมีทักษะหรือความชำนาญในเรื่องใด” เกษตรกรได้ระบุทักษะหรือความชำนาญไว้หลากหลายรายกรายไปตามลักษณะของอาชีพ โดยเฉพาะ การแปรรูปหรือการทำผลิตภัณฑ์ พบว่าทักษะของเกษตรกรที่รวมรวมไว้มีความหลากหลายมาก ทำให้

เห็นว่าบรรดาเกษตรกรมีทักษะเฉพาะซึ่งเป็นทักษะย่อยมีรายอาชีพ มีทักษะย่อยจำนวนเกินกว่า 300 ทักษะ (ดูภาคผนวก ค) พิจารณาโดยรวมไม่ค่อยพบทักษะใดเด่นชัดนักเมื่อเทียบกับข้อมูลทั้งหมด ทักษะที่มีความถี่อันดับต้นที่เกษตรกรเห็นว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของเกษตรกรคือ การตลาด การมีฝีมือ การสังเกต การมีประสบการณ์ในการทำงาน การใช้เวลา การหาข้อมูล การริเริ่มแผน การแก้ปัญหา การประยุกต์ การปรับปรุงงาน การประมาณราคา การจัดการและการประสานงานภายในกลุ่ม

ความคิดเห็นด้านทักษะที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์มักจะมีลักษณะของวิธีการ เช่น การดองไข่เค็ม การออกแบบ การประดิษฐ์/ตกแต่ง การเลือกผ้า การเลือกสี การตัดเย็บ การเขียนแบบลงบนผ้า ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเพิ่มอย่างถึงทักษะของเกษตรกรเบื้องต้นก่อนที่จะนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ประรูป เช่น ชาใบหม่อน จะกล่าวถึงตั้งแต่ปลูกและเก็บใบหม่อน การเลี้ยงไนม ทักษะดังกล่าวเป็นรายละเอียดเฉพาะด้าน จึงมีการกล่าวข้ามมากนักและไม่เด่นชัด แต่พบว่าทักษะจากเกษตรกรพืชผลมีจำนวนมาก และหลากหลายที่สุด ส่วนทักษะด้านการประมงมีน้อยที่สุด เช่น การเตรียมบ่อเลี้ยง การเลือกพันธุ์ปลา การให้อาหารปลา การเลี้ยงปลา การดูแลกันประเพณี การรื้ออาการของปลาป่วย การดูแลรักษาปลาป่วย การวิเคราะห์ความเป็นอยู่ของสัตว์น้ำ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการเกษตรด้านการประมงค่อนข้างน้อย เพราะในเมืองน้ำล้ำมีปลาค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ส่วนมากเลี้ยงเพื่อไว้กินในครอบครัวเหลือกินจึงหาย จึงมีการเลี้ยงปลาเป็นอาชีพค่อนข้างน้อยมาก

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ให้ภาพของทักษะที่สำคัญของเกษตรกรแต่ละด้านที่มา จากทุกพื้นที่ของจังหวัดน่านได้พอสมควร โดยเฉพาะการเกษตรพืชไร่พืชสวน นับตั้งแต่การเลือกพันธุ์พืช การกำหนดระยะเวลาในการเริ่มต้นปลูก การสำรวจดิน การเตรียมดิน การทำแปลง การยกร่อง การห่ว่านเมล็ดพืช การดูแล การให้น้ำ การบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ย การให้สารเร่ง การกำจัดศัตรูพืช การตัดกิ่ง การขยายพันธุ์ การตอกกิ่ง การกำหนดระยะเวลา และการเก็บเกี่ยว

ทักษะที่กล่าวข้างต้นและในภาคผนวก ข เป็นทักษะย่อย ดังนั้น จึงเห็นสมควรที่จะยกตัวอย่างของทักษะที่มีความซับซ้อนและสัมพันธ์กันทั้งทักษะการทำงาน ทักษะทั่วไปซึ่งประกอบด้วยทักษะการคิดและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์/กระบวนการทำงาน และทักษะเชิงธุรกิจ โดยยกกรณีตัวอย่างของกลุ่มปลูกถั่วเหลืองที่ตำบลลีมดง จังหวัดน่าน (ดูภาคผนวก ข)

อนึ่ง ทักษะที่มีความโดดเด่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการทำงานของกลุ่มต่างๆ โครงการองค์กร และเครือข่าย คือ “ทักษะการมีส่วนร่วม” จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์การสัมมนาเกษตรกรในจังหวัดน่านโดยเกษตรกรจังหวัดเมื่อ เดือนตุลาคม 2544 ณ โรงเรียนเทวราช การประชุมครั้งนี้ได้สะท้อนถึงผลของการจัด “เวทีชาวบ้าน” เพื่อให้โอกาสชาวบ้านมีส่วนในการสนับสนุนปัญหาและความต้องการ ตลอดจนมองหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันที่ให้ความเสมอภาคทางความคิด ทำให้สมาชิกเห็นคุณค่าในตนเองและเกิดสำนึกรักผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนและชุมชน โดย

ใช้ทักษะกระบวนการทำงานร่วมกัน เช่น การสำรวจปัญหา กำหนดความมุ่งหมาย การวางแผน และการดำเนินงานอย่างมีระบบ และมีการประเมินติดตามสนับสนุนและพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับการทำงานอย่างเป็นระบบ (System Approach) และกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแม่รูปปูปลิต ของจังหวัดน่านต่างใช้กระบวนการดังกล่าว และที่เห็นเด่นชัด คือการรวมกลุ่มในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ โครงการที่มีโอกาสเยี่ยมชม ได้แก่ โครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลา นกและสิ่งแวดล้อมที่หาดผาชน กลุ่มนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านดอนแก้ว การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารของชุมชนปลูกเมืองที่ภูหลวง ตำบลเรือง รวมทั้งโครงการจัดการลุ่มแม่น้ำน่านตอนบน (DANCED : Danish Cooperation for Environment and Development : 2539 - 2546) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลเดนมาร์ก ที่อำเภอท่าวังผา การที่โครงการ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มย่อยๆ จำนวนมากเหล่านี้สามารถประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมในการลดอัตราการเกิดไฟป่าจาก ร้อยละ 70 เหลือเพียงร้อยละ 2.7 ได้ก็เพราะกลยุทธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน อันเกิดจากการเริ่มต้นด้วย “ເວີ້ຫາວັນນຳ” ทำให้ทุกคนมีสำนึกร่วมผิดชอบ และรับบทบาทของผู้อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดน่านเป็นความสำเร็จในการสร้างความร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนางาน ที่บังเกิดผลอย่างแท้จริง ซึ่งสมควรที่จะให้ความสำคัญกับจุดแข็งนี้ เพื่อช่วยกันเผยแพร่ทักษะด้านการมีส่วนร่วมที่มีอยู่แล้วสู่เกษตรกรในวงกว้างมากขึ้น และช่วยนำมาเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเกษตรทุกกลุ่มและทุกรดับ นอกจากจะพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของเกษตรกร จังหวัดน่านก็ต้องต่างๆ ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นแล้ว ยังมีผลต่อการถ่ายทอดกระบวนการที่สำคัญสูงสุด คือ “การเรียนรู้” ที่มีความสุขและสนุกสนาน

เมื่อพิจารณาตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการเริ่มต้นโดยแต่ละคนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมอย่างอิสระ เปรียบเสมือนการพัฒนาแบบรากหญ้าที่ค่อยๆ แผ่ขยายแนวคิดและจิตสำนึกของความมีอิสระทางความคิดสู่ชุมชนและเด็กๆ ซึ่งให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเรียนแบบอย่างที่ดีของการให้มีโอกาส/เรียนรู้โดยการริเริ่มอย่างอิสระ (active learning) ภายในครอบครัวมากขึ้น และยอมขยายสู่โรงเรียนอย่างมั่นคง นับว่าเป็นการเรียนรู้ที่จะสนองการเรียนรู้โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง (child centered) ตามแนวปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง เป็นการเริ่มต้นที่ค่อยเป็นค่อยไปจากภายในชุมชน ครอบครัว และขยายสู่โรงเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนา “ครอบครัวอบอุ่น - ชุมชนเข้มแข็ง” อย่างแท้จริง

จากการบททวนเอกสารด้านการเกษตร เช่น เกณฑ์การประเมินมาตรฐานวิชาชีพประเภท ต่างๆ และหลักสูตรวิชาชีพการเกษตร หลักสูตรอบรมระยะสั้นของหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเอกสาร ตำราและหนังสือ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและทักษะที่สมควรพัฒนาในผู้เรียน/ผู้เข้ารับการอบรม ทักษะที่ควรส่ง

เสริมแก่เกษตรกร ปรากภในลักษณะของกิจกรรมฝึกฝนเพื่อสนองจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง : เพื่อรู้สึกทำสารพิษจากพืชมาพ่นเพื่อกำจัดแมลง

นอกจากการเรียนรู้ด้านเนื้อหาสาระแล้ว ยังเรียนรู้จากผลการปฏิบัติจริง ดังในกรบทวนเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านทางการเกษตร และเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จจากภูมิภาคต่างๆ พบว่าตัวอย่างที่นำเสนอในชิ้นแสดงถึงการมีทักษะทางการเกษตร และแสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นแห่งอยู่ในน้อย ดังตัวอย่างของนายประพันธ์ กะแก้ว (2543) สามารถคิดสูตรอาหารหมูที่มีประสิทธิภาพ นาย ณรงค์ คงมาก (2539) "ได้แก่ปัญหาด้านอาหารสัตว์โดยการนำเป็ดไปกินปูในนาข้าว นายคำเตื่อง ภาษี ทำนาเก็บธรรมชาติ นายเล็ก กรุดแก้ว นำพืชผักพื้นบ้านมาขยายพันธุ์ (2539) นับว่ามีความริเริ่ม และให้ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างมาก (ดูภาคผนวก ๑) ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านี้ล้วนค้นพบจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้งนั้น

ที่กล่าวมา เป็นการเสนอภาพในแนวกว้างจากการสัมภาษณ์ประกอบการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะต่างๆ ของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จจากภูมิภาคต่างๆ ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกับทักษะการเกษตรของเกษตรกรจังหวัดน่าน ทั้งในด้านทักษะทั่วไป ทักษะทางอาชีพ และทักษะเชิงธุรกิจ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทักษะชีวิตเกษตรกร (Life Skills) เมื่อศึกษาลึกซึ้งไปในรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ และชีวิตจริงแล้ว จะพบรายละเอียดต่างๆ มากรีบเร่งอย่างมีคุณภาพซึ่งจะให้แนวทางในการพิจารณาเพื่อเตรียมและพัฒนาเด็ก เยาวชนและเกษตรกรจังหวัดน่านในอนาคต โดยคำนึงถึงบุคคลของสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นเกษตรกรมีความมั่นคง ประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิต

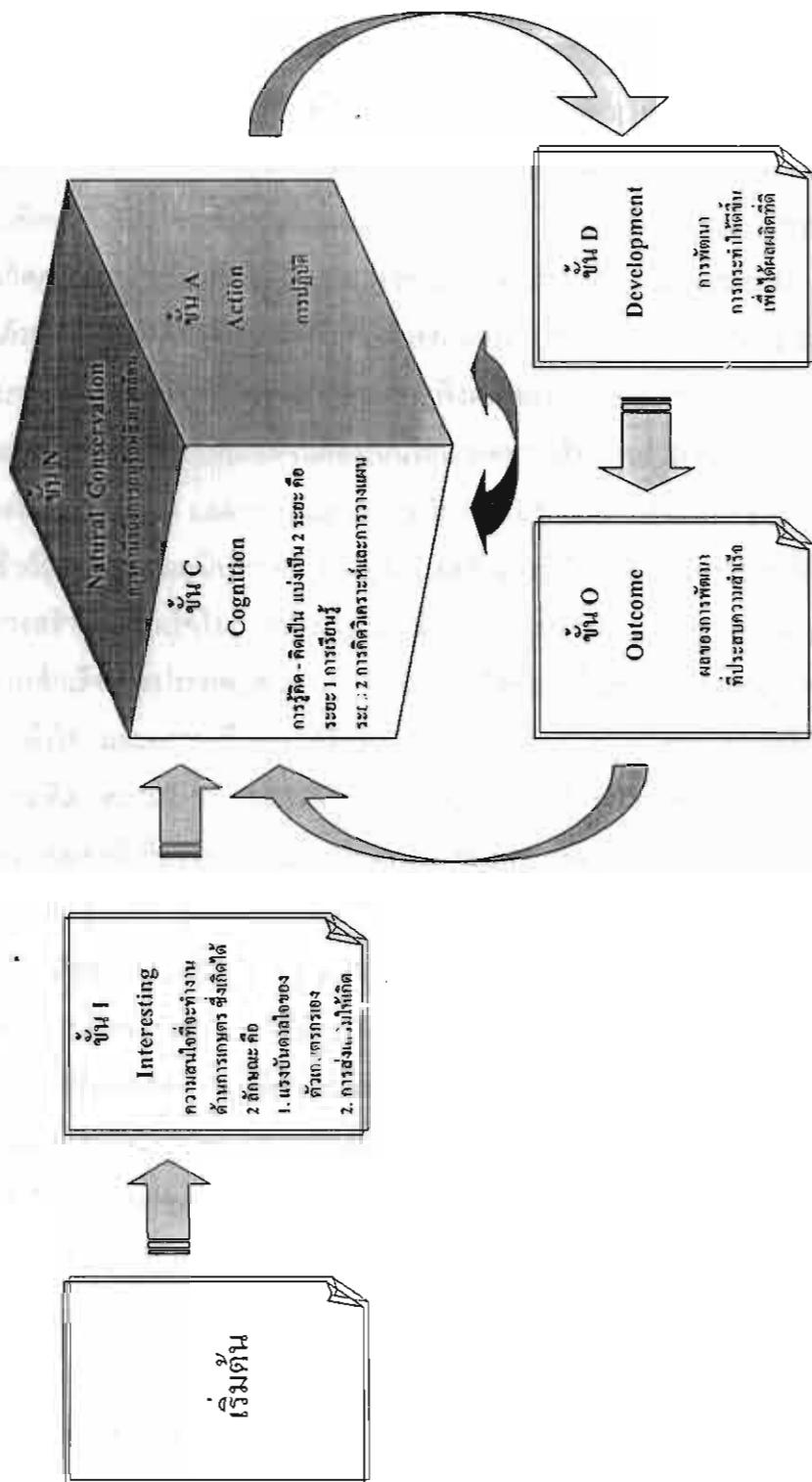
1.3 ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ คุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไกและกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) พบว่า ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรให้ประสบความสำเร็จโดยทั่วไปนั้น จะเป็นรูปแบบผสมผสานปรัชญาพื้นฐานของ การพัฒนา และกระบวนการเรียนรู้จากแนวคิดพุทธนิยม พฤติกรรมนิยมและมนุษยนิยมเข้าด้วยกันโดย ระบบการพัฒนา ควรเน้นให้เกษตรกรเกิดความสนใจอันแท้จริงที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมกับส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจหลักการของการพัฒนา ด้วยการให้รู้จักคิดวิเคราะห์และพัฒนาอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและพัฒนาให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ รู้จักการคิดวิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ และตลอดจนต้องเน้นให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการศึกษาและลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองในลักษณะของ Learning by Doing ไปพร้อมๆ กับการพัฒนา ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และประยุกต์ให้เข้ากับสภาพตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิต ของชุม

ชนที่เกษตรกรอาศัยอยู่เพื่อนำไปสู่การสร้างผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร นอกเหนือนี้ ก็ ทำการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสำเร็จควรประกอบด้วย 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยที่เป็น ตัวเกษตรกรโดย ตรงซึ่งได้แก่ แรงบันดาลใจ กำลังใจ และความเชื่อมั่น ศรัทธา ในการที่จะยึดการทำเกษตรกรรมเป็น อาชีพหลักของตน ตลอดจนมีความคิด ความรู้ ความสามารถในการพัฒนางานด้านการเกษตร อีก ปัจจัยหนึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ซึ่ง อาจเป็นจากสามีหรือภรรยา สมาชิกในครอบครัว ที่เล็งเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพทางการ เกษตรเร้ามามีส่วนร่วมทำให้เกิดมีพลัง มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะร่วมมือกันต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อทำให้การผลิตมีความยั่งยืนต่อไป นอกจากความร่วมมือจากบุคคลใกล้ชิดแล้ว ยังขยายวงกว้าง ออกไปที่หน่วยงานของภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง การมีเงินทุนสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นการให้กู้ยืมเงิน ด้วยอัตราดอกเบี้ยราคาต่ำ สนใจปลดหนี้ดอกเบี้ยในระยะเวลาหนึ่งหรือการพักชำระหนี้เดิมช่วงเวลา ตลอดจน มีโครงสร้างพื้นฐานที่จะเอื้อให้เกิดความสะดวก ในการทำการเกษตร รวมถึงแหล่งความรู้ วิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถ และเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยอันจะนำไปสู่การดำเนินงาน ด้านการเกษตรที่ประสบความสำเร็จในอนาคต ซึ่งจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการ พัฒนาบุคคลด้านการเกษตร คณะผู้วิจัยจึงขอนำเสนอ กระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรที่เรียกว่า I CAN DO ดังนี้

กระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

I CAN DO

ตอนที่ 2 การสร้างระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะแรงงาน ภาคการเกษตร

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ คุณลักษณะ ทักษะ ระบบ กลไกและกระบวนการพัฒนา บุคคลภาคการเกษตร พบร่วม ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรให้ประสบความสำเร็จโดยทั่วไปนั้น จะเป็นรูปแบบผสมผสาน ปรัชญาพื้นฐานของการพัฒนา และกระบวนการเรียนรู้จากแนวคิดพุทธนิยม พฤติกรรมนิยมและมนุษยนิยมเข้าด้วยกันโดยระบบการพัฒนานั้น ควรเน้นให้เกษตรกรเกิดความสนใจอันแท้จริงที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมกับส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจหลักการของ การพัฒนา ด้วยการให้รู้จักคิดวิเคราะห์และพัฒนาอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและพัฒนาให้เกษตรกรสามารถเพิ่งตนเองได้ รู้จักการคิดวิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ และตลอดจนต้องเน้นให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการศึกษาและลงมือปฏิบัติ จริงด้วยตนเองในลักษณะของ Learning by doing “ปั่นร้อน ๆ กับการพัฒนา ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และประยุกต์ให้เข้ากับสภาพตามภูมิปะทุ เทหะภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิต ของชุมชนที่เกษตรกรอาศัยอยู่ เพื่อนำไปสู่การสร้างผลสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร นอกจากนี้ กลไกการพัฒนาที่ ก่อให้เกิดความสำเร็จควรประกอบด้วย 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยที่เป็นตัวเกษตรกรโดยตรงซึ่งได้แก่ แรงบันดาลใจ กำลังใจ และความเชื่อมั่น ศรัทธา ในการที่จะยึดการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของตน ตลอดจนมีความคิด ความรู้ ความสามารถในการพัฒนางานด้านการเกษตร อีกปัจจัยหนึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ซึ่งอาจเป็นจากสามีหรือภรรยา สมาชิกในครอบครัว ที่เลี้ยงเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพทางการเกษตรเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกิดมีพลัง มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะร่วมมือกันต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อทำให้การผลิตมีความยั่งยืนต่อไป นอกจากความร่วมมือจากบุคคลใกล้ชิดแล้ว ยังขยายวงกว้างออกไปที่หน่วยงานของภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง การมีเงินทุนสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นการให้กู้ยืมเงินด้วยอัตราดอกเบี้ยราคาต่ำ สินเชื่อปลดดอกเบี้ยในระยะเวลาหนึ่งหรือการพักชำระหนี้เดิมชั่วคราว ตลอดจน มีโครงสร้างพื้นฐานที่จะเอื้อให้เกิดความสะดวกในการทำการเกษตร รวมถึงแหล่งความรู้ วิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถ และเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ทันสมัยอันจะนำไปสู่การดำเนินงานด้านการเกษตร ที่ประสบความสำเร็จในอนาคตประกอบกับแนวคิดหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 – 2544) (กองฝึกอบรม กรมปะตอง : 2543) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาให้ 3 ประการคือ

1. การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ “การพัฒนาคน โดยคน และเพื่อคน” ซึ่งหมายถึง การพัฒนาให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของคนเป็นลำดับแรก ไม่ได้พัฒนาให้เป็นคนเพียงปัจจัยการผลิตเท่านั้น

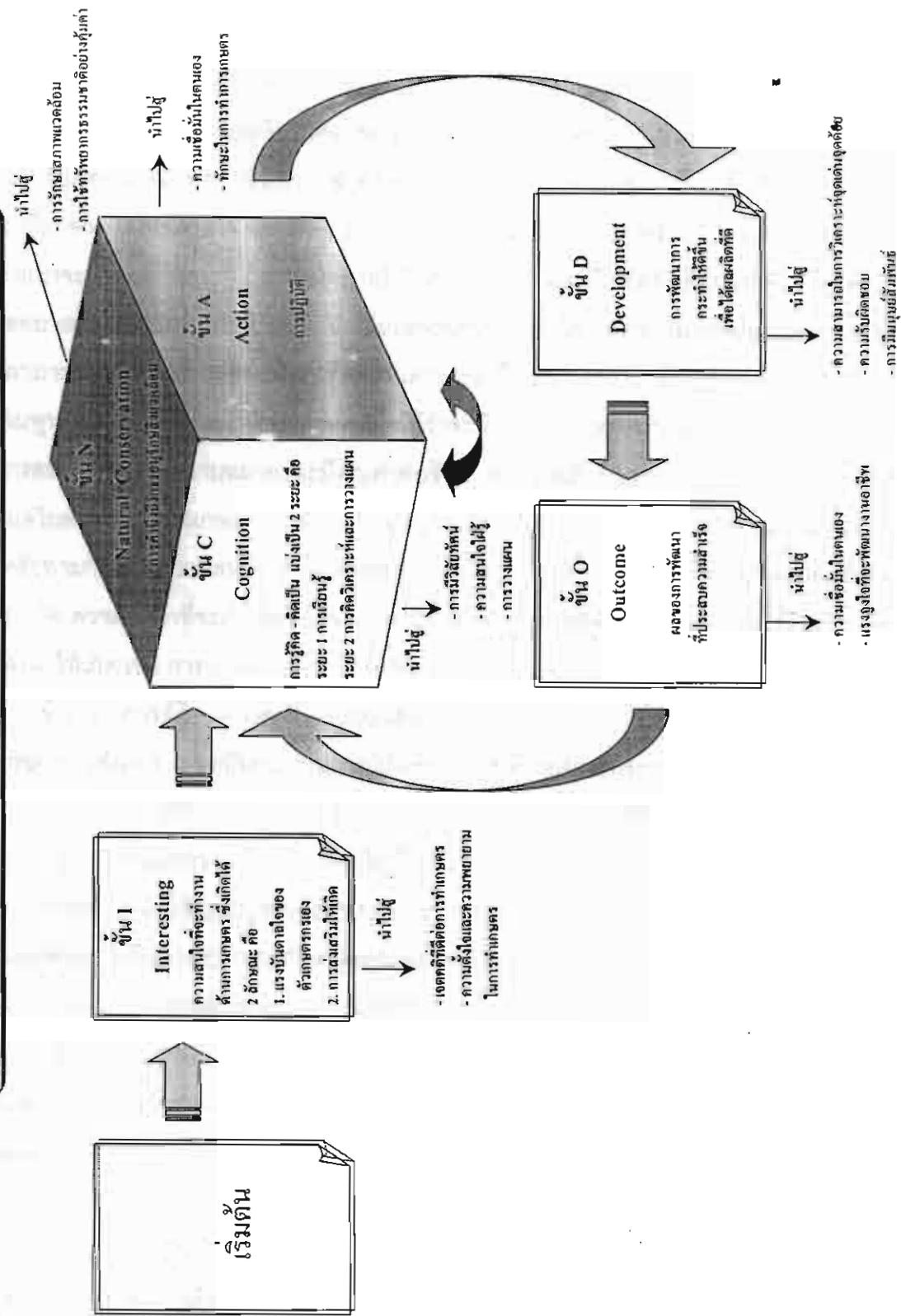
2. การพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการคือ การพัฒนาทุกส่วนไปพร้อมกัน โดยการพัฒนาแต่ละส่วนนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน เช่น การพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่ตัวคนและพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวคนควบคู่ไปด้วยทั้งครอบครัว ชุมชน สถาปัตยกรรม ทัศนียกรรม ฯลฯ ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม มีการเชื่อมโยง เกื้อกูลในทุกส่วนอย่างสมดุลเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

3. การพัฒนาโดยอาศัยการมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาที่เน้นให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาภายใต้กลไกต่าง ๆ ที่ประสานสอดคล้องกัน ในลักษณะหุ้นส่วนทั้งภาครัฐ และเอกชน ประชาชนในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน เป็นการมีส่วนร่วม ที่ครบกระบวนการพัฒนา คือ ร่วมในการคิด การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การปรับปรุง และร่วมในการติดตามประเมินผล

คณะกรรมการฯ จึงเห็นว่ากระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรที่เรียกว่า I CAN DO สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะของแรงงานภาคการเกษตรได้ เพราะเป็นกระบวนการโดยทั่วไปที่ใช้ในการพัฒนาบุคคล สิ่งสำคัญกิจกรรมที่ผู้พัฒนาจะนำมาใช้ซึ่งต้องเลือกใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและเหมาะสมกับผู้รับการพัฒนา มีรายละเอียดของการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะในแต่ละขั้นตอนเป็นดังนี้

กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของแรงงานภาคการเกษตร

I CAN DO

กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของแรงงานภาคการเกษตร เป็นขั้นตอน "I CAN DO" ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้น 1 ความสนใจ (Interesting) เป็นขั้นเริ่มต้นของการพัฒนาซึ่งความสนใจอาจเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ ความสนใจที่เกิดขึ้นในตัวเกษตรกร จากผลการวิเคราะห์เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ จะเห็นว่าขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าเกษตรกร มีความสนใจในการทำการเกษตร ที่มาจากแรงบันดาลใจ ซึ่งเปรียบเสมือนพลังผลักดัน ที่เกิดขึ้นจากภัยในจิตใจของเกษตรกรเอง ให้ปราชญานำทำการเกษตร มีแรงจูงใจภายในในการกระทำ และมีเจตคติที่ดีต่อการทำการเกษตรจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกษตรกรมีความตั้งใจ มีความมุ่นมาและพยายามทุ่มเท ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ มีความปราชญานาที่จะศึกษาดันครัว ย่าน คิด และเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ และทักษะอยู่เสมอ แม้ว่าจะมีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม ทั้งนี้ เพราะสิ่งที่เกษตรกรสนใจเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิต ต่อความรับผิดชอบครอบครัวของเขามีอย่างมาก แต่ในความเป็นจริงเกษตรกรไม่ได้ทำการจากแรงบันดาลใจทุกคน บางคนทำเพื่อเป็นอาชีพที่ครอบครัวทำมาก่อน ความสนใจ ความตั้งใจทำอาชีพไม่มากพอที่จะผลักดันให้ทำการเกษตรได้ประสบความสำเร็จ ความสนใจที่จะเกิดขึ้นจึงเป็นลักษณะที่ 2 คือ การส่งเสริมให้เกิด โดยการใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะพัฒนาให้เกิด เช่น การพาไปเยี่ยมชมฟาร์มของผู้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

ขั้น C การรู้คิด – คิดเป็น (Cognition) เป็นขั้นตอนที่จะทำให้เกษตรกร เกิดความเข้าใจ หลักการของการพัฒนา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวของเกษตรกร โดยที่ภายในตัวบุคคลจะมีโครงสร้างทางปัญญาที่ทำหน้าที่รับความรู้ และจัดระบบความรู้ที่จะทำให้เกิดความหมายแก่ตัวเกษตรกร ดังนั้นระยะแรกของการรู้คิด-คิดเป็น จึงเป็นการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการแสวงหาคำตอบหรือทาง徑กให้กับปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรแต่ละรายกำลังเผชิญอยู่ ทั้งยังเป็นปัจจัยที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาให้กับเกษตรกรรายนั้นด้วย ดังนั้น การพัฒนาอยู่ในองค์กรเกษตรจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ตามความต้องการและความสามารถ (รวมถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจการเมือง) ของสมาชิกในกลุ่มหรือในองค์กรเกษตรกร ทั้งนี้ จากการประมวลรูปแบบหรือแนวทางของกระบวนการเรียนรู้ที่มีการใช้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีรูปแบบหรือแนวทางของกระบวนการเรียนรู้ที่นำเสนอในรูปแบบ 10 รูปแบบ ดังต่อไปนี้ (อันว่า จิตต์สกุล : 2543)

1. เรียนรู้จากชีวิตคือ การบททวนว่าในช่วงชีวิตที่ผ่านมา ตนเองและชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นเพราบจจัยใด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลอย่างไร ต่อชีวิตและชุมชน และอะไรจะเป็นบทเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตต่อไป

2. เรียนรู้จากอดีต คือ การย้อนบททวนดูว่าในอดีต บรรพบุรุษและชุมชนของตนเองอาศัยอยู่ ได้อย่างไร พึงพาตนเองและพึงพาชีวกันและกันอย่างไร อะไรมีคือแนวคิดของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ในปัจจุบัน

3. เรียนรู้จากสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การทบทวนดูปัญหาและโครงสร้างของปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนแนวทางออกที่มีอยู่ ทั้งแนวทางเดิมและแนวทางที่จะมีขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต หรือใช้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น

4. เรียนรู้จากธรรมชาติ คือ การนำความรู้และหลักของธรรมชาติที่มีอยู่มาปรับใช้และการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยเน้นความหลากหลาย ความสมดุล และการพึงพาชีวกันและกัน

5. เรียนรู้จากธรรมะ คือ การนำหลักธรรมะของศาสนามาประยุกต์ใช้เป็นหลักปฏิบัติ ในการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะหลักการการไม่เบียดเบี้ยนชีวกันและกัน

6. เรียนรู้จากเพื่อนร่วมแนวทาง คือ การศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนของผู้ที่พัฒนาการเกษตรเข้าเดียวกัน โดยอาจเป็นผู้ที่ดำเนินการในรูปแบบหรือลักษณะที่แตกต่างกันไป รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางและเทคนิคในการจัดการไร่นา ตามวิถีการผลิตของเกษตรกรผู้อื่น ผ่านทางการศึกษาดูงานและการประชุมแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มหรือเครือข่าย

7. เรียนรู้จากวิชาการ คือ การเรียนรู้จากสื่อของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง อันเป็นส่วนที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาการเกษตรให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการประสานกับภูมิปัญญาดังเดิมที่มีอยู่

8. เรียนรู้จากการทำงาน คือ การศึกษาและสรุปบทเรียนจากการทดลองและการปฏิบัติด้วยตนเองในการพัฒนาการเกษตรและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง ซึ่งอาจได้รับคำแนะนำหรือแรงบันดาลใจมาจากการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้ในรูปแบบนี้จะทำให้เกษตรกรสามารถประเมินและประเมินความรู้ที่ตนได้รับมา และพัฒนาการจัดการไร่นาตามแนวทางเกษตรให้ดีขึ้นได้ต่อไป

9. เรียนรู้จากการวิจัย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการวิชาการ จากการทำงานและจากการแลกเปลี่ยน มากับนักวิชาการ ทดลอง และทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ จนได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเกษตรได้ต่อไป ทั้งนี้การวิจัยจะต้องเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมคือ เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามารีบูน์ในกระบวนการวิจัยด้วย

10. เรียนรู้จากอนาคต คือ การประเมินและสังเคราะห์ภาพแห่งความเปลี่ยนแปลง รวมถึงการกำหนดทิศทางและอนาคตที่ตนเองอยากรู้สึก ให้เป็น (บางครั้งเรียกว่า ภาพผืน หรือวิสัยทัศน์) และแนวทางที่จะทำให้ตนเองได้เป็นไปหรือพัฒนาตามทิศทางนั้น

จากรูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 10 รูปแบบที่มีอยู่นี้ จากการศึกษาพบว่า ในทางปฏิบัติกลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรแต่ละแห่งมักจะเลือกใช้รูปแบบที่มีอยู่เกือบทุกรูปแบบ เพื่อมาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของกลุ่มตนเอง เพียงแต่ว่า แต่ละกลุ่มอาจเน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันหรือมีความยืดหยุ่นในการเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นกลุ่มหรือองค์กรเกษตรกร จึงจำเป็นที่จะต้องเดือกรูปแบบการเรียนรู้ที่มีอยู่มาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถพื้นฐานของสมาชิก รวมถึงเงื่อนเวลา และสภาพการณ์หรือปัญหาที่ตนเองกำลังประสบอยู่ ระยะที่ 2 จะต้องทำให้เกษตรกร รู้จักคิด วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ต้องการทำด้วยตนเอง รู้จักวางแผนการดำเนินงาน จัดการกับสิ่งต่าง ๆ และตัดสินใจที่จะกระทำ มองเห็นความสัมพันธ์และเห็นแนวทางว่าจะดำเนินการอะไร ดำเนินการอย่างไร จึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น หากเกษตรกรต้องการจะพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร อาจจะเริ่มจากการรวมกลุ่มให้พากเพียรร่วมกันคิด โดยใช้กระบวนการการกลุ่มและข้อมูลจากเครือข่ายของชุมชนที่ร่วมมือร่วมใจกันคิดแก้ปัญหา มองความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานของเกษตรกรและกิจกรรม การดำเนินการว่าจะทำกันอย่างไร ซึ่งขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดคุณลักษณะสำคัญ ๆ หลายประการ เช่น ความสนใจ ฝรั่ง การมีวิสัยทัศน์ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี และความเป็นผู้นำ

ขั้น A การปฏิบัติจริง (Action) เป็นขั้นตอนที่เน้นความสำคัญของตัวเกษตรกร ที่จะต้องทำให้เกษตรกรรวมเป็นวิชาทักษะ ดังนั้น ถ้าต้องการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเกษตรกรจึงต้องปฏิบัติจริงหรือใช้วิธีการ Learning by doing ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับประสบการณ์ตรง นับว่าเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะทักษะเป็นความสามารถในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ การได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกษตรกรเกิดความชำนาญ ทำให้ถูกต้อง ซึ่งการเรียนรู้ที่จะเกิดทักษะ อาจจะเริ่มจากการอธิบาย และสาธิต ให้เกิดความเข้าใจก่อนแล้ว จึงลงมือทำตามขั้นตอนการสาธิต ซึ่งขั้นตอนนี้จะก่อให้เกิดคุณลักษณะ ที่สำคัญคือ ความเชื่อมั่นในตน เช่น ซึ่งจะนำไปสู่การมีความเพียรพยายามมากขึ้น มีใจรักในการที่ทำมากขึ้น

นอกจากนี้การได้ปฏิบัติจริง นอกจากจะเป็นการฝึกฝนความเชื่อมั่น อดทน แล้วเมื่อเกิดปัญหา ในการทำงาน เกษตรกรก็ต้องคิดพิจารณาแก้ไข ทำให้ต้องแสวงหาความรู้หรือเทคโนโลยีมาช่วย จึงเป็นการพัฒนาความสนใจฝรั่ง และการก้าวขึ้นเทคโนโลยีไปพร้อมกันด้วย

ขั้น N การอนุรักษ์ธรรมชาติ (Natural Conservation) เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นควบคู่กับ ขั้นตอนการรู้คิด-คิดเป็น และการปฏิบัติจริงซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยอยู่กับเราไปได้นานแสนนาน เพราะการพัฒนาที่ผ่านมาคำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ ไม่มากเท่าที่ควร ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงอย่างมาก ดังนั้น จึงต้องร่วมกันสร้างจิตสำนึกและการไม่เห็นแก่ตัวในการวางแผนจัดการได้ ภายใต้การดำเนินการที่จะนำไปสู่การรักษาสมดุล

ของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยให้เกษตรกรสำนึกร่วมกันว่ามนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบมนุษย์ทั้งหมดเท่านั้น และเกษตรกรก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่อาศัยอยู่ เช่นกัน

ขั้น D การพัฒนาปรับปรุง (Development) เป็นขั้นตอนสำคัญที่เกิดขึ้นหลังจากที่เกษตรกรได้ลงมือทดลองปฏิบัติจริงตามขั้นที่ 3 แล้วขั้นตอนนี้จะช่วยให้เกษตรกรได้รู้จักร่วมมือกับเครือข่ายในการสร้างระบบประมีนผลและการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มเครือข่ายในการที่จะประมีนถึงผลได้ผลเสียที่เกิดขึ้น และรู้จักนำความรู้ด้านการเกษตรที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันระหว่างเกษตรกรกลุ่มเกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชนและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อันหลากหลายที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา วิธีการทำเกษตร ที่มีประสิทธิภาพ โดยจะเริ่มนกกลับไปสู่ขั้นตอนการพัฒนาขั้นการวัดคิด-คิดเป็น ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกระทั่งส่งผลให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพทางการเกษตรจนเป็นที่ยอมรับ ซึ่งขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญ ๆ หลายประการ เช่น ทักษะการวิเคราะห์สูตรเด่นดูด้อยของการทำงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี และความรับผิดชอบในการทำงานของตนและงานที่ต้องทำร่วมกับผู้อื่น

ขั้น O ผลที่ได้ (Outcome) เป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรที่คาดว่า เมื่อได้มีการพัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นความสนใจถึงขั้นการพัฒนาปรับปรุง แล้วเกษตรกรจะมีคุณลักษณะและทักษะตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งผลที่ได้จะก่อให้เกิดคุณลักษณะที่สำคัญคือ ความเชื่อมั่นในตนเอง และรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร นอกจากนี้ผลของความความสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมีกำลังใจ ที่จะคิดพัฒนา และดำเนินงานด้านการเกษตรให้ดียิ่งต่อไปในอนาคต

ในการพัฒนาจะเริ่มต้นที่ขั้นได้กีด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามการบริการหรือร่วมกันของสมาคมกลุ่มในการที่จะคิดวิเคราะห์ว่าอะไรคือเป้าหมายที่ต้องการและสมาชิกกลุ่มมีศักยภาพและความพร้อมในขั้นตอนใดบ้าง ยังขาดขั้นตอนใดที่จะเสริมให้การพัฒนาบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ ผู้พัฒนาเป็นผู้ประสานงานเท่านั้น มิใช่ผู้จัดการที่จะทำในสิ่งที่ตนต้องการ ทุกอย่างขึ้นกับผู้รับการพัฒนาว่ามีความต้องการอะไรเป็นสำคัญ กิจกรรมเวทีชาวบ้าน จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นำเสนอให้กับผู้รับการพัฒนาเพื่อการเข้าใจความต้องการของผู้รับการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการพัฒนา “I CAN DO” สู่การปฏิบัติ

ในการนำกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของแรงงานภาคการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ตัวผู้รับการพัฒนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา อาจพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ระดับความรู้ความสามารถทางการเกษตร เนื่องจากระดับความรู้และความสามารถของผู้รับการพัฒนาในเรื่องการเกษตรอาจแตกต่างกัน วิธีการพัฒนาจึงต้องปรับให้เหมาะสม เช่น ผู้ที่เริ่มต้นเป็นเกษตรกร ผู้พัฒนาจะต้องให้พื้นฐานความรู้ทางการเกษตรมากกว่า และให้สิ่งมีปฏิบัติจริงมากกว่าเพื่อให้ความรู้และฝึกฝนทักษะเฉพาะของการเกษตร ขณะที่ผู้เป็นเกษตรกรมานามีแล้วอาจต้องให้เทคโนโลยี ความรู้ใหม่ ๆ และเทคโนโลยีเพื่อการปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น

1.2 ระดับพัฒนาการทางการรู้คิดและแบบการเรียนรู้ ผู้รับการพัฒนาที่อายุน้อย เช่น ในระดับประถมศึกษา ระดับการรู้คิดจะยังต้องอาศัยสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาช่วย ขณะที่ผู้ใหญ่จะมีความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมมากกว่า ดังนั้นในขั้นตอนของการรู้คิด-คิดเป็น สำหรับผู้รับการพัฒนาอายุน้อยจึงต้องมีสื่อ อุปกรณ์ช่วยสอน เพื่อประกอบความเข้าใจและดึงดูดความสนใจมากกว่าผู้รับการพัฒนาที่เป็นผู้ใหญ่ นอกจานี้แบบหรือวิธีการเรียนรู้ของแต่ละคนก็อาจแตกต่างกัน บางคนอาจต้องการตัวอย่างหลายตัวอย่าง แล้วจึงลงสุป จะทำให้เข้าใจ ขณะที่บางคนต้องการความเป็นมาในลักษณะกว้าง แล้วจึงแคนเชพะหรือบางคนชอบค้นคว้าจากเอกสาร แต่บางคนก็สนใจหัวความรู้จากสื่อทัชสี โทรทัศน์ ผู้พัฒนาจึงต้องปรับวิธีการพัฒนาให้คำนึงถึงปัจจัยด้านนี้ด้วย

1.3 ระดับความสนใจ ผู้ที่เข้ารับการพัฒนาจะมีระดับความสนใจงานทางการเกษตรแตกต่างกัน บางคนมีความสนใจการเกษตรอย่างแท้จริง บางคนสนใจเพราเห็นว่าการเกษตรนินดั้นสร้างรายได้ และบางคนมีความสนใจในงานเกษตรน้อยมาก หน้าที่สำคัญของผู้พัฒนาคือการกระตุ้นความสนใจ สร้างจันทะความพึงพอใจ หรือมีใจรักในงานการเกษตร ไม่ให้มุ่งทำการเกษตรเพราจะสิ่งดึงดูดใจจากภายนอก เช่น รายได้แต่เพียงอย่างเดียว ผู้พัฒนาต้องซักจุ่งด้วยเทคนิคที่แตกต่างกันไปตามระดับความสนใจ ตั้งแต่การซักจุ่งด้วยคำพูด ด้วยการยกกรณีตัวอย่าง ด้วยพาไปสัมผัสด้วยตัวอย่างจริง หรือด้วยการให้บุคคลสำคัญมาซักจุ่ง เพื่อให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของงานการเกษตรอย่างแท้จริง

1.4 ความแตกต่างในเรื่องบุคลิกภาพ ผู้รับการพัฒนาจะมีความแตกต่างกันในด้านลักษณะนิสัย บางคนจะกล้าแสดงตัว ชอบอยู่กับกลุ่มคน บางคนไม่ชอบแสดงตัว บางคนมีความคิดสร้างสรรค์สูง วิธีการพัฒนาที่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องนี้ จะทำให้ผู้รับการพัฒนาเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นด้วย

1.5 ความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้รับการพัฒนา เนื่องจากความพร้อมเป็นคำที่มีความหมายกว้าง อาจครอบคลุมดังแต่ระดับพัฒนาการ ความรู้ ความสนใจของผู้เรียน ไปจนถึงความพร้อมด้านทรัพยากรของผู้รับการพัฒนา ผู้เรียนจึงแยกความพร้อม 3 ประการแรกไปกล่าวโดยเฉพาะ และในด้านนี้จะคำนึงถึงความพร้อมทางทรัพยากรที่เป็นเรื่องทางการสนับสนุนจากครอบครัวและทรัพยากรต่าง ๆ เช่น รายได้ การมีที่ดินเป็นของตนเองหรือไม่ เป็นต้น ความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จะสามารถเป็นสิ่งที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาได้ ผู้พัฒนาต้องเข้าใจผู้รับการพัฒนาแต่ละคน และต้อง

ปรับปรุงการเพื่อให้ส่งเสริมผู้รับการพัฒนามากที่สุด อาจต้องมีการให้การปรึกษาเป็นรายบุคคลด้วย หรือช่วยเหลือเหล่าทรัพยากรอื่น ๆ มาช่วย เช่น ทุน อุปกรณ์ หรือโอกาสการได้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติม เป็นต้น

แม้ว่าในการคำนึงถึงตัวผู้รับการพัฒนา จะต้องมองเข้าในลักษณะเป็นบุคคลคนหนึ่ง เป็นลักษณะภาพรวม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่มีทั้งความเหมือนและความต่างจากบุคคลอื่น แต่การได้ยกประเด็นเฉพาะต่าง ๆ ขึ้นมา ก็เพื่อให้ผู้พัฒนาไม่ละเลยเรื่องสำคัญ ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้รับการพัฒนาด้วย

2. บริบทของการพัฒนา บริบทในที่นี้หมายถึง สภาพการณ์หรือสิ่งแวดล้อมของการพัฒนา บริบทที่ควรต้องคำนึงถึงได้แก่

2.1 ทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งได้แก่ แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และแหล่งความรู้ ผู้พัฒนาควรได้คำนึงถึงและจัดหาทรัพยากรที่จะช่วยการพัฒนาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างประเทศ และองค์กรเอกชน (NGO) ซึ่งอาจมีความรู้เหล่านี้ได้จากสถาบันทรัพยากรธรรมชาติ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) ชุมชนอัตลักษณ์ เป็นต้น

2.2 ภูมิประเทศ การพัฒนาควรคำนึงถึงภูมิประเทศที่เกษตรกรผู้รับการพัฒนาประกอบอาชีพด้วย ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ก็ต้องมีวิธีการเฉพาะในการเพาะปลูก เช่น ต้องรู้วิธีการเพาะปลูกแบบขั้นบันได รู้วิธีการเก็บกักน้ำ และรู้ว่าพืชหรือสัตว์ที่เหมาะสมกับภูมิประเทศแบบนั้นได้แก่ อะไรบ้าง การประกอบอาชีพที่ไม่สอดคล้องกับภูมิประเทศและภูมิอาณาเขตทำให้ประสบความสำเร็จได้ยาก หรืออาจต้องมีเทคนิคหรือวิธีที่จะใช้ประโยชน์จากภูมิประเทศหรือภูมิอาณาเขตแบบนั้นได้

2.3 วิถีการดำเนินชีวิต ในการพัฒนา yang ต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้รับการพัฒนาด้วยว่า มีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ภูมิปัญญาดั้งเดิม และการดำเนินชีวิตอย่างไร ตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านนี้อาจมีภูมิปัญญาดั้งเดิมในการแกะสลักไม้ แต่ผู้พัฒนาอาจประณีตที่จะให้เกษตรกรปลูกหม่อนดีอย่างใหม่ ด้วยเห็นว่ารายได้ดี จึงสนับสนุนให้ทำ แต่เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ที่เกษตรกรไม่มีความชำนาญ จึงทำให้การส่งเสริมนั้นอาจไม่สำเร็จได้ นี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่จะประสบความสำเร็จจะต้องคำนึงถึงเรื่องวิถีชีวิตของผู้รับการพัฒนาด้วย

3. ตัวผู้ให้การพัฒนาหรือผู้ถ่ายทอด สิ่งที่ต้องคำนึงถึง เกี่ยวกับตัวผู้ให้การพัฒนา ได้แก่

3.1 ความรู้ ความชำนาญของผู้ให้การพัฒนาต้องแสวงหาความรู้อยู่เสมอเพื่อจะได้มีความรู้ที่ทันสมัยมาถ่ายทอด และควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานเกษตรแบบนั้นมาบ้าง เพราะผู้ที่ปฏิบัติจริงจะเป็นผู้ที่ทราบถึงอุปสรรค ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในแต่ละขั้นตอนและทราบแนวทางแก้ไข

3.2 วิธีการถ่ายทอด ให้การพัฒนาต้องศึกษาถึงวิธีการถ่ายทอดที่หลากหลาย เพื่อสามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้รับการพัฒนาและเหมาะสมกับบริบทด้วย ถึงแม้ให้การพัฒนาจะมีความรู้ดีแต่ตัวไม่มีวิธีการถ่ายทอดที่ดี ก็ไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรได้ วิธีการถ่ายทอดที่สำคัญต้องมุ่งให้ผู้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลาง ซึ่งหมายถึงการคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการพัฒนาดังที่กล่าวมาแล้ว การให้ผู้รับการพัฒนาได้แสดงความคิดเห็น ได้กำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการจะพัฒนา โดยผู้ให้การพัฒนาเป็นผู้อำนวยการความสัมภានต่อในบางกรณีผู้ให้การพัฒนาถ้าหากต้องเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งกิจกรรมได้ ทั้งนี้ต้องให้มีลักษณะผสมผสานในสัดส่วนที่เหมาะสมกับผู้รับการพัฒนาด้วย

3.3 คุณลักษณะของผู้ถ่ายทอด เนื่องจากผู้ให้การพัฒนาจะต้องเป็นผู้ส่งเสริม ซึ่งแนะนำและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้รับการพัฒนา ผู้ให้การพัฒนาจึงต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จด้วย เก็บ เป็นคนชยัน อดทน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ เป็นต้น

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะแรงงานภาคการเกษตรของจังหวัดน่านจะประสบความสำเร็จด้วยดี ก็โดยที่ต้องอาศัยระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงหลาย ๆ ปัจจัยที่กล่าวมา

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2540). แผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2540 – 2544. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ม.ป.ป.). แผนแม่บทชุมชนจังหวัดน่านโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2540). ตัวเลขประชากรและกำลังแรงงาน. กรุงเทพฯ :

กระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน. (2542). ทฤษฎีใหม่ในหลวงชีวิตที่พอเพียงต่อการพัฒนา กิจกรรมกลุ่ม : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมอาชีวศึกษา. (2541). รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการปฏิรูปการศึกษา “เกษตรเพื่อชีวิต” กรุงเทพฯ : งานวิจัยการศึกษา ฝ่ายวิจัยการศึกษาและส่งเสริม ลังแวดล้อมศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา.

กองฝึกอบรม กรมป่าไม้. (2543). แผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกรประจำปี งบประมาณ 2544. กรุงเทพฯ : กองฝึกอบรม กรมป่าไม้.

ณรงค์ คงมาก. (2539). 20 ประสบการณ์เกษตรพอสมพسانภาคเหนือ. กรุงเทพมหานครนิธิสถานแสงอรุณ

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.).

ดวงเดือน พันธุ์วนวิน. (2538) ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ทรงชัย ติyananท. (2542). การศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2542). เกษตรกรคนเก่ง เล่ม 2. กรุงเทพฯ : กองประชาสัมพันธ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

_____ (2543). เกษตรกรคนเก่ง เล่ม 3. กรุงเทพฯ : กองประชาสัมพันธ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

รัชนา จิตต์ส่วน และคณะ. (2543). แนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธันวา จิตต์ส่วน และคณะ. (2543). แนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน : กรณีภาคเหนือ. รายงานการวิจัยฉบับสุดท้าย. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธวัชชัย ชัยจิราภัยกุล. (2529). การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรบันทิต.

บำรุง กลัดเจริญ. (2528). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. พิชณ์โลก : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชณ์โลก.

ประภาพรรณ เอี่ยมสุภาพะนิช. (2536). "แนวคิดการเรียนรู้กับการเรียนการสอน" ใน แนวการศึกษาชุด วิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 4. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พศิน แตงจว. (2537). จิตวิทยาประยุกต์ในการศึกษาอุปกรณ์. เรียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฉบับปรับปรุง.

พระธรรมปีรุก (ป.อ. ปยุตโต) (2543). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2541). การศึกษาแนวทางการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในภาคเกษตรกรรม. รายงานการศึกษาวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

"มะม่วงพันธุ์พิลึก" ไทยรัฐ วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2544. หน้า 19.

รัตนา ตันบุนเต็ก. (2531). การศึกษากับปรัชญา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เกรทเม้น ศุธารม. (2537). รายงานการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรห้องถีนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.

ราพจน์ บุตรพลดอย และคณะ. (2541). 76 จังหวัดในเมืองไทย โดย "ดาวอุณิษ" นนทบุรี : สำนักพิมพ์ธารบัวแก้ว.

สกิดิ วงศ์สรวารค์. (2540). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อักษรพิทยา.

สภากองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน. (2542). ข้อมูลอาชีพด้านการเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สำหรับโครงการพัฒนาอาชีพเยาวชนเกษตรภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : สภากองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). ครุภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **ครุภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.**

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2542). **ครุภูมิปัญญาไทยภาคใต้.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2542). **ครุภูมิปัญญาไทย ภาคเหนือ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2543). **แนวโน้มคนไทยเมินอาชีพเกษตรกรรม ข่าวสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 41(432) เมษายน – มิถุนายน 15**

สำนักงานจังหวัดน่าน ฝ่ายนโยบายและแผน. (2545). **แผนพัฒนาจังหวัดประจำปี 2544 จังหวัดน่าน.** น่าน สำนักงานฯ.

สุราร์ค โค้ดตระกูล. (2533). **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงรุ่ง ผ่องไส และคณะ. (2541). **ประเทศไทย 75 จังหวัดและกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ : ต้นข้อ ๑๙๙๙ จำกัด.

ไน ทุมลา. “เพาะพันธุ์ปลารสยามขายเป็นทุนการศึกษาของ นศม.นเรศวร,” ข่าวสด. วันพุธที่ 11 ตุลาคม 2544 หน้า 29.

หอการค้าจังหวัดน่าน. (2544). **ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของจังหวัดน่านด้านการค้าชายแดน การท่องเที่ยว และการเกษตร.** กรุงเทพฯ : หอการค้าจังหวัดน่าน.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). **การศึกษางานอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการพัฒนาอาชีวศึกษาเกษตร (ปีการศึกษา 2534).** กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษา 5 ประเภทวิชาเกษตรกรรม หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2542). **เกณฑ์และเครื่องมือประเมินมาตรฐานวิชาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 (เพิ่มเติม พ.ศ. 2541) ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาเกษตรและเทคโนโลยี พีชศาสตร์ สัตวศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร เทคโนโลยีและการจัดการ.** กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **คู่มือการใช้เกณฑ์และเครื่องมือประเมินมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2538 (เพิ่มเติม พ.ศ. 2541) ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาเกษตรและเทคโนโลยี.** กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อรัญ ลิงห์คำ. (2542). **การเกษตรแบบสมดسان.** กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษา 5 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2543). **เทคโนโลยีชีวน้ำ.** กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษา 5 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ขั้นตอน ศุภริยศิลป์. (2540). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปทานและอุปสงค์ของแรงงานการเกษตร
ในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

URL <http://www.educ/lifeskills/viewlife>

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์
แบบประเมินเอกสาร/บทสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์รอบแรกของคู่มือเล่ม ๓

วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์รอบแรกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการคัดเลือกตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครั้งต่อไปของแต่ละกลุ่ม
กลุ่มเกษตร (กลุ่มปศุสัตว์ กลุ่มประมง กลุ่มพืชผล กลุ่มแปรรูปสินค้า)

1. ขอให้ท่านแนะนำว่าเกษตรกรด้าน.....

ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพหรือเป็นที่ยอมรับในจังหวัดผ่านมีครับ

ทำไมท่านจึงคิดว่าบุคคลที่ท่านเสนอเป็นผู้ประสบความสำเร็จ.....

2. ท่านทำการเกษตร แบบใด.....

3. ท่านรับข้อมูลหรือติดตาม ข่าวการเกษตร จากแหล่งใดบ้าง (บอกรายการหรือชื่อ คอลัมน์ที่อ่าน/ฟัง/ชมด้วย).....

กลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับสูง

1. ในการศึกษาของคณะทำงานครั้งนี้จะมีความชัดเจนมากขึ้นถ้าได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนพัฒนาจังหวัดกรุงเทพฯให้คำแนะนำ หรือมอบเอกสาร

2. ขอให้ท่านแนะนำว่าเกษตรกรด้าน.....

ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพหรือเป็นที่ยอมรับในจังหวัดน่านมีครับบ้าง

ทำไมท่านจึงคิดว่าบุคคลที่ท่านเสนอเป็นผู้ประสบความสำเร็จ.....

กลุ่มครร /อาจารย์

1. ท่านคิดว่าคุณลักษณะและทักษะในการทำงานด้านการเกษตรอะไรบ้าง ที่ควรเน้นให้เกิดกับเด็ก

2. ท่านมีแนวทางในการฝึก หรือการสอนเกษตรอย่างไร

3. ให้กัณฑ์แนะนำครูที่มีวิธีสอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่ปีนี้ที่ยอมรับของครู
หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

ทำไมท่านจึงคิดว่าบุคคลที่ท่านเสนอเป็นที่ยอมรับ

- หมายเหตุ ตามศึกษานิเทศก์ของจังหวัดน่านเพิ่มเติมในข้อ 3

กลุ่มสื่อมวลชน

1. สื่อที่ท่านทำมีรายการอะไรบ้างที่เกี่ยวกับ การเกษตร

.....

.....

2. ท่านจัดทำรายการได

.....

3. รายการเกษตรในสื่อที่ท่านทำมีรายการใดที่ได้รับความนิยม

.....

4. ท่านทราบได้อย่างไร

.....

5. ท่านคิดว่ารายการเกี่ยวกับการเกษตรของสื่ออื่นที่ได้รับความนิยมมีอะไรบ้าง
(บอกชื่อรายการและสื่อ)

.....

กลุ่มองค์กรเอกชน (NGO)

1. ท่านมีบทบาท เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรอย่างไรบ้าง

.....

2. ท่านดำเนินการในหมู่บ้านใดบ้าง

3. หมู่บ้านใดที่ท่านดำเนินการสนับสนุน แล้วประสบความสำเร็จ ..
 เพราะเหตุใด

4. มีองค์กรเอกชน (NGO) กลุ่มอื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตรหรือไม่ ..
 กลุ่มใดบ้าง

.....

ทำเกี่ยวกับอะไร

ทำในหมู่บ้านใดบ้าง

ผู้บันทึก

วันที่

เวลา ถึงเวลา

แบบสัมภาษณ์รอบที่2 คู่มือเล่ม 1- 3 (เกษตรกรที่เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ วัน/เดือน/ปี

ที่อยู่

โทรศัพท์

ชื่อตำบลที่ทำผลิตภัณฑ์ อำเภอ

ชื่อผลิตภัณฑ์

1. คนที่ทำผลิตภัณฑ์ได้ประสบความสำเร็จจะต้องมีลักษณะนิสัยอย่างไร

1. 6.

2. 7.

3. 8.

4. 9.

5. 10.

2. คนที่ทำผลิตภัณฑ์นี้จะต้องมีความรู้ ความสามารถ หรือเชี่ยวชาญในเรื่องอะไรบ้าง

1. 6.

2. 7.

3. 8.

4. 9.

5. 10.

3. ท่านได้รับความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์จากครัว

เข้าให้ความรู้แก่ท่านด้วยวิธีการอย่างไร

ท่านเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยหรือไม่

ใช่

ไม่ใช่

ด้วยท่านเรียนรู้ด้วยวิธีใด

ผู้บันทึก

วันที่

เวลา ถึงเวลา

เรียน ท่านผู้ตบบแบบสอบถาม กลุ่มครู / อาจารย์

ขณะนี้ทางสถาบันวิจัยพุทธกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสบมีตระกำลังทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรในจังหวัดน่าน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมีแนวโน้มที่จะนำผลการวิจัยมาเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในจังหวัดน่านในอนาคต การที่จะบังเกิดผลต่อการส่งเสริมเกษตรกร หรือการเตรียมพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะเป็นเกษตรกรที่มีคุณภาพจะบังเกิดผลต่อจังหวัดน่านเพียงได้ ขึ้นอยู่กับการอธิบายประสบการณ์ของท่านอย่างชัดเจนตามความเป็นจริง และการเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าจากท่าน ยิ่ง การตอบแบบสอบถามของทุกท่านจะได้รับการดูแลอย่างดีและสงวนเป็นความลับ

ทางคณะผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดน่านในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา

ประธานโครงการวิจัยฯ

22 ตุลาคม 2544

แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคการเกษตรจังหวัดน่าน
 (กลุ่มครู / อาจารย์ รอบที่ 3 คูมีอเล่ม 3)

ชื่อผู้ตอบ วันที่ ตุลาคม 2544

สถานที่ทำงาน

..... สังกัด

โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

1. ท่านคิดว่า เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จของจังหวัดน่าน ต้องมี คุณลักษณะ ที่เด่นอย่างไรบ้าง
 เพาะเหตุได

..... เพาะ

..... เพาะ

..... เพาะ

2. ท่านคิดว่า เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัย ทักษะ หรือความชำนาญยังไงบ้าง
 เพาะเหตุได

..... เพาะ

..... เพาะ

3. ท่านคิดว่า คุณลักษณะ สำคัญที่ควรสร้างเสริมแก่นักเรียนเพื่อเป็นฐานของการเป็น เกษตรกร ที่มี
 คุณภาพมีอย่างไรบ้าง เพาะเหตุได

..... เพาะ

..... เพาะ

..... เพาะ

4. ท่านคิดว่า ทักษะ หรือ ความชำนาญ ที่ควรสร้างเสริมแก่นักเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานของการเป็น
เกษตรกร ที่มีคุณภาพมีอย่างไรบ้าง เพาะเหตุได

..... เพาะ

..... เพาะ

..... เพาะ

3

7. ท่านทราบได้อย่างไรว่านักเรียนที่ท่านสอนเกิดคุณลักษณะและทักษะด้านการเกษตรตามที่ท่านสอน

.....

.....

โปรดอธิบายวิธีการที่ท่านใช้

.....

.....

.....

8. ในการนี้ที่นักเรียนบางคนไม่เกิดคุณลักษณะและทักษะด้านการเกษตรตามที่ท่านสอน ท่านได้ดำเนินการช่วยเหลือหรือแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

9. ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนหรือการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในโรงเรียนของท่านอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

และท่านได้แก้ไขหรือมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้น ๆ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

เรียน ท่านผู้ดูแลแบบสอบถาม กลุ่มวิทยากรอบรมทางการเกษตร

ขณะนี้ทางสถาบันวิจัยพุทธิกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประวัติศาสตร์ กำลังทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรในจังหวัดน่าน โดยได้รับ การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) และมีแนวโน้มที่จะนำผลการวิจัยมา เป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในจังหวัดน่านในอนาคต การที่จะบังเกิดผล ต่อการส่งเสริมเกษตรกร หรือการเตรียมพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะเป็นเกษตรกรที่มี คุณภาพจะบังเกิดผลต่อจังหวัดน่านเพียงใด ขึ้นอยู่กับการอธิบายประสบการณ์ของท่าน อย่างชัดเจนตามความเป็นจริง และการเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าจากท่าน อนึ่ง การ ตอบแบบสอบถามของทุกท่านจะได้รับการคุ้มครองอย่างดีและสงวนเป็นความลับ

ทางคณะผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อ การพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดน่านในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา

ประธานโครงการวิจัยฯ

22 ตุลาคม 2544

แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคการเกษตรจังหวัดน่าน
 (กลุ่มวิทยากรอบรมทางการเกษตร รอบที่ 3 คู่มือเล่ม 3) -

ชื่อผู้ตอบ วันที่ ตุลาคม 2544
 สถานที่ทำงาน
 สังกัด
 โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

1. ท่านทำงานเกี่ยวข้องกับ เกษตรกรกลุ่มใหญ่ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- พืชผล พื้นที่รับผิดชอบ
- ปศุสัตว์ พื้นที่รับผิดชอบ
- ประมง พื้นที่รับผิดชอบ
- การแปรรูป พื้นที่รับผิดชอบ

2. ท่านคิดว่า เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จของจังหวัดน่านต้องมี คุณลักษณะเด่น อะไรบ้าง
 เพราะเหตุใด

- เพราะ
- เพราะ
- เพราะ

3. ท่านคิดว่า เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัย ทักษะ หรือ ความชำนาญ อะไรบ้าง
 เพราะเหตุใด

- เพราะ
- เพราะ
- เพราะ

4. ท่านคิดว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มี คุณภาพความมีคุณลักษณะเด่น อะไรบ้าง เพราะเหตุใด

- เพราะ
- เพราะ
- เพราะ

5. ท่านคิดว่า ทักษะหรือความชำนาญ อะไรบ้างที่มีความจำเป็นสำหรับเกษตรกรไทยในอนาคต
เพาะเหตุใด

..... เพราะ

..... เพราะ

..... เพราะ

6. ในงานที่ท่านรับผิดชอบมีการสนับสนุนให้ เกษตรกร ในจังหวัดไหน ได้มีการพัฒนาคุณภาพ
หรือไม่

[] ไม่มี
[] มี ถ้ามีได้แก่อะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

[] ให้ความรู้
[] ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา
[] ให้ทุน
[] ให้พัฒนาพืช, สัตว์
[] อื่น ๆ โปรดระบุ

7. ท่านมีวิธีการ ให้ความรู้ กับเกษตรกรในจังหวัดน่านอย่างไรบ้าง (โปรดตอบอย่างละเอียด)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านทราบได้อย่างไรว่าวิธีการที่ท่านทำไปนั้นได้ผล

.....

.....

.....

.....

9. ท่านมีโอกาสได้ติดตามผลการให้ความรู้กับเกษตรกรหรือไม่

[] ไม่มี

[] มี

ถ้ามี ท่านทำอย่างไร

10. ในกรณีที่เกษตรกรได้ดำเนินการตามที่ท่านให้ความรู้แล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ท่านมีวิธีการ

แก้ไขหรือพัฒนาให้เข้าประสบความสำเร็จได้อย่างไร

11. ท่านพบอุปสรรคอะไรบ้างในการพัฒนาเกษตรกร

และท่านได้ดำเนินการแก้ไขหรือมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขอย่างไร

เรียน ท่านผู้ตบอบแบบสอบถาม กลุ่มองค์กรเอกชนหรือ NGO

ขณะนี้ทางสถาบันวิจัยพุทธกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสบการณ์ กำลังทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรในจังหวัดน่าน โดยได้รับ การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมีแนวโน้มที่จะนำผลการวิจัยมา เป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในจังหวัดน่านในอนาคต การที่จะบังเกิดผล ต่อการส่งเสริมเกษตรกร หรือการเตรียมพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะเป็นเกษตรกรที่มี คุณภาพจะบังเกิดผลต่อจังหวัดน่านเพียงใด ขึ้นอยู่กับการอธิบายประสบการณ์ของท่าน อย่างชัดเจนตามความเป็นจริง และการเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าจากท่าน อนึ่ง การ ตอบแบบสอบถามของทุกท่านจะได้รับการดูแลอย่างดีและสงวนเป็นความลับ

ทางคณะผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อ การพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดน่านในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา

ประธานโครงการวิจัยฯ

22 ตุลาคม 2544

แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคการเกษตรจังหวัดน่าน
 (กลุ่มองค์กรเอกชนหรือ NGO รอบที่ 3 คูมีอเล่ม 3)

ชื่อผู้ตอบ วันที่ ตุลาคม 2544

สถานที่ทำงาน

..... สำนัก

โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

1. ท่านทำงานเกี่ยวข้องกับเกษตรกรกลุ่มไหน (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

[] พืชผล พื้นที่รับผิดชอบ

[] ปศุสัตว์ พื้นที่รับผิดชอบ

[] ประมง พื้นที่รับผิดชอบ

[] การแปรรูป พื้นที่รับผิดชอบ

2. ท่านคิดว่า เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จของจังหวัดน่านต้องมีคุณลักษณะเด่นอะไรบ้าง

เพราะเหตุได

..... เพราะ

..... เพราะ

3. ท่านคิดว่า เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยทักษะหรือความชำนาญอะไรบ้าง

เพราะเหตุได

..... เพราะ

..... เพราะ

4. ท่านคิดว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีคุณภาพความมีคุณลักษณะเด่นอะไรบ้าง เพราะเหตุได

..... เพราะ

..... เพราะ

..... เพราะ

2

5. ท่านคิดว่า ทักษะหรือความชำนาญ อะไรบ้างที่มีความจำเป็นสำหรับ เกษตรกรไทย ในอนาคต
เพราะเหตุได้

..... เพราะ

..... เพราะ

..... เพราะ

6. ในงานที่ท่านรับผิดชอบมีการสนับสนุนให้ เกษตรกร ในจังหวัดน่าน ได้มีการพัฒนาคุณภาพ
หรือไม่

[] ไม่มี

[] มี ถ้ามีได้แก่อะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

[] ให้ความรู้

[] ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา

[] ให้ทุน

[] ให้พันธุ์พืช, สัตว์

[] อื่น ๆ โปรดระบุ

7. ท่านมีวิธีการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ เกษตรกร ในจังหวัดน่านอย่างไรบ้าง โปรดตอบอย่าง
ละเอียด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3

8. ท่านทราบได้อย่างไรว่าวิธีการที่ท่านทำไปนั้นได้ผล

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่านมีโอกาสได้ติดตามผลการส่งเสริมเกษตรกรหรือไม่

[] ไม่มี

[] มี

ถ้ามี ท่านทำอย่างไร

.....

.....

10. ในกรณีที่เกษตรกรได้ดำเนินการตามที่ท่านส่งเสริมแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ท่านมีวิธีแก้ไขหรือพัฒนาให้เข้าประสบความสำเร็จได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

11. ท่านพบอุปสรรคอะไรบ้างในการพัฒนาเกษตรกร

.....

.....

.....

.....

และท่านได้ดำเนินการแก้ไขหรือมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

เรียน ท่านผู้ดูดอบแบบสอบถาม กลุ่มสื่อมวลชน

ขณะนี้ทางสถาบันวิจัยพุทธกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสบมีโครงการจัดทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรในจังหวัดน่าน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) และมีแนวโน้มที่จะนำผลการวิจัยมาเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในจังหวัดน่านในอนาคต การที่จะบังเกิดผลต่อการส่งเสริมเกษตรกร หรือการเตรียมพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะเป็นเกษตรกรที่มีคุณภาพจะบังเกิดผลต่อจังหวัดน่านเพียงใด ขึ้นอยู่กับการอธิบายประสบการณ์ของท่านอย่างชัดเจนตามความเป็นจริง และการเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าจากท่าน อนึ่ง การตอบแบบสอบถามของทุกท่านจะได้รับการดูแลอย่างดีและสงวนเป็นความลับ

ทางคณะผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดน่านในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ไยเหลา

ประธานโครงการวิจัยฯ

22 ตุลาคม 2544

แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคการเกษตรจังหวัดน่าน
 (กลุ่มสื่อมวลชน รอบที่ 3 คู่มือเล่ม 3)

ชื่อผู้ตอบ วันที่ ตุลาคม 2544

ประเภทของสื่อที่ท่านรับผิดชอบ ได้แก่

[] วิทยุ ชื่อสถานีวิทยุ คลื่น

ชื่อรายการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เวลาที่ออก

[] หนังสือพิมพ์ ชื่อหนังสือพิมพ์

ชื่อคอลัมน์ที่เกี่ยวกับการเกษตร

[] อื่น ๆ โปรดระบุ

1. ท่านคิดว่า เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จของจังหวัดน่าน ต้องมี คุณลักษณะเด่น อะไรบ้าง
 เพราะเหตุใด

..... เพราะ

..... เพราะ

..... เพราะ

2. ท่านคิดว่า เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัย ทักษะ หรือ ความชำนาญ อะไรบ้าง
 เพราะเหตุใด

..... เพราะ

..... เพราะ

..... เพราะ

3. รูปแบบของรายการ/คอลัมน์ที่เกี่ยวกับการเกษตรเป็นอย่างไร

[] ให้ความรู้อย่างเดียว

[] ให้ความรู้แทรกความบันเทิง

[] อื่น ๆ โปรดระบุ

ข้อ 3 (ต่อ)

เนื้อหาหลักทางการเกษตรในรายการ/คอลัมน์ คืออะไร

[] เทคนิคหรือการทำการเกษตร

[] ปัญหาในการทำการเกษตร

[] อื่น ๆ โปรดระบุ

กระบวนการในการนำเสนอความรู้ในรายการ/คอลัมน์ท่านทำอย่างไร (โปรดตอบอย่างละเอียด)

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีโอกาสติดตามผลการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเกษตรในรายการ/คอลัมน์บ้างหรือไม่

[] ไม่มี

[] มี

ถ้ามี ท่านทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. ในกรณีที่ เกษตรกรดำเนินการตามรายการ/คอลัมน์ที่ท่านส่งเสริมแล้ว แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ท่านมีวิธีการช่วยเหลือหรือพัฒนา เกษตรกรเหล่านั้นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านพบปอปรรคอะไรบ้างในการจัดทำรายการ/คอลัมน์เกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนา

ເປົ້າມືອງກາງ

และท่านได้ดำเนินการแก้ไขหรือมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขอย่างไร

เรียน ท่านผู้ดูดสอบแบบสอบถาม กลุ่มเกษตรกรหรือเจ้าของกิจการ

ขณะนี้ทางสถาบันวิจัยพุทธิกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กำลังทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะของเกษตรกรในจังหวัดน่าน โดยได้รับ การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.) และมีแนวโน้มที่จะนำผลการวิจัยมา เป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนเกษตรกรในจังหวัดน่านในอนาคต การที่จะบังเกิดผล ต่อการส่งเสริมเกษตรกร หรือการเตรียมพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะเป็นเกษตรกรที่มี คุณภาพจะบังเกิดผลต่อจังหวัดน่านเพียงใด ขึ้นอยู่กับการอธิบายประสบการณ์ของท่าน อย่างชัดเจนตามความเป็นจริง และการเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าจากท่าน อนึ่ง การ ตอบแบบสอบถามของทุกท่านจะได้รับการดูแลอย่างดีและสงวนเป็นความลับ

ทางคณะผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อ การพัฒนาคุณลักษณะ และทักษะสำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดน่านในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา

ประธานโครงการวิจัยฯ

22 ตุลาคม 2544

แบบสัมภาษณ์เกษตรกรหรือเจ้าของกิจการ
เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคการเกษตรจังหวัดน่าน
(ครั้งที่ 3 คู่มือเล่ม 3)

ชื่อเกษตรกร วันที่ ตุลาคม 2544
ที่อยู่
โทรศัพท์สามารถติดต่อได้สะดวก
ชื่อผลิตภัณฑ์

1. ขอให้ท่านเล่าถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้ท่านทำอาชีพ
(เล่าโดยละเอียด)

2. ขอให้ท่านช่วยเล่าโดยละเอียดถึงประสบการณ์ในการทำงานอาชีพที่ว่าท่านมีแนวทางและวิธีการ
ทำงานอย่างไรบ้าง จึงทำให้ท่านประสบความสำเร็จ

2

3. เกณฑ์กรากที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญอะไรบ้าง

เพาะเหตุได้

4. เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยทักษะที่สำคัญอะไรบ้าง

เพราะเหตุได้

5. ท่านมีการรับคนงานเข้ามาช่วยทำงานหรือไม่

[] မျှော်

[] 292

ถ้ามี ท่านมีวิธีการมอบหมายงานกับคนงานเหล่านี้อย่างไร

6. ท่านมีวิธีการอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้คุณงานของท่านทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ท่านมอบหมาย (บอกโดยละเอียด)

7. ในการสอนคนงานให้ทำงาน ท่านมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

และท่านมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขคุณปัตติราชกอปั่งไว้

8. ท่านรู้จักเกษตรกรในท้องถิ่นที่ได้รับการยกย่อง ว่าประสบความสำเร็จบ้างไหม

เกษตรกรท่านนั้นมีลักษณะเด่นอะไรบ้าง

และมีทักษะหรือความชำนาญอะไร

9. ท่านอยากรื้นเรื่องครรภ์รุ่นใหม่มีคุณลักษณะอย่างไร

และถ้าจะเดริยมเกษตรกรรุ่นใหม่ จะทำอย่างไร

10. ทักษะอะไรบ้างที่มีความจำเป็นสำหรับเกษตรกรไทยในอนาคต

ສັນກາຜະນົມຜູ້ໄປດູງານຕ່າງປະເທດ ຈາກການໄປດູງານຫຼືອນບຽນດ້ານການເກະຊົດ

1. คุณลักษณะและทักษะของเกษตรกร

2. วิธีการทำเกษตร เข้าเรียนมาจากไหน อย่างไร

3. วิธีสอนหรือวิธีการให้การอบรมทำอย่างไร

แบบประเมินเอกสาร/บทสัมภาษณ์ เกี่ยวกับระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาแรงงานภาคการเกษตร

ชื่อเอกสาร/บทสัมภาษณ์ ลำดับที่เอกสาร

กิจกรรม/วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคคล	ผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาบุคคล

ผู้วิเคราะห์

ภาคผนวก ข.
ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ คุณลักษณะและทักษะ^๑
ของแรงงานภาคการเกษตร

- เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จจังหวัดน่าน
- วิทยากรเกษตรด้านปศุสัตว์จังหวัดน่าน
- วิทยากรเกษตรด้านประมงจังหวัดน่าน
- วิทยากรเกษตรด้านพืชผลจังหวัดน่าน
- วิทยากรกรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดน่าน
- ครู/อาจารย์ผู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ศูนย์การศึกษาอุบลราชธานี และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดน่าน
- กลุ่มสื่อมวลชน
- เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จจากทุกภูมิภาค
- กรณีตัวอย่างโดยรวมของกลุ่มปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร

**ตารางแสดงความสัมภิงช์
และทักษะของนักเรียนในการจัดการหัวข้อ**

1) เกณฑ์การผู้ประสรับความสำเร็จ

ชื่อ นามสกุล	ประณญาการบทกว	คุณลักษณะ	หักษณะ	หมายเหตุ
1. นายณรงค์ กันเชษฐ์ (ประสรับความสำเร็จ)	ปลูกหม่อนเลี้ยงไก่ (ปลูกหม่อนเลี้ยงไก่)	<ul style="list-style-type: none"> -ทำตัวยืดเยื้อในเรื่องความเป็นอยู่ -ใส่ร้ายตามแขวง(ศักดิ์สิทธิ์) -การสูบบุหรี่วิธีการเดาขาด คันที่ -เคลปุกามก่อน กรรมสั่งเสริมการ -เกษตร อ่านหนังสือ) -พยายามแก้ไขหาจุดเด่นของก่อน -มานะพยายาม (เมื่อไม่ประสบความสำเร็จ) -มีความอดทน -เข้าใจสัตว์ของ -ไม่ลืมหัวที่ต้องรับผิดชอบ -ความเมตตาอย่างมากต่อที่นำรัก -มีความมั่นคง -ผ่านสังฆาร 	<ul style="list-style-type: none"> -คิดเลือกพนธุ์ข้อมันหม่อน -ทำความสะอาดโดยถือสีของหัว -ตัดใบหน่อน -นำไปหม่อนมาเลี้ยงไก่ -หักษ์ทัวไห -มีการวางแผน -การวิเคราะห์ (การประยนเทียบ) ความเห็นถึงวิบัติคนที่สร้าง -เป็นผู้นำ -ไม่ลืมหัวที่ต้องรับผิดชอบ -ความเมตตาอย่างมากต่อที่นำรัก -ผู้ให้ทำการเกษตร -ให้ความรู้ถึงวิบัติที่ทำ 	

<p>- ชี้เป็น (ต้องดูแลตัว)</p> <p>- อดทน</p> <p>- รับผิดชอบ (ต้องตระหนานในการดูแล และให้อภิหาร)</p> <p>ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการให้ช่วยเหลือ</p>	<p>ได้รับให้พัฒนาฯ ทางด้านการรักษา</p> <p>ความต้องการรักษา</p> <p>ความผิดชอบด้วย "ไม่สำเร็จเบื้องต้น"</p> <p>หากภาระยังมี ปัญหาต้องจัดตั้ง</p>	<p>- นำตัวไปให้เลียงปูนต้องภูบะ</p> <p>ก่อสร้างห้องน้ำ</p> <p>ก่อสร้างบ้านฯ</p> <p>เบสิลัยน์มูล โดยทางด่วนทางไป ชนเมืองเป็นโถว ภายนอกให้ในได้รับมา เพื่อสัง</p>
<p>- ชี้เป็น</p> <p>- อดทน</p> <p>- ศึกษาหาความรู้</p>	<p>- ทำตัวยอมรับว่าในนี้ยังคงหายใจ ไม่ดี</p> <p>- การเตรียมตัว</p> <p>- การปฐกพณ์อน</p> <p>- การดูแลอยู่</p> <p>- การให้รู้</p> <p>- การตัดใบหนอน</p>	<p>- นำตัวให้เลียงปูนต้องภูบะ</p> <p>ก่อสร้างห้องน้ำ</p> <p>ก่อสร้างบ้านฯ</p> <p>เบสิลัยน์มูล โดยทางด่วนทางไป ชนเมืองเป็นโถว ภายนอกให้ในได้รับมา เพื่อสัง</p>
<p>2. นายอ่อนนต์ คำจันทร์</p> <p>ปลูกห้องเรียนสังไหม (รุ่ง ประสบความสำราญ)</p>	<p>ได้รับให้พัฒนาฯ ทางด้านการรักษา</p> <p>ความต้องการรักษา</p> <p>ความผิดชอบด้วย "ไม่สำเร็จเบื้องต้น"</p> <p>หากภาระยังมี ปัญหาต้องจัดตั้ง</p>	<p>- นำตัวไปให้เลียงปูนต้องภูบะ</p> <p>ก่อสร้างห้องน้ำ</p> <p>ก่อสร้างบ้านฯ</p> <p>เบสิลัยน์มูล โดยทางด่วนทางไป ชนเมืองเป็นโถว ภายนอกให้ในได้รับมา เพื่อสัง</p>

4. นายสัญญา บัญชาติ	<p>สูงมีความสามารถ (น่าจะประเสริฐ ความสำเร็จ)</p> <p>-ทำด้วยมีแรงจูงใจในเรื่องรายได้ ความนิยมที่มากับเทคโนโลยีที่สำคัญ</p> <p>-ขยัน (ดูแลให้น้ำให้ถูก)</p> <p>-เชื่อใจสีไม่ชอบพิษ</p> <p>-รักการเกษตร</p> <p>ความนิยมที่มากับเทคโนโลยีที่สำคัญ</p> <p>-รักการเกษตร</p> <p>-ขยัน</p> <p>-สมบูรณ์แบบ (ไม่กลัวร้อน ไม่กลัวฝน)</p> <p>-ใจดี</p> <p>-ไม่หักโหม</p> <p>-ชอบเพื่อน (ไม่บีบเป็นความลับ)</p> <p>ไม่ชอบอย (ทำง่ายได้ทุกอย่าง เช่น อะไรก็ทำ ไม่รังสรรค์)</p>	<p>ทักษะด้านอาชีพ</p> <p>-ก่อนปลูกดูดูดูดู ความนิยมใส่สีก้าว ซื้อจากเพาะปลูก</p> <p>-ให้ปุ๋ยทั้งหมด คอก และหมัก</p> <p>-พัฒนาแมลง</p> <p>-ตัดหญ้า (กันศัตรูพืชไปรอดชัยอยู่ แต่ให้เหลือครามดินเปื้อง)</p> <p>-ตัดแต่งกิ่ง (ให้แสงแดดเข้า พัฒนาการ ทั่วถึง)</p> <p>ความเห็นถึงภัยภัยที่มาของภัยต่างๆ สำหรับ</p> <p>-เห็นด้วยกับแนวทางการที่สำคัญ</p> <p>-ให้ความรู้ใน</p> <p>-เกษตรกรรักษาภัย น้ำมันดูดูน</p> <p>-เกษตรกรรักษาภัย น้ำมันดูดูน</p> <p>-มีความรู้ทางการเกษตร (จะ เกิด)</p>
	<p>-ขยัน</p> <p>-สมบูรณ์แบบ</p>	

<p>-ชื่อสต๊ด</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>-คุณภาพ</p> <p>-ชื่อสต๊ด</p>	<p>มาตรฐานใหม่</p> <p>เป็นมาตรฐานที่พ่อแม่ นักเรียนสามารถทำได้</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p>	<p>-ความน่ารู้</p> <p>การลงมือทำ</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p>	<p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p>
<p>6. นายบุญรุ่ง อากาสี</p> <p>บ้านน้ำ ก.ล.สพญ อ.บ่อเสือ</p> <p>ตำบล บ้านน้ำ อำเภอ บ่อเสือ จังหวัดบุรีรัมย์</p>	<p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p>	<p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p>	<p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p> <p>มาตรฐานใหม่</p>

<p>7. นายวิชี พิมกาล 17 ม.6 บ้านดอนแม่นก ต.ป่าคา อ.ท่ารังนา</p>	<p>ปลูกผัก</p>	<p>-อดทน</p>	<p>-แรงปั้มดักใจคือ เห็นคนดูน้ำท่ามกลาง (เพื่ออบรมปัญญาตัวผู้ผลิต)</p>
---	----------------	--------------	--

2) วิทยากรยกมาตรฐาน

ชื่อ	นามสกุล	ประวัติการทางเพศ	คุณลักษณะ	หัวข้อ 1. ท้าไป 2. 达标 3. นักวิจัย
นายจรัญ คำปัน	ปลัดสตว์ เลี้ยงวัว	มีความสุนทรีย์ ทำให้เลี้ยงวัวได้ดีมาก รับผิดชอบ ดูแลให้ดี	1 มีมนุษยสัมพันธ์ ทำให้เพื่อนร่วมงาน เต็มใจให้นำวัวไปเลี้ยงในบริเวณ ต่างๆ ได้ 2 สังเกต เพื่อประเมินคุณต่อวัวทุกขั้น ตอนได้ถูกต้องเหมาะสม	หัวข้อ 1. ท้าไป 2. 达标 3. นักวิจัย
นายชงศร วงศ์ม่าน	ปลัดสตว์ เลี้ยงสุกร	บุคลา รัก-ชื่นชอบเลี้ยงสัตว์ ทำให้ได้ผลดี บุ่มบัน ดึงใจ เพื่อนหันมามาก่อนที่จะมาใหม่ได้ สำเร็จ ชุบชีน ทำให้เลี้ยงได้ผลดี ได้รับ รับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้	1 สร้างหัวใจ 2 คัดเลือกพันธุ์ ให้อาหาร ให้ วัสดุ ให้ยา	หัวข้อ 1. ท้าไป 2. 达标 3. นักวิจัย
นายเต่ง ปันดา 1. หนุ่มน ดวงแข หุ่น 1 ต. รีบ อั่งกอท่าวังผา น่าน	ปลัดสตว์ เลี้ยงสุกร	บุญ เพราะทำงานได้สำเร็จ รับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ สอนใจเพื่อแต่ติดตามประเมินปัจจุบัน	1 การสังเกต ทำให้เห็นปัญหา 1 แก้ปัญหา ให้สำเร็จ 2 อบรมให้ความรู้	หัวข้อ 1. ท้าไป 2. 达标 3. นักวิจัย

ชุด	นามสกุล	ประมวลการเดยตัว	คุณลักษณะ	หักษะ 1. ท้าไป 2. อาทิตย์ 3. ชูรักษา
นายเย่ยม มหาพร 13 หมู่ 3 ตำบลศรีเมืองเก่า อ.เมือง น้ำดื่ม จังหวัดน่าน	ปรสุสัตว์ ไก่	ใจรัก เพื่อทำให้สันใจอย่างหาท่าทางรู้สึกว่า ใจรัก เพื่อทำให้ศัลนควาหากระสบกการณ์ มีความกล้า ใจรักกล้าลงมือทำงาน ลงทุน มีความมุ่งมั่น ใจรักทำงานตามสั่งสอนและตั้งใจลงทุนในงานประจำตามสำเร็จ	1 ดึงดูดอย่างรอบคอบ 1 ถ่ายทอดศักดิ์ศรัทธาให้ความรู้แก่คนต่อไป 2 ทำตามแผนแล้วประเมินผล 3 กำรทำบัญชีรับจ้าง 3 คาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้น เช่น การลงทุนแล้วต้องได้กำไร	หักษะ 1. ดึงดูดอย่างรอบคอบ 1 ถ่ายทอดศักดิ์ศรัทธาให้ความรู้แก่คนต่อไป 2 ทำตามแผนแล้วประเมินผล 3 คาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้น เช่น การลงทุนแล้วต้องได้กำไร

3) วิทยากรหมายครรต์ตามประมวล

ชุด	นามสกุล	ประมวลการเดยตัว	คุณลักษณะ	หักษะ 1. ท้าไป 2. อาทิตย์ 3. ชูรักษา
วิวัฒน์ ปรารภร ผู้อำนวยการสถานีประมวล กีฬาฯ ภาคภูมิพิจิ จังหวัดน่าน	ปรรภร	สนใจผู้รู้ รับผิดชอบ ร่วมกับ ผู้รักพัฒนา ภาคภูมิพิจิ จังหวัดน่าน	1 สนใจศึกษา ศึกษาความรู้ 2 อนุรักษ์พัฒนา ภาคภูมิพิจิ 3 ภาคภูมิพิจิ เผยแพร่ความรู้	1 สนใจศึกษา ศึกษาความรู้ 2 อนุรักษ์พัฒนา ภาคภูมิพิจิ 3 ภาคภูมิพิจิ

4) วิทยากรหมายตรัตตามพื้นที่

ชื่อ	นามสกุล	ประมวลการเกษตร	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ท้าไป 2. อาชีพ 3. ภูริจิ
1 นาษตวิล ตีบีน หนุ่นงานสำเนา คำนบด นพวรรณ อุบลราชธานี	นาษตวิล ตีบีน หนุ่นงานสำเนา คำนบด นพวรรณ อุบลราชธานี	- อดทน - หมั่นศึกษา - รู้จักความผู้อื่น - รู้จักปรับเปลี่ยน	- รู้จักเชิงพาณิชย์ - รู้จักใช้ปั๊บปั๊บ 2 ครั้ง - กำรคำนวณง่ายๆ 13 ครั้ง	
2 นายชูศักดิ์ หาดพรหม หนุ่นงานหาด อุบลราชธานี	นายชูศักดิ์ หาดพรหม หนุ่นงานหาด อุบลราชธานี	เกษตรส่วนตัว เกษตรส่วนตัว	ใจรัก เพื่ออะไรทำให้สนในใจผู้รู้ พัฒนาอย่าง เพราะ ทำให้ไม่คิดพึงพอใจ ตั้งใจ เพราะ เกษตรที่ต้องเป็นนัก พัฒนา	1 เป็นผู้นำ แนะนำคนอื่นได้ 1 แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ เกิดการติดตาม พัฒนาและกันพน โดยคิวตาน "มีรู้จัง" 1 พยายามปรับปรุงตนเองอย่างสมมอย 2 ใช้เทคโนโลยีเพื่อประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ 3 แนะนำการเกษตรอย่างจริงจัง

๕) วิทยากรอบรมสั่งสอนการสอน

ลำดับ	นามสกุล	ประเภทการสอน	คุณลักษณะ	หัวข้อ 1. หัวข้อ 2. อาชีพ 3. ภูมิปัญญา
1	นายอักษร ลวนารักษ์ ส้านงานเกษตรร่องรอยสุนศรุต	เกษตร	บุขน พรายชั้นหาความรู้และเขียน ทำงานตามถูกทางที่เหมาะสมทันท่าให้เกิด ^{ความสำเร็จ} 3 การติดตามเพื่อการติดตามที่ต้องการ ทำงานให้สำเร็จงานให้เกิด ^{ประโยชน์สูงสุด} 4 การติดตามเพื่อการติดตามให้ไว 5 ต้องผูกพันตัวไม่แน่ใจใน ผลผลิต ต้องอุตหนังสือได้รับความ สำเร็จอย่างดี ประยุต เพราทำให้ใช้ต้นทุนต่ำ และ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกือบถูกกัน	1 รู้จักตนเองซึ่งนำไปสู่การ พัฒนา ^{ศักยภาพของตนเอง} 2 รู้จักธรรมชาติของตน นำไปสู่ ^{ผลลัพธ์ดีๆ} และใช้จัดการให้ใช้งานให้เกิด ^{ประโยชน์สูงสุด} 3 การติดตามเพื่อการติดตามให้ไว 4 ต้องผูกพันตัวให้ไว 5 ต้องอุตหนังสือได้รับความ สำเร็จอย่างดี ประยุต เพราทำให้ใช้ต้นทุนต่ำ และ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกือบถูกกัน

ชื่อ	นามสกุล	ประมวลการหมายคร	คุณลักษณะ	หัวข้อ 1. ที่ว่าฯ 2. อาชีพ 3. ชีวิจ
นางสาวตีนใจ สุริยะ	เกษตรกรอาชีว สัมบูรณ์	บุรุษ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้ครอบครัว ด้วยความมานะพยายาม มีความเสียตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจ ใช้ความรู้และภูมิปัญญา ให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด มีสำนึกรู้ตัวเองรุ่ม ที่วายหลอกล่อภัยต้อง ก้าวและก้าวเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล้าคิดกล้าทำ	บุรุษ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้ครอบครัว ด้วยความมานะพยายาม มีความเสียตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจ ใช้ความรู้และภูมิปัญญา ให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด มีสำนึกรู้ตัวเองรุ่ม ที่วายหลอกล่อภัยต้อง ก้าวและก้าวเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล้าคิดกล้าทำ	1 ประยุกต์ความรู้มาใช้ให้เหมาะสมกับ ท้องถิ่น 1 ทักษะในการเป็นผู้นำ 1 ทักษะในการร่วมกัน วางแผน ตัดสินใจ ความร่วมมือร่วมใจ 1 ใช้มนพิญญาในการสร้างสรรค์และ แหล่งเก็บข้อมูล แหล่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ แลกเปลี่ยนความรู้ 3 ทักษะด้านการติดตาม และการเบ่งช่อง
นายสมศักดิ์ พะรียะ	เกษตร	บุรุษ กล้า การกล้าตั้งทุน มีความสามารถในการคิด ได้ใช้หัวมุม กล้าคิดกล้าทำ	บุรุษ กล้า การกล้าตั้งทุน มีความสามารถในการคิด ได้ใช้หัวมุม กล้าคิดกล้าทำ	1 แลกเปลี่ยนความรู้กัน 2 นำภูมิปัญญามาใช้ในการเตรียมตัว ก้าวเข้าหาก้าวตามรุ่งเรืองเพิ่มผลผลิต 2 ประยุกต์เทคโนโลยีในการเกษตร
นายอดิศัย ดีดันนา	เกษตร	ผู้เรียน เป้าหมายของรุ่นรู้และเรียนรู้สิ่ง ใหม่ ให้กับนักสถานการณ์และเพิ่มผลผลิต มานะอุดหนุน เพื่อทำงานที่ต้องอาศัยเวลา ยอมรับผังความคิดเห็น เพื่อถ่ายทอด นำข้อมูลต่อๆ มาปรับปรุงงาน ดำเนินงานเกษตรอาชีวศึกษา จังหวัดค่าน อามาตีซีรีส์ทาง จังหวัดค่าน	ผู้เรียน เป้าหมายของรุ่นรู้และเรียนรู้สิ่ง ใหม่ ให้กับนักสถานการณ์และเพิ่มผลผลิต มานะอุดหนุน เพื่อทำงานที่ต้องอาศัยเวลา ยอมรับผังความคิดเห็น เพื่อถ่ายทอด นำข้อมูลต่อๆ มาปรับปรุงงาน ดำเนินงานเกษตรอาชีวศึกษา จังหวัดค่าน	1 มุนษย์ดีดันน์ 2 การวางแผนกลยุทธ์ ในการผลิต 3 การตลาด 3 การบริหาร การคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ต่างๆ

6) ក្រសាន្តរ

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ห้อง 1. ทั่วไป 2. อาร์ท 3. ฟรีบีก
รองรักษาการ นายกําลัง ลําภูรัตน์ อํามานต์	สำนักงานการ บริการด้านสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่	รักการทำงานเป็นอาชีพ/อาชีวศึกษา นักศึกษาที่ต้องการประสบความสำเร็จ ที่มีความสามารถ มีความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ	1 การติดต่อสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ มีความตั้งใจ แก้ปัญหาปัจจุบัน	ห้อง 1. ทั่วไป 2. อาร์ท 3. ฟรีบีก
รองรักษาการ นายกําลัง ลําภูรัตน์ อํามานต์	สำนักงานการ บริการด้านสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่	รักการทำงานเป็นอาชีพ/อาชีวศึกษา นักศึกษาที่ต้องการประสบความสำเร็จ ที่มีความสามารถ มีความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ	1 การทำที่นี่ ทำที่นั่น ทำที่ไหนก็ตาม ความตั้งใจ แก้ปัญหาปัจจุบัน	ห้อง 1. ทั่วไป 2. อาร์ท 3. ฟรีบีก
รองรักษาการ นายกําลัง ลําภูรัตน์ อํามานต์	สำนักงานการ บริการด้านสุขภาพ จังหวัดเชียงใหม่	รักการทำงานเป็นอาชีพ/อาชีวศึกษา นักศึกษาที่ต้องการประสบความสำเร็จ ที่มีความสามารถ มีความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ	1 ไม่ว่าไป哪 ไม่ว่าจะไป哪 ไม่ได้ผล ความตั้งใจ แก้ปัญหาปัจจุบัน	ห้อง 1. ทั่วไป 2. อาร์ท 3. ฟรีบีก

ชื่อ	หน้าที่	สังกัด	คุณลักษณะ	หัวข้อ 1. ท้าทาย 2. ล้าชีพ 3. นักวิจัย
นายศรีรัตน์ พรมพัน โรงเรียนงานทัพม่วน ต. หัวไทร อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน	สำนักงานการ ประถมศึกษา อ่เมือง นาน้อย	มีความเชื่อมั่น กล้าในการตัดและแสดง ออก มีเหตุผล เขียน ทำงาน ได้ส้าเร็ว สนใจผู้อื่น ทำให้ปรับปรุงการทำงาน มีจังหวัด ทำให้สนับสนุนต่อ ให้ได้ และพัฒนา	1 สำนัก ปรับปรุงและพัฒนา เลือกสถานที่เพื่อ ใช้ผลผลิตที่ดี 2 ดูแลรักษา ติดตาม stemming 3 วิเคราะห์ผลที่ตามมา การลงทุน-กำไร	หัวข้อ 1. ท้าทาย 2. ล้าชีพ 3. นักวิจัย
นายอุดลย์ หมึกกรอบ โรงเรียนบ้านใหม่	สำนักงานการ ประถมศึกษา อ่เมือง นาน้อย	ชื่อสั้นๆ คิดเป็น นิยม ประทับใจ อุดหนุน	1 ทำงานสำเร็จและมีการพัฒนา การแก้ไขข้อหา เพื่อ ไม่เสียงานตีพิมพ์ 2 การจัดการ เพื่อ ให้งานเสร็จรวดเร็ว และมีคุณภาพ	หัวข้อ 1. ท้าทาย 2. ล้าชีพ 3. นักวิจัย
นายอุดลย์ หมึกกรอบ โรงเรียนบ้านใหม่	สำนักงานการ ประถมศึกษา อ่เมือง นาน้อย	ชื่อสั้นๆ คิดเป็น นิยม ประทับใจ อุดหนุน	1 การวางแผน 1 ทักษะการทำงาน 2 การผิดพลาด 3 การแบ่งรับผิดชอบ	หัวข้อ 1. ท้าทาย 2. ล้าชีพ 3. นักวิจัย

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	คุณลักษณะ	ทักษิณ
นายรังสรรค์ ยิ่นศิริผล รองเรียนชุมชนบ้านบ่อเก้า อำเภอหนองบัว จังหวัดน่าน	สำนักงานการ ประดิษฐ์ศึกษา อุบล น้ำเมือง	มีใจรักการทำงาน ชุมชนอุดหนา รุ่งผิดชอบ ต่อไปได้ด้วย	เป็นคนรักชาติภักดีการเรียนรู้พัฒนาใหม่ 2 ขยายพื้นที่ 2 ดูแลน้ำรักษ์แม่น้ำ 3 แม่รุ่ง	ทักษิณ 2. ท้าไป 2. อาศิพ 3. ทุ่มเท
นายพนธ์ชัย ยศบุญเรือง 8 หมู่ที่ 4 ตำบลศรีเมือง อำเภอหนองบัว จังหวัดน่าน	การศึกษานัก โรงเรียน อ.น้ำเมือง	นักศึกษาติดต่อขอรับ ทุนหลวงวัว เตาแคนสว่างค่าความรู้และเทคโนโลยี มีใจรอมือขอรับ	1 การสืบสืบทอด การมีส่วนร่วมของนักศึกษา ทักษิณ 2 ช้านานถูกใจงาน 3 การบริหารจัดการ	ทักษิณ 1. การมีส่วนร่วมของนักศึกษา 2. ช้านานถูกใจงาน 3. การบริหารจัดการ
นายสิริวัช ลูกธีไชย 30 หมู่ 3 บ้านดงไพรวัลย์ ต. หนองแสง ต. แม่จริม จังหวัดน่าน	การศึกษานัก โรงเรียน อ.แม่จริม	รักงาน ทำให้ผู้สอนงานได้ผลดี มีความเข้มข้นของหน้าที่งาน ได้สำเร็จ ชื่อเสียง เป็นศูนย์กลางนักศึกษาต้องรู้จัก	1 ใจรักศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ความมั่นใจ 1 ดึงเทคโนโลยีและเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 1 วางแผน รับมือความเปลี่ยนแปลง ให้ผลลัพธ์	ทักษิณ 1. ใจรักงาน ทำให้ผู้สอนงานได้ผลดี 2. ดึงเทคโนโลยีและเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 3. วางแผน รับมือความเปลี่ยนแปลง ให้ผลลัพธ์
นายอดิศักดิ์ ศรีราพ ศูนย์บริการการศึกษานักเรียน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน	การศึกษานัก โรงเรียน อ.เวียงสา	สนใจผู้เรียนรักศึกษาหากความรู้เพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนางาน มีความสามารถในการคิด รักและร่วมมือในงาน อุตสาหกรรมครุภัณฑ์และหนังสือด้วย "นัยอ้อ"	แก้ปัญหา ใจพิราบ รักษามาตรฐาน 3 ผลกระทบ ทำให้เข้าใจผลผลิต "ใจผล" 3 กรณีผู้ที่ทำให้ร่วงรวมมาใช้จ่าย ครับถ้วน รวมทั้งค่าแรงงาน ทำให้รู้ กำไร-ขาดทุน "ดีดูก็ต้อง	ทักษิณ 1. แก้ปัญหา ใจพิราบ รักษามาตรฐาน 2. ผลกระทบ ทำให้เข้าใจผลผลิต "ใจผล" 3 กรณีผู้ที่ทำให้ร่วงรวมมาใช้จ่าย ครับถ้วน รวมทั้งค่าแรงงาน ทำให้รู้ กำไร-ขาดทุน "ดีดูก็ต้อง"
อดีตออม หลักกัน ไม่พอ ต้องหาคนร่วม อุดรอม หลักกัน ไม่พอ ต้องหาคนร่วม				

ชื่อ	หนังสือ	สังกัด	คุณลักษณะ	หัวข้อ 1. หัวใจ 2. ဓารมณ์ 3. ภูมิปัญญา
นางสาวนิติวรรณ กิจชัยภรรภุ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อีสานเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	บัณฑิตที่สามารถพัฒนาศรัทธาและ ทำงานได้สำเร็จ ซึ่งต้องมีทักษะในการร่วมกับได้สำเร็จ ตลอดอายุชีวิตสามารถและยังคงฝึก ตัวอย่างต่อเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่	1 วางแผนการทำงาน 2 มีพัฒนาโน้มถ่วง
นายประมวล เติมนสันติธรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงใหม่	สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	ความรับผิดชอบ ชีวิต รักสัมพันธ์ที่ทำเพื่ออาชีวศึกษาต่อไป ต่อตัวเอง	2 เลือกพันธุ์สัตว์ 2 การเลี้ยงดู 2 การให้อาหารตัวรัก 2 ฝึกปฏิบัติ
นางสุภาพร รัตนพันธุ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงใหม่	สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	สถาบันเทคโนโลยี ราชมงคล	บัณฑิตที่สามารถพัฒนาเพื่อทำให้เกิด ความสำเร็จในการทำงาน หัวใจวันนี้ ภูมิปัญญาต์ ศักยภาพ พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ มีความกล้า กล้าตั้งใจทั้งด้านปัจจุบันและ สภาพแวดล้อมและการตลาด	1 การปฏิบัติการ ฝึกหลังจากรู้ภารกิจ ทุกเม็ด 3 การเงิน การตลาด การเมือง

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	ความถี่อย่าง	หัวข้อ 1. หัวข้อ 2. อาชีพ 3. ชีวิตริบุค
นายกานต์ รัตน์ โชค สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตท่าข่าย	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตท่าข่าย	ราชมงคล	ความเชื่อมั่น สร้างความมั่นใจใน ความรู้ ศักดิ์ศรีของสถาบัน ปฏิบัติ สามารถประ同胞อาชีพได้ ความสามารถในการคิด คิดเป็นคิด วิเคราะห์ เพื่อแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องและ มีความท้าทายในการทำงาน	1 รับรู้ทุกขั้นตอนอย่างละเอียด ชัดเจนเพื่อได้ผลดี 2 ลองเลียนแบบเป็น การเลียนแบบ เป็นร่องรอย ท่องทำอย่างถูกต้อง สื่อสารเป็น แบบสื่อความรู้และติด ตามความเห็นอนให้

7) กลุ่มตัวอย่างชน

ชื่อ	นามสกุล	ประเทศที่อยู่อาศัย	คุณลักษณะ	หัวข้อ 1. หัวข้อ 2. อาชีพ 3. ชีวิตริบุค
นายไกรเดช เกตุจังจรรูรักษ์	หนังสือพิมพ์ แคนไทย นิตยสาร เด็กนิวส์	หนังสือพิมพ์ นิตยสาร นิตยสารเด็กนิวส์	ใจดีความรู้ให้กับเด็กน้อย ประทัยดี เผรีภัยครรภ์ร้ายได้ดูด หากผู้มีเพื่อย่องหาตุนและดำเนินการ ไม่ดีเด่น	รู้ความจริงของปัญหา เพื่อสามารถแก้ ปัญหาได้

ชื่อ	นามสกุล	สังกัด	บุคลากร	ห้อง 1. ห้อง 2. ห้อง 3. ห้อง
นายนพดล เจริญสันติ	วิทยุ หจ.018 สถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย จ.น่าน	นักวิทยุนักเขียน ผู้อ่านผู้ดำเนินรายการ ให้ฟังเพื่อเรียนรู้ ถอดรหัสข้อมูลนิยม ให้ฟัง สำนักแพร่หลาย อนุรักษ์ภาษาและกษา ไทย	นักวิทยุ หจ.018 สถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย จ.น่าน	1 ติดตามวิทยาการ ให้ฟัง เพื่อเรียนรู้ ถอดรหัสข้อมูลนิยม ให้ฟัง สำนักแพร่หลาย อนุรักษ์ภาษาและกษา ไทย
คุณพีระพัช ยะร่วงพานิช				1 ประจำสถานการณ์หลักทรัพยาสาร ตามการคิดวิเคราะห์ต้องทำสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ผิดหวัง จัดรายการส่วนกลางอุ่นمؤท

សាខាពេទ្យ នគរបាល NGO

ชื่อ	นามสกุล	องค์กร/มูลนิธิ	คุณลักษณะ	ทักษะ 1. ท้าวไป 2. อาชีพ 3. ภารกิจ
นางสาวชาลิตา กันนารบรรณ	สังกัดองค์กร	ไม่มี	ไฟร์ฟูลด์อาค่า มีความมารยาดดี รักเรียนรักษาภารกิจ นำความรู้มาประยุกต์ใช้เรียนรักษาภารกิจ ค่าว่าและผลลัพธ์ด้วยตนเอง สามารถติดต่อครุ่งเห็นถึงการทำงาน สำหรับนักเรียนที่ต้องการที่เพื่อ ปรับให้เหมาะสมกับวิธีชีวบท่องดูมองและ รักษาห้องเรียนให้ดี ดูแล รักษาหน้าที่ความ ภารกิจแบบดีๆ ให้ดี สามารถติดตามและประเมินผล ผลลัพธ์ของภารกิจ	1 ศักยภาพความรู้ด้วยตนเอง คิดถึง อนาคต/มองการณ์ไกล ให้ความ ร่วมมือกับบุคคลนักวิเคราะห์งาน 2 มีมนต์เสน่ห์ในการปรับปรุงและพัฒนางาน 3 ถ่ายทอดความรู้และประยุกต์งานการสอน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือและเครือข่าย
นายวิวัฒน์ ยศสูรยา	68/1 ถนน มหาวงศ์ บ้านอโยธยา	องค์กรเอกชน จังหวัดอ่างทอง	รู้จักคนของ รู้ศักยภาพ อทางชั้นเริ่ง ศักยภาพตัวเองที่จะเก็บ รักและเมตตา	2 ให้เทคโนโลยีชั้นสูงในการผลิต เพื่อ ทำให้มีมาตรฐาน 2 เพิ่มประสิทธิภาพโดยใช้เครื่องทุ่นแรง 2 ห้ามนิรโทษ การทำท้าวงานกระบวนการ ที่ให้มีประสิทธิภาพและความที่นานาประการ 3 รู้จักการตรวจสอบดุรุกดับ 3 รู้จักกับผู้เรียนมาก กำลังใจดี ห้องเรียนดีๆ

ทักษะการทำงานของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ/
จากทุกภูมิภาค

แบบบัญชีกิจการวิเคราะห์ดูผลลัพธ์กิจกรรมและทักษะกิจกรรมตระกรผู้ประทุมความสำเร็จจากการวิเคราะห์กิจกรรม

หมายเลข	บรรณานุกรม	อักษรพ	คุณลักษณะ	ห้อง: 1 ห้อง 2 อาชีพ
เอกสาร	ราชส. (2543) โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน : ณ ห้อง ประชุมชั้น 2 ึกส. ปว. จังหวัดน่าน	พช	นายประพันธ์ กานเกว พยาบาล พาณิชย์ บุญมัน ชื่อสัตย์ คือพื้นฐานของจริยธรรม นายประชุมชง แซงบุญทอง	1 สร้างสรรค์ : กิจกรรมประสมอาชารหมู 1 เรียนรู้ด้วยตนเอง 2 ผู้นำ : ประชานกอุ่นภัยครรภช่วงเวลา . ตามไปดู 2 การปฏิบัติอย่างยัง 2 ปฏิบัติการด้านวิชาการ
เอกสาร	ราชส. (2542) โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน : หลักสูตรการปฏิกรองอย่าง ณ สถานศึกษาของ นายนะระสังต์ คงชุนทอง อ. ยะหรร ป่าตอง	พช	รับนักศึกษา-หลักสูตรประจำภาคปี นักศึกษาตัวต่อตัวชี้พากษา สอนใหม่ มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่อสังคม	2 ปฏิบัติการหาน้ำพันเกคนิคเกนตร 1 หักษะประชาธิปไตย 2 พาด-ขยายพันธ์ตัววัว
หลักสูตร	ราชมงคล, สถาบัน. (2543). หลักสูตรประจำภาคปีบัตร วิชาชีพชั้นสูง สาขาพัฒนาสังคม ครุภะฯ	พช	ประจำปี นักศึกษาตัวต่อตัวชี้พากษา มีเจตคติที่ดีต่อสังคม	2 การจัดการพาร์ม 1 มองหาช่องทางทำรายได้ให้ด้วย 1 วางแผน
หลักสูตร ประเมิน	ราชมงคล, สถาบัน. (2543). หลักสูตรประจำภาคปีบัตร วิชาชีพชั้นสูง สาขาพัฒนาสังคม ครุภะฯ นรนก กรมก. (2539). 20 ประสบการณ์กิจกรรมผู้สมมติ ผู้นำภาคเหนือ : มุ่งมั่นพัฒนาและชุมชน รหัส : 1. หลักสูตร 2. วันสาร 3. นสพ. 4 วิชช 5. หนังสือ 6 อื่นๆ	ปชสตว ปชสตว	ขับน อดทน พากเพียร ทนทาน แนว "ไม่ยอมก้าวในสิ่งที่ไม่พึง มุ่งอนาคต	1 เก็บข้อมูลนำไปใช้ในนาที 1 วางแผน

แหล่ง	บรรณาธิการ	อักษร	คุณลักษณะ	ห้อง: 1 สังคม 2 อารมณ์
		พช	บุญธรรม ต่างๆ สานใจผู้รู้	2 สมุนไพรไม่ต้องข้าว-ต้นกาต้า (แมตต์) สมุนไพร แคนเดลาฟ แคนเดลร้อนแรง(เผ็ด)
		พช	คำสอน ภารก์ ความคิดสร้างสรรค์ ถังเตา	2 ทดลอง 2 ท่านภิกษุธรรมชาติ
วัสดุ	พวยยอดใหม่ริบบอง (2541). การประยุกษาอักษร แบบพัฒนาของภาษาครรภ์ ปรัชญาพินพนธ์ ศศน. ข้อหน้าหาน : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.	พช		1 ทักษะการพัฒนาต่อ 1 ศีลคุณรักภรรยาเป็นหลัก 1 รวมกันให้หมายถึง 1 สร้างชื่อชั่นดูศรีรัชฯขององค์กร 2 จัดระบบการตลาดชุมชน 2 จัดระบบประชาคมระดับอิมพัช
หนังสือ	คณิตน์ หุตระเมธพ (2530). ชีวิตใจเลียน : ใจร่าด การณ์ของผู้ใหญ่รุ่นเดียวกัน, เรียนรู้, คุยเรียน : ถูบี ใจซึ่งกันและกัน	พช	ผู้นำริบบอง เทียบตัวตน คิดวิเคราะห์	2 หมายถึงหนังสือ 2 หมายถึงหนังสือ

กรณีตัวอย่างโดยรวมของกลุ่มปัญกตัวเหลือง
ของเกษตรกร

กรณีตัวอย่าง

ทักษะของกลุ่มปลูกถัวเหลืองของเกษตรกร

หมู่บ้านถีมตอง ตำบลถีมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการปลูกถัวเหลืองเหลิงใหญ่ที่สุด ของจังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกถัวเหลืองถึง 1,432 ไร่ เป็นถัวเหลืองพันธุ์ดิชิงไม่มีการตัดต่อพันธุ์ (GMO) กลุ่มปลูกถัวเหลืองกลุ่มนี้มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งมาก สามารถควบรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาถัวเหลืองได้ สามารถทำรายได้ด้านถัวเหลืองให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง มีการส่งออกขายประมาณปีละ 30 ตัน มีการจัดตลาดนัดถัวเหลืองร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรอยู่เสมอ นอกจากส่งขายในจังหวัดน่าน ยังส่งไปขายจังหวัดพะเยา

ในการสัมภาษณ์นายสนั่น นันสว่าง ผู้นำกลุ่มถัวเหลือง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้นำดีเด่น ด้านการเกษตรและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอถีมตองกล่าวว่า กลุ่มปลูกถัวเหลืองกลุ่มนี้ มีความเข้มแข็งเพราะน้ำวิชาการมาเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งต้องอาศัยทักษะหลายด้านประกอบกัน ดังนี้

1. ทักษะกระบวนการทำงานร่วมกัน เช่น มีการประชุมเบริร์กษาหารือกันในกลุ่มประชุมของตำบลก่อนดำเนินการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของสมาชิกในกลุ่มทั้งตำบล แล้วจึงวางแผนร่วมกันในระดับหมู่บ้านพร้อมทั้งเขียนแผนการดำเนินงาน ในกระบวนการตั้งกล่าว ต้องอาศัยทักษะผู้นำในการให้ทุกคนมีส่วน มีการเสนอและร่วมความคิดเห็น การอภิปราย การสรุป มองหมายงาน และติดตามประเมินผลงาน ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนมีความสำคัญทัดเทียมกันและเห็นคุณค่าในตนเอง

ในการรวมกลุ่มของชุมชนมีสมาชิก 300 คน แบ่งแยกกลุ่มต่าง ๆ โดยอาศัยผู้นำที่มีทักษะในการนำให้แต่ละกลุ่มดำเนินการงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยติดตามสนับสนุนให้กำลังใจ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

ในการทำงาน กลุ่มปลูกถัวเหลืองบ้านถีมตองมีผู้นำซึ่งเป็นประธาน คือ นายสนั่น นันสว่าง อยู่บ้านเลขที่ 58 หมู่ 1 บ้านถีมตอง ตำบลถีมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นผู้นำกลุ่มถัวเหลือง คือ เป็นประธานกลุ่มปลูกถัวเหลือง ซึ่งได้รับเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่นและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเป็นตัวแทนอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มถัวเหลืองประกอบด้วย 8 กลุ่มที่มีความเข้มแข็งมาก

2. ทักษะในการหาความรู้ จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มปลูกถัวเหลืองมีการติดต่อขอความร่วมมือจากเกษตรกรอำเภอ นอกจากนี้ได้ขอความร่วมมือจากหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัยสุรนารีในการศึกษาและปรับตัวให้เหมาะสมกับการปลูกถัวเหลืองให้ได้ผลยิ่งขึ้น

3. ทักษะการปลูกถัวเหลือง มีการคัดเลือกพันธุ์ และทำการปลูกโดยใช้หลักวิชาการ เมื่อได้ผลผลิต มีการกำหนดการผลิตถัวเหลืองเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ถั่วเหลืองแบบทั่วไป คือ ถั่วเหลืองที่นำไปใช้ในการบริโภค ก่อนนำไปขาย จะต้องใช้ทักษะในการคัดเลือกผลผลิตถั่วเหลืองเป็นระดับเกรด A B C เพื่อส่งขายโดยใช้เกณฑ์เมล็ดพันธุ์ เมล็ดป่น ความคง ความชื้น

3.2 ถั่วเหลืองที่เป็นเมล็ดพันธุ์ คือ ถั่วเหลืองสำหรับการใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ต้องปลูกโดยกลุ่มอาสาสมัครผู้มีความเชี่ยวชาญในการปลูก ซึ่งต้องคัดเลือกพันธุ์ที่ดีซึ่งไม่มีการตัดต่อพันธุกรรม (GMO) และเมื่อต้นกล้าเติบโตต้องคัดเลือกพันธุ์ที่สมบูรณ์และไม่กลাযพันธุ์มาปลูกเพื่อเป็นต้นพันธุ์ที่มีคุณภาพ สำหรับเก็บไว้ทำพันธุ์และจำหน่ายแก่เกษตรกรจังหวัดต่าง ๆ ต่อไป กลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองกลุ่มนี้เรียกว่า “กลุ่มถั่วเหลืองชุมชน”

4. ทักษะการแปรรูปถั่วเหลืองเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีการที่วิจัยโดยศูนย์วิจัย ซึ่งนำโดยนายนะบุญจารุณ มหาศันธ์ และนายบุญแรม สายยนตร์ ในการแปรรูปถั่วเหลืองเป็นเต้าเจี้ยว นมถั่วเหลือง ถั่วเคลือบ น้ำพริกถั่วเหลือง ขณะนี้ทำการเผยแพร่ให้แก่ผู้มาเยี่ยมชมและดูงาน จาก 12 จังหวัด ผลการวิจัยน่าจะเริ่มต้นจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และในที่สุดก็สามารถนำผลการวิจัยกลับไปพัฒนาการแปรรูปต่าง ๆ ของผลผลิตถั่วเหลืองต่อไป

5. ทักษะเชิงธุรกิจ มีทักษะในการรวมกลุ่นอย่างย่างเข้มแข็งเพื่อการต่อรองราคา และพบว่าสามารถทำรายได้ด้านถั่วเหลืองให้จังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง มีทักษะในการส่งออก มีการจัดตลาดนัดถั่วเหลืองร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นประจำ นอกจากส่งขายทั่วจังหวัดน่านแล้ว ยังส่งไปขายที่จังหวัดพะเยา

ข้อสังเกต : ถีมต้องเป็นชุมชนเข้มแข็งที่อยู่ในอำเภอเมือง ซึ่งอยู่ใกล้สำนักงานเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดน่าน จึงมีโอกาสในการพัฒนาอาชีพอย่างถูกต้องตามหลักวิชา และมีความสนใจใฝ่รู้และพัฒนา งานอยู่เสมอ เนื่องจากประธานกลุ่มถั่วเหลืองเป็นผู้ที่เคยน้ำชาเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่เสียสละถ่ายทอดความรู้แก่เด็กและเยาวชน ทำให้เป็นที่เคารพของชาวบ้าน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บรรดาผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และผู้คนในชุมชน

ผู้สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ฉันทนา ภาคบูงกุช

ดร.ยุทธนา ไชยจุกุล

นางสาวณัฐกานต์ เรืองคำ
เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2544

ภาคผนวก ค.

ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ระบบ กลไก
และกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ
และทักษะของแรงงานภาคการเกษตร

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรที่ ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเกษตร จังหวัดน่าน จำนวน 33 คน แบ่งเป็น ด้านพืชผล 11 คน ด้านปศุสัตว์ 5 คน ด้านแปรรูปสินค้าการเกษตร 9 คน ด้านประมง 5 คน เกษตรยั่งยืน 3 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

แรงบันดาลใจในการทำเกษตร เกษตรกรในกลุ่มที่สัมภาษณ์ส่วนมากเป็นผู้ทำไร่ข้าวโพดมาก่อน แต่ประสบภาวะขาดทุน ราคาไม่แน่นอน มีการใช้สารเคมีมากซึ่งเป็นอันตรายกับสุขภาพ จึงหันมาสนใจทำเกษตรอย่างอื่น คือ ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกมะขามหวาน ปลูกม่อนเลี้ยงไนมีมัดอกไม้ประดับ การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เช่น มะไฟจีน หน่อไม้จีน ชาใบม่อน ฯลฯ การทำปศุสัตว์ เช่น เลี้ยงโคเนื้อ เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น เหตุผลของการทำเกษตร คือ เน้นผู้อื่นทำแล้วรายได้ดี ได้ผลผลิตดีไม่ต้องเหนื่อย劳累ทำการปลูกข้าวโพด เป็นรายได้เสริมของครอบครัวได้เป็นอย่างดี ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความสนใจและรักที่จะทำ บางคนมีตั้งแต่เด็ก เน้นแบบอย่างที่ผู้อื่นทำแล้วสำเร็จอย่างการทำบ้าน ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการศึกษาอนุโรงเรียน กรมส่งเสริมการเกษตร เน้นว่าเป็นอาชีพสุจริต อิสระและมั่นคง เป็นอาชีพที่ครอบครัวทำทุกหอดกันมานานแล้วตั้งแต่ครั้งญี่ปุ่น ยา ตามาในกลุ่มนี้รักษาพันธุ์ปลา เกิดแรงบันดาลใจจากการเห็นผู้อื่นจับปลาไม่มีกฎหมาย (ใช้ไฟช็อต เมื่อปลา) ปลาธรรมชาติสูญหาย เลยคิดว่าคนเราอยู่กับน้ำ ถ้าไม่มีปลาจะทำอย่างไร จึงมีการประชุมหารือกันที่จะช่วยกันอนุรักษ์สัตว์น้ำให้น้ำน้ำดีเป็นเขตภัยทาน ชาวบ้านเห็นด้วย บางคนมาทำเกษตรเนื่องจากไปขายแรงงานในกรุงเทพฯ เป็นเวลากว่า 10 ปี ไม่มีคุณจ้างตอนอายุมาก ประกอบกับได้ความคิดจากญาติผู้ใหญ่จึงเปลี่ยนมาทำ เพราะพ่อแม่ก็ทำเกษตรอยู่แล้ว มีความภาคภูมิใจที่ได้ทำการเกษตรเพราะคิดว่าได้เป็นผู้ผลิตอาหารให้กับชาวโลก

กลไก การสนับสนุนของครอบครัว การลดภาระหนี้สิน แหล่งเงินทุนให้กู้ดอกรับใช้ต่อ

กระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ของเกษตรกร มีวิธีการ ดังนี้

1. เริ่มจากสอบถามความรู้จากนักวิชาการเกษตรและผู้ที่มีประสบการณ์ หรือไม่มีก่อนรวม
2. ไปศึกษาดูงานจากแปลงหรือฟาร์มของผู้ประสบความสำเร็จทางการเกษตร
3. รวมกลุ่มผู้สนใจ เรียนรู้โดยการให้ความรู้ โดยวิทยากรใช้วิธีการบรรยาย สาธิต และให้ฝึกทำทุกขั้นตอน จนสามารถทำได้
4. ทดลองทำด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาจะกลับไปถามเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร หรือลองผิดลองถูกจนทำได้ด้วยตนเอง
5. ศึกษาหาความรู้โดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติม ดูทีวีหรือฟังวิทยุ

6. มีการไปศึกษาดูงานที่อื่นเป็นระยะ ๆ แล้วนำความรู้ คำแนะนำกลับมาพัฒนางานของตนเองให้ดีขึ้น

7. มีการรวมกลุ่มทำในรูปคณะกรรมการเพื่อխ่ายเหลือกัน แลกเปลี่ยนความรู้ และศึกษาเรียนรู้ร่วมกันที่จะทำให้ได้ผลผลิตดี ภาคี

การเตรียมเกษตรกรรุ่นใหม่ ความมีวิธีการ ดังนี้

1) ให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในด้านการเกษตรอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งด้านพืชและสัตว์ ตลอดจน เทคโนโลยีสมัยใหม่

2) สร้างลักษณะนิสัยที่ดีต่อการทำงานและการประกอบกิจกรรม

3) ให้ฝึกกับผู้รู้ ควรเริ่มตั้งแต่เด็กเรียนจนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มฝึกตั้งแต่ต้นจนจบโดยให้มามาทำงานในไร่ หรือในฟาร์ม เป็นระยะเวลา 1 ปี

4) พ่อแม่จะต้องชักชวนให้ลูกน้ำมีส่วนร่วมในการเกษตรเสมอ จะเป็นนิสัย ปลูกฝังให้เด็กนักถึงวัตถุดีในบ้าน น้ำใจให้ช่วยงานบ้าน และสอนโดยเล่าประสบการณ์และสาธิตให้ดู

5) โรงเรียนต้องพยายามจูงใจให้เด็กรักและสนใจการทำเกษตรให้มากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ กลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพเกษตร จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำอาชีพ ของจังหวัดน่าน พบว่า เป็นรูปแบบของการผสมผสาน การเรียนรู้จากกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ โดย ระบบการพัฒนาจากการสัมภาษณ์จะพบว่า เกิดจากแรงบันดาลใจที่เกิดจากความจำบากในการดำเนินชีพและเป็นความสำนึกร่วบผิดชอบของ ตัวเกษตรกรเองที่มีต่อครอบครัวและชีวิตของตนเอง มุ่งที่จะกระทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการด้วยตนเอง ขวนขวยและพัฒนาตนเองเพื่อให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กลไกการพัฒนา ที่เป็น สิ่งสนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาและดำเนินการได้อย่างประสบความสำเร็จ เริ่มจาก ตัวเกษตรกรเอง และการสนับสนุนจากครอบครัว นอกจากนี้ ปัจจัยภายนอก ที่ช่วยสนับสนุน ได้แก่ แหล่งวิทยาการความรู้ที่สามารถนำมาพัฒนางานด้านการเกษตร การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยี และแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการลงทุน สำหรับกระบวนการพัฒนานั้น เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ จะเริ่มจากตนเองที่มีแรงบันดาลใจที่จะผลักดันให้เกิดแรงจูงใจภายในและความพึงพอใจที่จะเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้ ด้านการเกษตรเพื่อสนองความต้องการด้วยตนเอง โดยวิธีการที่เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จ จะเป็นการศึกษาของความรู้ด้วยตนเอง และ มีแหล่งความรู้ ตลอดจน วิทยากรผู้รู้เป็นผู้ให้ข้อมูล มีการลงผิดลงถูก ตลอดจน ทำการทดลอง เพื่อพัฒนางาน นอกจากนี้ เกษตรกรยังใช้ความคิดในการพัฒนางานของตนเพื่อปรับปรุงผลผลิตให้ดีขึ้น การอภิปราย ชักถาม ตลอดจน การเข้าอบรม ชุมนุมสารทิช การศึกษาดูงาน และลงมือปฏิบัติจริง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านเกษตร ผลที่ได้ จากระบบการพัฒนาตามแนวโน้ม ทำให้เกษตรมีผลผลิตที่ดี สามารถทำได้รู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี สำหรับเกษตรกร ในอนาคต นั้น การซักจูงให้

เห็นความสำคัญของงานด้านการเกษตรเป็นสิ่งที่สำคัญ แล้วจัดให้เด็กมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จจากการลงมือที่เป็นการปฏิบัติจริงและจัดประสบการณ์ทางข้อมให้ศึกษาดูงาน เมื่อเห็นด้วยด้วยความสำคัญจะทำให้เยาวชนสนใจและเกิดแรงจูงใจที่จะพัฒนางาน ให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรที่เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์และนำมารасดงในงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์และนำมารасดงในงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดน่าน ระหว่างวันที่ 11-12 สิงหาคม 2544 จำนวน 115 คน พบร่วม

บุคคลที่ให้ความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ บรรพบุรุษ เรียนรู้ด้วยตัวเอง เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตร บุคคลในกลุ่มเครือข่าย ครู/อาจารย์จากศูนย์การศึกษาอุตสาหกรรมเรียน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

วิธีการให้ความรู้

1. การให้คำแนะนำ
2. ให้การอบรมและทัศนศึกษาดูงาน
3. สอนเป็นขั้นตอน
4. สาธิต
5. การบรรยายและแจกเอกสาร
6. การฝึกอบรม

วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1. ลองทำด้วยตนเองแบบลองผิดลองถูก
2. สังเกตจากผู้ทำมาก่อน และทำตาม
3. ย่านหนังสือ
4. แลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม
5. ดูจากที่วี
6. คิดค้นสูตรด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มตัวอย่างนักวิชาการที่เคยไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรในประเทศที่มีลักษณะการทำเกษตรใกล้เคียงกับประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการที่เคยไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรในประเทศที่มีลักษณะการทำเกษตรใกล้เคียงกับประเทศไทย คือ ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น จำนวน คน ผู้ดูงานได้ไปดูงานทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทางด้านเกษตรและเยี่ยมชมฟาร์ม พบร่วม

เกษตรกรจะทำงานตามคำสั่งของเจ้าของทุน หรือเข้าโครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ซึ่งจะได้รับเงินกู้ เทคโนโลยี และพันธุ์พืชหรือพันธุ์ปลากลางที่จะนำไปเพาะเลี้ยง ในด้านการสอน จะจัดกลุ่มเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และให้วิธีสอนแบบสาขิต ไม่เป็นการปฏิบัติจะสาขิตประกอบการอธิบายทีละขั้น มีการนำตัวอย่างมาให้ดู การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของนักธุรกิจที่ส่งสินค้าทางการเกษตรไปขายต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจที่ส่งสินค้าทางการเกษตรไปขายต่างประเทศ จำนวน คน พบว่า

นักธุรกิจที่จะทำงานได้ประสบความสำเร็จ ต้องมีความเข้าใจในงานที่จะทำอย่างแท้จริงในรายละเอียด แต่ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในงานของตนเองสู่ระดับสูง ระดับเพื่อนร่วมงาน และระดับพนักงานทั่วไป และสามารถทำความเข้าใจกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

กลไก การสนับสนุนของครอบครัว

กระบวนการพัฒนา

1. สอนงานทั่วไปเพื่อให้รู้โครงสร้างองค์กร เข้าใจการทำงานขององค์กร
2. สอนงานหรือให้ศึกษางานที่รับผิดชอบ
3. มอบหมายงานที่สนับสนุนประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กรให้และติดตามผล

4. ในการสอนและมอบหมายงานคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านพื้นฐานความรู้ ทัศนคติ และความต้องการ ดังนั้นการสอนและการถ่ายทอดดึงดึงต้องใช้วิธีต่างกัน และต้องใช้เวลาที่ต่างกัน

5. เมื่อมีปัญหาในการสอนคนงานให้ทำงาน จะแก้ไขโดยการทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างแท้จริง มองทั้งโครงสร้างของปัญหา ประเมินสภาพการณ์ และความสามารถของการแก้ปัญหา วางแผนว่าจะเริ่มแก้ปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหาแล้วลงมือทำ

6. สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรเตรียมให้เข้าเชื่อมั่น ให้ความรู้ แนะนำวิธีการ ให้โอกาสและสร้างโอกาส

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการเกษตรของกลุ่มครูประถมศึกษา ที่สอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาที่สอนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ในจังหวัดน่าน จำนวน 11 คน พบร่วม

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตร และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ โดยเน้นกระบวนการกลุ่มในการทำงานให้เด็กคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำงานร่วมกัน พัฒนาร่วมกัน เน้นให้เด็กวิเคราะห์และวางแผนแก้ปัญหา

กลไก งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ เอกสารการเรียน พื้นที่ในการฝึกปฏิบัติ

กระบวนการพัฒนา

1. จัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ฝึกทำจริง ฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ โดยเน้นให้นักเรียนศึกษาสภาพเป็นจริงจากท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน

2. ครูเป็นผู้ให้ความรู้ โดยการสอนแบบบูรณาการ คือ สอดแทรกเนื้อหาของทุกกลุ่มวิชาลงในงานเกษตร และฝึกให้เด็กศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3. ฝึกปฏิบัติ ให้นักเรียนลงมือทำจริงทุกขั้นตอน โดยครูจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นขั้น ๆ แล้วสรุปให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมและอธิบายให้เกิดความเข้าใจ ให้รู้จักสังเกตผลที่เกิดขึ้นให้ทดลองทำแต่ละแบบและเปรียบเทียบผล

4. มีการสาธิตและใช้แผนภูมิบังในบางเรื่อง มีการพาไปดูงานเพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ตรงและเรียนรู้ได้เร็วและจำได้

5. เซี่ยงวิทยากรที่มีความรู้มาแนะนำให้ความรู้ฝึกทักษะต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน

6. ให้นักเรียนทำโครงการโดยแบ่งกลุ่มรับผิดชอบในการดำเนินโครงการทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอน โดยมีผู้เป็น ผู้ให้คำปรึกษา และคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ให้นักเรียนรู้จักจดบันทึกสรุปผลการเปลี่ยนแปลงแล้วนำมารายงาน ครูเป็นผู้เชื่อมโยงสิ่งที่ทำกับความรู้เนื้อหาที่สอน

7. มีการประเมินผลจากการที่นักเรียนปฏิบัติ มีการอภิปรายผลดีผลเสีย แนวทางแก้ไขและสรุปผลร่วมกัน จัดทำรายงานเป็นกลุ่ม สังเกตการทำงาน มีการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในกรณีที่มีนักเรียนบางคนไม่สามารถทำได้ จะให้ความช่วยเหลือดูแลเป็นพิเศษ ให้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้กลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผลการวิเคราะห์ กลุ่มครูประถมศึกษาที่สอนวิชาการพื้นฐานอาชีพ ในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์ถึงวิธีการเรียนการสอน วิชาการงานพื้นฐานอาชีพ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเกษตร จากครูประถมศึกษา ในจังหวัดน่าน พบว่า ครูที่ได้รับการยกย่องว่ามีแนวคิดและวิธีการสอนดีเด่น ใช้วิธีการสอนที่ผสานความเรียน ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการรู้จักคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำงานร่วมกัน และพัฒนาร่วมกัน เมื่อให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ในการศึกษาหาความรู้ ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธนิยม ส่วน กลไกการพัฒนา เมื่อปัจจัยภายนอก ที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนดำเนินการไปได้สำเร็จลุล่วง เช่น ตัวครู อาจารย์ผู้สอน งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ตลอดจนพื้นที่ปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนกระบวนการพัฒนา ครูมักจะเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะดำเนินการ โดย ใช้วิธีการ เมื่อนักเรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริง ฝึกให้คิด วิเคราะห์ และร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ครูจัดประสบการณ์ ทั้งทางตรง และประสบการณ์ทางอ้อม ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน เช่น การทำการสาธิตโดยการเรียนวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถ ใน การเกษตรด้านนั้นๆ มาให้ความรู้ รวมทั้งให้นักเรียนทดลองปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการฝึกทักษะ และคุณลักษณะของความรับผิดชอบงาน ตลอดจน พาไปศึกษาดูงาน เพื่อให้เห็นกระบวนการที่ครบวงจรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลที่ได้ ทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานด้านการเกษตรได้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ รู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรการเกษตรของคณาจารย์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดป่าบ

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดป่าบ ที่สอนวิชาการเกษตร การประมง การประปาน้ำและปศุสัตว์ จำนวน 9 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

สถาบันฯ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้แก่นักศึกษา เพื่อให้ออกไปทำงานเลี้ยงชีพได้ โดยมีวิชาทักษะวิชาชีพ ซึ่งจะสอนทุกอย่างเกี่ยวกับวิชาชีพ และให้นักศึกษาได้มีการฝึกทักษะ 4 ระดับ คือ

- ทักษะ 1 จะให้นักศึกษาได้ฝึกมุนเวียนทุกหน่วยงาน
- ทักษะ 2 จะให้นักศึกษาเลือกว่าจะฝึกในเรื่องใดประจำ
- ทักษะ 3 ให้นักศึกษาเลือกเน้นเฉพาะ
- ทักษะ 4 ให้นักศึกษาทำปัญหาพิเศษ

สถาบันมีสถานที่ให้นักศึกษาปฏิบัติจริง เรียกว่า สวนสัจจะ ให้นักศึกษาเขียนโครงการว่า จะทำอะไร สถาบันฯ ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับ ใบเรื่อง ใบเดี่ยง บุญ เมล็ด นักศึกษาทำเองตั้งแต่ต้น จนถึงเก็บขายอย่างเป็นอิสระ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำดูแล ในด้านการเกษตร เน้นการใช้อินทรีย์สาร ไม่ใช้สารเคมี และยังสนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการตั้งชมรม ซึ่งมีต่อ คือ สัตวศาสตร์ กับ พืชศาสตร์ สวนชุมชนอื่น ๆ จะเปลี่ยนชื่อไปตามความสนใจ

กลไก งบประมาณ คุรุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนจากผู้บริหาร การให้ความสะดวก กำลังใจ มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการพัฒนา

1. ให้ความรู้ภาคทฤษฎี และตามด้วยการฝึกภาคปฏิบัติ สัดส่วนของเนื้อหาภาคทฤษฎีและปฏิบัติแตกต่างกันขึ้นกับเนื้อหาสาระ ในการสอนจะอบรมคุณธรรมต่าง ๆ แทรกไปด้วย เช่น การมีสัมมาคาระ ความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีความอดทนขยัน และมีความสามัคคีในกลุ่ม
2. ให้ฝึกปฏิบัติจริงในแปลงหรือในฟาร์ม รวมทั้งในห้องปฏิบัติการ สำหรับวิชาปัญหาพิเศษ ให้นักศึกษาคิดโครงการเอง ภายใต้ทฤษฎีที่เรียนมา โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาและให้นักศึกษาปฏิบัติจริงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโครงการ ภายในระยะเวลา 1 ปี
3. ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทนต่องาน และการตรงต่อเวลา โดยให้นักศึกษาได้เห็นภาพความล้มเหลว หากมีกิจกรรมไม่เหมาะสม

4. มีการติดตามผล การให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด มีการตักเตือนและการชี้เชย
5. ให้นักศึกษานำผลที่ได้จากการฝึกมาสรุป วิเคราะห์และประเมินผล
6. มีการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในกรณีที่นักศึกษาทำไม่ได้จะให้ฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้น ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด มีการสอนซ้อมเสริม มอบหมายงานเพิ่มพิเศษเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์กลุ่มอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่สอนทางด้านเกษตรกรรม ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
จังหวัดน่าน จะพบว่า รูปแบบการพัฒนา หรือการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นนักศึกษามี
ความรู้ และมีทักษะ วิชาชีพ อิ่มเอมความรู้ ตั้งแต่การผลิตผลงานด้านการเกษตร และการจัด
การและ การขยายผลผลิตสู่ผู้บริโภค ซึ่งระบบการพัฒนา ด้วยการเน้นให้นักศึกษา ฝึกปฏิบัติจริง
และเรียนรู้วิชาการไปพร้อมๆ กัน ให้นักศึกษา คิด วิเคราะห์ และวางแผนจัดการกับผลิตและมีการ
นำผลที่ได้มาอภิปรายปัญหา และหาข้อสรุปเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขต่อไป กลไกการพัฒนา
ส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกทั้งที่เป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจน
คณาจารย์ผู้มีความรู้ความชำนาญ กระบวนการพัฒนา จุดเริ่มต้นจากการเข้าร่วม ของคู่-อาจารย์
โดยคำนึงถึงนักศึกษาเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการนั้น เน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง ในลักษณะ
ของ Learning by doing โดยเริ่มจากการคิดวิเคราะห์ และนำเสนอโครงการทางด้านการเกษตร
และลงมือปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งผู้เรียนค้นคว้า และเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง
โดยอยู่ภายใต้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดของคณาจารย์ผู้สอน ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่
สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง เพราะนักศึกษาจะได้รับการฝึก โดยเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นต้น การตั้งปัญหา
ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำจริง และเห็นผลการดำเนินงานตามโครงการ ผลของการจัดการ
เรียนการสอน ทำให้นักศึกษาเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์
และรู้จักบูรณาภิณผลงานของตนเอง นักศึกษาสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ได้ เพื่อเป็น
การเตรียมพร้อม ให้นักศึกษาได้เผชิญสถานการณ์จริงของสังคมที่แท้จริงได้

ผลการวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มครู/อาจารย์ การศึกษานอกโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์ ครุ/อาจารย์ ที่ทำหน้าที่ให้การอบรมวิชาการเกษตรของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดน่าน จำนวน 8 คน พนว่า

ระบบการพัฒนา

รัตตุปะสวงศ์

- ต้องการปลูกฝังทัศนคติ และจิตสำนึกล้วนให้เยาวชนได้ทราบและเข้าใจ มีความภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกร
- ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้ยั่งยืน โดยสร้างวิทยากรที่ชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายนอกรอบ
- พัฒนาอาชีพในชุมชนที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น
- ส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ

กลไก งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน

กระบวนการพัฒนา

- ศึกษาความต้องการของชุมชน โดยกระบวนการสำรวจมีส่วนร่วม เช่น จัดเวทีชาวบ้าน ให้มีการทำแผนงานโครงการ
- เชิญวิทยากรที่มีความชำนาญในพื้นที่เป็นผู้ให้ความรู้ เรียนรู้ร่วมกัน
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ
- พาไปศึกษาดูงานการเกษตรต้นแบบ
- ฝึกปฏิบัติและปฏิบัติจริงตามแผนงานโครงการโดยให้คำแนะนำทักษะวิธีที่ถูกต้อง เครื่องใช้สอยอย่างใกล้ชิด ให้โอกาสซักถาม
- สรุปผลการทำงาน
- ประเมินผลการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน ในการประเมินผลใช้วิธีการสังเกตทักษะการวางแผน การทำงานในสภาพที่แท้จริงว่าทำเป็นหรือไม่ ดูวิธีการใช้อุปกรณ์และปฏิบัติตามขั้นตอนได้คล่องแคล่วหรือไม่ ถ้านักเรียนไม่สามารถทำได้จะให้ฝึกปฏิบัติให้บ่อยครั้งขึ้น แบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน กระตุ้นซึ้งแนะนำให้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ ให้เกิดกำลังใจและเจตคติที่ดีในการทำเกษตร พยายามให้พึงตนเองมากที่สุด

การแก้ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนหรือทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในโรงเรียน ใช้วิธีการร่วมมือกับชุมชน วัด โรงเรียน ตลอดถึงองค์กรอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มครู / อาจารย์ กรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ กลุ่มครู / อาจารย์ที่ประสบความสำเร็จของกรรมการศึกษานอกโรงเรียนจะพบว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรมีลักษณะผสมผสาน ทั้งกลุ่ม แนวคิดด้านมนุษยนิยม กลุ่มแนวคิดด้านพุทธนิยม และกลุ่มแนวคิดด้านพุทธนิยมจากกรรมการวิเคราะห์ ระบบการพัฒนา ที่สะท้อนจาก วัตถุประสงค์ จะเห็นว่าเด่นที่สุดเจน คือ ต้องการปลูกฝังทัศนคติ และจิตสำนึกให้เยาวชนได้ทราบและ เข้าใจ มีความภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกร ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามแนวคิดมนุษยนิยม ที่เน้นประเด็นที่ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ นอกจากนี้ ในการพัฒนาการเรียนรู้ยังใช้การพัฒนาตามแนวคิดพุทธนิยม ด้วยการเชื่อมโยงความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่กับประสบการณ์ใหม่ และศึกษาจากสิ่งใกล้ตัว ให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหานั้น ๆ นอกจากนี้ ยังใช้แนวคิดพุทธนิยม ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ กลไกการพัฒนา ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนรู้ และปัจจัยภายนอก เช่น หน่วยงานของรัฐ ครู อาจารย์ผู้สอน งบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้ประสบความสำเร็จในการทำงานที่เป็นผู้ช่วยถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ กระบวนการพัฒนา จะเป็นการผสมผสานแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทั้ง 3 กลุ่ม โดยจุดเริ่มต้นจะเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา สรุนวิธีการสอนเริ่มจากสำรวจความต้องการของผู้เรียนในชุมชนนั้น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งเป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เคราะห์ในสิ่งที่ผู้เรียน ตอบสนองความต้องการที่เป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มนุษยนิยม และยังใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธนิยม ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไป หาสิ่งที่ใกล้ตัว ผู้สอนจัดเนื้อหาให้สอดคล้องหรือเกี่ยวโยงกับสิ่งที่ผู้เรียน เรียนรู้มาก่อนด้วยการเชิญ วิทยากรที่มีความชำนาญในพื้นที่เป็นผู้ให้ความรู้ให้คำแนะนำ ตลอดจน มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ อภิปราย ซักถามปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปฏิบัติจริง รวมถึงการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยการไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรด้านแบบซึ่งเป็นแบบอย่างของความสำเร็จ และให้เห็นผลการทำการเกษตรว่าจะส่งผลอย่างไร ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดพุทธนิยม เสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่ง ผลที่ได้ จะทำให้ ผู้เรียนสามารถทำเป็นและคิดวิเคราะห์ ตลอดจน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง รวมทั้ง สามารถสนับสนุนความต้องการของตนเองได้

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของวิทยากรที่ให้การอบรมด้านการเกษตร ในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์วิทยากรในจังหวัดน่าน ซึ่งได้แก่ เกษตรอำเภอ หัวหน้าสถานีประมง เจ้าของกิจการ ทางการเกษตร ประธานกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตร จำนวน 13 คน พบฯ

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ ให้เกษตรกรมีความรู้ในการทำเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านมาให้ในการพัฒนาการเกษตร เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติ

กลไก งบประมาณ พื้นที่ในการทำเกษตร

กระบวนการพัฒนา

1. มีหลักสูตรให้ความรู้ ซึ่งแบ่งเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร 1 ให้แนวคิดในการทำเกษตรเพื่อให้เกิดความเลื่อมใส คิดได้ หลักสูตร 2 ให้รู้ปัจจัยในการทำเกษตรและวิธีการทำ

2. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลที่มีในที่นี่

3. ให้ความรู้โดยคำนึงความแยกต่างระหว่างบุคคล ความถนัด และความสนใจ โดยใช้วิธีการบรรยาย โดยมีเอกสารประกอบ การแลกเปลี่ยนความรู้ การสาธิต การปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การศึกษาจากแปลงทดลอง ความมีส่วนร่วมโดยให้ผู้ที่ประสบความสำเร็จให้ความรู้ในราย สาธิต และทำร่วมกัน การทำประชานิหารณ์ การเข้าค่ายฯ ฯฯ โดยมีขั้นตอนคือ 1) วิเคราะห์ปัญหา 2) นำเสนอที่ประชุมรับสมัครผู้ต้องการเรียนรู้ 3) สอบถามประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ 4) ดำเนินกระบวนการแผนและปฏิบัติตามแผน

4. ตรวจเยี่ยมเกษตรกร เพื่อให้คำแนะนำความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

5. สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การรวมกลุ่มการผลิต ร่วมกันประเมินผล และจัดสรรงผลประโยชน์

6. ฝึกให้เกษตรรู้จักการวางแผนการผลิตด้วยตนเอง รู้จักการใช้พื้นที่ที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการติดตามผลการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ของเกษตรกร โดยการพูดคุยเก็บข้อมูล หรือไปดูแปลงผลิตของเกษตรกรโดยตรง การแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ มีการสรุปผลและประเมินผลในแต่ละกิจกรรม ให้กำลังใจกับเกษตรกรและเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการของเกษตรกร อย่างใกล้ชิด ตรวจสอบการปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนจบว่ามีจุดผิดพลาดตรงๆ ให้เปรียบเทียบการปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูลเอง และจากเอกสารวิชาการต่างๆ

ผลการวิเคราะห์ ของกลุ่มวิทยากรที่ให้การอบรมด้านการเกษตรในจังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์วิทยากรที่ให้การอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเกษตรในจังหวัดน่าน ระบุว่า การพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรของวิทยากร จะมีรูปแบบผสมผสาน โดย ระบบการพัฒนา เน้นให้เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถในการทำการเกษตร โดยให้ความสำคัญ ทั้งด้านเกษตรและเนื้อหาวิชา โดยให้เกษตรกรเรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง และ วิทยากรเป็นผู้จัด เนื้อหาให้สอดคล้องเกี่ยวโยงกับสิ่งที่บุคคลเรียนรู้มาก่อน มีการสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ กลไกการพัฒนา มีทั้งปัจจัยที่เป็นตัวเกษตรกรเอง ในเรื่องความสนใจ ความถนัด ความรู้ความสามารถ ตลอดจน มีการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานอิสระ งบประมาณ ตลอดจนพื้นที่ในการทำการเกษตร ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการทำให้การดำเนินงาน สำเร็จลุล่วงไปได้ กระบวนการพัฒนา จะพบว่าจุดเดิมต้น จะเริ่มที่การซึ่งนำงวิทยากรในการพัฒนา และหาทางแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้น และใช้วิธีการพัฒนาโดยให้เกษตรกร คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้วย การอาศัยกระบวนการ กลุ่มเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกษตรกรเป็นผู้ค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้จากกลุ่มเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข่าวสารและความรู้ ซึ่งกันและกัน ตลอดจนเสนอแนวความคิดเห็นให้ข้อเสนอ แนะในการแก้ปัญหา ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีโอกาสเห็นตัวแบบของความสำเร็จ จากการศึกษา ดูงาน จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในด้านนั้นๆ มีการทดลองปฏิบัติจริง และการให้ความช่วยเหลือแนะนำจากผู้รู้ ผลของการพัฒนาจะทำให้เกษตรกรสามารถทำเป็น คิดเป็น ตลอด จนแก้ปัญหาเป็น และมีเครือข่ายที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาภาคการเกษตรของกลุ่มองค์กรอิสระ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทำงานในองค์กรอิสระ คือ นูลนิธิอีกเมืองน่าน เจ้าของกิจการการเกษตร จำนวน 8 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัดดุประสังค์ ต้องการให้เกษตรกรมีความรู้ มีการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย มีศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรในพื้นที่

กลไก งบประมาณ ธนาคารปุย สมกรณ์ออมทรัพย์ มีเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรู้พื้นฐานด้านวิชาการในอาชีพของตัวเกษตรกร

กระบวนการพัฒนา

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความสนใจได้ไปศึกษาฐานแบบการทำงานของเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานทั้งในต่างจังหวัด และต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และนำมารับใช้กับตนเอง

2. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม เครือข่ายเกษตรกรอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อหารือถึง แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาด้านการเกษตร และการจัดการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ

3. สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายเพื่อการผลิตและการสร้างระบบกลไก การตลาด โดยให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมที่จะช่วยเหลือกันให้สามารถพึ่งตนเองได้

4. ส่งเสริมการฝึกหัดในด้านการคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่

5. จัดทำศูนย์การเรียนรู้ เช่น ศูนย์โรงเรียนชานนา เพื่อถ่ายทอดความรู้และกระบวนการทำเกษตรให้กับกลุ่มเกษตรกร

6. ตรวจเยี่ยม พูดคุย เสนอแนะหลักการและประสบการณ์การทำเกษตรให้กับเกษตรกรเป็นราย ๆ ในรายที่ประสบความล้มเหลวจะช่วยค้นหาจุดบกพร่องว่าคืออะไร อธิบายให้เข้าใจจุดบกพร่องนั้นว่าเป็นเพราะอะไร และจะต้องแก้ไขอย่างไรในรุ่นต่อไป

7. มีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมโดยการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่เกิดขึ้น ค้นหาศักยภาพของกลุ่ม และบุคคล ทางทางออกร่วมกันที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต ผลที่ได้จากการพัฒนาคือเกิดกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรและเกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในระดับเครือข่าย เกิดกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างในการศึกษาเรียนรู้ของผู้ที่สนใจ และเกิดศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ ของกลุ่มองค์กรอิสระ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในองค์กรอิสระ พบว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตร เป็นการผสมผสานแนวความคิดทั้งกลุ่มพุทธิกรรม และกลุ่มพุทธิกรรมนิยม โดย ระบบการพัฒนา จะมุ่งเน้นให้เกษตรกรได้รู้จักวิเคราะห์ และร่วมกันแก้ปัญหาด้านการเกษตรที่เกิดขึ้น โดยการจัดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่าย และให้ได้เห็นแบบอย่างของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเกษตรด้านนั้น ๆ กลไกพัฒนา มีทั้งปัจจัยที่เกษตรกรเอง คือ ความรู้ความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์ และปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก เช่น งบประมาณ และส่งสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐ เช่น ทุน และแหล่งทุนที่ให้ภูมิใจนักพัฒนาจากองค์กรเอกชนให้เห็นความสำคัญและตระหนักรถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนวิธีการจะเป็นกระบวนการที่ร่วมกันจากกลุ่ม แนวคิดทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยการเริ่มจากการทำให้เกษตรกรเกิดความสนใจที่จะแก้ไขและเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาด้วยการคิดวิเคราะห์ และเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างกลุ่ม เครือข่าย มีการอภิปรายเสนอแนะความคิดและแนวทางการแก้ปัญหา ตลอดจน เสริมสร้างให้เกษตรกรมีความรู้ความสามารถด้วยการจัดศูนย์การเรียนรู้ ให้เกษตรกรได้ค้นคว้าและศึกษาถึงขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังอาศัยแนวทางของการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา จุดอ่อนที่ทำให้เกิดข้อบกพร่องเพื่อหาทางแก้ไขและป้องกันปัญหาในอนาคต ซึ่งผลที่ได้จะทำให้เกษตรกรเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และมองเห็นแนวทางแก้ปัญหาเป็นได้ชัดเจนขึ้นในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกลุ่มสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์สื่อมวลชน ของจังหวัดน่าน ได้แก่ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ นักจัดรายการ วิทยุ จำนวน 5 คน พบว่า

ระบบการพัฒนา

วัตถุประสงค์ คือ การให้ความรู้ในการทำเกษตรกับเกษตรกร การรับเรื่องร้องทุกข์ การให้แง่คิด ในการทำเกษตร เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร สร้างความรู้ขององค์กรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในเรื่องเกษตร

กลไก งบประมาณ ความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากราชการ แหล่งความรู้หรือข้อมูลสนับสนุน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทีมงานที่จะช่วยรวมรวมข้อมูล

กระบวนการพัฒนา

1. จัดเวทีเสวนาแก่กลุ่มคนที่ทำงานเพื่อกำหนดรูปแบบรายการ ประเด็นเนื้อหา ผู้ร่วมรายการ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการประเมินผลสปดาห์ละ 1 ครั้ง
2. จัดหาข้อมูลโดยอาศัยแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ โดยอาศัยทีมงานเก็บข้อมูลและประสานงานกับเครือข่ายและองค์กรเอกชนเพื่อเตรียมข้อมูลการจัดรายการและผู้ร่วมรายการ
3. นำเสนอรายการในรูปแบบที่ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป ให้ภาษาง่าย ๆ หรือใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเป็นกันเอง อาจเป็นรายการตอบปัญหา การรับเรื่องราวทุกข์ การบันเทิงสด แทรกความรู้ การสนทนากับผู้มีประสบการณ์ การนำเสนอในปัจจุบันมาพูดคุย เป็นต้น
4. การจัดเวทีพูดคุยเสวนาเรื่องเกษตรกร
5. สัญจรไปนักสถานที่พับปะกับเกษตรกร โดยการจัดเสวนาให้กลมร่วมกับตัวแทนชุมชน
6. ให้เกษตรกรคิดรูปแบบรายการของเขาว่าเองที่ชอบและอยากรับ
7. มีการเชื่อมต่อกับสื่อต่าง ๆ จดหมายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุท้องถิ่น เป็นต้น
8. มีการทำเอกสารเผยแพร่
9. ให้ผู้ฟังร่วมแสดงทัศนะหรือข้อคิดเห็นร่วมในรายการทางโทรศัพท์ หรือจดหมาย หรือไปรษณีย์บัตร มีการติดตามและประเมินการทำเกษตรของเกษตรกรและนำผลเสนอสาขาหรือผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์สื่อมวลชนของจังหวัดน่าน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการเกษตร ในจังหวัดน่าน พบว่า มีรูปแบบการพัฒนา แบบผสมผสาน และมีระบบการพัฒนาที่ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนองานความรู้ การกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความคิดและให้มองเห็นตัวอย่างของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ กลไกพัฒนา ส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนจากภายนอก เช่น งบประมาณ และการให้ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเกษตร กระบวนการพัฒนา ริบิ้นจากสื่อมวลชนจะเป็น ผู้กระตุ้นให้เกษตรกรได้เกิดความตระหนักและสนใจในการพัฒนาด้านการเกษตร โดยวิธีการที่ใช้เป็นการเสนอสิ่งเร้า หรือ ตัวอย่างของความสำเร็จ ให้เกษตรกรได้รับรู้ นอกเหนือนี้ ยังมีการนำเสนอเรื่องที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านการเกษตร เป็นผู้ประสานงาน และคอยสนับสนุนให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ตลอดจน เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร และความรู้ และเผยแพร่คิดต่าง ๆ ไปสู่เกษตรกร ชีวผลที่ได้ ทำให้เกษตรกร ได้รับความรู้ ได้มีเวทีและแนวทางสำหรับแสดงความคิดเห็น เพื่อสนับสนุนความต้องการที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร

การวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของครุภูมิปัญญาไทย

จากการศึกษาชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครุภูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม รุ่นที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 9 คน คือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- นายคำเคือง ภานี ด้านเกษตรกรรม (เกษตรรวมชาติ)
- นายประคง มนต์กระโทก ด้านเกษตรกรรม (เกษตรวิถีพุทธ)
- นายมั่น สามสี ด้านเกษตรกรรม (เกษตรอินทรีย์)
- นายเล็ก ฤดุวงศ์แก้ว ด้านเกษตรกรรม (วิถีเกษตร)
- นายสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์ ด้านเกษตรกรรม (การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม)

ภาคเหนือ

- นายชูศักดิ์ หาดพรหม ด้านเกษตรกรรม (เกษตรผสมผสาน)

ภาคใต้

- นายเดียง คงแก้ว ด้านเกษตรกรรม (เกษตรยั่งยืน)
- นายตีรุธ พาระพัฒน์ ด้านเกษตรกรรม (สวนผสม)

ภาคกลางและภาคตะวันออก

- นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม ด้านเกษตรกรรม (งานเกษตร) พบว่า

- ระบบการพัฒนา

แรงบันดาลใจ จากการศึกษาชีวประวัติในการทำงานเกษตรแบบใหม่ของครุภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรมส่วนมาก พบว่า เกิดจากการประสบความล้มเหลวในการทำเกษตรลักษณะเดิม การเผชิญกับปัญหาการเกษตรที่ลงทุนสูงแต่ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า การสังเกตเห็นว่าความเจริญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ป้าที่เคยอุดมสมบูรณ์เสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว พืชและสัตว์หลายชนิดสูญพันธุ์ไป คุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกรุกรานจนเกือบจะสูญหายไปจากชุมชน จึงได้มีการนำความผิดพลาดในอดีตมาบทบท หาสาเหตุและปัญหา จากนั้นจึงเริ่มศึกษา ธรรมชาติอย่างใกล้ชิดใช้ความรู้ที่ได้จากการทำงานและการศึกษามาเริ่มทดลองทำเกษตรแบบใหม่ ด้วยการปลูกพืชหลายชนิดตามแบบธรรมชาติ โดยไม่มีการใช้สารเคมี ฝึกศึกษาค้นคว้าทดลองเป็นระยะเวลานานจนประสบความสำเร็จ ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชุมชนเพื่อให้ทุกคน

เกิดความตระหนักรถึงรากเหง้าความเป็นมา ของตนเองเพื่อให้ทุกคนร่วมมือในการทำกิจกรรมพื้นฟูป่าไม้ด้วยการปลูกป่า ริเริ่มน้ำแนวคิดระบบเกษตรตามปรับปรุงภูมิป่าในหมู่บ้าน โดยคำนึงถึง การใช้ที่ดินและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ สูงสุดด้วยการปลูกไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ปาล์ม ไม้ไผ่ ทำให้ ผู้คนเกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นการพัฒนาสภาพความเดี่ยวของโกรนให้กลับมา มีความอุดมสมบูรณ์ รูปแบบการทำเกษตรของครูกูมิปัญญาไทยจะมีหลายรูปแบบ คือ แบบวนเกษตร แบบวิถีเกษตร แบบเกษตรผสมผสาน แบบเกษตรอินทรีย์ แบบเกษตรธรรมชาติ แบบเกษตรวิถีพุทธ เป็นต้น

- กลไก การสนับสนุนของครอบครัว เกินทุน
- กระบวนการพัฒนา

ครูกูมิปัญญาไทยแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ของตนเองและการถ่ายทอดความรู้แก่กัน ซึ่ง เป็นลักษณะเด่นของแต่ละคนที่ควรได้ศึกษาเป็นแบบอย่าง ดังนี้

ครูกูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
1. นายคำเคือง ภาษี	จากการศึกษาและสังเกต ธรรมชาติของการเจริญเติบโต ของต้นข้าว ทำให้เกิดความคิด ของการทำเกษตรธรรมชาติ โดยเริ่มทดลองปลูกข้าวตามวิธี ธรรมชาติ ทดลองจนประสบ ความสำเร็จ จึงได้เกษตรธรรม ชาติเต็มพื้นที่	<p>ครูกำเคืองได้สรุปสรุปความรู้ที่ได้ จากการปฏิบัติของตนเองเป็นบทเรียน สำหรับเผยแพร่แก่ผู้อ่อน弱อย่างเป็นระบบ โดยใช้บ้านและแปลงนาของตนเป็น "โรง เรียน ชุมชนอีสาน" สำหรับการถ่ายทอด แนวคิดและความรู้ในเรื่องการทำ เกษตรธรรมชาติให้แก่กลุ่มเกษตรกร นักศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ที่เดิน ทางไปศึกษาดูงานและฝึกงาน</p> <p>วิธีการถ่ายทอดความรู้ ให้วิธีการดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การบรรยาย ● การสาธิต ● การฝึกปฏิบัติในแปลงนา ● การให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้ พกอยู่ที่บ้าน เพื่อเรียนรู้ถึง วิถีชีวิต ในแต่ละวันของ ครูกำเคือง

ครุภัยปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
2. นายประคอง มนต์กระโทก	<p>เริ่มจากการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพทำนา และอาชีพอื่น ๆ อีกหลายอาชีพแล้วประสบความล้มเหลว จึงได้ตั้งความหวังที่จะผลิตอาหารที่กินกับข้าวควบคู่กันกับที่เพื่อนบ้านปลูกข้าว โดยทดลองขุดบ่อ เลี้ยงปลา แต่ประสบปัญหาอุทกภัยน้ำท่วม จึงทำให้เกิดความคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ค้นคว้าทดลองโดยนำความรู้สมัยใหม่มาผสมผสานกับความรู้เดิมแล้วประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงปลา รู้จักสังเกตธรรมชาติว่าพื้นแผ่นดินใดจะสามารถเลี้ยงปลากันอย่างดี จนกระทั่งประสบความสำเร็จ</p>	<p>ครุประคองใช้บ้านของตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน โดยถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจด้วย ความเชื่อว่า "การที่เกษตรกรรมโอกาสได้แลกเปลี่ยนกันบ้าง จะทำให้แนวคิดแตกต่างขึ้น และการที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของเกษตรกร ต้องปรับเปลี่ยนทำความเข้าใจกับแนวคิดของเขาก่อนจึงจะได้ผล"</p> <p>เนื้อหาความรู้ที่ให้คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรผสมผสาน - ความรู้เรื่องดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ - การปลูกจิตสำนึกรักการฟื้นฟูธรรมชาติ ระหว่างคน สถานที่ และสิ่งแวดล้อม - ธรรมาภิบาลการทำงาน - วิธีการถ่ายทอดความรู้ ครุประคองใช้วิธีง่าย ๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> ● การเล่าประสบการณ์การเลี้ยงปลาและการทำเกษตร ● การแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ● การฝึกปฏิบัติ สิ่งที่เน้นเป็นพิเศษ คือ การทำเกษตรวิถีพุทธที่ใช้วิธีการเพิ่งพาตนเองให้มากที่สุด

ครุภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
3. นายมั่น สามสี	<p>เริ่มจากช่วงที่เป็นลูกจ้างร้านขายของชำในกรุงเทพฯ ทำให้ครูมั่นเดิบโตทั้งประสบการณ์ และความคิด และจากการที่เป็นผู้สอนใจไฟร้ายในเรื่องต่าง ๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความคิดดี ๆ ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงที่ชุมชนเพื่อธรรมชาติเข้ามามากด้วยภัยความคิดในการปลูกข้าวปลอดสารเคมีนั้น ทำให้ครูมั่นเป็นหัวเราะคนสำคัญที่เป็นผู้นำให้เกษตรกรทำงานในระบบเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 จนถึงปัจจุบัน</p>	<p>ปัจจุบันมีผู้สอนใจไปศึกษา การทำงาน ระบบเกษตรอินทรีย์ การปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพและปลอดสารพิช โรงสีรักษ์ธรรมชาติที่บ้านสอกขุมบุน วิธีการถ่ายทอดความรู้ ครูมั่น ใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนรักษ์ธรรมชาติ กลุ่มเกษตรกรทำงานบ้านนาไว้ และผู้สนใจหลายลักษณะ เช่น - การบรรยาย - การนำชม - การสาธิต - การให้คำปรึกษา - การฝึกปฏิบัติ</p>

ครุภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
4. นายเล็ก ฤกุดวงศ์แก้ว	<p>เริ่มจากการสังเกตเห็นว่า ความเจริญทำให้หมู่บ้านบังเกิด ความเสื่อมโทรมตั้งแต่ด้านสภาพ แวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ครูเล็กจึงต้องการพลิกฟื้นหมู่บ้าน บัวใหม่ จากการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักวิชาการทำให้เห็นแนวทาง ในการทำป่าเสื่อมโทรมให้เป็นป่า สมบูรณ์ ครูเล็กได้ไปศึกษาการ เพาะขยาย ซึ่งเป็นอาหารยอดนิยมของชาวบ้านจากอาจารย์ ปรีชาชีงอยู่ที่ อ.วาริชภูมิ เมื่อได้ ความรู้กลับมาจึงเริ่มกับเพื่อนลง มือเพาะปลูกขยาย และแจกให้ ชาวบ้านไปทดลองปลูก ปรากฏว่า ขยายที่เพาะได้กล้ายเป็นพืชสร้างรายได้ ทำให้ชาวบ้านเห็นแบบอย่างและเริ่มเห็นความสำคัญของ พันธุ์พืชดังเดิม ครูเล็กจึงได้ผลักดันให้เกิดกลุ่มพันธุ์พืชพื้นบ้านขึ้น เพื่อสืบคันพันธุ์พืชพื้นบ้านและ การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ต่อมาได้ตั้งชื่อกลุ่มใหม่เป็น "ศูนย์อินแบง"</p>	<p>การเกิดศูนย์อินแบง ทำให้เกิดกิจกรรมการฟื้นฟูป่าไม้ร่วมกันของชุมชน ซึ่งเป็นทั้งการปลูกป่าและปลูกจิตสำนึกของชาวบ้านไปพร้อม ๆ กับ ศูนย์อินแบง เป็นต้นဓารณ์ความคิดในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดกลุ่มย่อย ๆ ใน การพลิกฟื้นสิ่งดีงามในอดีต เช่น กลุ่มเด็กอัจฉิณ์ ซึ่ง กิจกรรมที่เด่นของกลุ่มคือ การเรียนรู้ การเดินป่า การศึกษาพันธุ์พืชพื้นบ้าน การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชมาเพาะเพื่อหารายได้ให้แก่ครอบครัว วิธีการถ่ายทอดความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การนำชุมชนเกษตร - การสาธิตเพาะพันธุ์ไม้พื้นบ้านในแปลงของกลุ่มอินแบง - ให้การอบรมแก่สมาชิก เครือข่ายงานเกษตรในจังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ และจังหวัดอุตรธานี - เดินทางไปเป็นวิทยากรในจังหวัดต่าง ๆ

ครุภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
5. นายสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์	<p>เริ่มน้ำแนวคิด "ระบบวนเกษตร" คือ ระบบการใช้ที่ดิน และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นแนวคิดในการใช้พื้นที่ของตนเอง และครูได้ทดลองทำกิจกรรมอุดหนากรุณานาดด้วยมือขึ้นจากผลผลิตทางด้านการเกษตรที่เหลือคือ การเพาะปลูก การแปรปูนปี้เมล็ด มีการค้นคิดทดลองไม่ขึ้นเพื่อใช้อบไม้ยุคโบราณปัตตส์ด้วยตนเอง คิดค้น และทดลองอบจนกระหังเรียนรู้ถึงระยะเวลาและอุณหภูมิที่เหมาะสมในการอบ เนื้อไม้จันสามารถนำมาสร้างที่อยู่อาศัยของตนเองได้ นอกจากจะนำส่วนที่เผาด้วยตนเองมาใช้เป็นพลังงานในการปุงอาหารแล้ว ยังสามารถส่งขายต่างประเทศได้ ครูได้ซักซ้อมชาวบ้านที่สนใจมาเรียนรู้เรื่องการเผาถ่านไว้ใช้ในบ้าน สรุณที่เกินนำมาสมบบกันเพื่อส่งออก ทำรายได้ให้ครอบครัวอีกด้วย หนึ่ง</p>	<p>จัดทำโครงการ "บ้านเรียนในป่าในกฎ" เพื่อให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชน และผู้ที่สนใจเข้าไป เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - วนเกษตร - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ - การจัดการและการใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสม - การผลิตและการแปรปูนผลผลิตการเกษตร วิธีการถ่ายทอดความรู้ <ol style="list-style-type: none"> 1. ได้จัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ใน 3 ลักษณะคือ <ul style="list-style-type: none"> - บรรยายในพื้นที่ - บรรยายและอภิปรายในการสัมมนา - ถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ 2. การให้คำปรึกษา 3. การฝึกปฏิบัติ 4. การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ครุภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
6. นายคูณศักดิ์ หาดพรหม	<p>จากการฝึกหัดกับปัญหาการเกษตรที่ลงทุนสูง แต่ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ทำให้เกิดแนวคิดการทำเกษตรแบบพื้นที่ พาดานเองหรือเกษตรผสมผสาน ขึ้น โดยการศึกษาด้วยตนเอง ด้วยการอ่านหนังสือต่าง ๆ และพูดคุยปรึกษาเจ้าหน้าที่เกษตรกรในจังหวัด ประกอบกับกลุ่มอัมมังเมืองน่านได้เข้ามาให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านวิชาการ คูณศักดิ์จึงได้ทำการทดลองทำเกษตรผสมผสานบนเนื้อที่ดินของตนเอง และลดการใช้น้ำ ยางจากเมล็ด และสารเคมี ต่าง ๆ ผลการทำเกษตรแบบนี้ทำให้ครอบครัวมีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี มีพืชผักบริโภคอย่างพอเพียงและปลอดภัย จากสารพิษ ทำให้สุขภาพอนามัยของคนในครอบครัวสมบูรณ์ไม่มีโรคภัย นอกจากนี้ยังส่งผลทางอ้อมคือเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าให้มีความสมบูรณ์</p>	<p>ตั้ง “บ้านแสงเทียน” เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และเผยแพร่แนวคิดการทำเกษตร โดยมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ ช่วงบ้านมาเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นคูณศักดิ์ยังได้พัฒนาช่วงบ้านที่มารับการฝึกอบรมที่ มีศักยภาพให้เป็นวิทยากรที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ช่วงบ้านคนอื่นเพิ่มมากขึ้นด้วย</p>

ครุภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
7. นายเคียง คงแก้ว	<p>เกิดการซึมซับและเกิดกระบวนการเรียนรู้เทคโนโลยี และรูปแบบการทำสวนชุมชน (คือการปลูกไม้ผลนา ๆ ชนิด รวมไว้ในแปลงเดียวกัน) และ สวนแบบธรรมชาติมาโดย ตลอด จากการถ่ายทอดวิถีชีวิต และเทคนิคในเรื่องเกษตร กรรมจากพ่อแม่และชุมชน นอก จากฝึกปฏิบัติกับครอบครัวแล้ว ยังเป็นผู้สอนใจศึกษาหาความรู้ ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือ พิมพ์ "กสิกรรม" การสอบถาม กสิกรรมอำเภอ การสมัครเป็น ลูกจ้างเพื่อหาความรู้และ ปฏิบัติจริงตามฟาร์มต่าง ๆ เพื่อ มาประกอบอาชีพทางการ เกษตรก็ได้ใช้สวนของตนเอง เป็นห้องปฏิบัติการและห้อง ทดลองชีววิทยา ทดลองจน ประสบความสำเร็จในการทำ เกษตรยังยืน โดยไม่เบียดเบี้ยน ธรรมชาติ</p>	<p>จัดตั้ง "มหาวิทยาลัย หมู่บ้านสวนคงแก้ว" เป็นแหล่ง เรียนรู้ของผู้สนใจ โดยครุเคียงมี การถ่ายทอดหลายลักษณะคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> การเป็นวิทยากรรับ^{เชิญ} และการให้ผู้สนใจมา^{ศึกษาดูงานที่สวน} การถ่ายทอดผ่านการ^{ปฏิบัติให้แก่ชาวบ้านในชุมชน}เดียวกัน มีหลักสูตรอบรมให้^{ชาวบ้านในเครือข่ายต่าง ๆ} สาธิตและทำเป็น^{ตัวอย่าง} ใช้สื่อ^{ผู้ที่มาเยี่ยมชมสวน จะได้ เรียนรู้วิธีการจัดการซึ่งจะเน้น^{ในเรื่องการแปรรูป}}

ครุภภิญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
8. นายตรีอุธ พาระพัฒน์	<p>ได้รับการอบรมบ่มเพาะแนวคิดและวิธีการทำเกษตรจากปู่ เมื่อเริ่มทำเกษตรในปีนั้น ดินของตนเองได้ความรู้ได้รับสั่งสมจากบรรพบุรุษมาใช้คือเรื่องการทำเกษตรปลูกที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และความรู้ที่คิดค้นขึ้นใหม่มาทดลองปลูกพืชสวนหลักหลายชนิดประสบความสำเร็จในเรื่องการทำสวนสมรรถนะเป็นแหล่งสร้างรายได้และช่วยป้องกันอุทกภัยที่จะเกิดขึ้น</p>	<p>ครูตรีอุธมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปหลายรูปแบบคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> เป็นวิทยากร ถ่ายทอดผ่านกลุ่มและเครือข่าย ถ่ายทอดผ่านการทำางานร่วมกันซึ่งเป็นวิธีการทำางานที่เป็นธรรมชาติ ผู้เรียนได้รู้ได้เห็นได้ฝึกปฏิบัติ และทดลองเชิงประจักษ์ <p>นอกจากนั้น ได้เผยแพร่แนวคิดการเรียนรู้และการถ่ายทอดการนำอาชีพสวนสมรรถนะของชุมชนคือร่วงออกศูนย์ชุมชนและนอกประเทศ โดยการนำเสนอผลงานในที่ประชุมต่าง ๆ</p>

ครุภูมิปัญญาไทย	ลักษณะเด่น	
	การเรียนรู้ของตนเอง	การถ่ายทอดความรู้
9. นายวินัย เข็มเฉลิม	<p>เริ่มจากการประสบความล้มเหลวในการประกบอาชีพเกษตรกรรมหลักครั้ง จึงได้นั่นกลับมาศึกษาและทบทวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงได้เริ่มทดลองทำเกษตรกรรมแผนใหม่ในระยะแรก เป็นการลองผิดลองถูก เมื่อทดลองทำนาลายครั้งทำให้ได้ความรู้ว่า กระบวนการการคิดเป็นสิ่งสำคัญมาก กว่าองค์ความรู้ ท่านจึงสรุปความรู้ของตนเองในเชิงความคิดด้านปรัชญาไว้ว่า “ความรู้ของท่านได้จากความรู้อีกคิดและคิดอย่างรอบคอบมากกว่าเป็นความรู้ที่ได้จากการแสวงหา</p> <p>การเรียนรู้ของท่านเป็นการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตรง ใช้ความล้มเหลวของตัวเองเป็นตัวตั้งในการค้นหาความรู้ใหม่ เมื่อพบริธิการทำเกษตรแบบวนเกษตรก็ได้ทดลองจนได้ข้อสรุปชัดเจนว่า วนเกษตรสามารถแก้ไขปัญหาเกษตรกรได้</p>	<p>ท่านได้เผยแพร่แนวคิดในเรื่องวนเกษตรแก่ผู้สนใจทั่วไป โดยใช้วิธีการถ่ายทอด 5 รูปแบบ</p> <ol style="list-style-type: none"> การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การบรรยายและแสดงความคิด การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนหนังสือเผยแพร่แนวคิดเรื่องวนเกษตร <p>เนื้อหาความรู้ที่ถ่ายทอดเน้นเรื่องการจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนเพื่อห้ามการถ่ายทอดคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> สวนวนเกษตร ห้องหนังสือ ลานค้าဝิมทางชุมชน เป็นเวทีการเรียนรู้เรื่องการค้าขายและการเปลี่ยนผู วนเกษตร แปลต์รายา ค่ายเยาวชน

ผลการวิเคราะห์ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย

จากการวิเคราะห์ ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เป็นรูปแบบการผสมผสานของปรัชญาลัทธิ ต่างๆ โดยเฉพาะปรัชญาลัทธิอัคคิภานินิยม ซึ่งเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงก็คือ สิ่งที่มีอยู่จริงเท่านั้นและ สิ่งที่มีอยู่จริงก็คือมนุษย์และเสรีภาพ ดังนั้นลัทธินี้จึงเน้นความสำคัญของมนุษย์และเสรีภาพกล่าว คือ มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ตลอดจนความรับผิดชอบของแต่ละคนในการที่จะกำหนด ชะตาชีวิตของตนเองเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะมีแรงบันดาลใจ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเสมอ นอกจากนี้ยังผสมผสานความเชื่อตามปรัชญาลัทธิวัตถุนิยม ที่ คิดว่าความจริงตามลัทธินี้คือสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏให้เห็นตามสภาพธรรมชาตินั้นเป็นจริงในตัวของ มันเอง การค้นหาความรู้จึงอาศัยการฝึกสังเกตอย่างมีระบบเกี่ยวกับโลกความจริงแล้วนำข้อเท็จจริง ต่างๆ มาจัดสร้างเป็นระบบความรู้ขึ้นมา ตลอดจนต้องอาศัยปัญญา และความคิดในการ รับรู้ความจริง มีการต่อตระหนักรู้ความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานความเชื่อของปรัชญา ลัทธินิยม รวมทั้งต้องอาศัยประสบการณ์เป็นรากฐานของความจริงและความรู้ตามปรัชญาลัทธิประสบการณ์ นิยม กลไกการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคือ ปัจจัยส่วน บุคคล ที่เป็นความต้องการ ความสนใจ ในอันที่จะดำเนินการเพื่อสนับสนุนความต้องการของตนเอง เพื่อการมีชีวิตอยู่รอดอย่างมีคุณภาพในสังคม นอกจากนี้ก็อาศัยปัจจัยเกื้อหนุนภายนอกเป็นกำลัง ผลักดัน เช่นเงินทุน วิทยาการความรู้จากผู้รู้ที่ตนไปศึกษา เป็นต้น ส่วนกระบวนการพัฒนา เป็นรูป แบบการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้หลายๆ อย่างโดยเฉพาะกลุ่มนุษยนิยมที่ถือเป็นจุด เริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา เพราแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเกิดความ มานะ อุดสานะ ตลอดจนเกิดความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาตนเอง ด้วยกำลังความสามารถ สดิปัญญา และ ความคิดสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ เพื่อ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานอาชีพของตนให้เห็นผลดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในกลุ่มพุทธนิยมและพุทธิกรรมนิยม ซึ่งผลที่ได้ จะทำให้เกษตรกรสามารถ ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร จากรายงานการวิจัย แนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร ในการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกร ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ สงขลา ร้อยเอ็ด ยโสธร และชัยภูมิ จำนวน 11 คน ซึ่งทำการเกษตรแบบยั่งยืนใน 5 รูปแบบคือ วนเกษตร เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ และเกษตรธรรมชาติ พบผลที่แตกต่างกันในกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาจะว่าเกษตรกรในแต่ละรูปแบบการผลิต ดังนี้

วนเกษตร เป็นระบบการใช้ที่ดินเพื่อดำรงกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ระหว่างต้นไม้ในพื้นที่ป่าหรือไม้ยืนต้นที่ปลูกขึ้น โดยที่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์จะต้องมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลกับระบบนิเวศป่าไม้ในท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

- มีกระบวนการในการเปลี่ยนผ่านที่ชัดเจน คือ เปลี่ยนจากป่าเป็นที่ทำกิน และเป็นเกษตรเชิงพาณิชย์ และสุดท้ายเป็นวนเกษตร

- มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ดี โดยใช้ป่าเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ แล้วนำมาปรับใช้ในฟาร์มของตน และเผยแพร่สู่เพื่อนบ้าน

- มีการสร้างเครือข่ายในระดับหมู่บ้าน ระดับประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และมีการวางแผนในการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างชัดเจน

- กลุ่มมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่ โดยการพาเยาวชนเดินป่าเพื่อเรียนรู้จากป่า และการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้มีโอกาสเรียนรู้ทางด้านสมุนไพร

- ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

เกษตรผสมผสาน เป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและหรือมีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิด จะต้องสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายใต้ในรีบนา เช่น ดิน น้ำ แสงแดด อย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการในการเรียนรู้ดังนี้

- มีกระบวนการในการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มหลังจากที่ไปดูงานมา
- มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ดีและชัดเจน และกล้าที่จะทำการผลิตสิ่งใหม่ ๆ
- มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งในระดับหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด
- มีการวางแผนเพื่อจัดการทางด้านการตลาดให้กับผลผลิต
- มีการสืบทอดการทำกิจกรรมของคนรุ่นใหม่ภายใต้ครอบครัว

- ได้รับการสนับสนุนจากวัสดุ และองค์กรพัฒนาเอกชน

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นระบบเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นาเพื่อสร้างผลผลิตอาหารที่พอเพียงและเพื่อการผลิตที่หลากหลาย สำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือนเกษตรกร ตลอดจนเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนและขาดแคลนทรัพยากรให้บรรเทาลง จนกระทั่งพัฒนาถึงขั้นที่เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการในการเรียนรู้ดังนี้

- มีกระบวนการในการเรียนรู้ที่ดี
- มีการจัดการน้ำที่ดี มีการจัดการน้ำจากกระบวนการบ่อในถังเติมบ่อเล็ก
- มีการผลิตที่สอดคล้องกับตลาด
- ได้รับการสนับสนุนจากวัสดุ

เกษตรอินทรีย์ เป็นการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยในสุขภาพใช้หากพืช มูลส์ตอร์ การปลูกพืชหมุนเวียน แร่ธาตุตามธรรมชาติในการปรับปรุงดิน ผสมผสานกับการทำจัดศักดิ์สูติโดยชีววิธีหรือสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติช่วยในการควบคุมและทำลายศักดิ์สูติ ซึ่งเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการในการเรียนรู้ดังนี้

- มีการเรียนรู้ที่ดีมาก โดยพยายามที่จะปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม มีการทำกิจกรรมทั้งแปลงไกด์พวนและแปลงที่ไม่มีการทำไกด์พวน
- มีการนำกิจกรรมเกษตรธรรมชาติเข้าไปสอนภายในโรงเรียน

และได้มีการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อศึกษากรอบแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดนโยบายด้านคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาเกษตรยังยืนยาวเป็นเช่นไร ซึ่งได้ผลลัพธ์จากการประชุมกลุ่มย่อยคือ มีแนวคิดสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่กลับเข้าสู่วิถีการผลิตที่ยังยืนแบบเดิม เพราะเป็นรากฐานวัฒนธรรมเดิมของสังคมเกษตรไทย ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมวิถีการผลิตและวัฒนธรรมทางสังคมให้สอดคล้องเป็นวิถีทางการผลิตที่ยังยืนในชุมชน ที่มีความมั่นคง ความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ขยายเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ครอบครัวต้องมีความเข้าใจและยอมรับในการทำเกษตรของคนในครอบครัว ลบค่านิยมเดิมในการประกอบอาชีพของบุตรหลานที่ต้องการให้บุตรหลานเรียนสูง ๆ แล้วทำงานที่มีหน้าตามากกว่าเกษตรกร เมื่อสถาบันครอบครัวให้การสนับสนุนและทำการปลูกผักแนวคิดเกี่ยวกับการเกษตรให้กับสมาชิกในครอบครัวแล้วไม่เพียงเท่านั้นชุมชนยังต้องให้การสนับสนุนและร่วมมือกับกลุ่มเยาวชนในการทำเกษตร นอกจากการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนแล้วยังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐด้วย

สิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่มเยาวชนหันกลับมาสู่ภาคเกษตรคือการศึกษา ซึ่งได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบคือ การศึกษาในระบบคือการศึกษาในสถาบันการศึกษา และการศึกษาในระบบ

คือ การศึกษานอกสถานบันการศึกษา ในปัจจุบันการศึกษาอีกประยุกต์ของการทำเกษตรยังยืนน้อย ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรเดิมจึงต้องให้การศึกษาแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยเริ่มต้นจากการให้ความรู้ในครอบครัว การสนับสนุนและการถ่ายทอดความคิดจากคนรุ่นก่อนในชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มเด็ก อายุต้น ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้เยาวชนต้องให้ความสำคัญแก่ความคิดของกลุ่มเยาวชน เช่น หลังจากมีการสอนปลูกผักแล้วก็ปล่อยให้ทางกลุ่มเยาวชนทำการปลูก ดูแล เก็บเกี่ยว และเก็บรายได้เข้าไปบริหารกันในกลุ่มของตน เป็นต้น สิ่งที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรโดยการศึกษานอกระบบนี้ก็คือ การร่วมมือกันของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานของรัฐบาล

การศึกษาอกรอบอย่างเดียวไม่เพียงพอ ตั้งนั้นจึงควรผลักดันการศึกษาอกรอบให้เข้าสู่การศึกษาในระบบ เพื่อสนับสนุนการเกษตรยั่งยืน โดยอาจมีแนวทางคือ เรียนรู้ในทุ่มชนมาเป็นครูของทุ่มชนในโรงเรียน จัดทำหลักสูตรเกษตรยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นหลักสูตรการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพทั่วไปของชุมชน จัดการศึกษาให้มีลักษณะบูรณาการสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งรอบ ๆ ตัว เช่น ให้การเกษตรเป็นตัวนำในการศึกษา ต้นไม้ 1 ต้นก็สามารถนำสู่การเรียนรู้ได้หลาย ๆ วิชาทั้งภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ชีววิทยา เป็นต้น

นอกจากการศึกษาแล้ว สื่อต่าง ๆ ก็มีบทบาทต่อการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเกษตรรย়ย়นได้ ดังนั้นรัฐบาลควรมีการสนับสนุนให้มีการใช้สื่อเพื่อสนับสนุนเกษตรรย়ย়น และพิจารณาความเหมาะสมของสื่อที่อาจให้ผลในเบลนหรือสร้างแรงจูงใจที่ไม่ถูกต้องกับแนวทางของเกษตรรย়ย়น ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเกษตรรย়ย়นในแนวทางที่ดีไป

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรการเกษตร

จากหนังสือเกษตรกรคนเก่ง เล่ม 2 เล่ม 3 หนังสือ 20 ประสบการณ์เกษตรผสมผสานภาคเหนือ หนังสือข้อมูลอาชีพด้านการเกษตรและการแปรรูปผลิตทางการเกษตร หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เอกสารประจำติ่งของวิทยากร ถกส. •

ผลการศึกษาประจำติ่งและผลงานของเกษตรกรจากเอกสารดังกล่าวข้างต้น พบว่า

ระบบการพัฒนา

แรงบันดาลใจ จากการศึกษาประจำติ่งเกษตรกรที่ทำการเกษตรจนได้รับการยกย่องว่าเป็นเกษตรกรคนเก่ง หรือเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในงานอาชีพ พนว่าเกิดจากปัญหาหนึ่งสินจากทำการทำการเกษตรครบเดิม เช่น การทำเกษตรกรรมเคมี การทำไร่ข้าวโพด เป็นต้น ต้องการสร้างฐานะตนเอง ต้องการแก้ปัญหาความยากจนโดยการปรับปรุงระบบเกษตรของครอบครัวให้เป็นเกษตรทางเลือกต่อสู้กับกระแสสังคมที่จะเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรม ต้องการแก้ปัญหาการทำเกษตรของชาวบ้านโดยการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจ ด้านวัตถุไปพร้อม ๆ กัน และพัฒนาแนวคิดซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาระยะยาว ต้องการนำพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืช ใหม่ ๆ มาทดลองปลูก ต้องการทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ต้องการหาทางเลือกที่ดีกว่าการเป็นลูกจ้างในงานอาชีพอื่น ๆ ศึกษาว่าสินค้าเกษตรอะไรไม่มีปัญหาในเรื่องตลาดและขายได้ราคายี เมื่อศึกษาพบแล้ว จึงตัดสินใจทำ

กลไก การสนับสนุนของครอบครัว การลดภาระหนี้สิน การได้รับความรู้ การให้คำแนะนำ นำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้มีประสบการณ์ในการทำเกษตร

กระบวนการพัฒนา

1. เข้าร่วมฝึกอบรมในสถาบัน โครงการศูนย์ฝึกอบรม และชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการเกษตร เช่น โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกจังหวัดพะเยา โครงการปฏิรูปการเกษตร และพัฒนาชนบทจังหวัดพิจิตร โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน สถาบันแมคเคม จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ฝึกอบรมบางกุ้ง จังหวัดอุทัยธานี ชุมชนผู้ผลิตผักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งโครงการหรือหน่วยงานเหล่านี้จะมีผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย มากให้คำแนะนำ สาธิต หรือพาไปดูงาน และให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติ

2. ศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร ตำรา ที่วี หนังสือพิมพ์ หรือสังเกตการทำของผู้ประสบความสำเร็จ บางครั้งใช้วิธีลองผิดลองถูก เดินทางไปดูงานตามที่ต่าง ๆ ด้วยตนเอง และหาพันธุ์ไม้มาปลูก หรือหาพันธุ์สัตว์แปลง ๆ มาเลี้ยง พยายามคิดค้นสูตรอาหารสัตว์เพื่อลดต้นทุนการผลิต ขอคำแนะนำจากเพื่อน ๆ รวมรวมข้อแนะนำจากเพื่อน ๆ รวมรวมข้อแนะนำมาปฏิบัติจนได้ผล

3. ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำทางการเกษตรในชุมชน เพื่อน ๆ ในกลุ่มเครือข่าย มาสอนวิธีขยายพันธุ์
4. ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันทางการเกษตรให้พันธุ์พืชมาปลูกและมาตรฐานตามผล ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ
5. มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มชุมชนเดียวกัน
6. รวมกลุ่มตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินและปัญหาขาดเงินทุน

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรรุ่นใหม่

เป็นการให้ความรู้กับนักเรียนและชาวบ้านทั่วไปปัจจุบันที่ประสบความสำเร็จหลายท่านได้จัดทำโครงการให้ความรู้ เช่น โครงการของนายผ่อง เกตพิมูลย์ เกษตรกรจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเกษตรผสมผสานทฤษฎีใหม่และเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเหมาะสมแก่การเรียนรู้ขยายพันธุ์ โดยมีงานที่ทำดังนี้

1. โครงการถ่ายทอดความรู้การเกษตรแก่นักเรียน โดยให้ส่วนและโรงเรียนเป็นที่ฝึกรุ่นละ 50 คน ปีละ 32 รุ่น โดยมีการเรียนและฝึกปฏิบัติทุกวันเสาร์ เวลา 9.00 – 14.00 น. นักเรียนทุกคนได้รับการถ่ายทอดความรู้ การตัด การเพาะชำ และการเกษตรกับลิงแวดล้อม เพื่อให้เด็กได้รับการปลูกฝังจนเป็นนิสัย และได้รายได้

2. จัดตั้งศูนย์ประสานงานกับโรงเรียนการเกษตรทางอากาศ โดยทำรายการขออากาศขยายความรู้ทางการเกษตรให้ชาวบ้านทั่วไป

3. เป็นสมาชิกโครงการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนเพื่อสุขภาพดีของ UNICEF เป็นผู้นำทำกิจกรรม วิทยากร และนักพัฒนา

หลักการทำการเกษตรของท่านคือ จัดวางแผนการทำเกษตรเป็น 3 ช่วงคือ

1. ช่วงสั้น ปลูกพืชผักสวนครัว เก็บกินได้ และขายก่อนได้รายได้เป็นรายวัน
2. ช่วงที่ 2 ปลูกพืชระยะกลาง คือให้ผลไม้เข้ามือ เช่น กล้วย มะละกอ ฝรั่ง
3. ช่วงที่ 3 เป็นผลไม้ต่าง ๆ ที่อายุยืนยาว เพื่อการเก็บผลในระยะยาวมีรายได้ตลอด

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**
จากการศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านปศุสัตว์ จาก เอกสาร กอง
แผนงาน กรมปศุสัตว์ จำนวน 32 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการ
พัฒนาเกษตรกรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

พระราชดำริในการดำเนินงาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงพระราชนิเวศน์แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ
การพัฒนาบุคคล ความต้องห้าม ว่า " การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม
โดยการเสริมสร้างสิ่งที่ราชภูมิในชนบท ขาดแคลนและต้องการ คือ ความรู้ในการทำนาหิน
ด้วยการทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยให้ราชภูมิภูมิภาคและชนบท มีโอกาส ได้รู้
ได้เห็นได้สัมผัสด้วยตัวเองของความสำเร็จต่างๆในการทำเกษตรและอาชีพ และสามารถนำไปปฏิบัติ
ได้เองให้ได้ผลอย่างจริงจัง "

กลไกการพัฒนา

มีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานเป็นผู้รับสนองพระราชดำริ ด้วยการทำงานประสานกัน
มีการตั้งงบประมาณดำเนินการ รวมทั้งจัดหน่วยงานมาแนะนำความรู้แก่เกษตรกร มีการใช้
อุปกรณ์ เครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินงาน

กระบวนการพัฒนาเกษตรกรของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจาก

- สร้างศูนย์ สาธิ เพื่อให้เกษตรกรเห็นตัวอย่างของความสำเร็จ และเปิดให้เกษตรกรผู้
สนใจเข้ามาศึกษาค้นคว้าหาความรู้
- เมื่อเกษตรกรมีความสนใจแล้วจึงจัดการฝึกอบรมความรู้ให้กับเกษตรกร ด้วยวิธีการ
สาธิตขั้นตอนต่างๆ
- ดำเนินการให้เกษตรกรเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง พร้อมทั้งส่งเสริม สร้างนิยมต่างๆ โดยเจาะ
จาะให้เกษตรกรนำไปใช้

ผลการวิเคราะห์โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการสรุประบบ กลไกและกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของกองการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น จะเห็นว่า โครงการมีรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรที่ผสมผสานแนวคิดของการเรียนรู้หลากหลายแนวคิดเข้าไว้ด้วยกัน โดยหากพิจารณาจาก ระบบการพัฒนา ที่เป็นพระราชดำริของพระองค์ท่านนั้น จะเห็นว่าพระองค์ท่าน ใช้รูปแบบการผสมผสานที่เน้นทั้งปรัชญาอัตลักษณะนิยม ซึ่งเน้นที่ตัวเกษตรกรมีความสนใจ ฝรั่งแล้วเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง และเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ ให้เกิดทักษะและความชำนาญ ตามปรัชญาประสบการณ์นิยม ส่วนกลไกของการพัฒนา มีลักษณะของการได้รับปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก เช่น จากหน่วยงานของราชการ ในเรื่องงบประมาณสนับสนุน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยสนับสนุนภายในของตัวบุคคลก็ได้แก่ความสนใจความต้องการที่จะทำอาชีพเกษตร สำหรับกระบวนการพัฒนา จะเห็นว่าพระองค์ท่าน ใช้รูปแบบการผสมผสานที่เน้นทั้ง วิธีการ พัฒนาระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของกลุ่มพุทธิกรรมนิยม ที่เสนอแนวทางพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคล ด้วยการจัดสิ่งเร้าหรือตัวแบบ เพื่อทำให้บุคคลสนใจและกระทำ พุทธิกรรมตามตัวแบบนั้น ซึ่งจะเห็นจากข้อความในพระราชดำริที่ว่า “โดยให้ราษฎรในภูมิภาค และชนบท มีโอกาส ได้รู้ ได้เห็น ได้สัมผัส ตัวอย่าง ของความสำเร็จต่างๆในการทำเกษตรและอาชีพและสามารถนำไปปฏิบัติได้เองให้ได้ผลอย่างจริงจัง” นอกจากนี้กระบวนการพัฒนานั้นสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ พิจารณาที่จุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา และ วิธีการพัฒนา จากผลสรุปกระบวนการพัฒนานั้น ในส่วนของจุดเริ่มต้นน่าจะมาจาก ความสนใจของเกษตรกร ที่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือทำการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ จึงสนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้จากศูนย์สาธิตที่โครงการจัดทำขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพุทธนิยม ส่วนวิธีการพัฒนา เป็นวิธีการที่โครงการจัดขึ้น โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทั้งที่เป็นตามแนวคิดพุทธิกรรมนิยม และแนวคิดพุทธนิยม ด้วยการจัดทำสิ่งเร้าใจและจัดทำตัวแบบของการประกอบอาชีพที่ประสบความสำเร็จ ด้วยการจัดตั้งศูนย์สาธิตเพื่อทำการศึกษาด้วยหลักวิชาการ รวมถึงการสาธิตขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆของภาคการเกษตร และเมื่อเกษตรกรสนใจที่จะทำ และต้องการความรู้ก็จะจัดการอบรมให้ความ รวมทั้ง มีการสนับสนุนให้เกษตรกรลงมือปฏิบัติจริงในสิ่งที่ตนเองสนใจ ตามที่ศูนย์สาธิตได้ทำการฝึกอบรมให้ ซึ่งวิธีการในขั้นนี้อาจเรียกได้ว่าการเรียนรู้เกิดจากเกษตรกรเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้กระทำ มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เกษตรกรจะต้องลงมือปฏิบัติเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในลักษณะของ Learning by Doing ซึ่งผลที่ได้จากการพัฒนาเกษตรกรด้วยวิธีนี้ จะทำให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และคาดหวังว่าเกษตรกรจะพัฒนาตนเองไปสู่การคิดเป็นและการแก้ปัญหาเป็นในที่สุด

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ กรมการศึกษาอุ่นเรียน**

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการจัดการศึกษาของกรมการศึกษาอุ่นเรียน จำนวนทั้งสิ้น 284 เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาใน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ พุทธศักราช 2533 กลุ่มรายวิชาอาชีพเกษตร จำนวน 195 รายวิชา

2. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพพุทธศักราช 2533 กลุ่มรายวิชาอาชีพแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 73 รายวิชา

3. หลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์การศึกษาอุ่นเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง จำนวน 19 รายวิชา

สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

การศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ พุทธศักราช 2533 นี้ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาประชาชนให้เรียนรู้ วิธีศึกษานานาความรู้ มองเห็นช่องทางประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานอาชีพ ลงมือประกอบอาชีพ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพ ทั้งในระหว่างการเรียน และหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว ด้วยใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลมาผสมผสานให้กลมกลืนกับกระบวนการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจัดเป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ของประชาชนในทุกชน ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จุดประสงค์ของวิชาทักษะอาชีพ : ต้องการให้ผู้เรียน

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะของช่างและธรรมชาติของอาชีพที่เลือกเรียน
2. มีประสบการณ์ และทักษะในอาชีพพอเพียงกับกำหนดไปประกอบอาชีพ
3. มีความสามารถในการคิดค้น สร้างสรรค์ และประยุกต์ใช้เครื่องมือ ความรู้ เทคนิค วิทยาการมาใช้ในการพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. มีลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม

จุดประสงค์ กลุ่มรายวิชา อาชีพเกษตร และอาชีพแปรรูปผลิตทางการเกษตร : ต้องการให้ผู้เรียน

- สามารถศึกษา วิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาการวางแผนกิจกรรม และการงานประสบการณ์ใน การประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก
- สามารถแสดงน้ำประดับการณ์ ความรู้ ทักษะ เพื่อการประกอบอาชีพเกษตรด้วยตนเอง หรือกลุ่ม
- ดำเนินการประกอบอาชีพการเกษตรอย่างครบกระบวนการเพื่อให้เกิดรายได้ระหว่าง เรียนหรือมีอาชีพหรือพัฒนาอาชีพ
- มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ โดยแสดงออกด้านความรับผิดชอบ ขยัน ประยัต ซื่อสัตย์ และ อดทน

คำอธิบายรายวิชา อาชีพเกษตร

มุ่งเน้น การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ใน การประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับ การเกษตร ซึ่งได้แก่ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ธุรกิจ – การ เกษตร ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพและอื่นๆที่เหมาะสมกับสภาพ ท้องถิ่น

คำอธิบายรายวิชา อาชีพแปรรูป ผลิตทางการเกษตร

มุ่งเน้น การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ใน การประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตทางการเกษตร โดยวิธีต่างๆ เช่นการทำแห้ง การ หมักดอง การซีอัมและกวน การประกอบอาหารสำเร็จ และอื่นๆที่เหมาะสมกับสภาพผลิต ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

ขุนศ่าสตร์ของการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์การ ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตภาคกลาง

“ ความมีการจัดฝึกอบรมวิชาอาชีพ โดย มีกระบวนการแนะนำ การทัศนศึกษา การนิวัติยากร ไปสอนในหมู่บ้าน การนำผู้เรียนไปเรียนในสถานประกอบการทั้งภาคทุษฎีและภาคปฏิบัติ ผสม ผสานเนื้อหา ความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการตลาดและการจัดการ เข้ากับการฝึกภาคปฏิบัติ ”

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่เอื้อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาของหน่วยงานนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ได้แก่ กรรมการศึกษาอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ งบประมาณอุดหนุนในการจัดการเรียนการสอน สถานประกอบการที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญ

กระบวนการพัฒนา ของ กรรมการศึกษาอกโรงเรียน

ขั้นตอนการพัฒนามีดังนี้

1. ผู้เรียน/เกษตรกรศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ เช่น เอกสาร วารสาร หนังสือและสื่ออื่นๆ เช่น วิดีทัศน์ สไลด์ เทปบรรยาย เป็นต้น
2. พับผู้รู้ โดยเชิญผู้รู้ ที่เป็นผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น มาบรรยายให้ความรู้ สาธิตขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ และเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
3. พาผู้เรียนไปศึกษาดูงาน จากแหล่งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จรวมทั้งมีการสาธิต ทดลองและฝึกปฏิบัติจริง
4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้
5. รวมกลุ่มกัน อภิปรายปัญหา และหาแนวทางพัฒนาต่อๆ ไปพร้อมกัน

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรของกรรมการศึกษาอกโรงเรียน

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรของกรรมการศึกษาอกโรงเรียน จะเห็นว่า หลักสูตรฯ มีรูปแบบการพัฒนาที่ผสมผสานแนวคิดการเรียนรู้หลายแนวคิดเข้าไว้ด้วยกันโดยเริ่มต้น ถ้าพิจารณาจากกระบวนการพัฒนา จะมีลักษณะผสมผสาน ทั้งปรัชญาลัทธิจิตนิยมที่เชื่อว่าการที่บุคคลจะลุล่วงรู้ความจริงได้ต้องอาศัยจิต อาศัยปัญญา กล่าวคือการใช้ปัญญาและความคิดในการรับรู้ความจริง และอีกประการหนึ่งความจริงนั้น ควรเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถประสบพบเห็นได้ ซึ่งก็คือประสบการณ์นั้นเอง ซึ่งเป็นลักษณะของปรัชญาประสบการณ์นิยม นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาอกโรงเรียนเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกที่จะเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลเลือกและสร้างขึ้นมาให้แก่ตนเอง เป็นการรู้และทำความต้องการของตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของปรัชญาอัตถิภาพนิยม ส่วนกลไกการพัฒนา มุ่งเน้นที่ปัจจัยภายนอกที่จะเอื้อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ ดังเช่น การให้งบประมาณสนับสนุน การจัดหน้าสถานประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เป็นตัวแบบให้เกษตรกรมองเห็นแนวทางที่จะประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ สำหรับกระบวนการพัฒนาจะ เป็นการผสมผสานกิจกรรมทั้งจากกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธนิยม และแนวคิดพุทธิกรรมนิยมกล่าวคือตามแนวคิดพุทธนิยมนั้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาที่กระบวนการรู้คิดด้วยการเชื่อมโยงความรู้เก่าหรือประสบการณ์

เดิมที่ตนเองมีอยู่ เข้ากับความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ที่หลักสูตรจัดให้กับผู้เรียนหรือเกษตรกร ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาประชาชนให้เรียนรู้ วิธีศึกษาหาความรู้ มองเห็นช่องทางประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานอาชีพ ลงมือประกอบอาชีพและมีรายได้จากการประกอบอาชีพ ทั้งในระหว่างการเรียน และหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว โดยใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลมาผสานให้กลมกลืนกับกระบวนการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและ ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ” นอกจากนี้ในจุดประสงค์เฉพาะของรายวิชาในหลักสูตรต่างๆยังมุ่งเน้น การพัฒนาให้ผู้เรียน/เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ มีการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแสวงหาความรู้ ตลอดจนเกิดเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างแนวความคิดในกลุ่มพุทธิกรรมนิยมนั้น จะเป็นส่วนเสริมที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนหรือเกษตรกร มีประสบการณ์ และทักษะในอาชีพอย่างพอเพียงที่จะนำไปประกอบอาชีพ โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนา นั้น หลักสูตรของกรมการศึกษาอกร่องเรียนเป็นหลักสูตรที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ เข้ามาศึกษาโดยไม่ได้มีการบังคับ ดังนั้นจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตัดสินใจเข้ามาศึกษาด้วยตนเอง เพราะเห็นความสำคัญของเนื้อหาวิชาจะเรียน แต่วิธีการสอน นั้นจะเป็นการผสานแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพุทธิกรรมนิยม และแนวคิดกลุ่มพุทธิชนนิยม กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพุทธิกรรมนิยม นั้นมีการจัดให้ผู้เรียนได้เห็นตัวแบบของความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ผ่านลือต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร และสื่อสัญลักษณ์ เช่น วิดีทัศน์ เทป บรรยาย ตลอดจนให้ผู้เรียนให้มีโอกาสได้สัมผัสถกับสื่อของจริง คือผู้ที่มีประสบการณ์ ที่มาสอนด้วยการสาธิต และ ให้ลงมือปฏิบัติจริง มีการศึกษาดูงานในสถานประกอบการที่มีความสำเร็จ เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เรียน หรือเกษตรกรปฏิบัติตาม รวมทั้งมีการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในอาชีพที่สนใจ สร้างกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดพุทธิชนนิยมนั้นเป็นการจัดให้มี การอภิปราย พูดคุย เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นตลอดจนร่วมกันคิดหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนก็คือผู้เรียนหรือเกษตรกร สามารถทำเป็นและรู้วิธีการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร ของ กรมส่งเสริมการเกษตร

จากกระทรวงศึกษาและวิเคราะห์เอกสารแผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2540 – 2544 ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้ง คู่มือปฏิบัติการโครงสร้างส่งเสริมการเกษตร จำนวน 25 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกร ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

จากแผนพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ของแผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2540 – 2544 ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรไว้ดังนี้ “ ส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรเกษตรกรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน ในด้านการวิเคราะห์ในการเลือกประกอบอาชีพตลอดจน มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่นๆตามต้องการนอกจากนี้ยังสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน และเป็นอาชีพที่มั่นคง โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตรพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ” ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตร จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรไว้ดังนี้ “ สนับสนุนส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกร เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเกษตรกรต่างๆที่มีอยู่แล้ว สนับสนุนการศึกษาและยกระดับความรู้แก่เกษตรกร สนับสนุนการฝึกอบรมเกษตรกรโดยเน้นหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของเกษตรทั้งถาวร ตลอดด้วยแผนการผลิตของเกษตรกร ยุทธศาสตร์ที่กรมส่งเสริมการเกษตรใช้ในการพัฒนานี้ ได้แก่ การ ริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านการเตรียมความพร้อม โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาคน ด้วยการฝึกอบรม การจัดสร้างบประมาณ สนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนทุกชุมชน เพื่อศักยภาพขององค์กรชุมชนโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน การทำธุรกิจโดยชุมชนเป็นเจ้าของสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนัก ในการอนุรักษ์พื้นที่ และ ให้โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สงเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรเกษตร โดยเน้นการสนับสนุนด้านการศึกษาทั้งในและนอกระบบพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน ด้วยการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถวางแผนการผลิตและสามารถตัดสินใจเรียนรู้ได้ ”

กลไกการพัฒนา

ส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่การจัดสรรงบประมาณ สถานที่ที่จะใช้ทำแหล่งสาธิต วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสนับสนุนพันธุ์พืชและสัตว์ สงเสริมปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงรักษา มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นคณะกรรมการประสานงาน และดำเนินการ

กระบวนการพัฒนา ของ กรมส่งเสริมการเกษตร

มีขั้นตอนดังนี้

1. กรมส่งเสริมการเกษตรจัดประชุมรีบูนิ่งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ
2. กรมส่งเสริมการเกษตรจัดหา กลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการ และทำการคัดเลือกพื้นที่เพื่อทำแปลงส่งเสริม
3. กรมส่งเสริมการเกษตรทำการส่งเสริมปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่นพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น
4. กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ด้วยการจัดฝึกอบรม สาธิต ขั้นตอนการทำ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. เกษตรกรดำเนินการทำแปลงสาธิต/ห้องสาธิต ตามคำแนะนำของวิทยากร
6. กรมส่งเสริมการเกษตรจะคอยให้คำแนะนำในการดูแลรักษา
7. ให้ความรู้เพิ่มเติมด้วยการพาไปศึกษา ดูงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
8. นำเกษตรกรกลุ่มที่เป็นสมาชิกของโครงการมาฝึกอบรมให้เป็นวิทยากร เพื่อสาธิตการทำเกษตรตามที่โครงการสนับสนุน เพื่อให้เกษตรกรใกล้เคียงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมาศึกษา
9. จัดงานวันสาธิต และเปลี่ยนความรู้กับนักวิชาการ และเกษตรกรอื่นๆ
10. ทำการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ เพื่อการขยายวงกว้าง

ผลการวิเคราะห์แผนพัฒนาและโครงการส่งเสริมการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาและโครงการส่งเสริมการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร จะเห็นว่า แผนพัฒนาและโครงการฯ มีการสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างชัดเจน โดยมีระบบการพัฒนา ที่มีรูปแบบการผลผลิตทั้งปรัชญาลัทธิจิตนิยมที่ที่ใช้ปัญญาและความคิดในการรับรู้ความจริง และลักษณะของการผลิตนิยมที่สนใจสิ่งที่เป็นจริง ในสิ่งที่มนุษย์สามารถจะประสบพบเห็นได้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เกษตรกรทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง ซึ่งเป็นความเชื่อของปรัชญาลัทธิจิตพิภานนิยม สำหรับกลไกการพัฒนาส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่ปัจจัยภายนอกกล่าวคือ กรมส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทุกอย่าง ทั้งงบประมาณ วิทยากรให้ความรู้และค่อยให้คำแนะนำ แจกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ตลอดจนปัจจัยที่ใช้ในขั้นตอนการดูแลรักษา การส่งเสริมการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเพื่อให้กลุ่มที่ได้รับคัดเลือกประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น ส่วนกระบวนการพัฒนา จะเป็นการผลผลิตกระบวนการเรียนรู้ของหลายกลุ่มแนวคิด ทั้งด้านพุทธนิยมและพุทธิกรรมนิยม ดังข้อความที่ว่า “ ส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรเกษตรกรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน ด้านการวิเคราะห์การเลือกประกอบอาชีพตลอดจน มีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ อาชีพอื่นๆตามต้องการ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนและเป็นอาชีพที่มั่นคงโดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ” ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์จะพบว่า มุ่งเน้นที่ด้านเกษตรกร เป็นสำคัญให้เกษตรกรมองเห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพที่ตนต้องการจะทำ ในลักษณะของการจัดหากลุ่มสนใจ ที่จะเข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกร ได้รู้จักคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกอาชีพ นอกจากนี้การฝึกทักษะในอาชีพนั้นๆ และสุดท้ายเพื่อให้กลุ่มเกษตรกร ที่ได้รับการสนับสนุนนี้ เป็นตัวแบบให้เกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิกได้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในอาชีพการทำเกษตร จุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาจะเริ่มจาก การให้เกษตรกรตัดสินใจเลือกที่จะประกอบอาชีพ และตั้งกลุ่มสนใจขึ้นมาเองว่าจะทำอาชีพอะไร ซึ่งเป็นแนวคิดในกลุ่มนุษยนิยม ส่วนวิธีการนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรจะให้การสนับสนุนทั้งด้านเนื้อหาความรู้ที่จะมาพัฒนาการเกษตร โดยจัดบรรยายให้ความรู้ มีการพาไปศึกษาดูงาน และฝึกงานกับหน่วยงานที่มีความชำนาญในด้านนั้นๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบ Learning by doing ต่อจากนั้นก็ให้เกษตรกร วิเคราะห์วางแผนดำเนินกิจกรรม และลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตามแนวคิดพุทธนิยม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยการจัดงานวันສាធิตร โดยให้เกษตรกรในกลุ่มสมาชิกเป็นผู้สาธิตขั้นตอนการทำเกษตรให้เกษตรกรที่ไม่ใช่สมาชิก ได้ดูเป็นแบบอย่างว่าทำอย่างไรจึงประสบ

ความสำเร็จ ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการใช้กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมนั้นเอง ส่วน ผลที่ได้ เกษตรกร สามารถทำการเกษตรได้อย่างดีภายใต้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดของผู้ที่มีความรู้ในโครงการที่กรมส่งเสริมการเกษตรจัดให้ เกษตรกรมีโอกาสได้คิดเป็น และสามารถสนองตอบความต้องการได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรของ หลักสูตร ประเภทวิชาเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร ประเภท วิชาเกษตรกรรม ของกรมอาชีวศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 234 เอกสาร ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาใน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาเกษตรกรรมจำนวน 60 รายวิชา
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 (เพิ่มเติม พ.ศ. 2541) ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 56 รายวิชา
3. หลักสูตรฝึกอบรมอาชีพสำหรับเยาวชนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 7 รายวิชา
4. หลักสูตรฝึกอบรมอาชีพสำหรับเยาวชนผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 10 รายวิชา
5. รายวิชา การถนนอาหาร 1 ของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ประเภทวิชาคหกรรม จำนวน 101 รายการ (แบบรูปสินค้าการเกษตร)

สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 มีหลักการที่สำคัญคือ

1. เป็นหลักสูตรช่างฝีมือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อ พัฒนากำลังคนให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพ และเจตคติที่เหมาะสม ออกไป ประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดชั่ว期 ที่มีความต้องการ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้านและเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน สามารถถ่ายโอนผลการเรียน สะสมผลการเรียน เทียบความรู้ และประสบการณ์ จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบกิจการและสถานประกอบอาชีพอิสระได้

3. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ตรงตามความต้องการ ตลอดถึงกับสภาพของชุมชนและท้องถิ่นนั้นๆ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ได้กำหนดจุดหมายในการพัฒนาบุคคลไว้คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ นำไปปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิธีการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2. เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีทักษะในการจัดการ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4. เพื่อให้เป็นผู้มีพัฒนาทางสังคมที่ดี ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่น ประเทศชาติอุทิศตนเพื่อสังคมเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

5. เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ เหมาะสมกับอาชีพนั้นๆ

6. เพื่อให้มีความตระหนักรู้และ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของประเทศไทยและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกรักในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกคล้องระบบปฎิริบุคคล

นอกจากนี้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ได้กำหนดจุดประสงค์ของสาขาวิชาเกษตรกรรมไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้และทักษะในวิชาชีพเกษตรโดยตรง สำหรับนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างมั่นใจ
- 2 เพื่อให้มีความสามารถในการผลิต การบริโภค การบริการ การจำหน่าย และการจัดการอย่างเหมาะสม
3. เพื่อส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ได้อย่างเหมาะสม
4. เพื่อให้รู้จักรับผิดชอบสิ่งแวดล้อมจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร
5. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้มีพลานามัยที่สมบูรณ์

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายตามที่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 กำหนดได้เป็นทั้งปัจจัยจากตัวผู้เรียนเองที่มีความสนใจศึกษาหาความรู้ ประกอบกับปัจจัยที่สนับสนุนจากการออกแบบอย่างเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ในเรื่องของบประมาณ ครุ/อาจารย์ผู้สอน ตลอดจนอาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพที่เกื้อหนุนให้ผู้เรียนได้มีความรู้และพัฒนาทางด้านการเกษตรให้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการพัฒนา

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 มีกระบวนการพัฒนาผู้เรียนก็คือ

1. มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพของสิ่งที่จะเรียน โดยครุ อาจารย์เป็นผู้บรรยาย
2. จัดให้มีการศึกษา ดูงาน ในสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพของผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นๆ
3. เก็บวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยาย สาธิตขั้นตอนการทำกิจกรรมต่างๆ
4. ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง กับสถานประกอบการ หรือสถานประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผนการเรียน การพัฒนา ร่วมกัน
5. ให้ผู้เรียนทำโครงการ เกี่ยวกับด้านการเกษตรในรายวิชาที่ตนเองเรียน โดยลักษณะของโครงการ ต้องเป็นการส่งเสริม ความรู้ ทักษะ และมีรายได้
6. มีการวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรค หลังจากปฏิบัติจริงหรือทำการสรุปแล้ว

ผลการวิเคราะห์หลักสูตร ประจำวิชาเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรประจำศึกษาชั้น พุทธศักราช 2538 จะพบว่าหลักสูตรฯ มีรูปแบบการจัดการสอนหรือ ระบบการพัฒนาที่ผสมผสานปรัชญาลัทธิอิติมิมที่มีความเชื่อว่า การเข้าถึงความจริงต้องใช้ปัญญาและความคิด ไตรตรองในการรับรู้ความจริง ซึ่งความจริง หรือสิ่งที่เป็นจริงควรเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถจะประสบพบเห็นได้ ซึ่งเป็นความเชื่อตามปรัชญาลัทธิ ประสบการณ์นิยมตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลมีเสรีภาพ ที่จะเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ที่จะศึกษาตามความสนใจของตนเอง ซึ่งเป็นการเน้นความสำคัญของมนุษย์ตามปรัชญาลัทธิอิติมิม สำหรับกลไกในการพัฒนาตน นี้ มีทั้งปัจจัยภายใน ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียนเองที่จะเข้ามาศึกษาทางด้านนี้ ตลอดจนมีปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกเป็นอย่างมากในเรื่อง งบประมาณ การสร้างอาคารสถานที่ ครุ/อาจารย์ผู้สอน ตลอดจนสถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพที่ช่วยฝึกงานให้กับผู้เรียน ส่วนกระบวนการพัฒนา ก็จะเป็นแนวการผสมผสานระหว่างกระบวนการเรียนรู้ทั้งใน กลุ่มนุษยนิยม กลุ่มพุทธนิยม และกลุ่มพุทธิกรรมนิยม ดังจะเห็นได้จากข้อความในหลักการและจุดหมายของหลักสูตรที่ว่า “เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้านและเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ นำไปปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญ ต่อชุมชน ท้องถิ่น และ ประเทศชาติ ให้เป็นผู้มีปัญญา มีทักษะ ในการจัดการ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ฝีเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ และ พัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ รวมทั้งให้เป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมีความมั่นใจและภาคภูมิใจใน วิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ โดยมีความเคารพในสิทธิ และหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น” ซึ่งกระบวนการพัฒนาตน จุดเริ่มต้นจะสะท้อนแนวคิดกลุ่มนุษยนิยมที่ให้เห็น ก็คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกที่จะฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองสนใจ เช่นการทำโครงการ สวนวิธีการนี้มีทั้งการใช้แนวคิดพุทธนิยมในการฝึกให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ วางแผนการทำงาน มี การประเมินผลการทำงานด้วยการอภิปภาคถึงปัญหาและร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ในส่วนของพุทธิกรรมนิยมก็มีการใช้ตัวแบบและวิธีการสอนด้วยการสาธิตและการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เห็นผลเป็นหลัก อย่างเช่น ก่อให้เกิดรายได้ ผลที่ได้จากการพัฒนาทำให้ผู้เรียนสามารถ ทำเป็น มีทักษะคิดส่องแคล้ว คิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น ตลอดจนสามารถสนองตอบความต้องการ ของตนเองได้

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่มีการเสนอเรื่องเกี่ยวกับแข่งขันงานเกษตรไว้จำนวน 171 เรื่อง โดยจำแนกเป็น

1. แข่งขันการเกษตรที่เกี่ยวกับการปลูกพืช จำนวน 119 เรื่อง
2. แข่งขันการเกษตรที่เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ จำนวน 43 เรื่อง
3. แข่งขันการเกษตรที่เกี่ยวกับการประมง จำนวน 2 เรื่อง
4. แข่งขันการเกษตรที่เกี่ยวกับการการเกษตรอื่นๆ จำนวน 7 เรื่อง

สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาผู้เรียนได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปั่นชั่น
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ห้องถินมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้
4. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิน โดยให้ห้องถินพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถินตามความเหมาะสม
5. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนอย่างตามความสามารถ

จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง หรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด

4. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกรอกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประนයด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน นอกจาจนี้แล้ว ยังได้กำหนดจุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มกิจกรรมและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งมี งานเกษตรเป็นส่วนหนึ่ง ดังนี้ " กลุ่มกิจกรรมและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัย รักงาน เน้นประโยชน์ของการทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดี พึงตนแข็งแกร่ง และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดัง ต่อไปนี้
 1. มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน และงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
 2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และทักษะในกระบวนการการทำงาน ทำงานอย่างมีแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัว และผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
 3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึงตนเอง
 4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่

เสนอ

กลไกการพัฒนา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการประกันศึกษา นั้นรู้เป็นผู้ให้การสนับสนุน ทั้งบ ประมาณ ครู อาจารย์ผู้สอน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่เอื้อให้ การพัฒนาไปสู่จุดหมายที่หลักสูตรต้องการ

กระบวนการพัฒนา

1. ผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และตัดสินใจเลือกที่จะดำเนินการตามที่ผู้เรียนต้องการ
2. ฝึกให้ผู้เรียนมีการคิด และวางแผนดำเนินงานที่จะทำ
3. ผู้สอนให้ความรู้เนื้อหาโดยส่วนใหญ่จะใช้การสาธิต การทำขั้นตอนต่างๆ
4. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง หรือทำการทดลองเพื่อให้เกิดประสบการณ์จริง
5. มีการอภิปรายหาข้อบกพร่องและร่วมกันเสนอแนะวิธีการแก้ไข

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.

2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตร

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสุമผสาน ระหว่างปรัชญาลัทธิมุชยนิยมที่คำนึงถึงมนุษย์เป็นสำคัญ คำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียน รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนได้ใช้ปัญญา ความคิด ไดร์ต่อง ในสิ่งที่ศึกษา ซึ่งเป็นความเชื่อของปรัชญาลัทธิจิตนิยมจากานี้ยัง มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ อันเป็นผลมาจากการประสบการณ์ตรงที่ได้รับตามความเชื่อของ ปรัชญาประสบการณ์นิยม สำหรับกลไกการพัฒนานี้ เป็นปัจจัยจากภายนอกทั้งสิ้นใน การเชื่อให้หลักสูตรพัฒนาผู้เรียนได้ตามจุดหมาย ผ่านกระบวนการพัฒนานี้ เป็นการผสาน ผสานแนวคิดการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่มกล่าวคือกลุ่มนุชยนิยม กลุ่มพุทธนิยม และกลุ่มพุทธ กรรมนิยมอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากแนวทางการดำเนินงานของหลักสูตรที่กำหนดไว้ว่า “ จัดการเรียนการสอนให้ยึดมุ่งตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ห้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับห้องถิ่นตามความเหมาะสม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนของความสามารถ รวมทั้งจัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เพื่อมโยง หรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และ ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดโดยเน้น กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ” การจัดการเรียนการสอน โดยจุดเริ่มต้น จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และ ให้วิธีการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นแนวคิดในกลุ่มนุชยนิยม ต่อจากนั้นมีการฝึกให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ มีการอภิปภาคร่วมกัน ตลอดจนลงมือปฏิบัติจริงอันเป็นการเรียนรู้ในลักษณะ Learning By doing ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการพัฒนาตามแนวคิดของกลุ่มพุทธนิยมนั้นเอง ส่วนพุทธกรรมนิยม จะเป็นส่วนที่ทำให้ผู้เรียนได้เห็นผลของการลงมือปฏิบัติ ตลอดจนผู้สอนเป็นผู้ที่จัดสิ่งเร้า เช่น สภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เพื่อเป็นแรงเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ตรงนี้ไปใช้ในการดำรงชีพต่อไป ผลที่ได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถทำเป็น สามารถคิดเป็นและสามารถตอบสนองความต้องการได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตรของ หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวนทั้งสิ้น 61 รายวิชา ซึ่งประกอบด้วย รายวิชาใน

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาพีชศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2543) จำนวน 22 รายวิชา
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาพีชศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2543) จำนวน 18 รายวิชา
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาปัฒนา (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2543) จำนวน 10 รายวิชา
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเทคโนโลยีอาหาร (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2543) จำนวน 11 รายวิชา สามารถวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาผู้เรียน ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาไว้ คือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาがらสังคมให้มีคุณสมบัติ พัฒนาที่จะประยุกต์และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยและมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้ง 4 สาขาวิชาที่พอกจะสรุปได้ดังนี้คือ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ความสามารถ

1. ปฏิบัติงานด้านวิชาการเกษตร เพื่อพัฒนาความรู้ได้อย่างทันสมัย ทันเหตุการณ์ กับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า
2. มีทักษะ ประสบการณ์ และมีความสามารถทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ
3. มีการวางแผน วิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาในงานด้านการเกษตรที่เกิดขึ้น ได้อย่างสุขุมรอบคอบ ด้วยหลักการและเหตุผล มีความคิดริเริ่ม ขยันหมั่นเพียร สำนึกรักในบรรษัทภูมิแห่งวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม

4. พัฒนาเจตคติของผู้เรียน ให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตในระบบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่影响ต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วยปัจจัยภายในตัวผู้เรียนที่มีความพร้อม ความสนใจที่จะศึกษาทางด้านการเกษตร ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ดังเช่น หน่วยงานของรัฐ งบประมาณ ค่าวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ตลอดจนครุ/อาจารย์ผู้ให้ความรู้

กระบวนการพัฒนา

จากการวิเคราะห์รายวิชาในหลักสูตร จะพบว่าสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีการจัดประสบการณ์การพัฒนา ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ เกิดความตระหนักรู้และมีเจตคติที่ดี ต่อการทำงานด้านการเกษตร
2. ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และ ความเข้าใจ หลักการ วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินงานด้านการเกษตร
3. ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงาน
4. ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะด้านวิชาชีพและประสบการณ์ตรงที่จะนำไปประกอบอาชีพได้

ผลการวิเคราะห์หลักสูตร ประกาศนียบตริวิชาชีพชั้นสูง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2543) สาย
วิชาเกษตรศาสตร์ ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

จากการศึกษา วิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรฯ ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จะเห็น
ว่าระบบการพัฒนานั้นเป็นรูปแบบของการผสมผสานปรัชญาพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาลักษณะสูบ
การณ์นิยม และจิตนิยม และอัตลักษณ์นิยม เข้าไว้ด้วยกัน โดยหลักสูตรมีความเชื่อว่า ความรู้ที่เกิด¹
ขึ้นมาจากการแสวงหาและประสบการณ์ของมนุษย์ เป็นความนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นจริง รวมทั้งเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ตามสภาพทางธรรมชาติและเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตเห็นได้
ดังข้อความในวัตถุประสงค์ที่ว่า “ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะ ประสบการณ์ และ
มีความสามารถทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพตลอดจน มีภาระงาน
วิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาในงานด้านการเกษตรที่เกิดขึ้น ได้อย่างสุขุมรอบคอบ ด้วย
หลักการและเหตุผล รวมทั้ง พัฒนาเจตคติของผู้เรียน ให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ” สำหรับกลไกพัฒนานั้น
เน้นทั้ง ปัจจัยภายในบุคคล คือผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจของผู้เรียน และ
ปัจจัยภายนอกที่รัฐให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคน อาคารสถานที่ ที่เอื้อให้ผู้
เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สรุนกระบวนการพัฒนา ก็เป็นการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยา
การเรียนรู้ทั้ง กลุ่มนิยม กลุ่มพุทธนิยม และกลุ่มพุทธกรรมนิยม ซึ่ง จุดเริ่มต้น เกิดจากผู้
เรียนเป็นผู้สนใจ และสมัครใจเรียน สถาบันฯ เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้
ส่วนวิธีการ ที่วิเคราะห์จากกร ะบวนการพัฒนาจะเห็นว่าเริ่มต้นจากแนวคิดมนุษยนิยมที่คำนึงถึง²
ความรู้สึกในการที่จะสร้างให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาชีพเกษตร
รวมทั้งใช้แนวคิดด้านพุทธนิยม ที่ให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ วางแผนและแก้ปัญหา ตลอดจนมี
การลงมือปฏิบัติจริง นอกจากรู้สึกการเรียนการสอนด้วยการสาขิต การศึกษาดูงานและ
คำนึงถึงรายได้ซึ่งเป็นผลของการปฏิบัติงานที่จะเป็นปัจจัยเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้เห็น
ประโยชน์ของการเรียนในสายวิชาชีพเกษตรซึ่งเป็นไปตามแนวคิดกลุ่มพุทธกรรมนิยม ผลของการ
พัฒนา น่าจะทำให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนมีจรรยาในสาขาวิชาชีพ
เกษตรกรรม

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่มีการเสนอรายวิชาเกี่ยวกับภาระงานและอาชีพเกษตรให้จำนวน 52 รายวิชา สามารถ
วิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่เน้น
กระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ
ได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การค้นพบ ความ
สามารถ ความดันดัด และ ความสนใจของตนเอง ได้อย่างแท้จริง ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดหลักการที่
เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนไว้คือ “เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ
ความดันดัด และความสนใจของตนเอง” นอกจากนี้ในวิชาภาระงานได้กำหนดจุดประสงค์ไว้คือ

- เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
- เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการทำงาน
- เพื่อให้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงาน
- เพื่อให้วิเคราะห์และวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน
- เพื่อให้มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีคุณธรรมในการทำงาน และ
สามารถพึงตนเองได้
- เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความดันดัด และความสนใจของตนเอง

ส่วนจุดประสงค์วิชาอาชีพนั้นหลักสูตรได้กำหนดไว้ดังนี้

- เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพพืชที่จะนำไปปรับปรุงการดำเนินชีพ
- เพื่อให้มีความสามารถ และทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

ตามความดันดัด

- เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
- เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจ
การธุรกิจ

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาอาชีพเกษตรตามหลักสูตรฯ ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวของผู้เรียน ที่มีความสนใจเลือกเรียนวิชาอาชีพเกษตร นักศึกษาที่มีปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนให้การจัดกระบวนการเรียนรู้สำเร็จได้แก่ การที่รัฐให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณ บุคลากรและวิทยากร ครุ/อาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถ อาคารสถานที่หรือพื้นที่ทำการเกษตร วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพของชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ

กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรนั้น ได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่างๆให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. สงเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และ สถานประกอบอาชีพอิสระ
4. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผล และกระบวนการกลุ่ม
6. ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้อง กับสภาพ และความต้องการท้องถิ่น สงเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและสงเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
7. ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและ การพัฒนาจริยธรรมอย่างสมำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ชื่อสัตย์ ประนัยด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

ซึ่งจากแนวทางการดำเนินงานดังกล่าวจากภาระที่กระบวนการพัฒนาในรายวิชาจะเห็นว่ากระบวนการพัฒนามีขั้นตอนดังนี้

- ให้ผู้เรียนศึกษาความสำคัญ ประโยชน์ของสิ่งที่จะเรียนและศึกษาความต้องการของตลาดด้วย
- ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอาชีพที่เรียน ด้วยการสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติ หรืออาจพาไปศึกษาดูงาน ในสถานประกอบการที่ประสบความสำเร็จ
- ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงภายใต้การดูแลของครุ/อาจารย์หรือเจ้าของสถานประกอบการที่มีความรู้ความชำนาญ
- มีการรวมรวมปัญหาเพื่อนำมาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มและทางทั่วไป พัฒนาอาชีพต่อไป

ผลการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตรและวิชาอาชีพเกษตร

จากการศึกษา วิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเกษตรและวิชาอาชีพเกษตร จะเห็นว่า ระบบการพัฒนานั้นเป็นรูปแบบของการผสมผสานปรัชญาพื้นฐานเข้าด้วยกัน ด้วยการหาประสานการณ์ในสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองและหาทางเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ มีการเรียนรู้ด้วยการกระทำ และผลที่เกิดจาก การกระทำ มีการคิดอย่างคร่าวๆ ความทั้งเน้นในเรื่องความรู้สึก เจตคติต่อสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ดังจะเห็นจากหลักการที่ว่า “เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความดันดัด และความสนใจของตนเอง ” ตลอดจนมีวัตถุประสงค์ที่จะ จัดประสบการณ์ต่างๆให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจ ตนเอง และ สามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง ให้ห้องถินปรับรายละเอียดเนื้อหาของ รายวิชาให้สอดคล้อง กับสภาพ และ ความต้องการห้องถิน สงเสริมให้ห้องถินจัดทำรายวิชาที่สนอง ความต้องการของห้องถินและสงเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน สำหรับกลไกการ พัฒนา ที่เอื้อให้การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาประสบความสำเร็จนั้น มีทั้งปัจจัย ภายใน ที่เป็นความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่มี ความสำคัญอย่างมากที่จะเอื้อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ บุคลากร ครุ/อาจารย์ อาคารสถานที่ ฯลฯ กระบวนการพัฒนานั้นจะเห็นว่า ถ้าเป็นรายวิชาบังคับ เช่นการงานพื้นฐานอาชีพ จุดเริ่มต้น จะเริ่มจากที่ครุ/อาจารย์เป็นผู้จัดเนื้อหาให้แก่ผู้เรียน สนใน รายวิชาเลือก จะเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน ส่วน วิธีการนั้น ใช้การผสมผสานกระบวนการ การเรียนรู้หลายๆ แนวเข้าไว้ด้วยกัน ดังจะเห็นจากแนวทางการดำเนินการที่หลักสูตรเสนอไว้ ดังเช่น “ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผล และกระบวนการกลุ่ม นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการ พนักเรียนไปศึกษาดูงาน จากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งฝึกงานให้เกิดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการผสมผสานกันระหว่างแนวคิดคิดวิทยา การเรียนรู้ทั้งกลุ่มพุทธนิยม พฤติกรรมนิยม และมุชยนิยม ผลที่ได้ ก็คือทำให้นักเรียน ทำเป็น คิด เป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตร ของ กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์

จากการศึกษา วิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมใน เอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานฝึกอบรม เกษตรกร ปีงบประมาณ 2544 ของ ฝ่ายฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์ จำนวน 6 โครงการ สามารถวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

นโยบายและการพัฒนาของกรมปศุสัตว์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นให้ “ คน ” เป็นเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ให้มี ส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทุกมิติ โดยเฉพาะการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงปศุสัตว์ ซึ่งจำเป็นต้องมุ่งเน้นระบบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร (People participation) ดังนั้น กรมปศุสัตว์จึงได้กำหนดนโยบายในการดำเนินการสร้างเกษตรกรผู้นำอาสาพัฒนาปศุสัตว์ทั้ง ระดับตำบล และระดับหมู่บ้านให้เข้าไปมีส่วนในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวมในท้องถิ่นด้วยตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรด้วยกันได้ โดยยึดหลัก “ มีความต้องการร่วม มีความสนใจร่วม และได้รับผลตอบแทนร่วม ” นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของการสร้างเกษตรกรผู้นำ ได้เน้นถึงการสร้างเกษตรกรผู้นำชุมชนระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ให้เป็นแกนนำในการให้ความรู้ด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกร สามารถเป็นแบบอย่างด้านการเลี้ยงปศุสัตว์ โดยการสร้างฟาร์มสาธิต ให้เพื่อนเกษตรกรได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาอาชีพปศุสัตว์ของประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

กลไกการพัฒนา

รัฐให้การสนับสนุน โดยจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ตลอดจนสถานที่ในการจัดฝึกอบรม

กระบวนการพัฒนา

เป็นการให้ความรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมานำไปกับการสร้างความเข้าใจ ทัศนคติ ความมั่นใจ และความรู้พื้นฐานในการพัฒนาตนเอง ซึ่งวิธีการฝึกอบรมที่โครงการต่างๆ ใช้จะเป็นในลักษณะ

1. มีการบรรยายเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานของการเป็นผู้นำกิจกรรมอาสา
2. มีการให้ความรู้และจัดประสบการณ์ ด้วยการสาธิตวิธีต่างๆ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ต่างๆ
3. ลงมือปฏิบัติจริง

ผลวิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมใน เอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานฝึกอบรมเกษตรกร ปีงบประมาณ 2544 ของ ฝ่ายฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์

จากการศึกษา วิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมในเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานฝึกอบรมเกษตรกร ปีงบประมาณ 2544 ของ ฝ่ายฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมปศุสัตว์ จะเห็นได้ว่า ระบบการพัฒนา บุคลากรเน้นรูปแบบการผสมผสานของปรัชญาทั้งที่เป็น อัตลักษณ์ ประสม การณ์นิยม ตลอดจน วัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากหลักการที่มีข้อความว่า “ การสร้างเกษตรกรผู้นำ อาสาพัฒนาปศุสัตว์ทั้ง ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ให้เข้าไปมีส่วนในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม ในท้องถิ่นด้วยตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรด้วยกันได้ โดยยึดหลัก “ มีความต้องการร่วม มีความสนใจร่วม และได้รับผลตอบแทนร่วม ” ส่วนกลไกการพัฒนาจะมุ่งเน้นที่ปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ เพื่อจะเป็นผู้ให้การสนับสนุน ในด้านต่างๆ เช่นการจัดสรรงบประมาณดำเนินการให้ มีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นบุคลากรที่มี ความรู้ความสามารถ มีการให้การสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม สำหรับกระบวนการพัฒนานั้นจุดเริ่มต้นจะเกิดจากรัฐนำเสนอสิ่งที่ต้องการจะพัฒนาให้เกษตรกร สนใจเพื่อจะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการ ส่วนวิธีการจะเป็นการผสมผสานกัน ระหว่างจิตวิทยาการเรียนรู้กับลุ่มนุษยนิยมและกลุ่มพฤติกรรมนิยมและกลุ่มพุทธนิยม ซึ่งเป็นการ เน้นที่ตัวเกษตรกรในด้านความสนใจ และความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ตลอดจนเน้นถึงผลตอบ แทนที่จะได้รับคืนมา นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมได้เน้นทั้งการบรรยายและการสาธิต การศึกษาดูงาน และการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้และความเข้าใจ ซึ่งผลที่ได้รับ น่าจะทำให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถทำการเลี้ยงสัตว์ได้เป็นอย่างดี

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ กองฝึกอบรม กรมป่าไม้**

จากการศึกษาวิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมเกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวป่าไม้และบุคคลทั่วไปจากแผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2544 ของกลุ่มฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมป่าไม้ จำนวน 10 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาเกษตรกรได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

โครงการฝึกอบรมเกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวป่าไม้และบุคคลทั่วไปของกลุ่มฝึกอบรมเกษตรกร กองฝึกอบรม กรมป่าไม้ ให้แนวคิดหลักในการพัฒนาบุคคลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ระบุไว้ว่าคือ “ประการแรก การพัฒนาที่เน้นคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ การพัฒนาคน โดยคน และเพื่อคน ซึ่ง หมายถึง การพัฒนาที่ให้ ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของคนเป็นลำดับแรก ไม่ได้พัฒนาให้คนเป็นเพียงปัจจัยการผลิตเท่านั้น ประการที่สอง การพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ คือการ พัฒนาทุกส่วนไปพร้อมกัน โดยการพัฒนาแต่ละส่วนนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน เช่น การพัฒนา คนจะต้องพัฒนาที่ด้วยคนและพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบด้านควบคู่ไปด้วยทั้งครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการเชื่อมโยง เกื้อกูลในทุกส่วนอย่างสมดุลย์ เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลย์และยั่งยืนในระยะยาว ประการที่สาม การพัฒนาโดย อาศัยการมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาที่เน้นให้ทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมในการพัฒนา ภายใต้กลไก ต่าง ๆ ที่ประสานสอดคล้องกันในลักษณะหุ้นส่วนภาครัฐ และเอกชน ประชาชน ในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมที่ครบกระบวนการ การพัฒนา คือ ร่วมในการคิด วางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การปรับปรุง และร่วมในการ ติดตามประเมินผล ในการจัดอบรมโครงการต่างๆ นั้นกรมป่าไม้ตั้งเป้าหมายที่ร่วมกันหลาย ประการ กล่าวคือ เพื่อให้เกษตรกร

1. มีความรู้ ความเข้าใจ และทราบถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัยในการทำป่าไม้
2. ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกันพร้อมทั้งปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะ และความเข้าใจมากยิ่งขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้
3. เข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของ แหล่งน้ำ การรักษาสมดุลย์ธรรมชาติ และมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยส่วนใหญ่ที่มีส่วนเกือบหนุนให้การดำเนินงานของโครงการบรรลุผลสำเร็จนั้นเป็นปัจจัยภายในออกที่รัฐให้การสนับสนุน ในด้านงบประมาณดำเนินการ บุคลากรที่ดูแลจัดการ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่จัดฝึกอบรม

กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาบุคคลที่ใช้ในการจัดฝึกอบรมนั้นใช้วิธีการดังนี้

1. มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่อบรม
2. มีการให้ชมสไลด์ วีดิทัศน์ เกี่ยวกับสิ่งที่จะให้การอบรม
3. มีการสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ
4. มีการแบ่งกลุ่มกันปฏิบัติ
5. มีการถาม – ตอบเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นข้อสงสัยในการดำเนินการ
6. มีการจัดหัตถศึกษา เพื่อให้เห็นตัวอย่างจริง

ผลวิเคราะห์ โครงการฝึกอบรมเกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวประมงและบุคคลทั่วไป จากแผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2544 ของ กรมประมง

จากการศึกษา วิเคราะห์ โครงการฝึกอบรม เกษตรกร เยาวชน นักเรียน ชาวประมงและบุคคลทั่วไปจากแผนปฏิบัติงานการจัดฝึกอบรมเกษตรกร ประจำปีงบประมาณ 2544 ของ กรม ประมง จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสมผสานดังนี้ที่มุ่งเน้น ปรัชญาด้านอัตลักษณ์นิยม กล่าวคือการให้ความสำคัญกับ "คน" เป็นการพัฒนาคน และปรัชญา จิตนิยม ที่ เชื่อว่าความรู้เป็นความนิ่งคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นจริงตลอดจน เชื่อว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ตามสภาพทางธรรมชาติและเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งเป็นความเชื่อใน ปรัชญาตั้นนิยม จากการเชื่อดังกล่าวจะหันได้จากหลักการที่ระบุไว้ว่า "การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของคนเป็นลำดับแรก และการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ คือ การพัฒนาทุกส่วนไปพร้อมกัน โดยการพัฒนาแต่ละส่วนนำไปสู่เป้าหมาย สุดท้ายร่วมกัน" นอกจากนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 นี้ ความเชื่อใน การลงมือปฏิบัติจริง และการสร้างทัศนคติให้เกิดขึ้นในตัวของเกษตรกรด้วย กลไกการพัฒนา จะเน้นที่ ปัจจัยภายนอกเป็นหลัก เพราะเป็นการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการฝึกอบรม ส่วนกระบวนการพัฒนา จะเป็นการผสมผสาน จิตวิทยาการเรียนรู้และถ่ายทอด ให้ด้วยกัน ใน การพิจารณาจุดเดิมต้น จะเกิดจากการนำเสนองานที่มี งานกรมประมงที่จะเสนอแนวคิดในการจัดฝึกอบรม ส่วนวิธีการก็จะผสมผสานถ่ายทอดทั้งแนวคิด พุทธนิยมและพุทธิกรรมนิยม ดังข้อความที่ว่า "กระบวนการพัฒนา คือ ร่วมในการคิด วางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การปรับปรุงและร่วมในการติดตามประเมินผล" นอกจากนี้วิธีการจัดการ อบรมยังใช้เทคนิคต่างๆหลากหลาย เช่น การชมวิดีทัศน์ สไลด์ ทัศนศึกษาเพื่อให้เกิดประสบการณ์ ทางอ้อม ด้วยการเห็นด้วยปากของความสำเร็จ ตลอดจนมีการลงมือปฏิบัติจริงที่เป็นการเรียนรู้ด้วย การกระทำ ผลที่ได้รับ ทำให้เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ สามารถปฏิบัติได้และมีทัศนคติ ที่ดีในการปฏิบัติงาน ตามที่ต้องการ ทั้งนี้ ต้องมีการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งบประมาณ บุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถ และวัสดุอุปกรณ์ ที่เพียงพอ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ต้องการ

**การวิเคราะห์ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนาบุคคลภาคการเกษตร
ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์**

จากการวิเคราะห์ โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
จำนวน 5 โครงการ สามารถวิเคราะห์ ระบบ กลไก และกระบวนการพัฒนา ได้ดังนี้

ระบบการพัฒนา

ไม่มีข้อมูล

กลไกการพัฒนา

ปัจจัยที่影响ต่อการพัฒนาเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยภายนอก เช่น การ
สนับสนุนงบประมาณ เงินทุนภายนอก วิทยากรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตร วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

กระบวนการพัฒนา

1. เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จะเป็นผู้คุยโทรศัพท์ให้กับเกษตรกร
รวมกลุ่มความสนใจ
2. เชิญเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการเกษตรสาขาหนึ่น มาเป็นวิทยากร
ให้การอบรม โดยใช้วิธีการ

- บรรยายให้ความรู้ บอกประสบการณ์ บอกขั้นตอนการทำงาน
- สาธิตขั้นตอนการทำ
- ศึกษา ดูงาน จากตัวอย่างจริง

ผลการวิเคราะห์โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

จากการวิเคราะห์ โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา เป็นรูปแบบการผสานรวมระหว่าง ปรัชญาลัทธิปะสบการณ์นิยมที่มีความเชื่อว่า ปะสบการณ์ เป็นพื้นฐานของความจริงและความรู้ ซึ่งลัทธินี้จะสนใจสิ่งที่เป็นจริงในสิ่งที่มีนุชย์สามารถจะปะสบพบที่ได้ ในชีวิตจริงๆ ซึ่งรวมถึง การคิด การรู้สึก การลงมือกระทำ การบังเกิดผลตามมา และปรัชญาลัทธิอัตถิภานนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับมนุชย์ที่มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจจะทำอะไรตามความต้องการและความสนใจของตน ส่วน กลไกการพัฒนาที่เอื้อให้การพัฒนาปะสบความสำเร็จส่วนใหญ่เน้นที่ ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ งบประมาณสนับสนุน วิทยากรที่ให้ความรู้ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ ความต้องการและความสนใจของเกษตรกรเอง สำหรับกระบวนการพัฒนา นั้น จะเห็นว่าเป็นการผสานแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้ทั้งกลุ่มพุทธนิยมและกลุ่มพุทธิกรรมนิยม ในกระบวนการพัฒนานั้น จุดเริ่มต้นมาจากการที่บุคคลอื่นกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความสนใจที่จะพัฒนาตนเองในวิชาชีพเกษตรสาขานั้นๆ ส่วนวิธีการให้ความรู้ กระทำโดยการบรรยาย การสาธิต และศึกษาดูงาน จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ซึ่งผลที่ได้ทำให้เกษตรกรได้รู้ เข้าใจและมองเห็นภาพกระบวนการทำงานในอาชีพนั้นอย่างชัดเจน

ผลการวิเคราะห์ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย

จากการวิเคราะห์ ชีวประวัติการทำงานด้านการเกษตรของครูภูมิปัญญาไทย จะเห็นว่า ระบบการพัฒนา ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เป็นรูปแบบการผสมผสานของปรัชญาลัทธิ ต่างๆ โดยเฉพาะปรัชญาลัทธิอัทธิภูมินิยม ซึ่งเชื่อว่าสิ่งที่เป็นจริงคือ สิ่งที่มีอยู่จริงเท่านั้นและ สิ่งที่มีอยู่จริงคือมนุษย์และเสรีภาพ ดังนั้nlัทธินี้จึงเน้นความสำคัญของมนุษย์และเสรีภาพกล่าว คือ มีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ตลอดจนความรับผิดชอบของแต่ละคนในการที่จะกำหนด ชะตาชีวิตของตนเองเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจะมีแรงบันดาลใจ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเสมอ นอกจากนี้ยังผสมผสานความเชื่อตามปรัชญาลัทธิวัตถุนิยม ที่ คิดว่าความจริงตามลัทธินี้คือสิ่งที่ทั้งหลายที่ปรากฏให้เห็นตามสภาพธรรมชาตินั้นเป็นจริงในตัวของ มันเอง การค้นหาความรู้จึงอาศัยการฝึกสังเกตอย่างมีระบบเกี่ยวกับโลกความจริงแล้วนำข้อเท็จจริง ต่างๆ มาจัดสร้างเป็นระบบความรู้ขึ้นมา ตลอดจนต้องอาศัยปัญญา และความคิดในการ รับรู้ความจริง มีการไตร่ตรองค้นหาความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานความเชื่อของปรัชญา ลัทธิชนิยม รวมทั้งต้องอาศัยประสบการณ์เป็นรากฐานของความจริงและความรู้ตามปรัชญาลัทธิประสบการณ์ นิยม กลไกการพัฒนา ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคือ ปัจจัยส่วน บุคคล ที่เป็นความต้องการ ความสนใจ ในอันที่จะดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เพื่อการมีสิ่งที่รู้สึกด้วยมีคุณภาพในสังคม นอกจากนี้ก็อาศัยปัจจัยเกื้อหนุนภายนอกเป็นกำลัง ผลักดัน เช่นเงินทุน วิทยาการความรู้จากผู้รู้ที่ตนไปศึกษา เป็นต้น ส่วนกระบวนการพัฒนา เป็นรูป แบบการผสมผสานแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้หลาย ๆ กลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มนุษยนิยมที่ถือเป็นจุด เริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา เพราะแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลเกิดความ มานะ อุตสาหะ ตลอดจนเกิดความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาตนเอง ด้วยกำลังความสามารถ สติปัญญา และ ความคิดสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการแสงหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ เพื่อ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานอาชีพของตนให้เห็นผลดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งในกลุ่มพุทธนิยมและพุทธกรรมนิยม ซึ่งผลที่ได้ จะทำให้เกษตรกรสามารถ ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง

ภาคผนวก ง.
รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3
เกษตรกรจังหวัดน่าน

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
<u>ทักษะพื้นฐานในการทำงานทั่วไป</u>	
การมีฝีมือ	3
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	1
การรอบรู้ด้วยตาอย่าง	1
การมีความชำนาญ	1
การรู้จักการดูแลรักษา	1
การนำวัสดุที่เหลือมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์	1
การรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง	1
การรู้สึกดูการ	4
การรู้สึกพากษ์	6
การรู้สึกทำ	3
การรู้ขั้นตอนการทำ	1
การรู้ส่วนประกอบ	1
การรู้จักผู้รู้	1
การมีฝีมือ	1
การรู้ส่วนผสม	1
การมีความเชี่ยวชาญ	1
การรู้วิธีการผสม	1
การรู้จักการอนุรักษ์	1
การหาประสบการณ์	1
การมีประสบการณ์ในการทำงาน	1
การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพร้อย	21
การมีความละเอียดอ่อน	7
การรักษาความสะอาด	6
การมีความชำนาญในการทำงาน	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
ทักษะการทำงานที่ใช้กระบวนการคิด	
ประเมินประสบการณ์ในการใช้ข้อมูล	2
การแก้ปัญหาให้ชาวบ้านได้	1
การรู้จักแก้ปัญหา	1
การไฟหานความรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้อง	15
การซ่างสังเกต	3
การทดลองทำหรือทำตามจากผู้มีประสบการณ์	1
การมีพื้นฐานเรื่องกระดาษสา	1
การนวดแป้งให้ได้ที่	1
การทำยาสมุนไพรด้วยความรัก	1
การมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สมุนไพร	1
การมีความรู้เกี่ยวกับกระดาษสา	3
การมีความสามารถในการหอ	4
การมีความรู้เกี่ยวกับแบบหนือลาย	2
การรู้เกี่ยวกับความแก่หรืออ่อนของไม้ไผ่	2
การรู้เรื่องหวาย	3
การออกแบบ	5
การรู้เรื่องฝ้ายที่จะนำมาทอ	2
การทำลาย	2
การมีความรู้เกี่ยวกับการดอง	1
การรู้อายุของน้ำปู	1
การมีความรู้ด้านรูปแบบและลาย	1
การรู้โครงสร้างลายห้องน้ำ	
การใช้สีในการห่อฝ้าย	1
การมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องฝ้าย	1
การออกแบบลาย	1
การเลือกฝ้ายและขนาดด้วย	1
การออกแบบหมวด	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การมีความรู้เรื่องหน่อไม้	1
การรู้เรื่องไข่และแหล่งที่มา	1
การรู้วิธีทำไข่เค็ม	1
การกันหนดระยะเวลาดองไข่	1
การผสมดิน	1
การปัน	1
การแต่งตลาดขาย	1
การบรรจุภัณฑ์	1
การสักลาย	1
การแกะลาย	1
การเลือกภาคลัวย	1
การเลือกไม้ไผ่	1
การให้สี	1
การเลือกสี	1
การเลือกกลัวยที่แก่จัด	2
การใช้กลัวยหอม	1
การรู้เรื่องสีให้เข้ากัน	1
การรู้เรื่องผ้า	1
การออกแบบลายใหม่	1
การรู้เรื่องลายของผ้าม่าน	1
การทำลายที่ลูกค้าสั่ง	1
การเดี่ยวน้ำปูใช้ไฟอ่อน	1
การใส่สมุนไพร	1
การล้างผ้าลาย	1
การคิดค้นลายใหม่	1
การเลือกด้าย	1
การเลือกสีให้กลมกลืน	1
การเลือกสี	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การออกแบบคลอดลาย	1
การใช้แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิต	1
การรู้เรื่องปูน	1
การรู้เรื่องสมุนไพร	1
การเดินทางไกล	1
การทำดอกให้สวย	1
การเลือกเป็นทำขันม	1
การรู้เคล็ดลับการทำ	1
รู้สูตรที่จะให้อร่อย	1
การออกแบบรูปร่างขันม	1
การเลือกไม้ไผ่	1
การจักตอกเป็นเส้น	1
การทำให้เส้นตอกบาง	1
การเย็บด้วยจักร	1
การตัดเย็บ	1
การถนอมอาหาร	1
กระดาษสา	1
การรู้เรื่องกับกระดาษทางมัน	1
การกำหนดขนาดของกระดาษ	1
การจักสาน	1
การเลือกสารเคมีในการทำกระดาษสา	1
มีแบบจากหนังสือ	1
การย้อมสีจากธรรมชาติ	1
รู้ความสามารถในการตัดเย็บ	1
รู้คุณสมบัติของส่วนผสมผลิตภัณฑ์	1
การเลือกตอกหน้ำ	1
การขัดการตัดไม้กวาด	1
การเลือกใบหม่อน	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การอบ	1
การเตรียมของที่ทำ	1
เขียนภาพลงบนผ้ารูปต่าง ๆ	1
เรื่องศิลปการเขียนแบบลงบนผ้า	1
รับริมานส่วนผสมการทำไข่เค็ม	1
ทำสีย้อมจากพืชธรรมชาติ	1
รู้วิธีการหัน	1
ต้องอัดให้แห้ง	1
ใช้เครื่องอัดเป็น	1
รับริมานในการอัดหน่อไม้เป็น	1
รู้จักใช้อุปกรณ์ต่างๆ และรู้จักการทำให้เป็นระบบ	1
การเย็บการปัก	1
การบรรจุ	1
รู้เรื่องผ้า	1
การทดลองด้วยด้วย	1
การรู้เรื่องผลิตภัณฑ์	1
การรู้ลักษณะของผ้าที่สักหนังหรือไม้ตก	1
การเลือกด้วยที่เหนียวทน	1
การเก็บดอกหญ้าว่าในจังหวะที่เหมาะสม	1
การรู้ขนาดของไม้ไผ่	1
การจักสาน	1
การคัดเลือกหน่อไม้	1
การมีความรู้เรื่องหน่อไม้	1
การรู้กระบวนการวิธีการต้มน้ำ	1
การรู้จักการใช้เครื่องจักร	1
การรู้เรื่องชนิดของดอกหญ้า	1
การเลือกไม้ไผ่ที่ทำด้ามไม้กวาด	1
การคัดเลือกดอกหญ้าเป็น	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้วิธีการมัดหัวไว้ให้แน่น	1
การประยุกต์ใช้วัสดุในห้องถิน	1
การดัดแปลงส่วนผสม	1
การรู้น้ำหนักของเงิน	1
การสร้างรูปแบบ	1
การเลือกต้นที่มีลักษณะสมบูรณ์	1
การมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกพันธุ์ของถั่ว	3
การรู้ช่วงระยะเวลาที่จะปลูก	1
การรู้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว	1
การรู้จักรากนิดยา	1
การรู้เรื่องปุ๋ย	2
การใช้ยาฆ่าแมลง	2
การนำรากมาใช้	1
การห่วนงาตึงๆ	1
การเกี่ยวงา	1
การร่อนงา	1
การรู้เกี่ยวกับงา	1
การเพาะปลูก	1
การเลือกข้าวที่มาทำนา	1
การดูแลรักษาใส่ปุ๋ย	1
การรู้เกี่ยวกับพื้นที่เพาะปลูก	1
ระยะเวลาเก็บฝ้าย	1
ลักษณะของแปลงผัก	1
รู้เรื่องไม้ข้าวหลาม	1
การเลือกเมือก	1
วิธีการเก็บรักษาห่วย	1
การทำแปลงขยายพันธุ์	1
การทดสอบความอกรของกับการขยายเมล็ดพันธุ์	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การใส่ปุ๋ย การวางแผน	1
การเพาะพันธุ์ลำไย	1
รู้จักภารตันส่วนประกอบที่จะทำยา	1
การรู้จักพันธุ์ไม้	1
ทักษะการทำงานของเกษตรกรประปาผลิตผล	
การมีฝีมือในการเย็บจัก	1
การทำ hairy	1
การผสมส่วนผสม	1
การนวดขัดเกร็ดท้าว	1
การรู้ส่วนประกอบของยา	1
การหมักเนื้อ	1
การรู้จักพันธุ์มะขาม	1
การทำจัดแมลง	2
การมีความรู้เรื่องดินและปุ๋ย	1
การทำว่าน	1
การให้น้ำ ให้น้ำปุ๋ย	1
การรู้จักระยะเวลาในการปลูก	1
การทำแปลงปลูก	1
การทำร่องในแปลง	1
การลดน้ำถัวอย่างสม่ำเสมอ	1
การรู้ข้อมูลของแต่ละพันธุ์	1
การรู้เรื่องพันธุ์ข้าวโพด	1
การทำหนาระยะห่างของแต่ละต้น	1
การใส่เมล็ดข้าวโพดลงในแต่ละหลุม	2
การเลือกชนิดของข้าวโพดในไร่	1
การรู้เรื่องสภาพดิน	1
การรู้เกี่ยวกับงา	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้ระยะเวลาเก็บเกี่ยว	1
การเพาะเห็ด เชือเห็ด	1
การเตรียมอุปกรณ์เพาะเห็ด	1
การรู้ด้านการเกษตร	1
การรู้ด้านแมล็ดพันธุ์	2
การใช้ออร์มินเร่งดอก / ลำต้น	1
การรู้ระยะเวลาในการเก็บดอก	1
การเลือกพันธุ์	2
การกะอายุของส้มโอที่จะขาย	1
การรู้เรื่องผักต่างๆ	1
การเก็บรักษาดอกไม้เมื่อให้ชื่นรา	1
การรู้พันธุ์จำไย	1
การใช้สารเร่งผลิต	1
การดูแลรักษาโรค	1
การประมาณเวลา	1
การรู้ระยะเวลาของต้นไม้และ雛	1
การรู้เรื่องของบุญ	1
การเลือกพันธุ์ส้ม	2
การดูแลลักษณะของปลา	1
การรู้จากการของปลาที่ป่วย	1
การทำความสะอาด	1
การเปลี่ยนน้ำ	1
การวิเคราะห์ความเป็นอยู่ของสัตว์น้ำ	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
ทักษะการทำงานของเกษตรกรพืชผล	
การมีความรู้ด้านการเกษตร	1
การมีประสบการณ์การปลูกถั่ว	1
การรู้เรื่องไม้ตอก	1
การดูแลรักษาเวลาปลูก	2
การมั่นดูแลรักษา	2
การรู้เกี่ยวกับงา	1
การมีความรู้ลักษณะของงา	1
การรู้วิธีการดูแลรักษางา	1
การปลูกถั่วลิสงตามฤดูกาล	1
การรู้เรื่องผลิตมะนาว	1
การรู้เรื่องการดูแลใส่ปุ๋ย	1
การเตรียมหลุม เตรียมดิน	2
การขยายพันธุ์	3
การตัดแต่งกิ่ง	3
การใส่ปุ๋ย	8
การกำจัดศัตรูพืช	5
การเก็บเกี่ยว	2
การรู้เรื่องเมล็ดพันธุ์	4
การรู้เรื่องปุ๋ยต่างๆ	2
การตัดตอน	2
การดูแลรักษา	7
การปลูก	10
การเลี้ยงดู	2
การเลือกสถานที่เพาะปลูกที่เหมาะสม	2
การขยายพันธุ์	2
การขยายพันธุ์ด้วยกิ่ง	1
การรู้เรื่องยาสูบ	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้วิธีหรือขั้นตอนในการทำยาสูบ	1
การทำมันสุกร	1
การทำศัตtruพืชโดยธรรมชาติ	1
การจัดยา	1
การรู้ข้อการของสุกร	1
การรู้ระยะเวลาให้อาหาร	1
การมีความรู้เรื่องปูตัวเล็กตัวใหญ่	1
การจัดวัสดุ	1
การผสมอาหารให้ถูกสูตร	1
การทำเชื้อโรค	1
การตัดพันธุ์ลูกหมู	1
การผสมพันธุ์	1
การรู้เรื่องสุกร	1
การรู้เรื่องสุกร	1
การรู้เรื่องแม่พันธุ์ สายพันธุ์	2
การขยายพันธุ์	1
การทำวัสดุ	1
การทำตุ๊ฟกไก่	1
การเลือกอาหารที่ให้	1
การรู้จักหาสถานที่เลี้ยง	1
ทักษะการทำงานของเกษตรกรปะเมง	
การเลี้ยงพันธุ์ปลา	1
การรู้ดุกการวางแผนไก่	1
การเตรียมปอเลี้ยง	3
การเลือกดูลักษณะพันธุ์	3
การมีความรู้เรื่องปะเมง	1
การทำอาหารปลา	1

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การเลี้ยงปลาดุก	1
การเลือกทำเลสภาพพื้นที่	1
การถ่ายเที่ยว	1
การรู้เรื่องการให้อาหาร	1
การบำรุงรักษาแหล่งน้ำ	1
การเลือกซื้อผ้า	1
การมีความรู้เกี่ยวกับปลา	1
การให้อาหารต้องให้ 3 เวลา	1
การลองผิดลองถูก	
เรียนรู้ด้วยตนเอง	
 ทักษะการทำงานที่ใช้กระบวนการการทำงานร่วมกัน	
การเข้าใจซึ่งกันและกัน	1
การเข้ากลุ่ม	1
การวางแผนที่ดี	1
การดำเนินการ	1
การประสานงานภายในกลุ่ม	1
การจัดการภายในกลุ่ม	1
การรู้จักปรับปรุงแก้ไข	3
 ทักษะการทำงานเชิงธุรกิจ	
การบริหารระบบเงินให้ดี	1
การรู้แหล่งตลาดที่ขาย	1
การตลาด	21
การคุ้มครอง	4
การจำหน่าย	4
การขายส่ง	1
การขายส่งในราคากำ	9

รายงานการสัมภาษณ์คู่มือเล่ม 3 เกษตรกรจังหวัดน่าน

ทักษะ	จำนวน
การรู้ความต้องการของลูกค้า	1
การรู้ความต้องการของตลาด	1
การแนะนำสินค้า	1
การรู้เรื่องราคางาน	1
ทักษะการทำงานของเกษตรกรปศุสัตว์	
การขอคำแนะนำจากปศุสัตว์	1
รู้วิธีการต่างๆ ในการรักษา	1
รู้เรื่องอุณหภูมิ	1
การทำคลอด	2
มีความรู้เรื่องสุกร	2
การคัดเลือกพันธุ์	5
การใช้ยา	4
ลักษณะโรงเรือน	2
การผสมพันธุ์	2
การให้อาหาร	3
การให้อาหารแต่ละชนิด	2

ภาควิชานวัตกรรม
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ได้รับรางวัลสูงสุดของจังหวัดน่าน
วันอาทิตย์ที่ 8 กรกฎาคม 2544 - วันพุธทัศบดีที่ 12 กรกฎาคม 2544

1) รายชื่อผู้นำระดับสูงของจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายอนพงษ์ จักรพาก	ผู้ว่าราชการจังหวัด
2	นายอุดม เกตุณรัตน์กุล	แรงงานและสวัสดิการสังคม
3	นายทวีศักดิ์ เขawan เกษม	ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร
4	นายสถาพร วัฒนสนธิ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
5	นายอุชาติ เหลี่ยมวนิช	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอุ่นร้อนเรียน
6	นายชุลิทัต ตาบุรี	1) ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอุ่นร้อนเรียน 2) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอุ่นร้อนเรียน
7	นายวุฒิชัย วงศ์นาคเพชร	พานิชย์จังหวัด
8	นายสุทธิศักดิ์ ดวงสิทธิ์ตันต์	สำนักงานพานิชย์จังหวัด
9	นายพرهพ ขันธศร	เกษตรและสหกรณ์จังหวัด
10	นายวิสูตร ศีลพร	ประมงจังหวัด
11	นายธรรมนูญ ศรีวุฒิ	หัวหน้าส่งเสริมและพัฒนาประมงจังหวัด
12	นายสุรพล เอียรสูตร	ประธานหอการค้า
13	นายพิทักษ์ คำอุ่น	เลขานุการจังหวัด
14	นายอุดร พoitai	เลขานุการจังหวัด
15	นายสัมฤทธิ์ พัฒนรังสรรค์	ผู้อำนวยการสำนักงานการประมงศึกษาจังหวัดน่าน
16	นายระพีพันธ์ พิมพะสูต	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
17	นายประเสริฐ ดาวดอย	สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
18	นายสมศักดิ์ สุนทรพิพิธ	สหกรณ์จังหวัดน่าน

2) รายชื่อเกษตรกรซึ่อเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จกลุ่มต่าง ๆ

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่ม	อำเภอ
1	นายเจริญ คำ เป็น	โคนีอ	เมือง
2	นายอุดุน คำมະยศ	โคนีอ	เมือง
3	นายเสี่ยม กิจกัวงศ์	โคนีอ	เมือง
4	นางคำ ทองนักคำนัน	แปรรูปมะไฟจีน	กิ่ง อ.ภูเพียง
5	นางจันทร์เปิง เอกนกวัฒน์	แปรรูปมะไฟจีน	กิ่ง อ.ภูเพียง
6	นางคำลอย มะโนรักษ์	แปรรูปมะไฟจีน	กิ่ง อ.ภูเพียง
7	นายมานพ ผัดผล	หม่อนใหม่	กิ่ง อ.ภูเพียง
8	นายชำนาญ ชัยดิษฐ์	หม่อนใหม่	กิ่ง อ.ภูเพียง
9	นายสมพร ผัดผล	หม่อนใหม่	กิ่ง อ.ภูเพียง
10	นายวิจิตร ชุมเย็น	ลำไย	เมือง
11	นายสนั่น ชิปันแก้ว	เลี้ยงปลาในกระชัง	เมือง

3) รายชื่อวิทยากรทางการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	อำเภอ
1	นายภู มงคลเกียรติชัย	เมือง
2	นายชวน กันใจมา	เมือง

4) ผู้นำทางการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	กลุ่ม	อำเภอ
1	นายสนั่น พิชัย	ปศุสัตว์	เมือง
2	นายวัฒนา ยศอาจ	แปรรูป	เมือง
3	นายพล ผัดผล	หม่อนใหม่	กิ่ง อ.ภูเพียง
4	นางจันทร์ดี บันแก้ว	ปะวง	เมือง

5) รายชื่อสื่อมวลชน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	สังกัด
1	นายอภิสกัด พานทอง	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.น่าน
2	นายกิตติกร กอง ยอดวงศ์	ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.น่าน

6) รายชื่อบุคลากรองค์กรเอกชน (NGO)

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	หน่วยงาน	อำเภอ
1	คุณลำแพน จอมเมือง	สาธารณสุข	แม่จริม
2	คุณสมชาย ศิริมาศ	สาธารณสุข	เมือง
3	คุณสุทธิพงษ์ วสุโลราพงษ์	สาธารณสุข	สันติสุข
4	คุณแพน อะทะร้อย	สาธารณสุข	สันติสุข
5	พระครูพิทักษ์นันทคุณ	เจ้าอาวาสวัดอรัญญามหาศ	เมือง

7) รายชื่อคณาจารย์สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	อำเภอ
1	อ.ปภิญญา ตระกูลสันติเมตรี	เวียงสา
2	อ.ภิญญา ลิทธิวงศ์	เวียงสา
3	อ.สุชาติ ไชยสุรัสินทวี	เวียงสา
4	อ.เชาวลิต วรรณวัต	เวียงสา
5	อ.รัตน์ ครุฑนา	เวียงสา

8) รายชื่อคณาจารย์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	อำเภอ
1	อ.บุญเรือง จินะแบง	นาน้อย
2	อ.ศักดา แก้วแสงอินทร์	นาน้อย
3	อ.วีระ สุทธิcar	เมือง
4	อ.ทรงเดช วราเวชานนท์	อ.ป่า
5	อ.บรรณดิษฐ์ วิทยันต์	กิง อ.ภูเพียง

9) รายชื่ออาจารย์สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดน่าน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	สังกัด
1	อ.เจียมจิตรา ช่างสาร	คณะวิชาป্রัมมิ
2	อ.มานะ สุภาดี	คณะวิชาสัตวศาสตร์
3	อ.วรพจน์ นรินทร์รัตน์	คณะวิชาสัตวศาสตร์
4	อ.ชัยยุทธ ยะวิญญาณ	คณะวิชาสัตวศาสตร์
5	อ.พจน์ย์ โชติสว่าง	คณะวิชาเทคโนโลยีการอาหาร

10) รายชื่อวิทยากรผู้ให้การอบรมทางการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อ นามสกุล	อำเภอ
1	นายกุ้ง มงคลเกียรติชัย	เมือง
2	นายชวน กันใจมา	เมือง

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์การลงพื้นที่จังหวัดน่าน ครั้งที่ 2 วันที่ 10 – 12 สิงหาคม 2544
งาน 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
1	มนเทียร เสนอใจ	ศีลาเพชร / อำเภอ	กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง	
2	บุญช่วย แสงแก้ว	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กระดาษสา	
3	จันทร์	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มเลี้ยงวัว	
4	อุพิน เกเรียงกรอง	ชนแดน / สองแคว	ผ้าพื้นเมือง	
5	สาย ขอดเดชะ	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา	
6	กานบัณฑ์ ทะรังสี	ป่อน / ทุ่งช้าง	ผ้าทอไอลือ	
7	สมรรถพล ขอดเดชะ	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มลำไย	
8	ดวงเดือน อิงเปิง	ท่าวังผา / ท่าวังผา	ข้าวหลาม	
9	สาวก คำแสน	ยม / ท่าวังผา	เลี้ยงสุกร	
10	ศรีจัน วันดี	เชียงคาน / เชียงกลาง	จักสถานหมวกด้วยไม้ไผ่	
11	จันทร์เพ็ญ แก่นจันทร์	เมือง / เมือง	กลุ่มเมือง	
12	อินผ่อง อุปัณฑ์	คีมทอง / เมือง	ไม้กวาด การทำกะลา มะพร้าวมาตกลง	
13	นันแก้ว รืออ่อน	พุทธบาท / เชียงกลาง	ยาสูบ	
14	เจิม พรมกามินทร์	ศรีชะเกษ / นาน้อย	มะขามหวาน	
15	ตวิล ศุภินะ	ศรีชะเกษ / นาน้อย	มะขามหวาน	
16	คำ ลำพล	พญาแก้ว / เชียงกลาง	กลุ่มตัวเหลือง	
17	ชื่น ผัดจันดา	น้ำม่วน / เวียงสา	น้ำปู	
18	สด กันทะ	ม่วงติด / กิ่ง อ.ภูเพียง	กระดาษสา	
19	ภัตราภูมิ ขันวงศ์	น้ำเกียง กิ่ง อ.ภูเพียง	ผ้าทอลายพื้นเมือง	
20	บุญมี สารพัน	ท่าวังผา / ท่าวังผา	ปอเทือก	
21	หลิว แซ่เติน	สะเนียน / เมือง	ผ้าบักขาวเข้า	
22	สาย อินทำ	เชียงกลาง / เชียงกลาง	หอผ้าพื้นเมือง	
23	หนูจิต ปัดวี	เชียงคาน / เชียงกลาง	จักสถานหมวกด้วยไม้ไผ่	
24	จันทร์ สาบุญมา	นาปัง กิ่ง อ.ภูเพียง	ตัวเหลือง	
25	ณรงค์ อินราช	นาปัง / ภูเพียง	ทำໄร์ข้าวโพด	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
26	จุรีวรรณ บุญดัน	น้ำเกี่ยน / ภูเพียง	สุกร	
27	เกียรติ สถาดา	น้ำเกี่ยน / กิ่ง อ.ภูเพียง	งาแดง	*
28	บุญเปล่ง นามวงศ์	ไชยสถาน / เมือง	ผลิตภัณฑ์จากหัววย	*
29	หวาน ใจมา	ไชยสถาน / เมือง	ผลิตภัณฑ์จากหัววย	
30	สุวรรณเหมือนทรัพย์สุวรรณ	ศรีษะเกษา / นาน้อย	มะขามหวาน	
31	ยุพิน ตามุน	ศรีษะเกษา/นาน้อย	ชุดม่อ อ้อม	
32	กานยินทร์ ราวินวงศ์	น้ำเกี่ยน กิ่ง อ.ภูเพียง	ชูปีนอม สมุนไพรลีลุง	
33	เยี่ยม นาพรน	ศรีษะเกษา/นาน้อย	ไก่สามสายเลือด ถ้าเนล่อง	
34	เงenk ตันแก้ว	สันทะ/นาน้อย	กลุ่มถักไม้กวาง ดอกหญ้า บ้านส้าน	
35	ศรีเทพ มาทะ	สันทะ/นาน้อย	เพาะเห็ด	
36	เรือง ใจบุญมา	ศรีษะเกษา/นาน้อย	ผ้าย	
37	เพียง วงศ	พระธาตุ/เชียงกลาง	หนอนไม้อัดปีบ	
38	อาภรณ์ ใจบุญทร์	เมือง/เชียงกลาง	ไก่คีมเมือกอีดีน	
39	ละอี้ด เรือนอี้ยม	สาก/เมือง	ผลิตภัณฑ์จากเครื่องปั้นดินเผา	
40	มิตรา จุ่มป่า	เมืองจัง/กิ่ง อ.ภูเพียง	การเกษตร หนอนไม้อัดปีบ	
41	เรียน พรมใน	ปอ / เมือง	ส้ม Kochia เป็น ทองดี ข้าวนาผึ้ง แทนเลอร์	
42	จันทนา วีระนคกุล	สะเนียน/เมือง	เครื่องจักรงานเท้าถุงทอง	
43	ปารีนา คำจันทร์ตีะ	น้ำปาย/แม่จริม	เครื่องสานจากกากบกถ้วย	
44	สุชาดา จันควร	ริม/ท่าวังผา	ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์	
45	จำเนียร	ผาสิงห์/เมือง	พืชผักสวนครัว	
46	เจริญ เต็มลาภทอง	ชนแดน/สองแคว	เครื่องจักรสานจากไม้ไผ่ และหัววย	
47	ชนกานต์ แซ่เช้ง	น้ำชาบย/แม่จริม	ผ้าปักชาวเขา	
48	เนสิม ภาวนันท์	เรือง/เมือง	ลำไย	
49	วิเชียร เมืองไชย	เรือง/เมือง	งาแดง	
50	สม ทางดี	เรือง/เมือง	ข้าวโพด	
51	ยอmom เรืองรุ่ง	เรือง/เมือง	เลี้ยงหมูเมือง	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
52	แสง เมืองไชย	รือ/เมือง	ปลูกผึ้ง	
53	สมศักดิ์ เมืองไชย	รือ/เมือง	ส้ม	"
54	วันนัสด อุดยະราช	หนองแดง/แม่จริม	ประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษสา	"
55	เข็มทอง พรมสกุลปัญญา	หนองแดง/แม่จริม	ชาใบหม่อน	
56	สมใจ เรืองนราป	หมู่เมือง/แม่จริม	ขนมดอกจากมะขามแก้ว	
57	วันนัสด อุดยະราช	หนองแดง/แม่จริม	เลี้ยงไก่พื้นเมือง	
58	ระเบียบ บุ่มไฟจิตรา	บ่อ/เมือง	ส้มโข มะนาว กสัย	
59	เข็มทอง พรมสกุลปัญญา	หนองหนองแดง/แม่จริม	ชาเขียวใบหม่อน	
60	นานชื่น อุดยະราช	หนองแดง/แม่จริม	เลี้ยงปลาในกระชัง	
61	นันทนา ยืนยงกุล	ผาตอ/ท่าวังผา	ผ้าปักชาวเขา	
62	ศรีไวย ทองขันตีดี	เมืองวัง/ภูเพียง	ลำไย	
63	จำปา สุทธการ	เพือ/เชียงกลาง	ไชคิมไอกอดีน	
64	บัวทอง บัญญาภู	พระพุทธบาท/เชียงกลาง	ผ้าห่อพื้นเมือง	
65	แวง ลุทธิ	ปิงหลวง/นานมีน	ยาสมุนไพรแพรแบบโบราณ	
66	บัวแต้ว สุรการ	พระธาตุ/เชียงกลาง	หน่อไม้ดัดปีบ	
67	กุหลัน แย้มโชค	นาสَا/เมือง	ผ้าปัก	
68	ทองจันทร์ สายนันดาวา	ไชยสกาน/เมือง	ชาเขียวใบหม่อน	
69	จันทร์ศรี ทองสุข	นาเรหลวงศ์/สองแคว	ผ้าทอสีธรรมชาติ	
70	ตุนกุน สร้อยสิริ	ยอด/สองแคว	มะเขื่อน	
71	จำเนียร บุญเทพ	สกาน/ป่า	ปลูกผักภาคข้าวบลี	
72	ยุทธนา ทองถุงนะ	ศีลามเพชร/ป่า	เลี้ยงปลา尼ล ปลาทับทิม	
73	ดวงดาว พ้าคำ	หมู่เมือง/แม่จริม	เย็บหมาก	
74	พิช คำหล่อ	หนองแดง/แม่จริม	ปลูกนม่อน เลี้ยงไข่	
75	พุด อุดยະราช	หนองแดง/แม่จริม	เลี้ยงปลาดุก	
76	ศศานันทร์ เนตรทิพย์	วนคร/ป่า	ผ้าทอเมืองไทยลีด	
77	บัวต่อง ตะขາທ	อวนป่า	ไม้กวาดดอกน้ำ	
78	นางวนิการ์ แสงปราบ	ตากซุม/ท่าวังผา	หมากไม้ไฟ	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
79	นางดวงพร สุขุมพิชัย	ผาสิงห์/เมือง	หน่อไม้อัดบีบ	
80	นางเรือง บุญศรี	ผาสิงห์/เมือง	ไม้กวาด	
81	นายจันทร์ เสาภารพลดอย	ชานดエン/สองแคว	ผลิตภัณฑ์คากหกายและไม้ไฟ	
82	นางหลิวเจีย แซ่เดิน	สะเนียน/เมือง	เครื่องเงิน	
83	นางดม เพชรดิน	เมืองจัง/กิ่ง อ.ภูเพียง	สวนส้ม	
84	คุณริมสุวรรณ แซ่เดิน	สะเนียน/เมือง	ผ้าปักชาวเขา	
85	คุณสุภาพ ธนาวงศ์	ปัว/ปัว	แปรรูปกล้วย	
86	คุณบุญเพ็ญ บุญเทพ	ปัว	ปลูกถัวแยก	
87	นางกนิล พงษ์สุภา	ศิลาแลง/ปัว	ผ้าทอไทยลือ	
88	สมจิต สมชัยวงศ์	วารนนคร/ปัว	การทำน้ำปู	
89	นางนันยนา ทิมวงศ์	อوان/ปัว	เลี้ยงปลานุกอุย	
90	นายพัฒน์ พูโร	นาปัง/กิ่ง อ.ภูเพียง	ถัวคำ	
91	นางขันแก้ว ทิปะกะ	อوان/ปัว	ผ้าทอไทยลือ	
92	นางคำดี สุขสอน	ศิลาเพชร/ปัว	ผ้าทอไทยลือ	
93	นายประชัญ สารแสง	นาปัง/ภูเพียง	ถัวเชีย	
94	นายประสาท สาบุญมา	นาปัง/ภูเพียง	ถัวลิสง	
95	นายวินัย ไชยสมบูรณ์	คู่ใต้/เมือง	การประมง	
96	นางอารีย์ จันตาอิน	คู่ใต้/เมือง	ทอผ้าพื้นเมือง	
97	นางมินทรภรณ์ ตีมตาลี	คู่ใต้/เมือง	ผ้าทอพื้นเมือง	
98	นางแสงหล้า แก้วอินทร์	คู่เหนือ/เมือง	น้ำปู	
99	นายประหนยด กันไชยคำ	คู่ใต้/เมือง	ทำสวนลำไย	
100	นายป้อย กองบุญ	คู่ใต้/เมือง	ตอกไม้จันทน์	
101	นางเพียร กันตา	คู่ใต้/เมือง	ข่มดอกจอก	
102	นางบุ่น ล้อมดาวา	เมืองจัง/กิ่ง อ.ภูเพียง	งาแดง	
103	นายสมาน บุญเทพ	สถาน/ปัว	ปลูกพืชผักสวนครัว	
104	นางสินทิร์ ตารินทร์	ศิลาเพชร/ปัว	ข่มดแทนทรงเครื่อง	
105	นางเครือวัลย์ ธรรมราช	เมืองจัง/กิ่ง อ.ภูเพียง	ลำไย	
106	นางสมเกียรติ สัตยวงศ์	เมืองจัง/ภูเพียง	ปลาดุก	

ชื่อ	ชื่อ - นามสกุล	ตำบล/อำเภอ	ชื่อผลิตภัณฑ์	หมายเหตุ
107	นางนี อุทา	เมืองจัง/ภูเพียง	เลี้ยงหมู	
108	นายสมหมาย มะโน	เมืองจัง /ภูเพียง	หมากจากไม้ไผ่	
109	คุณณัฐริกา ปานเกิด	เมืองจัง /ภูเพียง	ลิ้นจี่	
110	นายสงวน สัตยวงศ์	เมืองจัง /กิ่ง อ. ภูเพียง	การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	
111	นางจิรินทร์ แก้วิชยา	น้ำเกี้ยวน/ภูเพียง	กระเบ้าทำด้วยผ้าพื้นเมือง	
112	นางอารีย์ จันดาอิน	คุ้ตตันข้าง/เมือง	แหนม	
113	นางสมหมาย มะโน	เมืองจัง/ภูเพียง	ดอกไม้จันทน์	
114	นายเสวียน สองสีขawa	เมืองจัง/กิ่ง อ.ภูเพียง	อนุรักษ์พันธุ์ปลา	
115	นางคำข้อ อรุณรัตน์	บ้านพี้/บ้านหลวง	ผ้าย	

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์จากการลงพื้นที่ครั้งที่ 3
วันอาทิตย์ที่ 7 ตุลาคม 2544 – วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2544

ข้อมูลเกษตรกรจังหวัดน่านที่ประสบความสำเร็จ

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	อำเภอ	ประเภทการเกษตรที่ทำ
1	นายณรงค์ กันชนะ	แม่จริม	ปลูกหม่อนเลี้ยงไนน์
2	นายอนันต์ คำจันตี๊ะ*	แม่จริม	ปลูกหม่อนเลี้ยงไนน์
3	นายถวิล สุปินะ	นาน้อย	มะขาม
4	นายสนัน พัญญาดี	นาน้อย	มะขาม
5	นางสุภาพ ราชบันตีน	นาน้อย	ปลูกเห็ดนางฟ้า
6	นายบุญ อักษรະ	บ่อเกลือ	ปลูกผัก ข้าว
7	นายวิธี พิมายล์	ท่าวังผา	ปลูกผัก
8	นายเจริญ คำเป็น	ดอนน้ำครา	เลี้ยงโคเนื้อ
9	นายบุญเรือง จินะแบง	นาน้อย	เลี้ยงไก่
10	นายชูชาติ จันทร์ตีวงศ์	นาน้อย	เลี้ยงปลา
11	นายศรีพงษ์ หาดพวน	กิ่ง อ.ภูเพียง	เลี้ยงปลา
12	นางวิ吉ิ หนองพูดี	กิ่ง อ.ภูเพียง	อนุรักษ์พันธุ์ปลา
13	นายสมาน ค่ายอาจ	ท่าวังผา	อนุรักษ์พันธุ์สตัตว์น้ำ
14	นางลดอย สุทธ	แม่จริม	ชาใบหม่อน
15	นางจันเพญ ไชยสมทิพย์	เวียงสา	มะไฟจีน
16	นางเครือวัลย์ ทิพย์ยศ	เวียงสา	มะไฟจีน
17	นางศรีคำไฟ ก้อนสมบดี	เวียงสา	มะไฟจีน
18	นางพิชญาพรรณ อินตีวงศ์	ท่าวังผา	หน่อไม้ปีบ
19	นายชาญ โนราษ	ท่าวังผา	เกษตรผสมผสาน
20	นายประกิต วงศ์พุทธคาม	กิ่ง อ.ภูเพียง	เกษตรผสมผสาน
21	นายศักดิ์ แก้วแสงอินทร์	นาน้อย	เกษตรผสมผสาน
22	นางคำพา ธรรมศลล	ลับดิสุข	ชาเขียวใบหม่อน

*หมายถึง เกษตรกรที่ไม่สำเร็จ

ข้อมูลกลุ่มครุ/อาจารย์

กลุ่ม/ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	โรงเรียน	อำเภอ
กลุ่มครุ/อาจารย์ สำนักงานการประถมศึกษา			
1	นายวีระ สุทธากร	บ้านทรายทอง	เมือง
2	นายศักดิ์ แก้วแสงอินทร์	บ้านหัวเมือง	นาน้อย
3	นายเครียง พรมผืน	บ้านทัพม่าน	นาน้อย
4	นายอดุลย์ เหมภัทรสุวรรณ	บ้านใหม่	นาน้อย
5	นายอุดาฯ ตั้งแก	ชุมชนนาทะง	นาหมื่น
6	นายรังสรรค์ ยินดีผล	ชุมชนบ้านบ่อแก้ว	นาหมื่น
กลุ่มครุ/อาจารย์ การศึกษานอกโรงเรียน			
1	นายเกษตร ยศบุญเรือง	กศน.อ.นาน้อย	
2	นายสวิง สุทธิไสย	กศน.อ.แม่จริม	
3	นายอดิศักดิ์ สีเทพ	กศน.อ.เวียงสา	
กลุ่มครุ/อาจารย์ สถานบันเทิงในโลยีราชมังคล จ.น่าน			
1	น.ส.มลิวรรณ กิจชัยเจริญ	แปดรูป	
2	นายประมวล เดิมสมบติถาวร	ปศุสัตว์	
3	นางสุภาพร รัตนาพันธ์	พีช	
4	นายกานก รัตนโชติ	ประมง	

สื่อ媒ชน

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	สื่อ媒ชน
1	นายไกรเลิศ เนลืองเจริญรัศมี	หนังสือพิมพ์แคนไทย, ไทยนิวส์, เดลินิวส์*
2	นายนพดล เจริญสมบัติ และ คุณเพียรพิศ ยะวิญญาณ	วิทยุ ทอ.018, สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จ.น่าน

กลุ่มวิทยากร (12 คน)

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	สังกัด
1	นายเอกชัย เวศนารัตน์	เกษตรอำเภอ สันติสุข กรมส่งเสริมการเกษตร
2	น.ส.เตือนใจ สุริยค	เกษตรอำเภอ สันติสุข กรมส่งเสริมการเกษตร
3	นายสมเร็จ ทะริยะ	เกษตรอำเภอ เดียงสา กรมส่งเสริมการเกษตร
4	นายอดิศัย ดีตันนา	เกษตรอำเภอ เที่ยงกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร
5	นายวิวัฒน์ ปราภรณ์	หัวหน้าสถานีปะมงน้ำจีด จ.่น่าน
6	นายสุวรรณ เหมภักดิสวัสดิ์	ร้านค้าเอกชน อ.นาน้อย
7	นายเจริญ คำปืน	เกษตรกร ปศุสัตว์ (รัว) อ.เมือง
8	นายชงค์ วงศ์ม่าน	เกษตรกร ปศุสัตว์ (หมู) ท่าวังผา
9	นายแต่ง ปืนดา	เกษตรกร ปศุสัตว์ (หมู) ท่าวังผา
10	นายเยี่ยม มากรม	เกษตรกร ปศุสัตว์ (ไก่) นาน้อย
11	นายถวิล สุปันนะ	เกษตรกร พีชผล (มะขามหวาน) นาน้อย
12	นายชูศักดิ์ หาดพรหม	ผสบผสาน กิจอำเภอภูเพียง

กลุ่ม NGO (4 คน)

1	น.ส.อนงค์ อินทร์	มูลนิธิ ยักษ์เมืองน่าน
2	นางบานจิตรา สายขอคำ	มูลนิธิ ยักษ์เมืองน่าน
3	น.ส.ชาณิตา กันนาธรรม	มูลนิธิ ยักษ์เมืองน่าน
4	นายวรวิทย์ ยศฐาน	ปศุสัตว์ อ.เมือง กิจอำเภอภูเพียง ปะมง อ.เมืองท่าวังผา เดียงสา